This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

UC-NRLF
$B 131 030

NA OBRANU RUKOPISŮ

KRÁLOVÉDVORSKÉHO A ZELENOHORSKÉHO

NAPSAL

Dr. JULIUS GRÉGR.

DRUHÉ, ROZMNOŽENÉ VYDÁNÍ

S PHOTOTYPICKÝMI UKÁZKAMI PŮVODNÍCH TEXTŮ.

TISKEM A NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE

1886.

LOAN STACK

PG5022
G7
1886

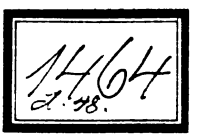

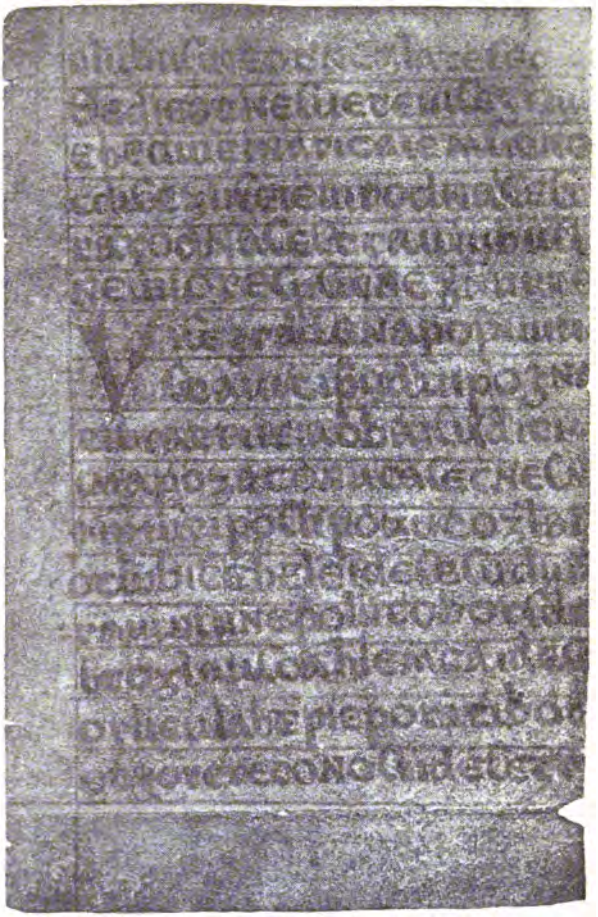

Snímek „Libušina soudu“.

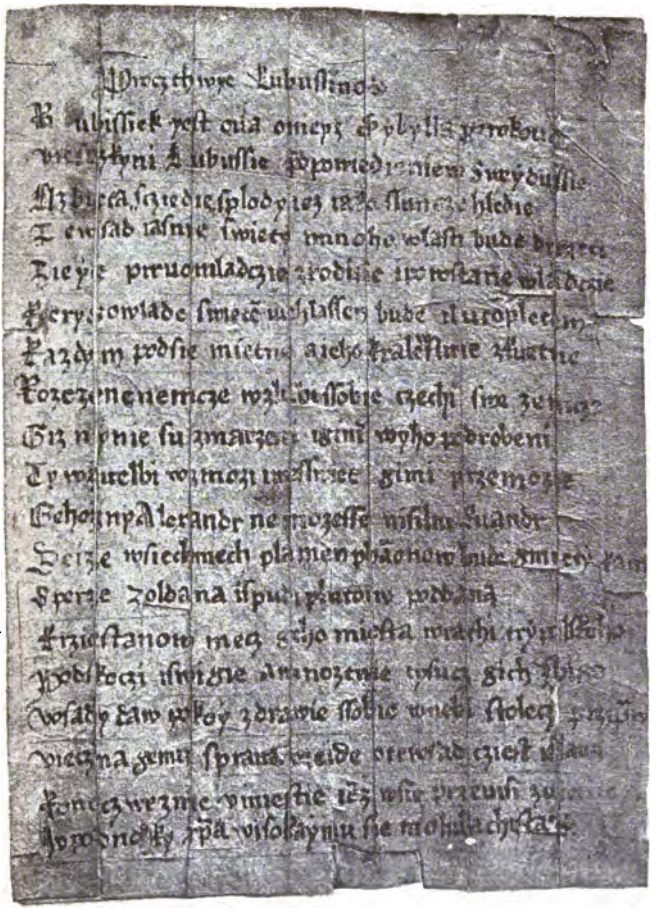

Snímek „Libušina proroctví“.

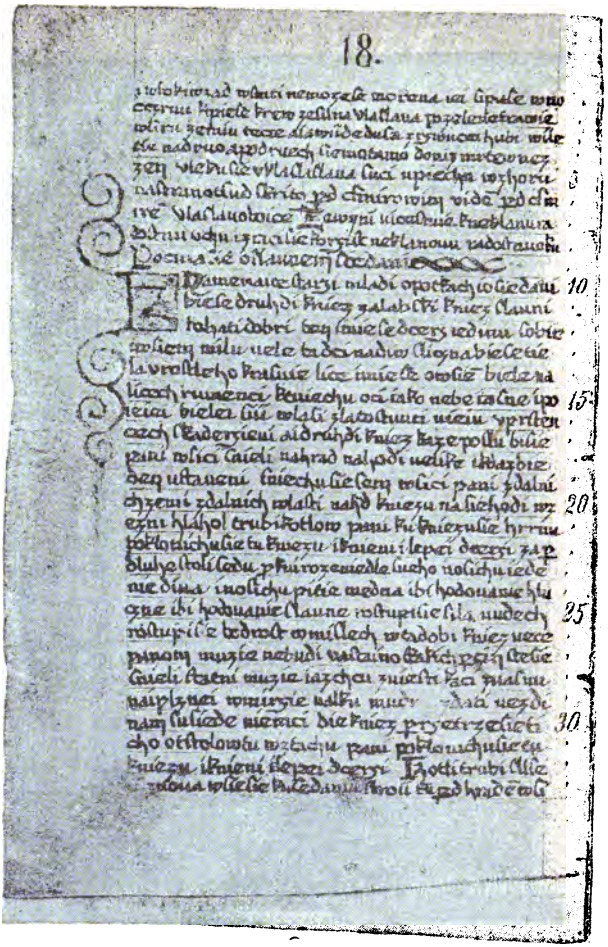

Snímek „Rukopisu Královédvorského“.

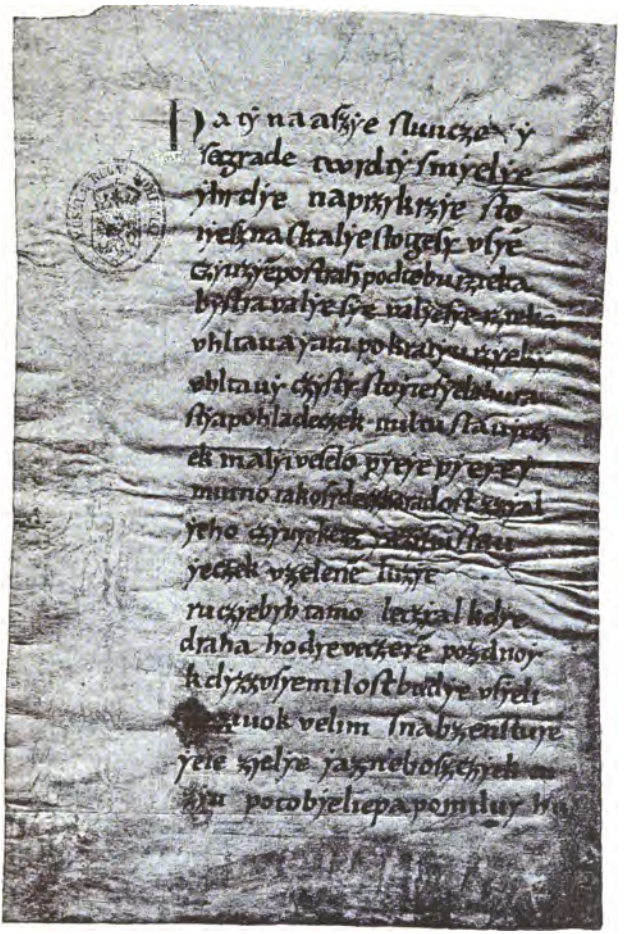

Snímek „Písně na Vyšehrad".

Předmluva.

Po konečném přemožení reformace české dne 8. listopadu 1620 bylo nejen církevní mocí katolickou, nýbrž i zřízenci tehdejší státní správy v Čechách všemožně usilováno o zničení veškerých kulturních památek našeho národa. Nejlítěji vrhala se zloba vítězů na literní naše poklady: každá česká kniha, každý česky popsaný pergamen a papír, již pro ten český jazyk propadl záhladě co dílo kacířské. Z nejtajnějších úkrytův vyvlekl a ohněm zničil náboženský fanatismus nejvzácnější památky českého písemnictví. Z hojných pokladův, co jich důmysl a píle starého kulturního, vysoce nadaného národa nastřádaly prodlením věkův — za několik desítiletí nezbylo téměř ničeho. Není příkladu v dějinách lidstva, že by národ, druhdy tak bohatý a politickou mocí vynikající, jehož vlast byla po dvě století téměř hlavním ohniskem duševního ruchu v střední Evropě, byl pojednou tak hluboko sražen, že by na prahu nové doby stanul tak ochuzen, a o svůj duševní majetek oloupen i zbaven téměř všeho, mimo slabé temné vědomí své dávné, slavné minulosti.

Teprv na počátku tohoto století počali jednotliví synové jeho sbírati v prachu starých archivů zapomenuté, neb po různu za hranicemi rozmetené sporé zbytky vzácných duševních jeho pokladů. Každé objevení starého českého nápisu a každého, sebe skromnějšího spisku z doby předbělohorské vznítilo v řadách vlastencův radostné rozechvění, co ctihodná památka lepších časův a co drahocenný základ nové duševní práce. Jak mocně muselo v té době působiti v celém národě objevení rukopisův Královédvorského a Zelenohorského! Četné nadšené projevy, kritická pojednání a výklady vzácného materiálu obou rukopisů v prvních desítiletích po jich objevení tvoří téměř celou literaturu. Objevení starých těch básnických skvostů vzpružilo mocně ruch spisovní. Básníci počali dle nich laditi struny své lýry; historikové brali z nich materiál k své dějepravě, a kulturním dějepiscům, kteří spatřovali v nich

jen organickou část mnohověké soustavné duševní práce, vrhal obsah nalezených básní pojednou mocný jas na staré kulturní poměry našeho národa, osvětluje temnotu nejdávnější jeho minulosti. Celý národ osvěžil a vzpružil se na zajímavém obsahu nalezených rukopisů, které hned po svém objevení v letech 1817 a 1818 v hojných vydáních do všech vrstev národa se byly rozšířily a téměř do všech evropských jazyků přeloženy, i v jiných národech pozornost a tytýž i obdiv vzdělaných kruhů byly vzbudily.

Objevení obou rukopisů způsobilo živější duševní proudění v celém národě, jež mělo nemalý vliv i na rozvoj a směr novější naší literatury. Hledání starých rukopisů stalo se v kruzích literátů všeobecným zimničným úsilím, asi jako za časů alchymistů pátrání po formuli, dle níž by lze bylo zhotoviti zlato. Žel, že zimničný tento proud strhl některé vlastence i na scestí. Někteří jali se — více z nerozvážné a dětinské, než ze zlovolné snahy — napodobovati dokonce staré skladby i co do zevnější úpravy a písma, vpisovati do starých latinských rukopisů české, zdánlivě staré texty, měniti, doplňovati a všelijak okrašlovati staré, nepochybně přesné písemné památky.

A právě tato lehkomyslná napodobovací horečka stala se hlavním pramenem, z něhož podezřívavost jala se později a opětně v této době vážiti své nejhlučnější důvody k podezřívání obou vzácných našich rukopisů.

Závistiví odpůrci našeho národa záhy postřehli, kterak básně obou starých pergamenů mocně kříší národní vědomí v Čechách stlumené staletým útiskem. Znamenajíce, kterak působí i ku vznícení vlasteneckého ducha v národě, již za ubita považovaném, jali se o to ukládati, jak by působivost zázračných těch starých pergamenů podvrátili. Však úklad se nezdařil. Již dávno zanikly poslední stopy útoků z péra Büdingrův, Fejfalíkův a j., když tu pojednou na sklonku minulého roku z řad samého spisovatelstva českého smluveny a s bezohlednou frivolitou podniknuty nové útoky na obě drahocenné kulturní naše památky, k nimž prodlením téměř sedmdesáti let celý národ přilnul s tak vroucí pietou.

Skoro v každé literatuře, v níž neočekávaně objevily se staré rukopisy obsahem zajímavé a důležité, vyskytli se v samém zápětí i skeptikové, kteří pravost objevených památek jali se bráti v pochybnost. Čím důležitější byl obsah nalezených listin ať již skutečně, neb domněle starých, tím četnější povstaly kritické výklady a tytýž i živé kontroversy. Je to úkaz vysvětlitelný, který značí

oprávněný proces vědy a vychází z práva k volnému, kritickému badání. Nikdo by také u nás mužům, zabývajícím se vědeckým zkoumáním starých našich rukopisných památek, nemohl vykládati ve zlé, kdyby jdouce jen za vědeckou pravdou, byli pátrali po známkách pravosti neb podvrženosti se stanoviska jednotlivých oborů vědeckých. Každý nepochybný výsledek opravdu vědeckého zkoumání musel by se uznati za zásluhu, třeba jím nepravost obou rukopisů byla dokázána a veliký jich význam v naší literatuře co domněle starých památek pojednou byl zmařen. Národ by snesl i tuto ztrátu. Však toho snésti nemohl a nesměl, aby *bez potřebné vědecké přípravy, bez nepochybných vědeckých důkazů, zlovolně a lehkovážně, pouhými jen domněnkami, jež při prvním nárazu o kontroversu roztříštily se jako slabá třtina, aby pouhým plýtkým podezříváním ničila se kulturní práce jeho, jež stala se mu nad jiné cennou, a již podle dosavadní vědecké kritiky právem tak dlouho pokládati smí a má za nejstarší a nejvzácnější svou literní památku, dokud opak toho nebude zjištěn* **naprosto nevývratnými důkazy.**

Když tedy jedni počali útočiti na naše rukopisy z malicherné, nízké osobní nevraživosti a žárlivosti na své vědecké soky; když jiní, neznajíce našich poměrů, ani naší literatury a nemajíce piety ke kulturní práci našeho národa, přidružili se k útočníkům z pouhé dobrodružné renomáže; když jiní jen z osobního kamarádství jali se jim přisluhovati bez zralé rozvahy; konečně když všichni tito sdružení odpůrci našich rukopisů pod rouškou vědecké pravdy jali se organisovati vlastně jen smělou a nevlasteneckou agitaci, jejímž z předu vytknutým cílem mělo býti zničení obou drahocenných kulturních našich skvostů, a když postupem této agitace *zlehčována i poetická cena básní, pro svou prostou, dojemnou a místy úchvatnou krásu všeobecně nejen od vzdělanců našeho národa, nýbrž i od nejpřednějších básníků, kritikův a aesthetiků cizích národů obdivovaných*; když smělý hanopis o nich jako o bezcenných cárech agitačně rozhazován po celém národě: tu bylo naléhavou, vlasteneckou povinností, zastoupiti se vší rozhodností další podvratnou výpravu nerozvážným, národního prospěchu a národní cti málo dbalým škůdcům.

Za touto obecnou povinností chopil jsem se i já péra na obranu ohrožených rukopisů, uveřejniv v „Národních Listech“ řadu obranných článků, které tuto v souboru odevzdávám veřejnosti.

Připojil jsem fototypické snímky rukopisu Zelenohorského a Královédvorského a položil vedle nich otisky obou novověkých, ne-

pochybných falsifikátů: „Libušina proroctví“ a „Písně na Vyšehrad“. Nechci tvrditi, že by text „Písně na Vyšehrad“ nebyl starý; avšak písmo na tomto snímku je najisto novější. Nechť tedy srovná čtenář obě ona padělaná novější písma s oběma rukopisy: Královédvorským a Zelenohorským: jaký to rozdíl v písmě! Přes všechnu snahu, napodobiti písmo starých, dávných věků, nedovedli toho padělatelé, aby svému písmu setřeli ráz své doby. Z každého písmenka „Libušina proroctví“ a „Písně na Vyšehrad“ poznáváme někdejší „frakturu“, která na počátku tohoto století plnila archivy a registratury, jsouc oblíbena ve všech kancelářích.

Tedy v době svrchu vyznačené napodobovací horečky ti, na něž podezřívavě poukazováno co na falšovatele obou našich starých rukopisů, staré písmo napodobiti nedovedli. Již toto srovnání písem musí i laika přesvědčiti o pravosti rukopisů Královédvorského a Zelenohorského. — Však také palaeografie nemohla na nich shledati, z čeho by lze bylo souditi s plnou jistotou, že by byly padělány. Za to nedávné chemické zkoumání rukopisu Královédvorského *před úřední kommissí zjistilo nepochybnou pravost této naší vysoce cenné kulturní památky.* Jsem přesvědčen, že i rukopis Zelenohorský vyjde vítězně co nejstarší náš rukopis ze zkoušky chemické.

A takž nám bohdá na vždy zachovány ostanou oba drahé ty skvosty dávné naší minulosti.

Dosud každý útok na jich pravost objevil vždy jen nové do klady pro nepochybné jich stáří. A tak bude i příště. Však i pieta k neocenitelným oběma památkám vzroste každým útokem: národ tato dítka dávné lepší své minulosti tím vroucněji sevře k srdci, čím bezohlednější budou strojené jim úklady.

V Praze, dne 20. října 1886.

Dr. *Julius Grégr.*

I.

Noví odpůrci rukopisů Královédvorského a Zelenohorského.

Ukázkami z většího, k tisku připravovaného díla, jež slovutný jazykozpytec prof. M. Hattala na obranu rukopisu Královédvorského v prosinci 1885 a v lednu 1886 v „Národních Listech" byl uveřejnil, vzplanul na nově zápas mezi těmi, kdož mají oba rukopisy, Královédvorský a Zelenohorský, za staré památky českého písemnictví, a těmi, kdož je pokládají za padělky z novější doby. Co hlavní harcovník *proti pravosti* rukopisův vystoupil prof. *J. Gebauer* přes to, že až téměř do této chvíle po celou řadu let vědeckými důvody *dokazoval jich pravost* a *důležitý význam* pro kulturní rozvoj našeho národa. K němu přidružil se tenkráte prof. T. G. dr. *Masaryk*.

Není účelem těchto řádků vyvraceti *filologické* námitky a pochybnosti páně Gebauerovy; ponecháváme to péru povolanějšímu. K obraně této dali jsme se strhnouti jednak příkladem prof. dra. Masaryka, který, „ač není filologem", vystupuje na veřejnosť se svou pochybností o pravosti obou rukopisů, jednak zřejmou *nelogičností* a lichostí úsudkův prof. J. Gebauera a otevřeným jeho přiznáním, že „ze stránky *jen filologické*" nelze rozhodovati o pravosti či nepravosti rukopisův. Když mužové bez dostatečného vědeckého materiálu vstupují do areny, aby *podvrátili* historickou cenu obou vzácných památek, nemůže žádnému laikovi ve zlé býti vykládáno, zasadí-li také on své kopí, zase na *obranu* rukopisův, které mají v národě našem tak důležitý význam nejen kulturní, nýbrž i politicko-národní.

V únorovém seš. „Athenaea" *) uveřejněný článek prof. J. Gebauera: „Potřeba dalších zkoušek rukopisu Královédvorského a Zelenohorského" a „*List redaktora ‚Athenaea' prof. T. G. Masaryka*" k spisovateli uvedeného článku jsou patrní bližení: oba si hrajou do rukou jako dva hráči, kteří sobě namíchali karty dříve, než ku hře proti třetímu zasedli.

Oba spisovatelé pochybují „*silně*" o pravosti obou rukopisův, *ač ani jeden ani druhý nemá pro své mínění nezvratných dokladův*, oba teprv touží po jasných důkazech, — rozumí se, že pro své mínění, — a prof. Masaryk pokládá nynější stav kontroverse za „nesrovnávající se ani se cti národa ani s pravdou, kterým sobě *doma i v cizině velmi* prý škodíme". O tom sami nepochybujeme. Nemůžeť nám věru

*) (Časopis pro literaturu a kritiku vědeckou) čís. V. z dne 15. února 1886.

v cizině sloužiti ku cti, když staré písemné památky, které svého času vzbudily obdiv literárních kruhův celé Evropy, pojednou, beze vší příčiny, vlastní naši učení páni filologové v nejvážnějších německých encyklopaediích (viz všeobec. encyklopaedii Ersch a Gruber r. 1885) za *podezřelé* listiny vyhlašují, *ač doma se přiznávají, že jazykozpytné jich vědění na posouzení obou starých listin nestačí* a že bude potřebí teprve dalších vědeckých zkoušek.

Také v tom souhlasíme s prof. Masarykem, že si „nynějším stavem kontroversy *doma* škodíme", ač situaci našich professorů literatury při vykládání Královédvorského rukopisu nemáme za tak kritickou, jako pan dr. Masaryk, který touží na to, že professor ve školách vlastně ani neví, co by měl o obou starých našich památkách žákům vykládati. — Nám naopak se zdá, že právě naši pochybovači professorům literatury práci značně ulehčují. Dotyčný professor má nyní mnohem větší pohodlí: nemáť více potřebí týrati sebe a své žáky výklady o starých grammatikálních formách obou památek, o jich historickém a poetickém významu a o jich vlivu na rozvoj moderní naší literatury. Pan professor, když dojde ve svých výkladech na rukopisy Zelenohorský a Královédvorský, odbude věc nyní za několik minut pouze souverainním úsměvem a několika pohrdlivými slovy o těchto „Hankových padělcích" a tím v očích žákův jen vzroste jeho autorita, která se tu najednou vztyčila nad ramena samého Šafaříka, Palackého, Jungmanna a všech dosavadních naivních obránců pravosti rukopisů zmíněných. —

Co je jim po tom, že mládež ztrácí nejvzácnější materiál naší literatury, na němž rozehřála se vlastenecká mysl celých generac? Do nynější soustavy školní, do toho systematického dušení všeho ideálního vzletu a všeho vlasteneckého vzrušení, a do té umrtvující mozkové askese na našich moderních gymnasiích hodí se výborně toto pohrdlivé zahazování starých našich rukopisů již v době absolutismu policii tak nepříjemných — do smetí bezcenných falsifikátů.

Pan professor Masaryk touží na to, že i při posuzování našich písemných památek „ne věda, ale něco jiného soudcovství sobě osobuje", že „neodborníci dovolují sobě soud velmi určitý" a „že lidé, nemající o vědě ani zdání, tvrditi mohou, že bez věcných důvodů památky naše se zavrhují", a žádá, aby o pravosti či nepravosti obou rukopisů rozhodly konečně zkoušky *vědecké*. Což neví pan professor, že již celá řada nejslavnějších učencův a skutečných odborníkův pro *pravost* obou rukopisů se byla vyslovila, a že i „lidé, nemající o vědě ani zdání", utvořili sobě úsudek svůj o této pravosti hlavně na základě úsudkův Jungmanna, Šafaříka, Palackého a j.? Či i tyto autority nebyly odborníky a neměly o vědě ani zdání? — Však nicméně shodujeme se s panem prof. úplně v přání, *aby oba rukopisy novým důkladným zkouškám vědeckým byly podrobeny.*

Obáváme se však, že ani nejpečlivější vědecká prozkoumání páně professorův úsudek o nepravosti rukopisův nevyvrátí. Jak by jej mohly přesvědčiti *výklady aesthetické*, o nichž praví, že jich „nikdo soudný nepovažuje za objektivně rozhodčí?"

Snad *historické* a „specielně kulturně historické?“ O těch však vyslovuje se pan professor, že jsou „*nejisté* i učením i methodou“ a že „na důvody z kulturní historie vážené nelze spoléhati“. — Tedy snad na *palaeografické ohledání?* Tu prý zase jde hlavně o palaeografy; a kdyby jich i bylo, kompetentních a spolehlivých, jak by mohli přesvědčiti pana professora, který je i proti všelikému palaeografickému pokusu již z předu obrněn pochybností: „což nemohl rukopis býti novým opisem ze starého textu; nemohl Hanka rukopis pravý někam odstraniti?“ Z toho panu professorovi „zřejmě vysvítá“, že „ani palaeografie nemůže tu rozhodovati“.

Je tu ovšem pro palaeografa ještě druhý moment, totiž „*chemický rozbor*“, hlavně *chemická analyse inkoustu.* Chemická zkouška má říci, je-li inkoust *starý.* — Leč ani tato chemická zkouška našeho professora nepřesvědčí. Dle jeho tvrzení může si inkoust, starému podobný, shotoviti *každý*, a „kdo za to prý ručí, že i inkoust novější nemohl by se za 70 let tak proměniti, jak za jiných okolností inkoust starý 500 let?“ — Pan professor tedy i o chemickém rozboru pochybuje, „že spornou věc rozhodne“. Tu věru „non est difficile satyram scribere“ — pan professor nám jí podává ve svém článku již hotovou! —

Co tedy má spor rozhodnouti?

Dle pana professora nezbývá „*nic nežli grammatika*“. — „Grammatika staročeská (sic) pomůže tu nejvíce.“ A pan professor dává hned definici této grammatiky, *že je to totiž grammatika jeho přítele, s nímž sobě namíchal karet* k podezřívání obou starých rukopisů: — *je to grammatika pana prof. J. Gebauera.* — Se stanoviska své „*normální staročeské grammatiky*“ má totiž pan professor J. Gebauer zrovna tak jako pan professor Masaryk o pravosti obou rukopisů „*své oprávněné pochybnosti*“, jimž propůjčil již i největšího rozšíření nejen doma, ale i za hranicemi skrze německou encyklopaedii Erscb-Gruberovu. —

Nuž tedy podívejme se na ty jazykozpytné důvody páně *Gebauerovy!*

Není ovšem účelem tohoto spisu hádati se s učeným professorem filologie, zdali „hrnúše“ nebo „hrnieše“, „dáše a stáše“ aneb „dadiech a staniech“ je pravidlem nebo odchylkou; rozřešení jazykových záhad ponecháváme pánům slovozpytcům. My chopili se péra, abychom širšímu obecenstvu na některé slabé stránky pojednání p. Gebauerova poukázali a k zamezení klamného, neodůvodněného šíření nedůvěry k rukopisu Královédvorskému také poněkud se přičinili.

Jakkoliv prof. J. Gebauer ve svém článku (viz únorový sešit „Athenaea“) na stránce 153. skromně tvrdí, že „ze stránky *jen filologické nelze brániti* úplné pravosti a přesnosti řečených rukopisů“ — tedy patrně *také ne jich nepravosti a nepřesnosti*, — nepochybujeme o tom, že bystrému, starého jazyka ve všech fásích znalému jazykozpytci nemůže býti za těžko, aby *poznal s plnou určitostí*, zdali skladby obou rukopisů *mohly povstati v dobách, do nichž podle obsahu a podle všech známek zevnějších se kladou.* Pan prof. J. Gebauer ovšem

nezdá se nám dle článku v „Athenaeu“ míti dostatečného k tomu vědeckého materiálu, přestávaje jen na malicherném slovíčkářství.

Jaké pak váhy mohou míti linguistické námitky páně Gebauerovy proti staré češtině obou rukopisů, když sám se přiznává, *že staré češtiny dosud nezná?* (Viz str. 153.: „V rukopise Královédvorském jazyk odchyluje se ve mnohých věcech od *staré češtiny dosud známé*“ —) Jaké vědecké ceny mohou míti výtky jeho a tvrzení, že R. K. a R. Z. odchylují se od „staročeského“ jazyka, když sám na str. 163. svého pojednání zřejmě připouští, *„že v jazyce staročeském bývaly také některé věci a zvláštnosti, kterých nyní neznáme?“*

A může mluviti se vůbec o nějakém *„staročeském“* jazyku co o zvláštním, *v jisté době organicky ukončeném a uzavřeném* jazyku? — Byl někdy živý jazyk, jehož formy a „zvláštnosti“ tak se ustálily, upevnily a dokonaly, že po celou řadu století a po všech krajích území jím opanovaného *ostaly pořád nezměněnými a neměnitelnými?* Měl některý živoucí jazyk i jen chvilku *postání* ve svém přirozeném organickém rozvoji?

Když se jedná o posouzení stáří jazyka, forem a zvláštností jeho, musí se znát jazyk ve všech dobách jeho rozvoje se všemi zvláštnostmi a odchylkami v jednotlivých krajích.

Mluví-li se *o určité* době starší, nemůže se mluviti jen o jazyku staré*m vůbec*, nýbrž o jazyku **jen z té doby** *se všemi jeho zvláštnostmi a odchylkami v téže době.* Jednou mluví p. prof. Gebauer o „staročeském“ jazyku *vůbec, nevyhražuje mu žádných mezí co do času*, jindy zase dlouhý jazykový process různých dlouhých dob vtěsnává do jediné krátké doby. Za základ svých pochybností a námitek o pravosti obou rukopisů bere starou češtinu z druhé třetiny století XIV.; ale jak může jazyk z této tak těsně obmezené doby býti za měřítko při posuzování celé sbírky básní, z nichž obsahem a formou jedny jsou nade vši pochybnost mnohem starší než druhé? Či chce p. professor „Jelena“, „Záboje“ a „Čestmíra“ rovněž tak posuzovati podle staré češtiny z druhé třetiny XIV. století jako „Ludiši a Lubora“ nebo „Jaroslava?“

Jeho theorii o *„normálním staročeském jazyku“* nebude asi mimo p. prof. Masaryka nikdo bráti do opravdy.

Pan prof. Gebauer konstruuje si normální starou češtinu, když z památek „staročeských“ (kterých?) odečtou se dialektické rozdíly sing. dat. „všiej duchovniej moci“ a „vší duchovní moci“. Neříká ovšem, *do které doby* náleží tento takto konstruovaný „normální staročeský“ jazyk. Jednodušeji a pohodlněji si věc upravil prof. Masaryk: *Jemu je normou prostě „staročeská grammatika“ p. Gebauerova, tohoto soudruha jeho ve společné, smluvené výpravě proti našim rukopisům.*

O *„normálním“* jazyku a normální grammatice mohlo by se mluviti nanejvýše vzhledem k některému *mrtvému*, na př. k některému z klassických jazyků a to jen tenkráte, kdyby veškeří filologové o veškerých jeho formách a odchylkách se smluvili a jich vesměs co *všeobecně uznaných* užívali.

Co však znamená *„normální staročeský jazyk“* prof. Gebauera, když učený tento filolog sám přiznává, *že stará čeština nám není*

dosud známa, že „v jazyce staročeském *bývaly také některé věci a zvláštnosti, kterých nyní neznáme?*“ (Str. 163.)

A co znamená porovnání „normálního staročeského jazyka“ p. Gebauerova se starými našimi rukopisy, když tentýž učený filolog dále sám připouští, *„že takového druhu mohly by býti zvláštnosti v R. K. a R. Z., které se nám* **zdají** *býti odchylkami?“*

Jakou konečně vědeckou cenu může míti úsudek jazykozpytce, který inkompetenci svou zřejmě doznal těmito slovy: *„Kdybychom znali jazyk staročeský všecek* (tedy ho nezná celého) a kdybychom na základě té známosti *mohli bezpečně tvrditi*, že v něm nikdy a nikde nebývalo těch zvláštností, které vytýkám v R. K. a R. Z., tedy musili bychom ovšem tvrditi, že R. K. a R. Z. nejsou původu starého?“

Nuže, když p. prof. Gebauer jazyka staršího úplně *nezná*, jak může postaviti nějakou *normu* pro posuzování pravosti starého jazyka obou rukopisů, a když ani o těch zvláštnostech obou rukopisů nemůže utvořiti sobě *bezpečného* úsudku, proč pro tyto jemu neznámé a nevysvětlitelné zvláštnosti podezřívá doma i za hranicemi pravost obou nám tak drahocenných starých písemných památek?

Rozřešují se snad vážné vědecké kontroversy pouhou neznalostí, několika „kdyby“ a pouze podezřívajícím pochybnůstkářstvím?

Lépe si namíchal svůj trumf prof. Masaryk. On připouští, že „mohou sice v rukopise býti rozmanité odchylky od současné řeči, ale *nesmějí tam býti chyby!*“ To prý „žádá se po všech památkách, tedy i po rukopise“.*) — To je ovšem poněkud silně rigorosní požadavek vzhledem k rukopisu, který povstal v dobách, kdy nebylo ještě ani škol ani grammatik ani tisku; kde tedy o pevných, všeobecně ustálených formách jazykových nemohlo být ani obecní známosti; kde nebylo pošt, ani železnic ani telegrafů, kde písař v některém klášteře do smrti se nedověděl, co a jak píše kolega jeho v druhé, jen několik mil od něho vzdálené řeholi. Pod tímto požadavkem p. prof. Masaryka musí na každý způsob padnout pravost našich starých rukopisů, které bezpochyby přecházely z písaře na písaře, z nichž každý podle lidského domyslu aspoň **mohl** ve svém přepise dopustit se několika chyb, zvláštností a odchylek. Ani v době naší, kde máme všech pomůcek k ustálení pevných grammatikálních a pravopisných pravidel, není rukopisův bez chyb a růzností. Až za několik set let pp. professoři J. Gebauer a T. G. Masaryk budou zkoušeti naše rukopisy neb tiskopisy, na př. naše politické časopisy s těmi četnými a hroznými tiskovými chybami, prohlásí je najisto vesměs za pouhé „padělky a falsifikáty“. — Největších rozpaků způsobí oběma pánům rukopisy slovutného našeho historika prof. V. V. Tomka. Odkud to **w** a **au** v době, kdy po celém národě každý až do posledního pasáčka psal již **v** a **ou**? Rukopisné památky pana professora, jehož

*) Zdali p. prof. Masaryk jakožto redaktor „Athenaea“ nenalezl již i v článcích výtečných spisovatelů přehlednutím povstalé jazykové chyby? I ve slovníku Jungmannově jsou chyby, ač pracován přece v době filologů a se zřetelem k dokonalosti naprosté.

W. W. trčí jako zbylé trámy z předhistorických vodních kůlových staveb, budou muset býti prohlášeny na každý způsob za falsifikáty. Na nich naprosto se zmate „normální“ theorie učených pp. professorů Gebauera a Masaryka. —

II.

Naši odpůrci podezřívají V. Hanku, že oba rukopisy padělal.

Ani jediná filologická námitka a pochybnosť p. *Gebauerova* není přesvědčující; ani jediná nemá skutečné, nepochybné váhy. Většinu svých námitek a pochybností pan professor sám — jako Saturn vlastní děti své — hned při samém porodu požírá a ničí.

Pan professor nachází v Královédvorském rukopise velmi mnoho odchylek „od staré češtiny“ druhé třetiny století XIV. a dob následujících, hned však prohlašuje, že *odchylky tyto „váhy mají jen málo;“* samy o sobě „že by neměly *váhy třeba žádné“*, mohli bychom prý říci, *„že to dialekt, který má své odchylky zvláštní“*.

O jiných, jemu podezřelých odchylkách praví, že *„jest to tvar možný, ale odjinud nedoložený“*. (Ath. str. 151.)

Jsou to věci, které p. professorovi *„dávají právo k pochybnostem“*, avšak pokládati je za důkaz nepravosti obou rukopisů ani sám se neodvažuje. Ze všech těch filologických a nefilologických pochybností jeho a námitek pro myslícího čtenáře vychází na jevo *jen jedna nezvratná pravda*: *že on s ostatními pochybovači o pravosti rukopisu Královédvorského a Zelenohorského* **nemají do té chvíle po sedmdesáti letech ani jediné podstatné a vážné námitky proti pravosti.**

Místo vědeckých dokladův nic a nic než mělké, ničím neodůvodněné a nic nedokazující pochybnosti! Královédvorský rukopis je jim podezřelým proto, že jej nalezl Hanka, který právě je jim „mužem podezřelým“; však hned k tomu připojují, že „prý by proto R. K. padělkem ještě býti nemusel“. On je jim podezřelý, že „má jazykové zvláštnosti, jimiž se liší od staré češtiny dosud známé“. Však hned při tom se přiznávají, že této češtiny sami ani neznají. — Oba rukopisy Z. H. a K. D. jsou jim podezřelými proto, že „některé jich zvláštnosti mají takovou podobu, jako by byly vznikly nepodařeným napodobením dobrých vzorů staročeských, kterézto vzory nalézají se v těch přesných textech, jimiž Hanka do r. 1817 se zabýval“. — „Více jim (prý) záleží na tom, že mnohé zvláštnosti R. Kského opakují se v R. Zském; avšak i to dalo by se (prý) nějak omluviti a vyložiti.“ (Str. 159.)

Tak staví tu podezřívavosť jen samé hypothesy, samé „ale“, jež v samém zápětí zase sama poráží. — Ba i ku mělkým klepům a povídačkám bere útočiště:

„Hanka není sice formálně usvědčen, že jest původcem těchto (rozuměj: „Písně na Vyšehrad“, „Milostné písně krále Václava“ a jiné, které do R. K. nenáležejí) padělků všech, aneb určitého některého z nich; ale mnohé známky tomu svědčí *a nikdo* (prý) *nepochybuje*, **ano obecně se to**

praví a obecně se tomu věří.“ (Str. 152.) Tu tedy řeší se vědecké problémy zrovna tak, jako mezi Rubešovými „kmotrami, paní Klepnou a paní Klinkáčkovou!“ Věhlasný Pavel Šafařík napsal kdysi Pogodinu list, v němž mu podává zprávu, že při zkoušení rukopisův shledáno, že dva za staré pokládané jsou z doby novější, a připojuje, že komise bude pátrati dále, a že „bezpochyby ještě jiné domnělé staré památky při zkoušce propadnou“. — Z této poznámky, učiněné najisto beze všeho vztahu k oběma našim rukopisům, podezřívá hned prof. Gebauer beze všeho podstatného důvodu Královédvorský a Zelenohorský rukopis, jako by se nebylo mohlo jednati o propadnutí zcela jiných rukopisů, skutečně pochybných. Šafařík nedal aspoň nikdy ničím na jevo, že by o pravosti obou rukopisů pochyboval. —

Takovýto způsob nízkého, planého podezřívání není zajisté vzorem *„vědecké“* methody a nezasluhoval by věru ani naší pozornosti. Však pan professor sešel ve svých útocích na oba rukopisy ještě značně níže, a přiznáváme mu ochotně, že nemluví pouze on „s vysoka“, nýbrž že sešel skutečně již i v ohledu *mravním* značně nízko (str. 164).

On používá vědomě nepravdy, jen aby zjednal většího důrazu svým pochybnostem o pravosti řečených starých památek! —

Na laika asi nejmocněji musil působiti na úkor obou rukopisů citát, jejž prof. Gebauer uvádí z přednášky slavného Šafaříka (str. 161.): „Jestliže to, že v Němcích právo prvorozenství teprve ve 14. st. platiti začalo, *nevývratná pravda, nachází se skladatel básně Zelenohorské ve zjevném odporu s historií a nemůže do staré doby náležeti.*“ — Pan prof. Gebauer odvolává se tu na autoritu nejslavnějšího našeho učence a znalce starých slovanských jazykův; avšak jakým způsobem to činí? *On prostě autority této zneužívá, on cituje neúplně, on vynechává věty, kterými citát zbavuje se veškeré váhy!* — Šafařík ve své přednášce dne 19. prosince r. 1859 vyslovil ovšem tehdáž ještě namnoze panovavší pochybnost o právu prvorozenství v Němcích před 14. stoletím; avšak Šafařík sám hned k této pochybnosti doložil:

„Z jiné strany se však zdá, že věc ta ještě dostatečně a všestranně vyšetřena není, a *že jsou nezáporné sledy práva prvorozenství v oné staré době aspoň u některých větví germánského kmene.*“

Tento *důležitý a vlastně rozhodující* dodatek p. Gebauer vynechal! —

Jak málo jde p. prof. Gebauerovi o vědeckou pravdu, jde i z toho na jevo, že ještě dnes stran práva prvorozenství v Čechách neúplnými citáty vzbuzuje podezření proti rukopisu Zelenohorskému, ač *archivář Brandl* ve svém výborném spise: „Obrana Libušina soudu“, v Brně 1879, na str. 153. *nezvratné k tomu podal doklady, že dávno před 14. věkem panovalo právo prvorozence v Němcích, zejména v Bavořích*, tedy v německé zemi nám nejbližší: „daz der *altest bruoder* solde hân sins vater *ganzen erbeteil*“ (v „Parzivalu“ Wolfram z Eschenbachu).

Podivné to vrhá světlo na tu „povinnost vědeckou a vlasteneckou, těžkou a traplivou“ (viz „Athen.“ str. 161.) p. prof. Gebauera, když

přichází opět a opět s podezřívajícími momenty, o nichž přec musí vědět, že skvěle a nezvratně již před sedmi lety byly vyvráceny.

Prof. Gebauer musí neb měl by krom toho vědět, že *celá soustava německého manského práva již v osmém století spočívala na právu prvorozenství*, a že tedy odvolání se na toto německé právo v rukopise Zelenohorském není anachronismem a nemůže pravost oné památky starého českého písemnictví uvésti v pochybnost.

A kdyby básník „Libušina soudu" i mluvil o právu prvorozenství v Němcích, jehož by tam v té době ještě nebylo bývalo: má to býti vědeckým důvodem k pochybnosti o stáří básně? Je „Libušin soud" právním nějakým kodexem anebo sněmovním protokollem, a smí se na básni žádati historická přesnost? Nejsou-liž veškeré téměř básně naší doby, které obraly sobě motiv z dějepisu, a naše *„historická"* dramata více méně v boji se skutečnou, prostou historickou pravdou? Což by také jinak znamenala již ode dávna známá licentia poetica? Neodporuje-liž konečně onomu svému — jak jsme ukázali — nepodstatnému podezřívání p. Gebauer sám, vyznávaje i ve výpise z Erschovy a Gruberovy encyklopaedie, otištěném na stránce 162. „Athenaea", že prý „im Allgemeinen ist Nichtübereinstimmung mit der Geschichte kein Zeugniss gegen die Echtheit epischer Gedichte"? —

Ostatně právě zlomek Zelenohorského rukopisu o právě rodovém — a zápas o toto právo mezi Chrudošem a Šťáhlavem v „Libušině soudu" svědčí o pravosti rukopisu. Jeť s nějakou poetickou licencí, snad stran doby a Libušiny vlády, *jako obrazem boje o toto právo v Čechách*, jenž započal před 12. věkem, do kterého platila stará patriarchální zásada: „děti vše tu sbožiem v jedno vládú." Teprv ve zmíněném století počalo drobení rodin a dělení majetku a tu počínalo se vtírati ono Chrudošovo právo prvorozenství: „prvencu dědinu dáti pravda!" Dr. *Jaromír Čelakovský* co znalec starého českého práva, prozkoumav veliké množství starých právních listin českých, tvrdí, že před r. 1817. a 1818., kdy na veřejnost vynešen byl rukopis Zelenohorský, nikdo z historikův a právníkův našich nemohl míti těch vědomostí historicko-právnických, jaké předpokládají básně rukopisu Královédvorského a Zelenohorského, *a že celá řada právnických slov, jež v těchto rukopisech přicházejí, tehdy známa nebyla.* Konečně dle prof. M. Hattaly *jde v Libušině soudě vlastně jen o privilegium od obecného práva dědičného ku prospěchu šlechty vůbec a Chrudoše zvláště.* Nasvědčuje tomu zejména i Kosmas, dle něhož *„duo cives, opibus et genere eminentiores et qui videbantur populi esse rectores"*, domáhali se u Libuše práva ve příčině mezi polními a nikoli dědictví.

* * *

Nejhlavnější trumf proti pravosti obou rukopisův vyhodil p. prof. Gebauer na str. 159. svého pojednání: „Mnohé zvláštnosti obou rukopisů a odchylky v nich od „staročeského jazyka" — pokud jej pan professor zná — „nebyly by samy o sobě *důkazem*, že oba rukopisy v novější době jsou padělány;" ani na tom by si p. professor „mnoho nezakládal, že rukopis Královédvorský přišel na jevo Hankou, mužem

v této příčině podezřelým;“ větší váhu klade na to, „že *mnohé* zvláštnosti rukopisu Královédvorského opakují se v rukopise Zelenohorském.“ „Avšak i to dalo by se nějak vyložiti a omluviti — (na př. výkladem, že oba tyto rukopisy pocházejí z dialektu stejného, ale jiného, než které známe z památek jiných), kdyby *nebylo okolnosti, která vyzývá a nutí ku pochybování o starobylosti vytčených zvláštností, a tudíž ku pochybování o úplné přesnosti obou rukopisův. Tou okolností jest souhlas četných odchylek R. K. a R Z. se zvláštnostmi nepochybných padělkův a se staročeskými chybami Hankovými* **z doby před objevením těchto rukopisův.**“

Věc se má totiž tak: p. professor nachází v „Uvedení a v interpolaci legendy o sv. Prokopu“, pak v I. svazku „Starobylých Skládání“, ve Vysvětleních při II. svazku těchže „Skládání“, vytištěných *před* objevením R. K. a R. Z., a v „Písni na Vyšehrad“, objevené taktéž *před* R. K. a R. Z. mnohé *zvláštnosti jazykové, které nesrovnávají se s „normální staročeskou grammatikou“* páně professorovou, jichž prý Hanka jen z neznalosti starého jazyka užil a které zdají se p. professoru býti buď odchylkami od „staročeského“ jazyka aneb patrnými *chybami*. Jelikož se tyto domnělé odchylky a chyby nalézají i v obou rukopisech: Zelenohorském i Královédvorském, *později* objevených, tedy nepochybuje p. professor, že Hanka je původcem odchylek a chyb i v obou pozdějších rukopisech, či jinými slovy, že **Hanka oba rukopisy padělal.**

Pan J. Gebauer ale připouští sám, že odchylky v obou rukopisných památkách *„mohou pocházeti z dialektu jiného, než které známe z památek jiných“* (str. 159.), a na str. 163. i to připouští, *„že Hanka z pramenů námi nepoznaných zvláštnosti takové znal a že tedy ty domnělé chyby nejsou chybami a že ony „odchylky“ skutečně přicházejí v starších pramenech p. prof. Gebauerem nepoznaných, a že týmž způsobem, jakým dostaly se do oněch p. professorem nepoznaných starších pramenů, mohly dostati se i do starých rukopisů Královédvorského a Zelenohorského“.*

Je tedy toto objevení se zmíněných odchylek a domnělých či skutečných chyb v dřívějších publikacích Hankových a těchže v rukopise Královédvorském a Zelenohorském, později na světlo vydaných, *důkazem, že jedny povstaly z druhých a že sepsány byly jednou a touž rukou?*

Ponecháme ostatně povolaným filologům, aby p. professorovi stran těchto „chyb, odchylek a jazkových zvláštností“ patřičně napravili hlavu; i těšíme se, že se o toto napravení pokusil už aspoň z jedné strany dr. J. *Kalousek* ve výborném, v „Osvětě“ právě vyšlém článku „O potřebě dalších zkoušek rukopisů K. D. a Z. H.“ Trefně odbyl tvrzení p. Gebauerovo, že by Hankovy chyby a odchylky byly přešly do obou rukopisův a dokázal, jaká je *nepopíratelná neshoda právě mezi Hankovými spisy, jeho theorií starého českého jazyka a mezi rukopisy Zelenohorským a Královédvorským.* Zvláště v odst. 3. (p. 288. Osv.) dokázal nade vši pochybnosť, že Hanka nemohl padělati žádného ze zmíněných rukopisů.

III.

O pravděpodobnosti, že oba rukopisy před r. 1817 byly známy.

Co nás se týče, my bychom měli pro souhlas, ať skutečný, ať domnělý publikac Hankových s oběma spornými rukopisy jiné vysvětlení než jaké podává prof. J. Gebauer. Není novým, avšak stále více pravděpodobným mínění, **že oba rukopisy Královédvorský a Zelenohorský nalezeny byly dávno před r. 1817.** Nikoli v nějakém *padělání*, *nýbrž ve způsobu*, *jak se dostaly do rukou některého z tehdejších vlastenců a jak obě drahocenné památky na veřejnosť přišly*, spočívá ona tak často jmenovaná „pia fraus", které se měl Hanka dopustit. Pro dobromyslný tento podvod je skutečně dosti závažných, avšak poněkud jiných důvodův, než ty, které udávají oba professoři Gebauer a Masaryk.

Na počátku nynějšího věku byly poměry národnímu našemu rozvoji ještě nepříznivější než jsou nyní. Nejen že literatura naše nenacházela odnikud podpory, ona spíše budila podezření jak v kruzích vládních tak i v jiných. Sotva mohl volně oddychovati národ ze stísněných prsou; spočívalať na nich jako hrozný balvan tíha systému, jehož od povalení státu českého hlavní bylo snahou, zničit veškeré kulturní a politicko-národní památky z doby slavné jeho minulosti. Šlo státní správě o potlačení v zárodku všeho, co na novo bylo by mohlo probouzet a vznítit vědomí a sílu národa. I s jiné strany pracovalo se o utlumení českého ducha a o vyhubení spisovních jeho památek. Duch Koniášův, jenž tak přehorlivě byl pálil veškeré staré „bludné a kacířské" spisy, vznášel se dosud nad českými vodami. Tehdejší skriptor v bohaté, dříve jezovitské, nyní universitní knihovně zde v Praze, kněz řádu křižovnického, později censor knih českých, zrovna v té době, do níž asi padá nalezení obou rukopisů, zle řádil v starých českých spisech a památkách v řečené, jeho správě svěřené knihovně. Sám „Slovník Naučný" píše o něm v X. svazku na str. 356.: „Zimmermann stal se zlopověstným v dějinách novější literatury svou přepjatou horlivostí, ano zuřivostí, s kterou jako skriptor a censor vše, co se mu jen poněkud zdálo býti na újmu náboženství katolickému, aneb státu nebezpečné, zavrhoval, kazil a zničoval."

Nuž, pomysleme sobě, že v té době, když proti českým písemním památkám takto zuřilo se, nalezl některý horlivý vlastenec v knihovně císařské pod správou a pod zhoubnými spáry fanatického ničitele drahocenné staré české památky: je tu divu, že s úzkostlivým chvatem hleděl je přepraviti z místa nebezpečí do úkrytu bezpečného?

Nenachází tu ona „pia fraus" omluvy ve vroucí vlastenecké starostlivosti?

K posouzení tehdejších poměrův podává doklad sám neznámý zasylatel rukopisu „Libušina soudu".

Rok po objevení rukopisu Královédvorského v měsíci listopadu 1818 poslal nejmenovaný vlastenec po *poště pražské* nejvyššímu purkrabí hrab. Frant. z Kolovrat čtyři listy pergaménové, starým písmem

popsané za dar právě zřízenému tehdáž Českému museu. (Viz Libušin soud od Šembery str. 9.)

Anonymní zasylatel ve svém listě výslovně praví, že „držitel panství Zelenohorského (odkud že starý rukopis pochází, udal), *hrabě Jeronym Colloredo z Mansfeldu je němčourem* (deutscher Michel) *a zuřivým protivníkem Českého Musea, který by ten rukopis raději spálil, nežli by ho Museu daroval.*“ (Viz Šemb. Lib. soud str. 69.)

Buď Hanka nebo Linda, neb některý jiný z tehdejších vlastenských spisovatelů mohl řečené staré rukopisy v císařské knihovně aneb v některé soukromé bibliotéce, neb i v archivu objeviti, kde drahocenné tyto pergaménové listiny šťastnému nálezci nebyly dosti bezpečnými. Rukopisy byly z dotyčné knihovny vynešeny a uschovány bezpečně v rukou malého hloučku českých literátův a důvěrných přátel **dříve, než Hanka počal psáti svou interpolaci a svá „Starobylá skládání“, a dříve, než povstala neb opsána byla domněle padělaná „Píseň na Vyšehrad“.** Ba lze tvrditi, že veškeré zde jmenované, Hankou sepsané spisy **povstaly pod dojmem rukopisu** *tak řečeného Královédvorského a Zelenohorského.*

Je tedy více než klamná hypothesa p. Gebauerova; větší pravděpodobnosti má pro sebe mínění, že domnělé „odchylky“ od „normální grammatiky“ p. Gebauerovy v obou starých rukopisech a ve spisech Hankových *přešly z rukopisu Královédvorského a Zelenohorského do Hankových spisův a* **nikoliv naopak.**

Připustíme-li i jen *možnosť*, že oba staré rukopisy tajně a per nefas odstraněny byly z některé knihovny, musíme připustiti i pravděpodobnosť, že delší dobu v tajnosti byly chovány, aby ona „pia fraus“ nepřišla na jevo. *Bylyť v té době skutečně mnohé drahocenné památky z knihovny universitní odcizeny a vynešeny.* Píšet o tom zřejmě Hanka v listu k Dobrovskému ze dne 3. srpna 1817 doslova: „Královská bibliotéka navštívila pana Soukupa a vyprázdnila mu jeho poklady; *přes sto kusů českých knih* mu pobráno, a jakýsi Vojtíšek, *který před několika lety v bibliotéce sloužil, jest udán.* Pan Blecha dobrovolně tu krásně psanou biblí také do bibliotéky poslal; *jde to velmi z ostra.*“ (Viz Musejník r. 1870, str. 219.) Dle str. 313 i Dobrovský toto rozebrání některých vzácných spisův z universitní bibliotéky v listu téhož roku potvrzuje.

Také slovutný básník Fr. L. Čelakovský podporuje náhled náš, že ne-li oba, aspoň Zelenohorský rukopis vzat byl z některé soukromé neb veřejné knihovny. Když spatřil tužkou psaný přípis anonymního zasylatele „Libušina soudu“ nejvyššímu purkrabí, poznal po písmě průvodního toho lístku ruku sekretáře hraběte Hartmanna a soudil z toho, že starý a jím zaslaný rukopis pochází z bohaté sbírky rukopisů téhož hraběte. (Neuveřejněné dosud přednášky F. L. Čelakovského o „Libušině soudu“.)

Nepodpírají veškerá tato fakta naše mínění o způsobu, jak staré ty rukopisy byly objeveny? Nikdo nemůže aspoň *možnosť* tohoto způsobu jich objevení a že *již před r. 1817. známy byly*, popříť. Kladu zde domněnku proti domněnce. Že R. Z. byl tajně vynešen z některé

knihovny neb z archivu, nepodléhá ovšem pochybnosti. Co však tkne se R. Kského, nechci věru ubírati slávy statečnému našemu Králové Dvoru. *Skutek, že nejdrahocennější poklad našeho písemnictví z věže jeho na veřejnosť byl vynešen*, není a nemůže býti popřen. Skutek tento byl a mohl býti i přísahou stvrzen. Nic na něm nemění otázka, kdy a kým dostal se rukopis do tamní věže. Královédvorský rukopis ostane, nechť se o něj otírá kritika pochybovačů sebe troufaleji, chloubou Králové Dvora a bude věčně hlásat jméno toho města.

Nuže, je-li i jen *možno*, že oba rukopisy neb aspoň „Libušin soud" několik let dříve nacházel se v rukou Hankových a jeho přátel, a my to máme za pravděpodobné: *zdali nepadá celá theorie p. Gebauerova o přejití odchylek a chyb z Hankových spisů do RK. a RZ. a tím celá stavba námitek a pochybností o přesnosti obou rukopisů?*

My troufáme sobě tvrditi, že veškeré *nepochybné* „padělky" nemluví proti, nýbrž *spíše* pro *pravosť* rukopisu KD. a RZ. Povstalyť právě následkem objevení obou starých vzácných písemních památek již v době, kdy oba nalezené staré rukopisy neb aspoň jeden z nich nacházely se ještě v tajném držení V. Hanky a jeho přátel. Všechny padělky oné doby, všechny ty neopatrné pictury a kalligrafické pokusy jsou jen imitačními hříčkami, *povstalými pod silným dojmem nalezených starých rukopisů; ony jsou jen plodem mocného vzrušení*, jež v prsou nadšených vlastenců způsobiti musely ony skvostné a pro kulturní význam národa tak důležité staré listiny.

Jeví se v tom ostatně přirozený *psychologický moment*. Dosud každý fenomenální zjev jak na poli výtvarného umění tak i v literatuře povzbudil v každém národě celou řadu následovníkův a padělatelův. Leží tato napodobovačnosť v samé povaze lidské; je to snad avitický zbytek našeho původu podle theorie Darwinovy. —

Každé napodobení, každá kopie a každý padělek mívají vždy a všude svůj vzor, jenž sotva kdy bývá padělkem postižen; jen u nás je jinak. Zde platí padělky za originály a mistrná, nepřekonatelná, obdiv vzbuzující práce na poli starého písemnictví pokládá se za padělek nových, bezcenných poetických škvárů!

Je v tom moment pro nás i tragický, že nejcennější skvosty našeho starého písemnictví, když s tak neobyčejným mravním sebezapřením některého neb několika vlastenců byly zachráněny před zkázou, hrozící jim od národních nepřátel a krutých zhoubců kulturních našich památek, a když na drahocenných a povzbuzujících oněch textech omladilo se a půl století osvěžovalo české písemnictví nové doby, přicházejí nejen národní naši závistníci, nýbrž i *čeští spisovatelé, vlastenci*, aby se podvolili „těžké a trapné", a jak praví, „vlastenecké" — práci: vyrvati nám tyto památky a podvrátit k nim obecnou důvěru. Půl věku záviděli nám jiní národové naše staré písemné skvosty a nyní přicházejí naši domácí pochybovači, aby bez platných a podstatných důvodův lesk těchto skvostů dechem podezření zakalili, dokládajíce se farisejskou dobromyslností „potřeby dalších zkoušek pravosti obou rukopisů!"

I v tom naplnil se tragický osud — nemůžeme ani říci viny, — nýbrž snad příliš neopatrné vlasteneckě horlivosti, — že právě snaha, přenésti drahocenné rukopisy nepozorovaně na místo bezpečné, a cesta, po níž dostaly se na veřejnosť, aby národu *trvale* byly zachovány — nyní po sedmdesáti letech hlavní jsou zbraní všech pochybovačův o pravosti obou památek, jsou nebezpečím, které zmařiti hrozí vysoce cenné tyto poklady národa.

IV.

Básně rukopisů Královédvorského a Zelenohorského nemohl sepsati ani Hanka, ani Linda, ani Svoboda.

Odpůrcové obou starých rukopisných památek zahájili válečnou výpravu proti nim tímto způsobem: nejprve počali pochybovati o pravosti jednoho, potom i druhého rukopisu. Jen o to šlo, *kdo* vlastně oba rukopisy neb kterýkoli z nich byl padělal; neboť jsou-li padělány, musel tu přirozeně přece někdo být, kdo je padělati dovedl.

Smělá, neváhavá a obyčejně málo vybíračná podezřívavosť záhy postřehla vlastní pachatele! Za „padělatele“ Zelenohorského rukopisu prohlášen *Linda*, a rukopis Královédvorský nemohl podle prof. Gebauera padělati nikdo jiný než *Váceslav Hanka*. Dříve již poukazováno i na *Václava Svobodu*, jehož nepopíratelná poetická žíla hlavně napomáhala prý k básnickému vystrojení epických a lyrických básní Královédvorského rukopisu.

Nuž podívejme se blíže na tyto domnělé padělatele; všimněme si nejprve *Václava Svobody*. V té době, kdy rukopis Královédvorský dostal se na veřejnosť, bylo V. Svobodovi sotva 26 let; tři léta před tím studoval ještě práva na universitě pražské. Měl zajisté značnější nadání básnické, než přítel jeho Hanka, ač i při rozhodně větším talentu nemohl míti v stáří tak útlém — téměř ještě student — tolik vědomostí historických a filologických, tolik znalosti starého českého a jinoslovanského básnictví epického a lyrického, aby byl dovedl napsat sbírku různých básní, co jich obsahuje rukopis Královédvorský.

Však pusťme se všech domyslů a pochybností, dokud tu není věcných dokladův. Suďme jen dle nepochybných známek a skutečných fakt. Byl-li Svoboda tak geniálním básníkem, že dovedl napsati básně, jejichž neobyčejná poetická cena vzbudila obdiv znalcův nejen u nás, nýbrž i daleko za hranicemi: v Němcích, v Anglii, Francii, na Rusi, v Polsku a j., *musí básnická síla jeho genia jeviti se přece také v básních, o kterých nepochybně víme, že byly sepsány jeho perem.* V roce 1826 — devět let po objevení Královédvorského rukopisu, když náš básník byl již dospělejší, když nabyl tím časem širšího rozhledu a bohatších literních vědomostí — vyšla sbírka „Českých historických zpěvů“. Pocházejí-li poetické skvosty na pergaménových lístkách rukopisu Královédvorského z péra našeho básníka, dokud byl ještě téměř nedospělým mladíkem, musí v pozdějších verších již dospělého spi-

sovatele zářiti mnohem skvostnější básnické drahokamy. Podívejme se hned na první historickou báseň, otištěnou v zmíněné sbírce. Je nadepsána „*S. Václav a Ratislav*“ a pod titulem tímto stojí jméno *V. Svobody* co nepochybného spisovatele. Čtěme na př. zpěv 6.:

„Káže bubny udeřiti,
Zvuky hřmotné vyraziti
Z válečných trub Ratislav:
Koní dusot, štítů drnkot,
Mečů břinkot, zbraní třeskot,
Všady chřest, ej blízko boj!“ atd.

Přirovnejme tento charakteristický citát k básním RK. neb aspoň k básni, která je mu obsahem nejbližší: „O sědání, čili Ludiši a Luboru“: může soudnému člověku jen na chvíli napadnouti, že by podivuhodné básnické nadání spisovatele básní rukopisu Královédvorského po devítiletém rozvoji tak nízko bylo mohlo sklesnouti, že by vyznívalo již jen v ten drsný prosaický „třeskot, drnkot a břinkot“ svrchu položeného citátu?

Druhý domnělý falsifikátor, *Václav Hanka*, téhož stáří co V. Svoboda, vládl sice lehčeji českým veršem, ale sotva vynikal básnickým nadáním nad Svobodu. Z básní jeho nevysvítá nikterak, že by dovedl napsati epickou báseň, tím méně báseň té síly, jakou vynikají epické básně Královédvorského rukopisu.

Zde malá ukázka epické žíly Hankovy. Podáváme počátek *epické* básně, již Hanka byl složil r. 1813., tedy pouze o 4 léta dříve, než veřejnosti odevzdán RK.

Počínáť se ona takto:

Poslechněte, co se stalo
hned za Žižkových let,
když se hradů rozmetalo
i mnichů mnoho set;
když se jich tak rozmetalo,
tehdáž se to jistě stalo,
tam co vyhodili z praku
když Sovu*) Táboři,
kde se bojí černých mraků,
že zámek rozboří.
Tam co do strašlivých mraků
vyhodili kněze z praku“ atd. atd.

(Viz Musejník r. 1871, str. 304.)

Je to musa velkých epických básní Královédvorského rukopisu?

Poukazováno k *písním* Hankovým a vysloveno mínění, že by byl mohl složiti, či padělati aspoň lyrické písně řečeného rukopisu. Nuže vezměme kteroukoliv z jeho písní vydaných *po objevení* R. K., na př. jeho „Zastaveníčko“ ze sbírky písní, vydaných r. 1819.:

„Luna jasně svítí,
pojď milenko ven,
hvězdičky se třpytí,
opusť plachý sen.

*) Farář v Hořiněvsi.

Poslechni, jak tobě
má kytara zní
v tiché noční době,
když vše vůkol spí.
Pojď, já čekám tebe
sám jediný zde,
bez mráčku je nebe,
jsi-li pak tam kde?"

Malá tato ukázka zajisté dostačí každému, kdo sobě vezme práci, aby píseň tuto — podobnou oněm *sprostěnárodním*, jimiž nás naše potulné harfenice obtěžují — srovnal s dojemně něžnými lyrickými poesiemi rukopisu Královédvorského: „*Kyticí*", „*Růží*", „*Jahodami*" a „*Skřivánkem*", nemluvě ani o písních epického rázu „Zbyhoni a Jelenu".

Zbývá nám ještě *Josef Linda*. Mladý tento spisovatel, při objevení Královédvorského rukopisu teprv 24 léta stár, vydal v témže roce, co na veřejnosť se dostal rukopis Zelenohorský, svou „Záři nad pohanstvem čili Václav a Boleslav, vyobrazení z dávnověkosti vlastenecké". — Knížka tato, v níž líčen jest boj křesťanstva s pohanstvím v Čechách, způsobila po svém vyjití v roku 1818. neobyčejný dojem na celou tehdejší českou společnosť.

Linda byl pokládán za básnického velikána. Nikdo nedovedl sobě vysvětliti, odkud může míti mladý tento, sotva 25letý spisovatel tolik historických vědomostí o dávné české minulosti a zvláště té znalosti staré mythologie. Mnozí domýšleli se, že „Záře nad pohanstvem" není původní prací Lindovou. Na nás činí dojem, že povstala pod dojmem obou starých rukopisův, na jichž obranu chopili jsme se péra; ona může zároveň býti dokladem pro svrchu vyslovené mínění naše, že oba rukopisy neb aspoň Zelenohorský dříve, než na veřejnosť byly dány, pečlivě chovány a studovány byly v kruhu několika českých literátů, mezi nimiž byl i Linda.

Dotčený spis Lindův patrně byl od vrstevníků přeceňován. Z toho přeceňování vzali sobě pochybovači o pravosti rukopisu Královédvorského a hlavně Zelenohorského důvod k tvrzení, že vlastně Linda jest básní v oněch rukopisech duševním původcem a že beze vší pochyby sepsal aspoň „Libušin soud". Nuž, podívejme se do zmíněné „Záře nad pohanstvem" a vyhledejme sobě skladbu, z níž spolehlivý lze sobě utvořiti úsudek o básnickém nadání Lindově:

Na straně 23. spatřujeme ve „Svantovítově háji" sbory mládenců a panen, zpívajících střídavě:

1. Dívky:
„By nebylo
vás jinochů,
byli by nás
nenechali. —

2. Mládenci:
By nebylo
vás dívenek,
byli by nás
přemocnili. —

3. Dívky:
Vaše meče,
vaše štíty,
dávají nám
bezpečnosti. —

4. Mládenci:
Vaše očka,
vaše hlásky,
dávají nám
blaženosti. —

5. Dívky:	6. Mládenci:
My budeme	A my za vás,
vždy jen při vás,	krásné dívky,
vždy jen s vámi	v krutých bojích
hrávávat. —	bojovat.“ —

Nuž suďte, kdo z vás má vlastního úsudku, zdali tato ubohá, chudokrevná Musa, která by vystačila sotva na verše našich pernikářských krámů, mohla zplodití i jen nejslabší píseň Královédvorského rukopisu a zdali mohla kdy vyspěti dokonce na „Libušin soud“, tento nejnádhernější skvost staré naší poesie?!

A suďte dále o té troufalosti podezřívačů pravosti starých našich písemních památek, když své „vědecké“ (sic) důkazy váží jen z nedovtipu některého filologa, který nemůže pochopiti, jak by RK. a RZ. mohly býti skutečně pravými starými českými listinami a jak by mohly pocházeti jedna z 12. neb 13. věku a druhá dokonce snad z 8. neb 9. století, když v nich stojí „piješi“, kdežto v nejnovějším vydání staročeské grammatiky našeho filologa stojí určitě a zřejmě „pieši?“

Je ta cesta „k vědecké pravdě“ skutečně tak obtížnou a dlouhou, že oběma našim professorům nezbývalo ani tolik času, aby byli vzali do ruky spisy Hankovy a Lindovy? Pouhé nahlednutí do dotyčných děl bylo by je muselo přesvědčiti, že veškeré jejich námitky, pochybnosti, domněnky a supposita o domnělých padělatelích rukopisů Královédvorského a Zelenohorského jsou naprostou psychologickou absurdností!

V.

Básně našich rukopisů nemohou pocházeti z péra jediného básníka.

Z ukázek, které jsme podali z básní spisovatelův, z padělání podezřelých, je najisto zřejmo, *s jak malou pečlivostí* pronášejí se u nás úsudky, i když jde o nejdražší kulturní památky národa. — *Žádný z tehdejších, v době objevení rukopisu Královédvorského a Zelenohorského žijících a nám známých básníků a spisovatelů neměl naprosto tolik básnické schopnosti, aby byl mohl napsati básně v rukopisech těchto obsažené!* Je tedy snad tajným, dosud neobjeveným původcem těch básní spisovatel, nadáním básnickým vysoko nad své vrstevníky vynikající, však dotud *neznámý a nepoznaný?*

Nuže, je podobno pravdě, že básník s tak mohutnou poetickou silou, s tak neobyčejně vzácným nadáním, nebyl by zůstavil ještě jiných prací po sobě, než ty, které směstnal na několik pergamenových lístků? Či velký, neznámý ten talent již sporými verši obou rukopisů vyčerpal veškeru svou sílu jako jepice, která po prvním milostném záletu vysílena padá na osamělý břeh a zmírá?

Můžeme sobě mysliti, že péro, které dovedlo napsati „Libušin soud“, „Záboje“, „Jaroslava“ a ostatní básnické skvosty obou rukopisů, nebylo by — *puzeno vlastní vnitřní tvůrčí silou — napsalo ještě celou řadu básní jiných?* A čím bychom vysvětlili sobě psy-

chickou záhadu, že básník s tak neobyčejným nadáním, s tak vzácnou znalostí starého jazyka a s takovou palaeografickou obratností zahrabal by svou drahocennou hřivnu *beze vší ctižádosti* do těch starých klikatin bezejmenných pergamenů?

Byl by to zjev, jenž odporuje vrozené citové povaze každého básníka. Nenajdete snad jediného, který prost vší ctižádosti, tajil by své rodinné neb přijaté jméno a zapíral svou duševní individualitu. — Bylo by vůbec úkazem zvláštním, kdyby muž talentem tak vynikající a s takovou fenomenální spisovatelskou dovedností skrýval se *a utajil* před svými vrstevníky, nemaje *nejmenší ctižádosti*. Není bez ní ani ten, kdo má za heslo: „Ni zisk, ni sláva!" a čím kdo častěji veřejně opakuje stoickou tuto průpověď v době naší, tím více vlastní jeho skutečnost stojí obyčejně s ní v odporu. —

Jen výjimkou dospějou někteří jednotlivci v proudu veřejného života k souverénnímu opovrhování vším, co vzniká z touhy po slávě a veřejném uznání. Menší ještě je počet těch, kteří domohou se filosofického poznání vlastního významu všeho toho, co visí na individualitě lidské, znajíce její minimálnost ve věčném, ni časem ni prostorem obmezeném ruchu přírody, v níž celé velké světy jsou jen chvilkovou hříčkou věčné proměny.

Ctižádost básníkova má svou plnou oprávněnost; a není jediného, který by ji chtěl zapříti a utlumiti. Tak jako řecký básník za doby olympických her spěchal z nejvzdálenějších krajů, aby dobyl sobě olivových ratolestí, sáhá i básník naší doby chtivě po věnci bobkovém.

Tvrzení těch, kdož buď některému z jmenovaných tří básníkův neb neznámému komusi připisují básně královédvorské a zelenohorské, nacházejí se tedy se všemi obecně uznanými pravdami psychologickými v silném odporu. — Nacházejí se v odporu i s náhledy soudného německého lit. historika Sterna, jenž praví: „Waren die Dichtungen der Königinhofer Handschrift in der That das eigne Produkt Hanka's, so blieb es erstaunlich, dass derselbe eine so energische Phantasie, ein so entschiedenes Formtalent während seines ganzen Lebens nicht wieder an den Tag legte." *) *Ten, kdo by za našich dob dovedl napsati básně, obsažené v obou rukopisech, neskrýval by věru svého jména, nýbrž hlásil by se hrdě k svému dílu před celou veřejností!*

Takového sebezapírání není schopen básník. Za našich dnů objevilo se ono jen u toho druhu moderních politických snílků, kteří na odpor přirozené povaze člověka chtějí vyhladiti ze společnosti všechnu individuelní různost a společenskou zvláštnost, aby ideální jejich společnost vypadala jako širá step, pod jejíž všude stejnou, drsnou travinou hyne všechna pestrost lučního květu. Až mrazivě dojímá v nynějším sociálním hnutí na Rusi velikost a síla toho obětavého, sebezapírajícího — šíleného fanatismu, jehož oběti, k uskutečnění své hrozné nihilistické theorie zbavujíce se samy své vlastní individuality, — *beze jména a nepoznáni* — zmírají pod rukou katovou.

*) Viz článek Hattalův v čís. 16. „Nár. Listů" z r. 1886.

Básníci *nejsou* nihilisté; jsou pravým jich opakem. Z nich žádný neobětuje své slávy a svého jména. Básník je spíše fanatikem ne nivellisující nějaké universálnosti, nýbrž naopak *své vlastní individuality.* On chce, aby celý svět se obíral jen jeho osobou. či jeho duševními plody. Každou svou myšlénku a každý svůj pocit dává na veřejnosť jako kupec, který ve výkladní skříni vystavuje své zboží. Naši moderní básníci žádají již na nás, abychom naslouchali i nejtajnějšímu šelestění v jich manželském boudoiru. —

Každá báseň je vlastně podobiznou básníkovou. Co jich napíše, každá nese individuelní jeho ráz; každá je fotografií duševní jeho individuality. *Bystrý pozorovatel bez obtíže rozezná ve sbírce básní, zdali všechny mají týž zvláštní osobní ráz, zdali všechny pocházejí z péra téhož básníka, aneb zdali nejsou původu různého.*

Nuž vezměte do ruky básně Královédvorského a Zelenohorského rukopisu: zdali podle obsahu a formy mohou *pocházeti z jednoho a téhož péra*, zdali najdete v nich příbuznosť dětí jednoho otce, zdali v nich ve všech, neb aspoň ve všech básních rukopisu Královédvorského projevuje se individualita jednoho a téhož básníka?

Přicházíme tu k nejdůležitějšímu důkazu o pravosti Královédvorského rukopisu.

Jen poněkud bedlivěji přečtěme jednotlivé básně této sbírky a musíme přijíti k nezvratnému poznání, že jsou to práce **různých dob a různých skladatelův.** Forma i obsah svědčí o této různosti. Jedny jsou z různých dob starého *pohanského věku*, druhé z novější doby *křesťanské*; přečtěme si jen „Záboje“ a „Jaroslava“. Jaký to veliký rozdíl mezi oběma! Při přečítání jich jako byste vstoupili do různých, daleko od sebe vzdálených věků. V „Záboji“ ovane vás duch staré doby; ta prostá, čistě národní epika dojme vás svou plastikou, svou silou. Po přečtení jako byste vystoupili ze starých svatých hájů, v nichž nebylo ještě cizoty, a v jichž idyllické prostotě bohové s lidmi obcovali. Ničeho v této básni nenajdete, co by nesvědčilo o původnosti její. Je jako by byla povstala hned po radostném návratu vojů Záboj ových, „když dobouřila jejich pomsta“, a jako by byla přímo, takřka beze vší podstatné změny co se líčení děje týče, dochovala se na doby naše.

Jaký rozdíl mezi touto starou epickou básní, v níž proud děje hrne se jako mohutná, krásná, ale nepravidelná bystřina horská, a mladší básní o boji s Tatary, v níž zase vedle vzácné síly i krásy poetické vidíme také již básníkovu dbalosť o přísný, takřka kronikářský postup děje i o dobré rozčlánkování zvolené látky. Tam starý pohanský mythus a zde již úplně vyvinuté názory a také city křesťansko-romantické. Mezi oběma co do formy i obsahu je tak značný rozdíl, každá z nich má tak zcela zvláštní svůj ráz, tak *různou fakturu básnickou*, že nikdo nemůže obou pokládati za dílo jednoho a téhož básníka. I kdyby básnická úprava dvou těchto hrdinských zpěvů nejevila tak zřejmě *různého* a starého původu jejich; kdo by při skrovném našem historickém materiálu z dob starších byl mohl v době naší osvojiti sobě tolik podrobných vědomostí z kulturních dějin našeho národa a dovedl tak hluboko vniknouti do ducha minulých věků, že

by s podobně nevyrovnatelnou věrností znal vylíčiti dva co do času a kulturních momentů od sebe tak různé a tak vzdálené děje?

Jaký tu dále rozdíl na př. mezi prastarým „Jelenem“ i starým „Zbyhoněm“ a již západně-romantickou „Ludiší“ a „Luborem“? Jaká mezi jednotlivými básněmi různost vzhledem ke kulturním názorům; a jaké v nich líčení ženy a pohlavní lásky? Jaký to konečně veliký rozdíl mezi epickými básněmi Královédvorského rukopisu a „Libušiným soudem“, jehož dialogická síla nikde v celé slovanské epice nemá sobě rovné!

A všechny tyto básně mají býti plodem jediné naší doby, mají býti prací jediného člověka, který by byl dovedl do každé vdechnouti ne svůj, nýbrž do každé zcela jiný, zvláštní individuelní ráz? A i ty lyrické *písně* Královédvorského rukopisu, tato roztomilá kvítka porůznu nasbíraná přímo ve kvetoucím sadě z dob, když nebylo tu ještě cizoty a když v písních lidu jevila se ještě původní slovanská měkkosť, hloubka citu a onen prostý naturalismus, jenž teprv později křesťanstvím byl vytlačen: — všechny tyto ryzí plody prostonárodní poesie české mohou býti „padělkem“ některého novověkého falsifikátora?

Ne, ne, ony jedině již proto nejsou padělány, že složení a sepsání jich v době naší bylo by čirou nemožností. — Můžeme sobě rozumně myslit universální básnický talent, který by všechny ty různé skladby byl dovedl vytvořit?

Ze známých spisovatelův na jisto ani jediný; kde že jsou však stopy po *neznámém*, mythickém tom herou, který by byl dovedl, co podle zdravého lidského domyslu jest naprostou nemožností; a jemuž podobných vševědů zná jen fantasie našich pohádek, jimiž děti v kolébce se uspávají? Však připusťme na chvíli, že před sedmdesáti lety bylo tu skutečně tak zázračně geniálního talentu básnického; odkud pak by byl vzal tolik znalosti staršího jazyka a tolik palaeografické obratnosti, že by byl dovedl básně své nejen v starém jazyku, nýbrž hned v několika nuancích podle různých věkův v plynném rhythmu složiti a dokonce i kalligraficky starým písmem, písmeno jak písmeno stejně dovedně napsati?

Naši učení dva páni professoři o tom o všem nemají nejmenší pochybnosti; pochybují jen o pravosti starých našich písemných památek a určitě a zřejmě poznamenávají V. Hanku co jich padělatele. Pan prof. J. Gebauer má o tom svůj pevný úsudek již pro těch několik odchylek v starých rukopisech, které se neshodují s jeho „normální“ grammatikou. A p. prof. Masaryk? Nuže ten je tak velice potěšen pojednáním p. Gebauerovým v německé encyklopaedii Ersch-Gruberově, že nemůžeme ani nejméně pochybovati o tom, že i on je nezvratného přesvědčení o Hankově padělatelském skutku a o téhož padělatelské dovednosti.

VI.

Také se stanoviska filologie a palaeografie nelze připustiti, že by Hanka rukopisův Královédvorského a Zelenohorského byl padělal.

Že by Hanka byl mohl *složiti* básně RKského, že by na to bylo stačilo skromňoučké jeho básnické nadání, vyvrátili jsme již z předu; jedná se tu tedy jen ještě o jeho filologickou a palaeografickou schopnosť. Nechme všech starých imperfekt a aoristů stranou a zkoumejme jen dle přirozeného rozumu a obyčejného lidského domyslu, zdali Hanka v době, když řečené naše rukopisy byly nalezeny, *mohl* míti tolik filologických vědomostí a palaeografické obratnosti, mnoho-li jich potřebí k sepsání, čili jak se říká, ku padělání obou písemných památek?

Náš Václav Hanka narodil se v r. 1791 v Hořiněvsi na Královéhradecku. Do šestnáctého roku pásl stádo svých rodičů; roku 1807 šel na studie do Králové Hradce a co devatenáctiletý mladík přišel roku 1810 do Prahy, kdež na studiích meškal až do roku 1813. V tomto roce odebral se do Vídně, aby tam pokračoval ve studiích právnických, však po roce vrátil se zpět do Prahy, aby dokončil zde studium práv. *Tři léta potom, dne 16. září 1817, objevil rukopis Královédvorský.*

Nuž založme pouze na těchto prostých cifrách a nepochybných, v každém naučném a biografickém slovníku obsažených životopisných datech svůj úsudek o tom, zdali byl, neb jen **býti mohl** *náš Hanka padělatelem jím objeveného rukopisu?* Dokud skotačil po pastvinách hořiněveských, sotva obíral se grammatikou starého českého jazyka. K tomu mu asi také nezbývalo mnoho času do roku 1810 na gymnasiu Královéhradeckém, kdež dle „Slovníka Naučného“ těžce zápasil s němčinou; o čemž nepochybujeme ani nejméně, znavše jej osobně a měvše několikráte příležitosť přesvědčiti se, kterak s německým jazykem byl v krutém zápasu až do své smrti. — Také vedle studia universitního sotva zbylo mu potřebné prázdné chvíle, aby osvojil sobě starý český jazyk i se zvláštnostmi, které ani nynějšímu učenému professoru jazykozpytu p. J. Gebauerovi „známy nejsou“. — V r. 1814 byl ještě na studiích právnických a *sotva tři léta po dokonání jich, tedy ještě téměř co student ne více než 26 let starý, měl dle domnění moudrých a učených pánů doktorů a professorů J. Gebauera a Tomáše G. Masaryka rukopis Královédvorský na pergameně starým písmem psaný již úplně hotový a k nepoznání padělaný!*

Nezbývala našemu Hankovi po dokonání právnických studií než vlastně *dvě léta zcela volného času*, jehož by byl mohl použiti ke své padělací práci. Nuž a je možno, aby sotva dospělý mladík v krátké této době, i kdyby mezi gymnasialními a universitními studiemi starým jazykem a písmem byl se obíral, dovedl sobě osvojiti starý český jazyk lépe, než pan universitní professor jazykozpytu a spisovatel „normální grammatiky staročeské“? Jest možno, že by sotva dospělý mladíček po dvou- neb tříletém studiu starého jazyka vynikl nad professora jazykozpytu, který po čtvrtstoletém studiu toho jazyka, maje ku pomoci

všechny moderní prostředky a bohaté sbírky starých, dříve neznámých listin, — veřejně vyznává, že „starého českého jazyka dotud nezná?“ — Může zdravý rozum pokládati za možné, aby sotva absolvovaný student dovedl užívati zběžně jazyka, *na jehož pouhé posouzení nestačí dnes veškeří, o pravosti RKského pochybující moderní jazykozpytci? A je možno, aby sotva dospělý ten mladík v tomto, ani dnes ještě ne úplně známém jazyku dovedl ať již své neb cizí básnické myšlénky upraviti v plynný, svěží, dokonalý rhythmus?* Ať se o to pokusí pan professor jazykozpytu a spisovatel „normální grammatiky staročeské“ pan J. Gebauer!

A kdyby i tyto všechny nemožnosti oběma pánům doktorům filosofie přes to vše zdály se býti možnými: chtějí i to pokládati za možné, že by onen nedávno ze škol vystouplý mladík ve dvou třech letech při tehdejším nedostatku vzorů mohl zjednati sobě zběhlosť v starém písmě, *k níž podle znalcův nelze dospěti leda mnoholetým pilným cvikem?* — A na to na všechno by byl měl vyzrát náš sotva ze škol vyšlý, šestadvacetiletý Hanka?

Ten Hanka, *o němž se ví, že byl těžkochápavým*, že ani v pozdějších letech nedovedl zběžně staré české listiny čísti, ten Hanka, o němž nedávno dokázal dr. J. Kalousek, že, vydávaje druhý svazek svých „Starobylých skládání“ 1818 čili rok **po** objevení Královédvorského rukopisu, následkem chybného čtení Hradeckého rukopisu užil skutečně „nestvůrného“ — slova *„proknic“*, kdežto v Královédvorském rukopise správně stojí *„prokní!“*

Mohl muž tak nedokonalé znalosti starého jazyka a písma odvážiti se na sepsání básní v témže jazyce a týmže písmem a vydávati je klamně za staré rukopisy?

Jděte do Musea král. českého a podívejte se na ty jemné pergamenové lístky rukopisu Královédvorského. Co na nich shledáte? — Najdete, že jsou to lístky ze skvostné nějaké staré knížky, psané *s mistrnou kalligrafickou obratností.* Na malém formátku *směstnáno tu drobňoučkého písma rázu nepochybně starého* **rukou tak vypsanou, že je v celém rukopise písmenko téměř jak písmenko, zrovna jako byste měli tisk a pěkný tisk před sebou.** Je patrno, že byl kalligraf z dobré školy, že nádherná knížečka byla svěřena krasopisci v tehdejším věku vynikajícímu a velice zběhlému a vypsanému Kdo nahlednuv v toto písmo, o jehož pravosti ani věhlasní němečtí palaeografové nepochybovali, chce je přisouditi 26letému, sotva ze škol vyšlému a čtením starých rukopisů jen málo let se zabývavšímu Hankovi, nemá zraku k jasnému úsudku, neb úmyslně kalí si jej, aby neviděl pravdy.

Předložte pergamenové ty lístky všem znalcům písma, kde jaký, a sázíme s vámi o všechno co chcete, *že žádný z nich nepřisoudí písmo toto Hankovi. Ani jediný z těchto znalců nebude pochybovati o tom, že písmo Královédvorského rukopisu psáno jest mistrnou obratností, a že by k této neobyčejné vypsanosti náš Hanka nebyl dospěl, ani kdyby po celý čas, co krávy pásl, a po dobu svých studií pilně podle stejného vzoru v písmě tomto se byl cvičil.* A odkud měl vzít vzor, který by byl měl v té době stále a stále před sebou?

Naši pochybovači o pravosti Královédvorského rukopisu tvrdí s velikou určitostí, že Hanka padělal „Píseň na Vyšehrad“ a když tento Hankův padělek jest nepochybný, jest prý i pravdě podobná padělací práce jeho v Královédvorském rukopise.

Nuže dejte sobě oba rukopisy: Královédvorský a „Píseň na Vyšehrad“ z rukopisné sbírky musejní předložiti. **Najdete-li jediného znalce písma, který uzná, že oba různé tyto rukopisy psány jsou jednou rukou, že oba mohl napsati Hanka,** dáme pochybnostem Vašim veřejně za pravdu a přestoupíme z řad obhájců rukopisu Královédvorského do řad jeho odpůrců! —

Ve svém pojednání „O potřebě dalších zkoušek rukopisu Královédvorského“ žádá prof. *J. Gebauer*, aby zřízena byla kommisse palaeografická, a má za samozřejmé, že do ní povolán bude prof. dr. *Josef Emler*. Pokládá tedy p. prof. J. Gebauer prof. dra. Emlera sám za spolehlivou autoritu k posouzení, je-li písmo rukopisu Královédvorského staré, čili v novější době padělané.

Nuže a jaký je úsudek této, i pochybovačem prof. J. Gebauerem uznané palaeografické autority? Vyprosili jsme si již nyní její soud a vydáváme jej zde doslova, jak nám byl p. drem. J. Emlerem právě zaslán. Zní doslova:

„Ze stránky palaeografické nikdy jsem neměl pochybnosti o stáří rukopisu Královédvorského. Pergament jest starý, středověký; zevní úprava jeho před psaním nejeví žádných odchylek od obyčejů v příčině té ve věku XIII. a XIV. obvyklých, písmo má ráz věku XIV. a jeví takovou jistotu a jednolitosť, že není dobře na napodobení mysliti.

Rukopis Zelenohorský jest co do stránky palaeografické zvláštností; v jednom sezení sboru matičního (asi před 8—10 lety) vyslovil jsem se o něm, že pro tvar některých písmen, zvláště písmena **a** v něm přicházejícího nebyl psán před druhou polovicí věku XIII.

Dr. Emler.“

Chce i vůči tomuto kompetentnímu výroku p. prof. dr. Tomáš Masaryk ostat nevěřícím Tomášem a hodlá společník jeho p. prof. J. Gebauer popříti váhu úsudku znalce, jehož sám co autority se dovolává? —

Vedle *tak dokonalých linguistických a palaeografických* vědomostí, jakých imputují našemu Hankovi, měl nešťastný ten domnělý falsifikátor konečně býti i chemikem; měl býti zběhlým i v padělání inkoustu; však jakého inkoustu? Zrovna zázračného. Důmyslný prof. Masaryk nepokládá za možné, aby naši nynější chemikové dovedli svou eprouvettkou vyzkoumati stáří inkoustu: však našemu všeduvednému Hankovi přisuzuje v 26. roce schopnosť navařiti s božskou providencí té černě, která by dnes po sedmdesáti letech jevila se co inkoust starý 500 let!

Byl ten Hanka skutečně takým universálním geniem a jevil se takým tomu, kdo jej osobně znal? My jej také znali, co svého bývalého professora; avšak ani sebe skromnější geniálnosti jsme při něm

nepozorovali nikdy. Zdál se a byl najisto člověkem talentu jen prostředního a v jistém ohledu i obmezeného. Nebylo při něm nic zvláštního, nic duchaplného, nic vynikajícího. Činil spíše na první pohled dojem obyčejného dobráka, jehož málo gentilní uhlazenosť připomínala, že přebýval příliš dlouho v idyllickém zátiší své otcovské pastviny.

Také ta při něm patrná — řekněme *„potměšilosť“*, která byla snad rodným jeho údělem, nebyla známkou zvláštní tvůrčí duševní síly. Ona bývá do jisté míry spíše znamením slabosti, pocházející z pocitu a z vědomí vlastní nedostatečnosti; je charakteristickou známkou venkovského našeho lidu tam, kde po staletí musel skláněti ponížené šíji pod krutý útisk, proti němuž neměl jiné obrany, než to malomocné, nedůvěřivé, „za ušima“ — jak lid říká — skrývající se chytráctví.

Svou povahou nebyl Hanka ani nejméně agressivním ani originálním; byla to povaha naskrze jednoduchá, *sousedská*. — A tento žádnou duševní zvláštností ani v pozdějších svých letech nevynikající spisovatel je dle pánů professorů v podezření, že co 26letý mladík podjal se práce, na niž ani nejgeniálnější hlava po dlouholetém studiu a cviku nebyla by vyspěla!

Kdyby oba učení pp. professoři byli jen prostě řídili se rozumem a jasným i nepředpojatým zrakem, byli by museli dospěti k jinému poznání a mohli ušetřiti sobě veškerého toho svého učeného materiálu, jejž v tomto sporu jen k nevalné své a svého národa cti tak těžce kompromittovali.

VII.

Odpůrci rukopisů zakládají svá tvrzení na naprostých nemožnostech.

Snažili jsme se v řadě dřívějších článků dokázati, že ani Hanka ani žádný z vrstevníků jeho *nemohl složiti básně* rukopisu Královédvorského a Zelenohorského; že nikdo neměl a nemohl míti v době objevení obou písemních památek té znalosti starého jazyka a zběhlosti v něm, aby dovedl básnické myšlénky v roucho jeho a v plynný rhythmus obléci a že Hanka, jenž pokládán jest za padělatele starého písma, neměl a naprosto nemohl míti ruky v tomto písmě tak vypsané, aby je byl dovedl tak mistrně napodobiti. *Mínění, že by ne jeden, nýbrž několik lidí, tedy celá společnosť literárních falsifikátorů byla rukopisy ony padělala,* nezdá se nám býti hodno vyvrácení. Rukopis Královédvorský, o nějž tu hlavně jde, je zajisté psán jen *jednou rukou*; musel by tedy v onom spolku padělatelův býti aspoň někdo, kdo by byl celý rukopis přece jen *sám* dovedl napsati. Tolikéž platí o druhém, o Zelenohorském rukopisu.

I tento mohl býti psán jen jednou rukou, ve své manýře tak dovednou a vypsanou, že ani tento rukopis nemůže býti pokládán za falsifikát. Okolnosť, že je psán rukou tak zvláštní, že páni palaeografové jsou na rozpacích, do kterého věku jej vřaditi, neujímá mu pravosti. Obsah jeho aspoň svědčí o nepochybném jeho stáří. Kdyby se podařil palaeografický důkaz, že „Libušin soud“ byl napsán v době

novější, mohl by rukopis, v musejní bibliotéce se nacházející, vzhledem k stáří svého obsahu nanejvýše pokládán býti za *pozdější opis* staršího originálu.

Co pak tkne se *básnického obsahu* nalezených starých pergamenů, nebude asi také nikdo do opravdy tvrditi, *že povstal společnou prací několika básníků* za Hanky žijících, kteří svůj básnický talent jeden druhému *nastavovali*, aby nedostatečné o sobě talenty vystačily na mohutnou poesii obou rukopisů, tak jako přípřež, aneb jako nastavují se dva tři kmeny, aby stožár vypnul se výše a mohutněji. — Snad se tedy ti 24—26letí mladíci rozdělili o básnickou práci tím způsobem, že jeden napsal „Libušin soud", druhý básně z doby pohanské, třetí z doby křesťanské, jiný opět písně epické a jiný zase písně obsahu lyrického? Vyložili jsme již v dřívějších článcích, že žádný z tehdáž žijících básníkův a spisovatelů svým básnickým nadáním daleko nevystačil ani na jediný druh básní, v starých těch rukopisných památkách obsažených.

A což ta výtečná *znalosť starého českého jazyka?* Když nemohl si jí před padesáti lety nikdo do té míry osvojiti, a když nikdo, kdo má zdravý úsudek, nemůže jí při jediném Hankovi, tehdáž 26letém, shledati: snad tedy ji mohlo zase míti *několik spisovatelův dohromady? Snad si tedy své vědomosti o starém jazyku spojili, aby společně dotyčným básníkům obstarali formu jazykovou, jak ji potřebovala básníkova tendence a látka?* Myslí pan doktor filosofie a professor psychologie a logiky T. G. Masaryk, že takovýto process je možný? Může se domýšleti, že tak, jako se maluje pokoj několika rozdílnými rukami dle různých patron, lze utvořiti uměleckou stavbou vynikající básně na př. „Jaroslava", tím způsobem, že by básník podal myšlénky a několik linguistův odělo je v staré jazykové formy a plynný rhythmus? Ptejte se kteréhokoliv básníka, je-li to možno, a zdali zrovna slovo a verš nedávají mnohdy myšlénky spíše, než myšlénka slovo?

Tak probrali jsme všechny možné kombinace, pochybnosti a námitky a přicházíme ku přesvědčení, že pochybovači o pravosti starých rukopisů zakládají své pochybnosti na celé řadě *naprostých nemožností a hotových absurdností.*

1. Absurdností jest mínění, *že některý ze známých nám a při objevení obou rukopisů žijících básníků* by byl mohl *složiti básně, v rukopisech těchto obsažené;*

2. absurdností jest, že by je byl složil některý, *v době Hankově žijící neznámý a nepoznaný básník;*

3. absurdností je, *že Hanka neb některý jiný, tehdáž žijící filolog by byl dovedl psáti neb dokonce básniti v starém jazyku, v němž sepsány jsou básně rukopisů Královédvorského a Zelenohorského;*

4. absurdností jest mínění, *že Hanka neb některý jiný jeho vrstevník dovedl napodobiti staré písmo tak, jak je nacházíme v rukopise Královédvorském;* a

5. absurdním je tvrzení, *že oba rukopisy: Královédvorský a píseň na Vyšehrad psány jsou rukou Hankovou neb vůbec jednou a touže rukou.*

* * *

Nemůžeme srozuměti tomu, kterak doktoři mudrosloví a učení professoři mohli padnouti do tenat celé spousty těchto nemožností; kterak honíce se za nepatrnými těmi mšicemi, které jako bludičky nad starými rašelinami zavedly kusou jejich filologickou vědu a které objevují se ve všech starých listinách jako prach starých pergamenů, jenž odletí, jakmile jej vytáhneme na čerstvý vzduch zdravého, pronikavého rozumu, — mohli tak těžce kompromittovati nejen svou učenosť, nýbrž i svůj pouhý prostý přirozený rozum! —

Nemáme velkého ponětí o vědecké kvalifikaci našich filologických *pochybovačů.* Žádný z nich, nevyjímaje ani officielního c. k. slavistu Fr. Miklošiče, nevyšinul se na plnou výši kritického posudku, jenž ovšem vyžaduje něco více, než pouhé kusé slovičkářství, a jenž musí vycházeti ze širšího vědeckého rozhledu váženého nejen z linguistiky, nýbrž i z dostatečných vědomostí palaeografických, historicko- a filosoficko-kulturních, zkrátka z vědomostí všech, co jich potřebí ke všestrannému a jasnému posouzení starší kulturní práce a jaké mají a musí míti kompetentní kritikové děl literárních a uměleckých. Nesrovnává-li se některé odchylné slovo v rukopise s normální grammatikou pana prof. J. Gebauera, a znepokojuje-li některé potutelné „dáše, stáše, řvúce a drúce" atd. jeho linguistické svědomí, nemá ještě práva pochybovati o pravosti celého textu. Má ovšem nepopíratelnou volnosť, aby po původu těch odchylek pátral, aby linguistické své vrtochy o nich ve své normální grammatice anebo kdekoliv jinde vyslovil; však práva mu nadřečené tyto pochybnosti nedávají, aby podvracel víru a přesvědčení v pravosť celého díla, aby z nedostatečné znalosti těch svých „odchylek", o nichž sám praví, že se může mýlit, že samy o sobě nemohou rozhodovati, že mohou být původu, jehož nezná atd., o nichž zkrátka sám přiznává, že „jistého nic o nich neví", — na obě naše drahocenné rukopisné památky nalil lučavky svého zžíravého podezřívání a ničil je ve veřejném mínění doma i za hranicemi. Jednání takové nesrovnává se ani s povinností, ani s reputací k vědě odvolávajícího se spisovatele.

Ještě méně však srovnává se s nimi jednání spisovatele, který nazývaje „šmoky" *„muže, kteří z nejlepšího vlastenectví o* **pravdu** *stojí"* — nadržuje vlastně jen oněm *„literárním šmokům"*, neb sám k nim náleží, kteří nemajíce k tomu ani potřebných studií, ani nutné znalosti věci, ani v prsou vlasteneckého citu, rozhodovati se osmělují na úkor tak vzácných a vznešených pokladů národa **beze všech důvodův pravdy.**

Ti, kdož postavili se od prvního dne objevení obou rukopisův do řad jich obdivovatelův a jich obhájcův, nebyli věru žádnými „šmoky", nebyli jimi zajisté ani Jungmann, ani Šafařík, ani Dobrovský (který o pravosti RKského nepochyboval); nebyl jím ani Čelakovský ani

J. Kollár, Koubek a j. Nebyl jím zajisté ani slovutný historiograf Fr. Palacký, který o pravosti rukopisu K. D. a o dějepisné jeho přesnosti tak byl přesvědčen, že děj básně o „bojích s Tatary" vzal dokonce a téměř *doslova* za podklad svého historického vypisováni porážky Tatarův u Olomouce. — (Viz téhož dějiny díl I. částka 2., str. 177.) Však se můžeme odvolati i na autority jinojazyčných literatur, abychom dokázali, že to nebyli „šmokové", alebrž vynikající spisovatelé, kteří nemajíce co cizinci žádné národní předpojatosti, soudili ze skutečného přesvědčení o pravosti našich starých rukopisů. Jmenujeme tu Němce M. Hartmanna a slavného Goethe, z nichž tento převedl jednu a onen několik básní našeho R. K. na jazyk německý.

Jmenujeme tu dále Angličana Johna Bowringa, Němce F. G. Eichhoffa, a mohli bychom jmenovati ještě jiné a jiné. Nazývá-li p. dr. Masaryk literárními „šmoky" ty, kteří odvažují se „rozhodovati o takových věcech národa, aniž povoláni jsou o nich míti slovo" — tož najde tyto „šmoky" bez piety ke kulturním památkám našim, s mělkými jich důvody a pouhými podezřívajícími pochybnostmi jen v řadě pochybovačů o pravosti rukopisů

Takými „šmoky" byl napaden Královédvorský náš rukopis, když v roce 1858. přinesl „Tagesbote aus Böhmen" paličský článek na zničení našich starých písemních památek, a takými „šmoky" byl napaden náš rukopis, když pověstný Max Büdinger jal se o pravosti jeho pochybovati.

Však literárními těmi „šmoky" nebyly rukopisy naše podezřívány pouze pro domnělou jich *literární bezcennosť, nýbrž naopak pro vysokou jich cenu v kulturním a národním našem rozvoji.* Staré ty rukopisy byly jistým kruhům, nepřejícím národu našemu, dlouho nepříjemnými a nepohodlnými. Byloť systémem od doby, kdy zničena byla státní naše samostatnosť, vyhladiti kulturní a historické památky naše jednu po druhé, aby na nich nemohla více obroditi se síla národa. Osekávali kmen našeho národního života větev po větvi, aby sešel na pouhý pahýl, z něhož by nemohla vyraziti více bujná, živá, osvěžující zeleň. Vzali nám všechno! Vylidnili zem a zabrali ji živlem cizím; vyhubili naši intelligenci a rozptýlili ji vůkol po všech cizích krajích, jako se rozhazuje mrva, aby zúrodnila pole; oni ochudili bohaté druhdy naše kraje, rozsázeli po celé zemi na statcích starých vlasteneckých rodů novou cizopanskou šlechtu, zničili všechno, co připomínalo někdejší naši státní samostatnosť a vyhladili až do kořene veškeré stopy naší kulturní práce. A když na těch pustých zříceninách slavné druhdy minulosti zbylo již jen několik vlasteneckých písničkářů, kteří v jazyku svých předků nesměle skládali své naivní, slaďounce prostičké verše, když dílo hrozné té záhlady zdálo se býti dokonáno: tu pojednou z prachu archivů jako ze zapomenutých hrobů mocně ozývaly se bohatýrské zpěvy, pějící o dávné, slavné minulosti naší! Byly to zvuky, jež podivně vyznívaly z té dokonalé poroby, z té mravní, duševní a politické skleslosti tehdejší doby. —

Ta píseň Zábojova o „cuzím, jenž prijde úsilno v dědinu a cuzími slovy zapovídá, kak sě zdie v cuzéj vlasti", — a o tom, kterak

Čechové „vyrazichu vz vrahy, i by krutosť jich búřúce nebe, i v dědiny vrátíše sě byvšie blahosť;“ a to dojemné líčení o velikých bojích křesťanův s Tatary, v němž statný Vratislav bohatýrskými slovy poznamenává „*porobu mrzkostí před Hospodinem*“ a v níž touží na „hřiech *v porobu samochtiec* dáti šíju“: tato dojemná slova v jazyku našich předků byla jako mohutné akkordy, jež musely dotknouti se hluboko citu lidu a nehodily se ovšem nijak do tehdejšího vládnoucího systému!

Rozumí nyní pan dr. T. G. Masaryk, proč se zdvihly pojednou hlasy proti pravosti Královédvorského rukopisu, proč zdvihají se do té chvíle v officielních a kulturním našim snahám nepřátelských listech, a proč podezřívači našich památek doznali v officielních kruzích ochrany, která svého času vzbudila úžas v celém národě? — —

VIII.

Odpůrci rukopisův pochybují o jich pravosti z nedostatku českého citu.

Žel, že i vlastenci dobré vůle, však z příliš ukvapené vědátorské marnivosti dali strhnouti se k neodůvodněným pochybnostem o pravosti starých našich kulturních památek! Nemáme omluvy pro to, že muž, který zakládá sobě na svém vědeckém věhlasu, který jedná o všelikých vědách i o těch, jimž nerozumí, „nejsa odborníkem“, a který, jako druhý po Baconu „doctor mirabilis“, vydává pravidla pro „*filosofii vůbec*“ a v zajímavé skromnosti jmenuje dílo své **pravým organem filosofie** v Aristotelově toho slova smyslu (viz předmluvu ku spisu: „Základové konkretné logiky“ od T. G. *Masaryka*), bezpochyby aby opravil „Novum organon scientiarum“ druhého slavného Bacona tak zvaného z Verulanu; — že vědátor podle vlastního mínění tak vynikající, že doktor a professor filosofie, pustiv mimo veškeru svou logiku a psychologii, dává strhnouti se k silnému pochybování o pravosti tak vysoce cenných kulturních památek národa — pouhými nerozumnými klepy, pouhými domněnkami, pouhými linguistickými odchylkami, o nichž neví se, zdali nepovstaly při pouhém opisování a o nichž sama p. Masarykova autorita, prof. J. Gebauer, přiznává, že mohou býti pouhými dialektickými odchylkami, jichž původu sám ani nezná! —

Jsou to věcné důvody pro učence, který jako p. Masaryk předpisuje pravidla všem vědám i těm, kterým nerozumí, a který pro všechny filosofy vynalezl to „pravé Aristotelovo organon filosofie?“

Nechutné ty slovičkářské pochybnůstky J. Gebauerovy o přesnosti starého jazyka v obou rukopisech, jejž však dle vlastního vyznání „*nezná*“, mají stačiti učenému professorovi, aby ve slepém „jurare in verba“ — nemůže se říci „magistri“ — nejen rozhlašoval „sklamání, které nás (prý) očekává“, nýbrž s pozváním ku předplacení na své „Athenaeum“ *již téměř hotové parte oběma našim vzácným rukopisům* rozesýlá redakcím listů československých?

Kdyby jen byl nechal stranou všechny ty linguistické špargály a svěřil svůj úsudek pouze své logice, své psychologii, svému zdravému rozumu, jasnému zraku a citu! Kdyby byl jen s nějakou pietou přečetl básně obou rukopisů a kdyby je byl *procítil* citem svého národa — byl by ovanut duchem, jenž jako z dob dávné volné naší minulosti proniká veškeré ty staré národní poesie. Pouhým bedlivějším čtením a procítěním starých těch poesií mohl vystříci se pochybností, mohl uchrániti se nejpovážlivějších rozumových absurdností a mohl zachovati si reputaci samostatného myslitele.

Naši páni pochybovači, když nám vnutili svou skeptickou otravu, předpisují nám dobromyslně hned k tomu aspoň lék tak asi, jako se dává medicina jen pro potěchu pacientovi, jemuž dle domnění lékařů není více pomoci. Když páni pochybovači soudí, že již nic nezbývá, že se musíme připravit „na sklamání, které nás očekává" — volají po kommissi, která má pravosť našich památek zkoušeti! Jsou jako onen šlechetný lidumil, který vrazil svému sousedu nůž mezi žebra a potom volal o pomoc a rozběhl se po lékaři. —

A jakou to mají zvláštní pohodlnou methodu! Nejprve uvedou v pochybnosť pravosť našich starých písemných památek, nepodavše ani jediného podstatného důvodu k svému pochybování, a když rukopisy naše uvedli v dostatečné podezření — žádají, *abychom my, kteří o pravosti nepochybujeme, dokázali jim, že pochybnosti jejich nejsou podstatné* (v „Athen." str. 153.). *Dříve nám strhnou s těla kabát a potom žádají na nás, abychom my oloupení — chceme-li jej míti zpět — dokázali těm, co nás oloupili, — že je náš, že nám byl od nich vzat!* —

To je znamenitý způsob argumentace! Kdyby měla být pravidlem, seděli by všichni oloupení na stolici obžalovaných a taškáři byli by státními žalobníky.

A i v tom spatřujeme jednání — chceme říci jen podivné — když prof. *J. Gebauer* volá z plných plic po vědecké policii a žádá kommissi, která by pravosť rukopisů zkoušela, čině jako by výčitky, že dosud těchto zkoušek správa musejní zameškala, ač úředně je stvrzeno, že podobná kommisse ustanovena byla již v r. 1880., a že do ní byl zvolen i sám prof. *J. Gebauer, že však právě tento, nyní po kommissi tak důtklivě volající pán — samojediný* (mimo prof. Tomka, který v Praze nebyl) — **ani do jediné ze šesti schůzí se nedostavil** — snad naposledy jen proto, aby si zachoval volnou ruku *proti rukopisům.* —

Však přes to i my žádáme v zájmu svých starých literních památek, *aby spolehlivým, nepochybným výrokem kompetentních znalcův před dalším zlehčováním a podezřívánim byly konečně pro všechny časy chráněny.* Je to skutečně „otázkou národní cti", abychom proti zhoubě troufalých podezřívačův opatřili své poklady starého svého písemnictví, jako máme v bezpečné ochraně zlaté ty, drahými kameny posázené historické attributy dávné své slávy a někdejší státní samostatnosti a neodvislosti.

Musíme vysloviti své politování nad tím, že se to nestalo do té chvíle a že celá tíha obrany rukopisných našich památek ponechána na bedrách téměř jediného učence, prof. M. Hattaly. — Žádný národ

by byl nestrpěl, aby tak drahocenné památky dávnověkého kulturního jeho rozvoje, jimž rovných má málokterý jiný národ, již na třetí desítiletí ohlodávala podezřívavosť doma a vůkol v cizině. K čemu máme tolik znamenitých učenců a tolik větších menších vědátorských výtečníků, že jim nestačí ani dosavadní „učená společnosť“ a že musí se proto ve vší opravdovosti pomýšlet na to, aby zřídil se pro přílišný nadbytek vědecké naší intelligence nový ústav — nová akademie věd aspoň na způsob slovutné „Academie Française“ v Paříži? Neměli učení naši páni do té doby času, aby se ujali starých našich památek, nechávajíce je téměř s nevlasteneckou netečností sžírati na třicátý rok plísní planého podezřívačství?

Či museli všechen svůj čas vedle svých vědeckých studií vynaložiti na *německé* publikace, aby ani o chvíli neopozdila se vědecká jich sláva mezi německými sousedy?

Však nejen naši učenci, my všichni, celá intelligence národa, máme povinnosť brániti neocenitelné ony drahé památky. Povinnosť tu mají všichni, kdož probudili se na básních rukopisů Královédvorského a Zelenohorského k vědomí národnímu, všichni, v jichž prsou vzpružil hrdou, vlasteneckou sílu heroický zpěv o Záboji, jak vráží v řady nepřátel, „v před jako krupobitie, ránu na ránu soptě krutú krutosť“, až mlat z Luděka „i dušu vyrazil, i zanesl pět siehóv u vojska“! — Chovejme zářící ty skvosty všichni, kdož osvěžili jsme se vonným, jemným dechem národních těch písní z dávné minulosti jako vzpomínkou na kvetoucí sad, v němž strávili jsme první léta svého volného mládí; chraňme drahocenné tyto poklady jako v písni tu „holubicu drahú, milú přezmilitkú“, před „tvrdým *masožravým* noscem!“ Sevřeme ty své drahé poklady z dávné lepší minulosti „v silnú pážú“ jako jinoch „svú krásnú děvicu“, aby nám je neuchvátil „zlobný, vilný Zbyhoň!“ —

IX.

Odpůrci našich rukopisů pokračují soustavně v útocích.

Je-li „kletbou zlého činu, že plodě dále, nedovede leda zase zlo jen rodit,“ — na odpůrcích skvostných našich písemných památek kletba tato naplnila se do celé své šerednosti.

Protivníci pravosti našich starých rukopisů vyplnili tentokráte téměř celé číslo (6) časopisu „Athenaea“ novými útoky, jmenujíce svou ohyzdnou výpravu „materiálem k *vědeckému* (sic) posouzení“, ač ve skutečnosti vědecké látky tam věru nikde nenajdete. Nic než nové liché, vší pravdy a vší vědecké podstaty prázdné námitky, nic než nové pusté podezřívání! Když professoři dr. Masaryk a J. Gebauer nenalezli pro své podezřívání věcných, přesvědčujících důvodů, jali se hnáti útokem na úsudek méně soudných čtenářův hroznou záplavou bezcenného, nelogického, bezmyšlénkového, sobě na mnoze odporujícího materiálu. Fysickou tíhou nezažité a nezáživné této spousty má udušena býti pravda, jako svěží, zelený pažit pod tíhou nezdravého, neplodného rumoviště.

Nebyli bychom se chopili více péra proti mělkým útočníkům, kdyby z nových článků prof. J. Gebauera a dra. Masaryka nebylo zřejmo, že *na podvrácení písemných našich památek jednají soustavně podle dávno umluveného plánu, proti němuž každý, kdož stojí na stráži národních interessův, povinen jest postaviti se v obranný šik.* — Však i z toho důvodu odhodlali jsme se k této duplice, že oba zmínění „vědci", jak sami sebe nazývají, bojují zbraní naprosto nevědeckou, pohlížejíce v směšné suffisanci s patra domýšlivé vědátorské neomylnosti na úsudky všech odpůrců svých, odborných i neodborných. Všichni ti jsou jim pouhými „šmoky" a „psáři". Velké to neomylné vědátorské panstvo jakoby bylo povýšeno nad sám lidský rozum a zdravý logický úsudek. — Proti veškerým našim, sotva vyvratitelným důvodům, dle nichž o pravosti RKho a LSu nelze pochybovati, nedovedli postaviti nic jiného, než svou vědátorskou domýšlivost. Pan dr. Masaryk, tento par excellence „vědec", který nám dává podle *Meyerova* konversačního slovníku návod a sděluje laskavě „pravidla, dle nichž veřejná kritika literární má postupovati", poučuje nás, co je vědecká práce a jaký má význam pro národ! Jsme věru velice povděčni tomu, že jsme poznali konečně význam a cenu vědy a váhu vědeckých autorit. —

Jen že nám ani po explikacích páně Masarykových není ještě vědeckou autoritou ten, *kdo nemůže vykázati se leda platebním archem co c. k. professor universitní.* — A je-li dle professora Masaryka a dle nepochybné pravdy v politice více malých a velkých, pravých a lživých vůdců, je i ve vědě ne méně malých velikánů a lživědátorů vedle skutečných vědeckých autorit a nemůže tedy „ochrana vědecké práce" jíti tak daleko, aby stavěla všechny tyto vědátorské odrůdy na stejný stupeň obecné vážnosti a společenské šetrnosti; aby všelikým těm pravým i nepravým, velkým a malým „vědcům" pojistila privilej neomylnosti a vymezila všelikou proti nim diskussi se strany prostého, neprivilegovaného zdravého rozumu.

Pan prof. Masaryk mluví o „potřebě volného rokování" proti „libovůli prý samozvanců" a přimlouvá se za „svobodu smýšlení a toleranci, aby každý veřejně a volně směl pronášeti své odůvodněné mínění". V tom s ním souhlasíme. I my přimlouváme se za tuto volnosť, po celých již pětmecitma let; žádáme ji však nejen pro pana prof. Masaryka aneb pro toho či onoho vědátora, který domnívá se míti privilej na rozum a volný úsudek o věcech našeho národa, třeba byl jen špatným českým překladem z mělké německé, domněle učené chvástavosti. My žádáme svobodu diskusse a volnosť kritiky *pro každého*, kdo má zdravý soud a kdo se neštítí práce, aby v poctivé snaze a v zájmu svého národa pátral po pravdě.

Pan prof. Masaryk stěžuje sobě na *„augurství a neomylnou nedůtklivosť"* a horlí za to, aby mužové sklánějící šíji před pravou autoritou *nepoddali se nerozumu v žádné věci a především nedali se zastrašiti dětinstvím a umíněností tak četných lživůdců svých.*"

I v tom s ním souhlasíme až na ty „pravé" autority, za které bezpochyby pokládá p. professor sebe samého a svého soudruha, prof.

J. Gebauera. — My jsme rozhodně proti všemu augurství a proti vší neomylnosti nejen v politice, nýbrž i ve vědě. My dobře víme, kolik zla v národě našem způsobilo již augurství, výtečnictví a neomylnictví a to naprosté sklánění šíje pod „autority“. Kladouce největší váhu na samostatný rozumný úsudek, přejeme sobě, aby jej měl v národě každý.

Proto nechceme, aby rozumný soud, *na nějž stačí i zdravá přirozená logika laikova*, byl privilejem vědátorských „augurů“, kteří prohlašují hned za „organisované literární tažení“ proti vlastním učencům, když někdo, nejsa professorem logiky, sociologie neb filologie dovoluje sobě vyvraceti nesmysly a nepravdy „neomylnické jejich nedůtklivosti“.

Ovšem dovedeme i my oceniti skutečné, vědecky vzdělané, odborné autority a vážíme sobě jejich úsudků, pokud nemáme proč o nich pochybovati. Tak jako vysoko vážíme sobě mužů vědy, jejímž účelem je pravda, zrovna tak nízko ceníme onu vědeckou arroganci a nadýmavost německé kathedry a českých její překladův zde, která mluví tam o „německé“ a zde o „české“ (sic) vědě, jakoby věda byla výhradním majetkem několika lidí, z nichž mnohý osvědčil vědeckou kvalifikaci svou nanejvýše nějakou mělkou kompilací aneb špatným překladem, z něhož čtenář může dostat koliku.

Jsou vědátoři, zvláště z rodu našich roztomilých sousedů, kteří znají pravdu jen, pokud je na prospěch Němců. Vidíme, kterak falšují naši historii, zlehčují zbytky a památky kulturní naší práce z dob, kdy vzdělanost našeho národa stála nepoměrně výše než u Němců, a kterak zvracejí i zákon přírody, aby v nafouklé své „vyšší kultuře“ mohli vystoupiti výše po šíji nás, „nižšího prý slovanského plemene“.

Bohužel že má tato „německá věda“ také mezi námi zde své duševní a mravní stoupence, kteří myslíce a cítíce vlastně po německu, osobují sobě zde rozhodčí slovo, kladou na poměry naše svou německou šablonu, a nemajíce pro naše potřeby ani porozumění, ani citu ani srdce, dotýkají se s chladnou frivolností kulturních našich památek, jež vynesli jsme ze staletých bouří svého nepříznivého osudu jako drahocenný poklad, zbylý nám z dob a poměrů dávných a šťastnějších.

X.

Přes úřadně nařízené palaeografické a chemické zkoumání našich rukopisů postupují odpůrci dále ve svých útocích.

V pátém čísle „Athenaea“ vyšli sobě oba professoři J. Gebauer a T. G. Masaryk *společně* na lov na oba naše rukopisy. Hlavní slovo vedl p. J. Gebauer. Pan T. G. Masaryk bral jen vítr ze slovíčkářských trusů svého linguistického Dioskura; nyní když linguistika páně Gebauerova koncentruje se opatrně na zad, počíná náš výtečný filosof Tomáš Garrigue Masaryk již větřiti sám pro sebe a loví o vlastní své újmě. Dříve nechtěl nic věděti o aesthetice a filosofii vůbec, nyní nám podává již laskavě celé dlouhé filosofické recepty, dle nichž veřejná kritika literární má posuzovati zkoumání rukopisů Královédvorského

a Zelenohorského. Dosud se to tedy dělo celých sedmdesát let patrně beze všech pravidel, beze vší vědecké methody. — —

Výsledky zkoumání pp. Šafaříka, Dobrovského, Palackého, Hattaly, Tomka, Vocela, Čelakovského atd. byly by nepochybně jiné, kdyby tito naši zanedbaní a vlastní kritické methody málo dbalí učenci byli znali „všeobecná pravidla“ p. Tomáše Garrigua-Masaryka.

Nepochybnou cenu páně Masarykových pravidel, která napsána jsou jen pro „kruhy vědecky vzdělané“, lze postřehnouti hned ze článku I., který jedná o „vědeckém významu“ okolností, za kterých rukopis Královédvorský a Zelenohorský byly nalezeny. (Viz „Ath.“ č. 6. str. 188.) Jaké jsou to *„vědecké“* okolnosti? Náš vědec má na otázku tuto odpověď podobně klassickou jako domnělý palič alexandrinské knihovny. On stojí na tom, že *„Hanka byl falsifikátorem a co z jeho ruky vyšlo, že je a musí býti falsum.* — Je to znamenitý vědátor tento náš professor! Věda předpokládá sice *vědění*, ale náš „vědec“ s tak malichernými lapaliemi se neobírá! On sice neví a nikde dokázat nemůže, že Hanka, — o němž je jen známo, že byl starý nerozvážný mazal, že rád ve starých listinách maloval, ornamenty doplňoval a k latinskému textu český připojoval, — by byl celé listiny před objevením RK. sfalšoval: ale věda páně Garrigue-Masarykova vědění a důkazův nepotřebuje; ona si jednou umínila, že staré naše rukopisy jsou sfalšované, že je „musí konečně dorazit“; — a to vědě jeho stačí.

Aby zkoušel *obsah rukopisů* bez ohledu na ty „podezřelé okolnosti“, jako se zkouší ryzost zlata, nechť kolovalo v rukou kterýchkoliv — toho nelze žádati na tak „vědeckém“ odborníku, jako je prof. Masaryk; jemu stačí, že Hanka byl falsifikátorem!

Učenému professoru nic nevadí, že se všemožnými doklady dokázalo, že Hanka ani správně čísti neuměl starých rukopisů a že rukopisy Královédvorský a Zelenohorský ani on ani kdo jiný v té době sepsati nedovedl a sepsati nemohl. „Odborný“ náš znalec a vědecký kritik nedá se ani nejméně mýlit tím, že *jsme mu dokázali celou řadu naprostých nemožností a hotových absurdností, na nichž zakládá své pochybnosti o pravosti obou* rukopisů. Jeho vědeckou methodu nesplete důkaz, že ani Hanka ani kdo jiný ze spisovatelův před 70 lety žijících *naprosto nemohl* básně rukopisu Královédvorského a Zelenohorského složiti, že nikdo neznal a nemohl býti znalý starého jazyka v té míře, aby v něm dovedl básniti, a že nikdo nedovedl a *nemohl* padělati úhledné a velice vypsané písmo RKského.

Že se oběma učeným pánům professorům nejedná o vědecké objasnění domnělé „záhady“ obou rukopisů, že jim jde jen o tendenční boj proti našim starým památkám a o podvrácení ceny i působivosti jejich, je již z toho nade vši pochybnost zřejmo, že oba páni v dřívějších článcích dokazovali, že ani staročeská grammatika p. Gebauerova, ani filosofická aesthetika p. Masaryka, ani „výklady historické a specialně kulturně-historické“ spor nerozhodnou, *že potřebí jest zkoušek palaeografických a chemických*, těmi že se dopídíme pravdy. *Nuž, výbor musejní zkoušky tyto skutečně nařídil; během příštího měsíce mají se se vší pečlivostí a vědeckou svědomitostí*

odbývati a „záhada“ obou professorů má se tedy zcela dle jich vlastního přání rozřešiti. Vůči tomuto veřejně prohlášenému usnesení musejního výboru, čeho vyžaduje tvářená vědecká jejich pečlivost, ba sama slušnost ve vzdělané společnosti obvyklá? Ničeho jiného, *než aby páni podezřívači obou našich rukopisů do té doby ustali od svého podezřívání, nemajícího dle vlastního jich přiznání beztoho dostatečné vědecké podstaty, a jde-li jim jen o vědeckou pravdu a jsou-li mužové slušní a honetní,* aby do ukončení prací vědecké enkety jedovaté šípy své ve svých toulcích aspoň na malou tuto chvíli uschovali a boj na ten čas zastavili.

O zvláštní vědecké důslednosti nemůže však u našeho učeného professora T. G. Masaryka býti řeči. V dřívějším článku na výklady *aesthetické* málo dbal, také palaeografické nemohly ho valně uspokojit; za to v novějším svém pojednání o věci již jinak soudí. Dnes již ku všeobecným svým pravidlům vědeckého zkoumání přibírá i rozbor aesthetický a palaeognostický. — Nejzajímavějším „vědeckým prozkoumáním“ bude patrně jeho slíbený rozbor *„sociologický.“* Těšíme se naň, neboť pan T. G. Masaryk je professorem sociologie; bude tu ve svém živlu. Podle dosavadní své troufalosti při posuzování věcí, vůči nimž je laikem a jimž, jak sám se vyznává, nerozumí — můžeme se připraviti na hotovou ohlušující wagnerovskou trilogii. — Je sice sociologie naukou dosud tak málo vyvinutou, že vlastní její pojem nedodělal se dosud ani ustálené definice; je-li však úkolem jejím, pátrati po pevných zákonech, jimiž vedle stálých proměn řídí se celý velkolepý rozvoj lidstva — musíme se podiviti té virtuositě, s kterou dovede náš professor sociologie z mohutných těch neproměnitelných zákonův civilisace vyhledati *vědecké* vysvětlení nejen *„celkového a světového stavu starých Čechův“* (viz str. 189), nýbrž i jednotlivé, v našich rukopisech obsažené podrobnosti. Učený náš professor namířil tu nejtěžší své dělo na naše ubohé pergamenové proužky. Místo jemného malířského štětce chápe se zednické štětky a zachází s našimi rukopisy jako melouchář, když přišel na vzácné fresky. Se svou „sociologií“ stane se tu asi zrovna tak směšným, jako kdyby šel „s kanonem na vrabce“, a není nejmenší obavy, žeby pod hlaholem sociologických jeho trub mohly padnouti hradby rukopisného našeho Jericha.

XI.

Rukopis Královédvorský obsahuje historické momenty, do roku 1817 neznámé.

Neceníme-li vysoko vědecký materiál obou učených odpůrcův pravosti starých našich písemných památek, nevymykáme se tím z řady těch, kdož znají pravou cenu vědy a mocné její působení na kulturní rozvoj společnosti lidské. Máme hlubokou úctu ku vznešenému úkolu vědy, který záleží ve vyhledávání a v soustavném ustálení pravdy. Však ti, kdož státi chtějí ve vzácné této službě a sami co „vědci“ stavíce se na vyšší podstavec a žádajíce od společnosti, aby měla k nim, co

k nějakým vyšším posvěcencům — zvláštních ohledův, musí také skutečně jíti aspoň za předním úkolem vědy — *musí vyhledávati a šetřiti především pravdy*. Nesmějí jako pp. T. G. Masaryk a J. Gebauer postaviti sobě z důvodů, jež nechceme tuto kvalifikovati — *z předu svůj justament a zneužívati jména vědy k očividným a vědomým nepravdám*, jen aby obhájili mínění, jež sobě ve své předpojatosti na vzdor jiným byli položili a úmyslně nebo nerozvážně a priori byli utvořili.

Oba tito „vědci" zrovna horoucně po tom touží, aby staré, vzácné naše rukopisy uznány byly za padělané, ba oni je za skutečně sfalšované již prohlásili (viz str. 153, 161, 165 a 168 Ath. číslo 5; pak str. 203, 213, 214 a 218 Ath. číslo 6) *a po tomto násilném lynchování hledají teprv vědecké* (sic) *důvody proti pravosti!* Tak nejednají mužové vědy! Mužům vědeckému zkoumání opravdu zasvěceným nejde o nic jiného a nesmí jíti než o pravdu. Praví vědátoři stavějí bez předsudku dále na *základě výsledkův badání* svých *předchůdcův*, kladouce objevené nezvratné pravdy v pevný svor jednu po druhé jako žulové čtverce, z nichž důmyslný stavitel buduje dle jednotného plánu mohutnou budovu.

Však vizme, jak sobě oba naši „vědci" počínají při své vědecké práci a jak sobě vedou vůči nejslavnějším našim kulturním památkám! Oni nestavějí dále, jak postupem těchto článků dokážeme, na základě dosavadních vědeckých výzkumův; oni nejen nehledí dle vědecké methody náhledy a výsledky zkoumání svých odpůrcův *vyvrátiti, nýbrž oni je prostě ignorují*, jdouce kolem, aniž by si jich povšimli. Ba ještě více, oni trhají ze samých základův dosavadní vědecké stavby kámen po kameni, aby, co pracně dosud zbudováno vyvrátili. Co půlstoletou prací na obranu našich rukopisův bylo zjištěno, v tom ryjou jako v bezcenném smetí. Co dávno nejslavnějšími našimi učenci se vší možnou vědeckou pílí bylo sneseno, má pojednou býti rozmetáno a otázky před půl věkem vyřízené mají z vůle obou professorův opět položeny býti na denní pořádek, jakoby jmenovaní dva vědátoři byli vlastně jedině povoláni, aby je konečně — na úkor našich rukopisů vyřídili. —

Však vizme již, jaká jest ta *vědecká* jejich methoda, dle níž zvrátiti chtějí dosavadní pravdu o rukopisných našich památkách, aby zničili víru národa v jejich pravost.

Pan prof. Masaryk vzav u pochybnost stáří básně „Oldřich a Boleslav" táže se: „kdo tu rozhodne o stáří? Historie, ta má obtíže s výkladem věcným (s mostem přes Vltavu)" (str. 189 Ath. č. 6). Podle těchto podezřívajících pochybností o podřízených momentech, jimiž rozumný kritik o pravosti básně nedá se mýliti, mohl by se laik domnívati, že žádný historik záhadu o zmíněné básni nedovede rozluštiti a že již proto musí tato báseň rukopisu Královédvorského ostati podezřelou.

Co však víme z výsledkův dosavadního vědeckého badání? Víme, co nám Pavel Josef Šafařík již důkladně vyložil v předmluvě k vydání rukopisu Královédvorského skrze Josefa Matěje hraběte Thuna r. 1845 těmito zejména slovy: „Die Gewissheit, dass der Stoff der Dichtung aus der Reihe wirklich geschehener Thatsachen genommen sei, möge uns genügen; stimmen Einzelnheiten und Nebenumstände zufällig mit

der Geschichte überein, so wollen wir es dankbar hinnehmen, aber suchen und verlangen oder gar erkünsteln dürfen wir diese Uibereinstimmung nicht." (Gedichte aus Böhmens Vorzeit, str. 28—30.)

Historickým základem písně o Jaromírovi pak není žádný most vůbec, než opětné nastoupení Jaromírovo na knížecí stolec roku 1004. Zmínka o mostě *je tedy jen vedlejší okolností* historického základu jejího, a kdo od básníka shody jeho písní epických s politickou historií i stran tak malicherných okolností se domáhá, ten věru nezná, neb úmyslně šetřiti nechce známého Horacova výroku: „Pictoribus atque poetis quidlibet audendi semper fuit aequa potestas."

Ostatně i ten most svědčí vlastně proti p. Masarykovi a sice mnohem rozhodněji, nežli se jemu zdá, ponévadž historik věcí sem patřících nad jiné znalý, *prof. Tomek*, dosvědčuje vzhledem k historickým a topografickým momentům (Časopis musea ročník 1849 II., strana 42 a 43), že báseň „Oldřich a Boleslav" rukopisu Královédvorského je skutečně stará a tedy i celá sbírka básní, psána jsouc jednou rukou. Dějepisec náš na základě místopisného zkoumání nalezl, že se popis v básni *skutečně* shoduje s místními poměry staré Prahy ze století třináctého, a přirozeně aspoň i prvé polovice století čtrnáctého, *které nikdo z novějších spisovatelů znáti nemohl, a že tedy písař naší písně dokonale znáti musel tehdější Prahu.* To všechno dokazuje kompetentní historik a dává tím tak skvělé svědectví pravosti Královédvorského rukopisu, že všechny ty slovíčkářské pochybnosti p. Gebauerovy „normální" grammatiky musí před ním jako bublina z mydlin rozplynouti se v nezdravý, nikým dále nepozorovaný výpar! Však pan prof. Masaryk, jakoby se byl teprv dnes ráno zde mezi námi probudil, jakoby zde u nás dnes nic jiného neplatilo, než vlastní jeho ignorance — tvrdí, že historie nerozhodne o stáří naší básně, že přes ten — dávno historicky objasněný — most nedovede se dostati na břeh pravdy!

O znovudosazení knížete Jaromíra na knížecí stolec v Čechách zmiňuje se i historik *Dobner* ve svých Annales Haj. IV. 501. Není tedy ani dle něho děj v naší básni více záhadou historickou, jak se domýšlí p. prof. Masaryk, nýbrž nepochybnou dějepisnou pravdou; a jest jen znamením zlé vůle aneb ignorance, když dnes ještě mluví se o záhadě, již historie nedovede prý objasnit.

Kdyby u prof. T. G. Masaryka věda znamenala *vědění*, kdyby otázku, již v plné své ignoranci smýká do bahna svých pochybností a svého podezřívání, byl podle vědecké methody studoval, nemohl by o přesnosti básně Oldřich a Boleslav býti ani nejméně v pochybnosti; ba nebyl by mohl býti ani v pochybnosti o pravosti celé sbírky KR., neboť důkaz osvědčenými historiky sám o sobě již stačí pravosti celé sbírky a nemůže o padělání v r. 1817 proto býti řeči, že *v té době nikdo v Čechách neměl a nemohl míti tak podrobné znalosti, jakou předpokládá píseň o Oldřichovi a Boleslavovi.* Zejména topografické zvláštnosti její, objasněné teprve prof. Tomkem, odporují neodolatelně mínění p. Masarykovu.

Jděme dále.

Všichni vykladači Královédvorského rukopisu, mezi nimi i Hanka a Svoboda, kladli děj v básni Beneš Heřmanov do r. 1280. *Teprve Palacký sbíraje diplomatář z listin do té doby neznámých našel, že Beneš Heřmanov žil okolo r. 1197 až 1222, byl synem Heřmana z Ralska na Mnichovu Hradišti, kde na blízku nachází se Hrubá Skála — tedy vlastní děj básně* — a že byl jedním z nejznamenitějších pánů českých. *Před rokem 1829 nemohl tato data v Čechách dle tvrzení Palackého nikdo vědět, neboť dotyčné historické listiny byly ještě hluboko zahrabány v prachu archivů.* (Viz Palacký, Österr. Morgb. 1858.)

Kdyby páni dr. Masaryk a J. Gebauer byli otázku o pravosti RK. studovali, jak se sluší na spisovatele, kteří se sami vydávají za vědátory — dříve než vrhli české veřejnosti ve tvář svou pochybnost o pravosti dotyčného rukopisu, kdyby jen spisy Tomka a Palackého byli přečetli, mohli mnohým uspořiti mnohých trpkých pocitův a sobě nesmazatelnou blamáži. Již tyto skutečně vědecké resultáty historických studií Tomka a Fr. Palackého byly by je přesvědčily, že nemůže býti pochybnosti o pravosti RK., leda že by se chtělo za pravdu míti, že skladatel básní v tomto rukopise měl zvláštní divinaci a že znal, co na počátku našeho věku — do roku 1829 nikdo znáti nemohl. Kdyby byli oba odpůrci našich rukopisův — dosavadní literaturu o RK. a RZ. — nepravíme ani studovali — nýbrž toliko byli pročetli, nebyli by se mohli odvážiti svého mělkého pochybování a planého podezřívání.

Již to, co historiograf Fr. Palacký o básni Jaroslav v r. 1858 v obraně proti „Tagesbote aus Böhmen" byl napsal, zvrací veškeré slovíčkářské pochybnosti p. J. Gebauera a jeho soudruha.

Ještě v r. 1821 nebylo žádných spolehlivých historických dat o ději v Jaroslavu; v r. 1818, tedy po objevení RK., byla jedině známa pověst ve Slezsku rozšířená o zabití kněžny Kublajevny, a ještě v r. 1821 domníval se Horký, že vražda stala se blíže Mikulova. Teprv v r. 1842 nalezl Palacký ve staré legendě, že se vražda stala u Nové Středy ve Slezsku, a dokázal, že se *skutečně udála* v r. 1240. Až v nejnovější době vypátráno z ruských pramenů, že zavražděna byla skutečně ve Slezsku, od Němců ruská princezna, když prchala před Mongoly. Do objevení RK. nikdo neznal historického děje básně, a bylo naprosto nemožno, složiti znamenitou tuto poesii, k jejíž historické exposici, co se místa tkne a některých podrobností boje *teprv pozdě po objevení rukopisu Královédvorského objeveny skutečné doklady.*

Nemluví-liž tento jediný vědecký doklad stokráte více *pro* pravost RK. než veškeré ty slovíčkářské pochybnosti p. Gebauerovy a veškeré ty konfusní, nelogické a nesrovnalé námitky p. Masarykovy *proti* pravosti našich drahocenných památek? —

XII.

V roce 1817 nikdo nemohl znáti některých jazykových forem RKho, ba ani správně čísti jej nikdo nedovedl.

V rukopise Královédvorském nacházíme celou řadu zvláštních obratů jazyka, které vyskytly se i v jiných starých pramenech, však *teprv o dvacet, třicet let později, o nichž při objevení starých našich rukopisů nikdo nemohl věděti*, jako na př. o idiotismech v legendě o sv. Kateřině (Čas. mus. 1863. str. 110), jejížto rukopis nám Čechům teprv v r. 1854 v bibliotéce štokholmské se objevil a teprva r. 1860 byl vydán tiskem péčí J. Pečírky a K. J. Erbena. To všechno přehledli naši vědečtí (sic) pochybovači? Kdyby jen byli četli dotčené doklady pravosti našich rukopisů, nebyli by se ani mohli odvážiti na veřejnosť s těmi svými slovíčkářskými škeblemi, které všechny dohromady i s několikanásobným nádavkem nedovedou zvážiti ani jediný z oněch svrchu zmíněných vědeckých důkazův o pravosti našich rukopisů!

Naši oba „vědci" založili svůj harc proti pravosti obou drahocenných písemných památek hlavně na své *linguistické „vědě"*. Nuž posviťme sobě jen jakožto prostí laikové na ten vědecko-linguistický věhlas obou professorů, zejména na linguistu ex professo J. Gebauera.

Když některý linguista „s vědeckého stanoviska" chce uvésti v pochybnost pravosť našich starých písemných památek, *má především znát dosavadní stav linguistického zkoumání a veškeré jeho výsledky*. Zda-li je zná p. J. Gebauer? My myslíme, že je buď nezná, aneb schválně ve špatném úmyslu ignoruje a zamlčuje. Zdaliž ví, že se podařilo v r. 1862 p. bibliotekáři Vrťátkovi dle fotografického vydání RK. *opraviti dvě chyby*, které do té doby nalézaly se ve všech vydáních RK.?

Dříve četlo se v básni „Beneš Heřmanov" ve verši 31: „**tamo** lud v hromadu zve", a v básni „Čestmír a Vlaslav" ve verši 87 (dle 3. vyd. Kořínkova) četlo se: „aj prúd Pražan **urno** přese zdi teče" . . . Teprv fotografickým vydáním p. Vrťátkovým zjištěno, že se má čísti v Beneši „**tajno**" a v Čestmíru „**jarno**". —

A co tajuplné toto slovo „*urno*" způsobilo pánům linguistům bolení hlavy! Ani slavný Jungmann mu neporozuměl; přes to pokusil se o výklad chybně čteného toho slova, odvozuje „urno" ve svém slovníku od slovin. „uren" et „vuren" = rasch atd. Však ani opravené slovo „*jarno*" neznali ještě před 36 lety páni slovozpytci, neboť nikde jinde slovo toto se nebylo do té doby vyskytlo. Teprv sám Miklosič, tento ex offo odpůrce našich starých rukopisů, nalezl (v rukopise dvorní knihovny vídeňské č. XXIII.), že *slovo jarno jest skutečně starým slovanským slovem, znamenajícím animosus* (Lexicon linguae slovenicae veteris dialecti. Vindobonae 1850. s. v.).

Ještě jiná chyba šla a jde až na naši dobu všemi vydáními rukopisu Královédvorského: Ve verši 33 básně „Ludiše a Lubor" čteme dosud: „rozstúpi sě **bodrost** v myslech."

Nešťastné slovo „bodrost“! Z Královédvorského rukopisu přešlo záhy i do obecné naší mluvy a naši *„bodří venkované“* děkují mu své nejmilejší epitheton. — Však mělo osudné toto slovo i přímo fatální následek. Nejobratnější z nynějších odpůrců našich památek, prof. Jagić, ukoval sobě ze slova „bodrost“ nejostřejší hrot proti nim, pokládaje za neomylnou pravdu, že slovo „bodrost“, mající česky zníti „bedrost“, přešlo z ruštiny do našich rukopisů a *nemohlo naprosto nikomu v Čechách před 14. věkem známo býti, z čehož jde důkaz nezvratný, že RK. v novější době byl padělán.* V námitce této bylo by skutečně něco filologické raisony, kdyby byla pravdiva. Však již prof. M. Hattala před třemi lety dokázal, *že vlastně všichni páni slovíčkáři chybně četli* a že v rukopise Královédvorském na dotčeném místě nestojí: *bodrost* než *bedrost!*

Pan prof. Hattala dal totiž u prof. Husníka zhotoviti negativ pro fototypické vydání RKského a *tu vyšlo na jevo zcela jasně slovo bedrost.* **Do r. 1883 tedy veškeří vydavatelé RKho. a všichni spisovatelé četli nejen toto slovo, nýbrž i slova „tajno a jarno“ chybně, což zajisté je velice patrným důkazem, že z nich nikdo nemohl sepsati rukopis, jejž až do nedávna ani správně čísti nedovedl.**

Učení páni odpůrci našich starých památek tento tak pádný důkaz nesfalšovanosti RKho nejen úplně ignorují, **nýbrž i dnes ještě ve svých útocích naň bodrost m. bedrost i jiná slova, jichž pravé čtení již nepochybně bylo objeveno, falešně citují,** ačkoliv mohl a měl jim opravený text býti znám. Je to zdrcující doklad buď úmyslného klamání obecenstva, aneb neobyčejné vědecké ignorance a nedbalosti těch „vědců“, kteří berouce stále jméno vědy nadarmo, mluví o povinnosti, jež káže každému badateli vědeckému, „aby vyhledával a šetřil pravdy, aby myslil a soudil správně“. (Viz Gebauer v Athenaeu str. 194.)

Kdyby páni pochybovači sami jen poněkud vědecky sobě byli počínali, kdyby aspoň byli studovali materiál, jehož skuteční učenci o pravosti našich rukopisů prodlením doby nastřádali, museli by — jsou-li lidé poctiví — dojíti s námi k jasnému přesvědčení, že ani Hanka, aniž kdo jiný z vrstevníkův jeho nemohl sfalšovati rukopis, jehož správné čtení teprv po 50 a několika letech některým snaživým učencům bylo se podařilo.

Páni pochybovači chytají se každého stébla; mohli by tedy namítati, že hrozný ten falsifikátor Hanka tak byl prohnaný ve své padělatelské rafinovanosti, že schválně rukopis Královédvorský s chybami vydával a potměšile mlčel, když naši filologové a slovíčkáři chybne jednotlivá slova četli a sobě vykládali. Ani bychom nevěřili, že by něco podobného sám prof. Masaryk co professor psychologie mohl tvrditi! Bylo by zvláštním psychologickým monstrem, aby básník utajeně mlčel, když díla jeho *chybně* by se četla a vykládala. Sama vrozená neodolatelná láska otcovská by tomu odporovala. Však nejméně by Hanka, jak jsme jej znali, byl schopen tak heroické zdrželivosti. Silně vyvinutý smysl jeho pro ctižádost a samolibou ješitnost byl by sotva až do hrobu vytrval v tak nepřirozené, stoické askési. — Mů-

žeme se v tom spolehnouti na svědectví slavného našeho P. J. Šafaříka, který v listu k Pogodinovi líčí našeho Hanku těmito slovy: „Mit Ehren und Titeln Orden und Diplomen möge man mich ja stets verschonen: *diese kindischen Possen überlasse ich gern meinem Freunde Hanka, dessen Herz mit lächerlicher Freude daran hängt und darnach lechzt.*“ — (Pisьma k M. P. Pogodinu, vydal Nil Popov. Moskva 1879 a 1880 str. 144.) Nuže troufá sobě „vědec“ a psycholog T. G. Masaryk tvrditi, že marnivý Hanka, kdyby básně rukopisu Královédvorského byl sepsal, nebyl by se k nim hlásil, a nehláse se k nim, nebyl aspoň chyby ve vlastních vydáních zamezil a chybně vytisknuté a ode všech filologů a linguistů chybně čtené a chybně vykládané nebyl opravil? Může si psycholog mysliti básníka-otce, který by své vlastní děti zmrzačil a zmrzačeným úmyslně stále možné nápravy a pomoci odpíral? —

XIII.

Odpory pochybovačův a zřejmé nepravdy.

Nebudiž nám ve zlé vykládáno, že hromaděním materiálu této obrany unavujeme snad toho neb onoho čtenáře. Chopili jsme se péra na prospěch starých našich písemných památek ovšem hlavně pro vysokou cenu jejich; avšak i z vděčné úcty k mocným těm ohlasům staré české poesie, na nichž v době našeho mládí nejmocněji vzpružila se vlastenecká naše mysl. Pokládáme za nutné, aby konečně s důrazem zastoupila se cesta stálým těm nezřízeným a ničím neodůvodněným útokům na kulturní naše skvosty. Nežádáme pro jich obranu ani více místa, než zaujímají poslední útoky v čísle 6. Athenaea, a nežádáme trpělivého čtení našich obranných článků od nikoho, kdo potřebu této obrany neuznává. —

Rozpravu o pravosti rukopisů považují pp. T. G. Masaryk a J. Gebauer za záležitosť především *vědeckou*, při níž rozhoduje prý „vědecky a kriticky protříbená theorie“. V tom mají pravdu, která by zejména jim dobře byla posloužila, kdyby dříve, než jali se doma a za hranicemi rozšiřovati pochybnosti své, dle ní rukopisy naše a co o nich do té chvíle v literatuře bylo sněšeno, vědecky a kriticky byli prostudovali. Vědecká práce je v přední řadě povolána k tomu, aby, jsouc přesvědčena o ceně a ryzosti starých našich pokladů, obehnala je nerozbornou hradbou proti všem opětným útokům. Najde-li však *nezvratný důkaz* o jich podvrženosti, pak nechť jen bez ostychu a s drakonickou bezohledností strhne roušku se svatyně jich pravosti. Avšak jaký má a musí býti se strany jazykozpytce tento *nepochybný a nezvratný důkaz?* Musí se dokázati, *že to a to slovo, neb ta a ta jazyková forma v našich básních je nade vši pochybnosť novotvarem z naší doby, jehož nemohlo tedy naprosto býti užíváno v starší době, v době, do níž klade se sepsání našich rukopisů, a že tedy pisatel básní, užívaje onoho novotvaru, musel složiti a sepsati své básně v době novější.*

Takový a jedině takový linguistický důkaz může míti platnost a jen s takovýmto důkazem skutečně „vědeckým a kritickým“ má a smí se vědátor odhodlati na veřejnosť, smí se odvážiti na vyvrácení dosavadního kulturního významu básnických skladeb, jež nejen přední naši učenci, nýbrž i celá téměř intelligence národní na sedmdesátý rok co nepochybně nejvzácnější památky českého písemnictví tak vysoko byla cenila a do chvíle této cení.

My však jsme viděli, že odpůrci našich rukopisů *ani jediného takového skutečně vědeckého důkazu o jich domnělé podvrženosti nebyli podali.* Ba více ještě, my dokázali, že dosavadního vědeckého materiálu o RK. páni pochybovači ani neznají; veškeré linguistické vrtochy a námitky p. J. Gebauerovy, ani ne originální, nýbrž založené na plagiátě z Vaška, byly v těchto dnech od kompetentních filologů vyvráceny; nejstatečněji p. J. Ošťádalem v „Klatovských Listech“.

Jak povrchně a nedostatečně oba páni professoři svou výpravu proti rukopisům „vědecky a kriticky“ uvážili a promyslili, zjevno je z toho, že zabředli do celé spousty nedůsledností, dostavše se sami mezi sebou do *zřejmých odporů.*

Jeden z nich očekává *všechno* od důkazu grammatického, ten jedině mu zbývá (Ath. str. 167), kdežto druhý votum grammatiky neváží více, než votum palaeografie. (Ath. str. 193.) Jednou se praví: „Hanka není z určitého padělku usvědčen“ (Ath. str. 152), a na jiném místě zase se tvrdí, že Hanka dopustil se „rukopisných podvodů“. (Ath. str. 220.) Jednou se má za pravdu, že „zkoušky jsou nutny“ (Ath. str. 152 a 160), pak zase, že „nedokazují pranic“ (Ath. 166, 190 a 191). — Jednou aesthetika nerozhoduje nic (Ath. str. 165); po druhé zase rozhoduje (Ath. 190). Brzo se praví, že Hanka básně rukopisu Královédvorského psal (Ath. str. 188), brzo zase, že nikdo netvrdí, že by Hanka byl jich spisovatelem (Ath. str. 191). Jednou psal ty básně Hanka sám (Ath. str. 200, 201, 203, 204, 205), podruhé zase je psali dva, tři (Ath. str. 192). — Na jednom místě se tvrdí: že „rozhodne-li palaeografie pro pravost, že jest vyhráno!“ (Ath. str. 166) a na místě druhém se dokazuje, že nic nebude rozhodnuto, kdyby i palaeografie dokázala nepravost rukopisu; neboť to může býti opis starého rukopisu, po opsání zničeného! (Ath. str. 166.) — —

Může někdo z těchto odporův souditi, že články pp. professorů J. Gebauera a T. G. Masaryka jsou prací vědeckou a kriticky promyšlenou? Oba osočovatelé RKho mají krom toho v nejdůležitějších momentech zásadně rozdílné náhledy, polemisují vlastně jeden proti druhému. Pan prof. Masaryk slibuje nám ve svém příštím aesthetickém rozboru důkaz, že jsou básně Královédvorského Rukopisu *„méně krásné, než se obyčejně věřívá“*, *ba* **některé že jsou „dokonce chatrné“**. (Viz Ath. str. 190.) Tu již je ve zřejmém odporu s úsudkem svého soudruha professora J. Gebauera, který o textu rukopisů Zelenohorského a Královédvorského zcela jiný vyslovil úsudek. Před lety nejen o pravosti jejich byl přesvědčen, nýbrž i o výtečnosti jich obsahu vřele horoval. Žádal veřejně, aby oba rukopisy „nebyly pouze ve škole a od filologů ex professo čteny“ — nýbrž aby i velkému

obecenstvu byly přístupny; neboť **„zajisté oba i pro absolutní cenu poetickou** *a jakožto pomníky kvetoucího před drahnými věky národního básnictví českého, národní osvěty a národního vědomí toho zasluhují, aby ve formě i prostému čtenáři přístupné a lehko srozumitelné zobecněly“.* (Viz J. Gebauer v „Kritické Příloze“ k „Národním Listům“ na str. 366 r. 1864.)

Místo srovnané vědecké práce jeví se tedy v útočných článcích obou professorů všude *nesrovnalosť a vzájemný odpor.* Však ještě více. Aby podryli víru v pravosť našich rukopisů, odvažují se i zřejmého *podezřívání* a úmyslného zatajování pravdy!

Mluvě o Herderově básni praví s podezřívavou ironií p. prof. Masaryk: „Jest na př. sněmování v „Lib. Soudě“ událost historická nebo fikce básnická, jakou Herder ve své „Fürstentafel“ nám podává? Herder dojista líče podobný soud, jaký „Lib. S.“ líčí, nemyslil na to, že by snad staří Čechové rozepři o dědictví před zemským soudem (sněmem?) za předsednictví nejvyššího tehdy zeměpána rozřešovali.“

Pan prof. Masaryk nemusel býti v pochybnosti, je-li motivem Herderovy poesie událost historická nebo fikce básnická. Pouhé přečtení *úvodu* k básni Herderově bylo by jej přesvědčilo, *že básník vzal motiv z německého překladu Hájkovy kroniky,* a že tedy ta jeho „Fürstentafel“ majíc taktéž motiv dějepisný jako RZ. je spíše dokladem pro pravosť „Libušina Soudu“. A kdyby sobě p. prof. T. G. Masaryk byl přečetl aspoň pojednání o soudní pravomocnosti panovníka v Čechách v Právníku r. 1878 str. 82, mohl sobě uspořiti i svou podezřívající ironii, neboť by nemohl býti v pochybnosti o tom, že až do polovice 13. století rozřešovaly se v Čechách *skutečně spory o dědiny na sněmích* (in colloquio Bohemorum).

Na jiném místě svého útočného článku podezřívá prof. Masaryk pravosť RK. poznámkou, že prý má nápadně mnoho chyb, změn a rasur. Na každých 10 řádečků přichází prý jedna změna, rasura nebo korektura! (strana 200 Athenaea). — Nuže i toto podezřívání nemá nejmenší podstaty. Podobné chyby, rasury a opravy lze spatřiti na všech starých rukopisech, které se častěji opisovaly. Vezměme na př. listinu „Statuta civitatis Pragensis“ (v rukop. archivu Královeckého z r. 1287). Ve formulářích z konce 13. století, tedy již po 20 letech, vloudilo se při přepisování na dvou stránkách ne více než 137 *písařských větších změn a omylův!* (Priv. měst Pražských od dra. J. Čelakovského str. 726—727.) Tedy v *úřední listině* poměrně mnohem více, než jich v starých našich rukopisech napočítal pan prof. Masaryk. A není téměř staré listiny, která, byvši několikráte přepsána, nepředčí chybami naše rukopisy.

I ta „náhoda“, že mezi str. 24. a 25. RKského je mezera čtyř lístků, pak okolnosť, že přichází v některých slovech podobně jako v rukopisu Hradeckém dvoje *rr*, že je pergament velmi *tenký*, že písmo RK. „není stejné a pevnou rukou prováděné“ — což ostatně není pravda, — a že „Libušino proroctví“ má prý pěknější a lepší písmo, — což rozhodně je nepravdou: — všechny tyto a jiné podobné malichernosti, které panu prof. Masarykovi jsou *„nápadné a pode-*

zřelé", mají býti *vědeckými důkazy* o podvrženosti našich rukopisů a mají vědecké kritice stačiti, aby na jich základě organisovala se jako za Büdingra a Fejfalíka literární štvanice proti našim rukopisům! Nejsou-liž ony spíše zřejmým důkazem, že našim oběma professorům nešlo o vyhledání pravdy, nýbrž o úmyslné podezřívání, k jehož odůvodnění uchýlili se k pouhým nemužným, skutečných „vědců" nehodným literárním klepům!

Však na malicherném onom podezřívání nebylo jim dosti; páni útočníci na pravosť našich starých památek použili i *zřejmé nepravdy*.

Nepravdivé jest tvrzení, že v příčině našich rukopisů *chemické zkoušky dosud nebylo*; *nepravda jest*, že dvě ruské a podobné srbské písně a jedna česká národní, z nichž, dle jich domnění, povstala píseň „Kytice" v RKském, obecně známy byly před rokem 1817. *Nepravda jest*, že Jungmann zaváděl do svého „Ráje" slova polská, ruská a slovanská vůbec; tak na př. slova „děva, úpor a trudný" — Jungmann sám výslovně v předmluvě k prvnímu vydání „Ztraceného ráje" uvádí, že jen 2—3 *slova vzal z jiných slovanských* jazykův, ostatní hlavně z bible bratrské.

Ostatně tři zmíněná slova jsou vesměs slova česká, přicházející dílem v starých českých spisech, dílem žijící dosud v ústech lidu. —

Nepravda jest, že KR. „nyní tak *rychle schází*, ačkoliv se prve přes pět set let dobře udržel" (str. 219). Každý, kdo rukopis v těchto dnech viděl — a viděl jej také p. Masaryk — musí dle pravdy dosvědčit, že není nejmenší známky o tom „rychlém scházení" dotyčného rukopisu.

V čísle 5. Ath. tvrdil prof. Masaryk totéž o RZském, že prý nápadně schází, bledne a takořka se rozpadává (str. 165). A i to bylo a je nepravda. Čím je srdce plno, tím ústa přetékají, praví přísloví. Zdá se, jakoby panu professorovi nejvíce na tom záleželo, aby staré naše písemné památky co nejdříve vybledly a co nejúplněji se rozpadly.

Konečně pravda není, že by proti pravosti RKského svědčili palaeografové. Páni podezřívači nemohouce upříti, že nejen všichni naši osvědčení palaeografové, než i nejslavnější z německých, prof. *G. H. Pertz*, uzřev náš Královédvorský rukopis v českém museu, *uznal*, *že pochází ze 14. století*, chtějí *svědectví toto oslabiti tím*, že dovolávají se druhého německého palaeografa *W. Wattenbacha* co autority proti pravosti rukopisů. (Viz Athen. str. 218.)

W. Wattenbach je rozhodný nepřítel nás Čechův a spis jeho „der allgem. deutsche Schulverein zum Schutz der bedrängten Deutschen im Ausland" z r. 1884 oplývá nepravdami o nás a útoky na naši národnosť. Vrhá to proto divné světlo na tu „vlasteneckou povinnosť" obou odpůrců pravosti starých našich rukopisů, když zrovna za pomoci této palaeografické autority přicházejí ke kormutlivému přesvědčení, že naše rukopisy jsou falsa. — Však p. W. Wattenbach je „odborníkem", je „vědcem", je skutečně vynikajícím znalcem starých rukopisů a úsudek jeho tedy skutečně něco váží. Není pochybnosti, že s dobrou rozvahou dovolávají se naši pochybovači svědectví tohoto německého palaeografa, abychom měli „po radosti" s našimi rukopisy (viz Athen. str. 218).

Však podívejme se blíže na úsudek zmíněného odborného vědátora! Bereme do ruky nejnovější jeho spis „Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter. Berlin, 1886“ a tu čteme na stránce 473 sv. II. jak následuje: „Neuerer Zeit gehören u. a. *das „Gericht der Libussa“* („Libušin Soud“), jetzt die Grünberger Handschrift genannt, und die *Gedichte der Königinhofer Handschrift*, welche schon von Kopitar Hesychii Glossographi discipulus Russus, p. 58 und Prolegomena in Miklosich's Slav. Bibl. I. 68 für Nachahmungen serbischer Lieder erklärt wurden, die aber trotzdem viel benuzt sind und deren Echtheit sammt dem ganzen übrigen Wust noch lange eifrigst vertheidigt wurde. **Da sie jedoch jetzt von den Tschechen selbst aufgegeben werden,** verzichte ich auf Anführung der übermässig angewachsenen Literatur . . . a dokládá na konec, **že však dotyčné články, v nichž se pravosť našich rukopisů popírá, a dle nichž sobě úsudek upravil, sám nikdy neviděl** („**die ich jedoch nicht selbst gesehen habe**“). —

Nuže, tu máte tedy tu jejich jedinou, hlavní, odborní a vědeckou autoritu! **On sám rukopisův neviděl** leda jednou zběžně před **40** lety co mladík sotva dospělý, aniž byl četl spisův, dle nichž o pravosti rukopisův pochybuje, a nemůže tedy co palaeograf podati vlastního znaleckého úsudku. Jen pochybování jiných bere co známý přítelíček našeho národa ochotně za pravdu; ostatní materiál, pokud svědčí pravosti rukopisů, nestojí mu ani za zmínku.

Tak hle vypadají ti svědci, znalci, odborníci a autority našich obou pánů professorů! A přec má slovo i toho jejich Wattenbacha, který naše rukopisy sotva viděl, v rukopisném tomto sporu svou nepopíratelnou váhu. **„Proto, že sami Čechové své staré rukopisy pouštějí“**, nedává sobě zahraniční učenec již ani práce, aby blíže po pravosti našich písemných památek pátral a literatury o nich sobě všiml; on prostě řídí se úsudkem našich pochybovačů, „těch Čechů, kteří sami své staré rukopisy pouštějí“. Úsudek jejich mu stačí; na jeho základě prohlašuje ve svém velice rozšířeném spise, *že náš Královédvorský a náš Zelenohorský rukopis náležejí prostě mezi rukopisy padělané.*

Není-liž tu zřejmé to ovoce „vědeckého“ zkoumání našich „vlasteneckých“ pochybovačů? Není-liž tu jasný výsledek páně Gebauerova článku o našich rukopisech zaslaný do německé encyklopaedie Ersch-Gruberovy? —

Naši útočníci sice jako krokodil, když vynoří se z kalných vod Nilu, prolévají slzy nad *„svou trapnou vlasteneckou povinností“*; oni jsou *„bolestně dojati, když povstávají v cizině i doma hlasové proti RZ a RK“* — ale vlastenecká a vědecká povinnosť nedá jim jinak, než aby doma i v cizině šířili podezření proti rukopisům, *proti jichž pravosti nemají ani jediného skutečně podstatného a nezvratného důvodu!* Nic než klep, a ono nemužné, plané, zlovolné podezřívání, které jako lišej roste a sžírá nejbělejší a nejčistější pleť a které valí se jako lavina, proti níž marně staví se na obranu pravda! —

XIV.

Domnělé shody našich rukopisů se spisy Jungmannovými.

Přicházíme nyní k oné části útokův na naše rukopisy, která vzbuzuje v nás nejtrapnějších pocitův. Útočníci sestavili celou řadu slov, vět a frásí z obou rukopisů a položili k nim, jak praví, „parallelní" slova, věty a fráse z novějších spisův Jungmannových, hlavně z jeho „Ztraceného Ráje".

Parallely tyto tak prý *„docela se shodují"*, že nemůže býti o tom pochybnosti, **„že skutečně básně RKského a RZského nejsou starší nežli Jungmannův Ztracený Ráj"**, který, jak známo, vyšel tiskem poprvé r. 1811. Nemohly tedy podle prof. Masaryka a jeho pomocníků naše rukopisy povstat před r. 1811 a jsou tedy *padělky z nové doby*. Domnělý důkaz tento doplňuje se ještě mnohem odvážnějším tvrzením, že Masaryk našel v RK. a RZ. celou řadu slov, *která jsou buď utvořena v nové době neb vzata z jiných slovanských jazykův, jsou tedy* **novotvary, které v starém českém jazyku nepřicházejí**, *a nade vši pochybnosť o tom prý svědčí, že rukopisy Královédvorský a Zelenohorský byly sepsány teprv v nové době a podvodnými jsou padělky!*

To je asi nejhlavnější a nejodvážnější útok na naše rukopisy!

Až na tyto „shody" a „novotvary" posvítíme, musí konečně každý soudný čtenář v národě našem jasně prohlednout celou tu buď obmezenou nevědomosť, aneb zlomyslnou ničemnosť našich útočníkův. Nemůžeme sobě mysliti, že by mužové vzdělaní, professorové universitní v dobrém mínění mohli předkládati celé české veřejnosti doklady jednak tak neskonale naivní, dětinské a směšné, jednak tak zřejmě nepravdivé, že jimi nelze zaslepiti žádného intelligentního čtenáře, a které nemohou tedy míti žádného jiného účelu, než oklamat úsudek lidí lehkověrných, nepřemýšlejících, nevzdělaných a obmezených.

Nejednomu chudému na duchu snad v první chvíli skutečně imponoval dlouhý seznam slov, *„nikoliv obyčejných, ale význačných a význačnějších"*, která nacházejíce se v Jungmannově „Ztraceném Ráji" a zároveň v RK. a RZském, jsou „shodou" tak prý podezřelou, „že podezření vzrůstá až ve fysickou (sic) jistotu".

Na ukázky těchto shod podezřívači rukopisů patrně dlouho se připravovali. Je z hromadného toho materiálu patrno, kterak úkladný útok na drahocenné naše památky dlouho byl připravován. Na podvratnou práci nestačili jediní naši dva professoři; oni přibrali sobě na vyhledávání svých malicherných slovních hnid ještě několik pomocníkův. Pan prof. Masaryk se čtyřmi mladými pány: J. Truhlářem, J. Vančurou, Jaroslavem Vlčkem a Karlem Černým, jichž jména zde klademe pro trvalou paměť počestné jich vlastenecké práce, podvolili se úkolu, upraviti ze stejných slov a ze syntaktických shod mezi našimi rukopisy a — některými novějšími spisy, zejména Jungmannovými, důkaz, že naše rukopisy jsou prací novověkou, že jsou falsifikáty.

A skutečně pět těchto ctihodných *hnidopichů* sneslo bohatý materiál, z něhož je nade vši pochybnosť zřejmo, že staré naše rukopisy jsou — *skutečně staré a pravé.* —

Nuž podívejme se již na výsledek dlouhé práce našich slovíčkářských paběrkářů. Ve svém I. výkaze (viz Ath. str. 206) vybrali z rukopisů Královédvorského a Zelenohorského slova, jež zároveň vyhledali také ve spisech Jungmannových, zejména v jeho „Ztraceném Ráji". — Ukázky níže položené dostačí, aby každého čtenáře přesvědčily, jak daleko zabíhá šílená snaha odpůrcův starých našich kulturních památek, kteří pokládají již za záležitosť *„osobní své cti"* (Ath. str. 221), aby stůj co stůj vyhledali důvody k podvrácení pravosti obou rukopisů.

Zde ta shodná místa v básních epických RK. a RZ., která jsou dle prof. Masaryka a jeho soudruhů materiálem, z něhož povstaly prý oba rukopisy:

Blahosť, bodrosť (slovo toto tam vůbec nestojí, jak jsme v předešlém článku pověděli), braně, branný, dci, děva, divý, dřevo, dle, podle, dštíti, hbitý, hlahol, hluk (zástup), chmúra, chřest, chvátati (chápati), křepký, lidný, lsknouti, umknouti, mhla, míjeti, nastojte, nedozírama, nechvalno, osědě, otvořiti, ovšem (docela) opěšalý, palovati, páliti oběť, v porobu samochtiec dáti, posúti, protknouti, roba, rozpnouti křídla, rozrojiti, rozsťoupiti (rozejíti), na rovni, ryk, shluknouti, skad, v skóře, strojný, stíhati, sraziti, tábor, tah, téci, tiežný, trudno, úpěti, úporno, uváděti v biedu, valný, věziti, vilný, vnově, vrah, výpověď, vyprostitel, vzdáti oběti, vzchod, vyprahlá ústa otvírati, zhovadilý, zachvátiti, zápodobno a zbrocený.

Jednotlivá tato slova nacházející se jak v RK. a RZ. tak ve spisech Jungmannových, *vydaných před objevením* starých našich kulturních památek, nepřipouštějí dle prof. Masaryka žádné pochybnosti, *že se do starých našich pergamenů dostala jen z nových děl Jungmannových*, a že tedy oba naše rukopisy povstaly po r. 1811.

Podívejme se blíže na ona svrchu uvedená osudná „shodná" slova; co na nich uvidíme? Že jsou to slova, jež buď ode dávna byla v našem jazyku a v něm zachovala se až po tuto dobu, nemohouce svědčiti než prostě o tom, že tak jako spisy Jungmannovy i RK. a RZ. **psány jsou českým jazykem**; aneb nacházela se v starém jazyku, *v starých spisech a listinách z doby, do níž padá náš RK. a RZ., aneb z doby ještě starší*, dávajíce svědectví, že oba naše rukopisy *již dle starých těchto jazykových forem musely povstati v době starší.* —

Mohli bychom ku *každému* téměř ze svrchu uvedených „podezřelých" slov připojiti hned starší některý pramen, z něhož by bylo zřejmo, že slova uvedená nacházela se ve starém českém jazyku skutečně v době, do níž sáhají básně RK. a RZho. —

A zrovna tedy tato význačnější slova, z nichž odvozují naši linguističtí hnidopichové svůj důkaz o podvrženosti starých našich rukopisův, **jsou právě naopak zřejmým a nezvratným důkazem jich pravosti.**

Jak to vysvětliti? Zcela jednoduše.

Náš slavný Jungmann po celý dlouhý svůj věk sbíral materiál k velkému svému slovníku. Bylo přirozeno, že, jak sám uvádí, hledal jej ve všech starých českých spisech, probral všechny známé staré listiny a starší slovníky a vybral kde jaké staré slovo, kde jaká stará forma a kde jaký starý jazykový obrat. Vybíral zejména ze staré české bible, vybíral ze starých passionálů, z Letopisů Trojánských, z Dalemila atd., *„aby tím způsobem“* — jak v předmluvě k svému velkému slovníku praví — *„nashromáždil se celý, pokud možno, poklad jazyka.“* — Ba i z úst lidu bral slova do svého slovníku a uváděl jazykové zvláštnosti, které z dob starších zachovaly se mezi Moravany a Slováky. — (Viz předml. k Jungm. slovn. VII.) Což tu přirozenějšího, než že velký tento spisovatel, když jal se spisovati původní básně a překlady z jiných jazyků, zejména z angličiny Miltonův „Ztracený Ráj“, vládl ohromnou kopií verborum, že měl pravý poklad českých slov a jazykových forem a obratův nejen z nové, ale i ze starší doby, tedy *i z doby, do níž padá sepsání starých našich rukopisů.* Je to tedy něco nepřirozeného nebo dokonce pro RK. a RZ. podezřelého, když ve spisech téhož Jungmanna objevuje se řada slov, syntaktických forem a básnických obratů, které shledáváme i v obou dotčených rukopisech, o několik let později objevených? *Nemluví-liž zrovna tato shoda — jak jsme svrchu pověděli — spíše pro pravosť obou starých rukopisných našich památek?* — Ba není ona *přímým důkazem* této pravosti?

Kdyby prof. Masaryk se svými pomahači byl vzal jen Jungmannův slovník do ruky a byl sobě v něm vyhledal původ každého toho „význačnějšího“ slova a každého toho jemu podezřelého syntaktického a básnického obratu, byl by při každém, pokud je z doby starší, nalezl vyznačený pramen a poznamenanou listinu neb spis, z něhož Jungmann čerpal; a byl by se zároveň přesvědčil, že *veškerá slova a obraty, co jich p. prof. Masaryk a čtyři jeho mladí nadějní pomahači vypíchali z našich obou rukopisů, přicházely skutečně v jazyku našem v době, do níž padá sepsání básní rukopisu Královédvorského a Zelenohorského, a že tedy starý původ těchto básní je nepochybný!*

Totéž platí i o shodách syntaktických. Však vizme, jak výkazem těchto domnělých shod pod II. (v Ath. str. 208) naši páni písmenkáři buď lehkovážné staví na pranýř svůj nedospělý úsudek, aneb frivolně činí sobě zrovna posměch z rozumu obecenstva. Jsme až překvapeni prací těch nadějných mladíků! Ti mohou časem učinit svou kariéru, neboť vyběračnými věru nejsou ve svých prostředcích, jak dole položený výběr jejich dosvědčuje. Zvláště vyniká jejich choragus, skriptor universitní bibliotéky, p. Jos. Truhlář, který dal své jméno zvěčniti (na str. 205 Ath.), aby mu neušla historická zásluha, že on prvním byl, který počal z Miltonova Ztraceného Ráje linguistické ty hnidy vypichovat, aby nejen slavné naše rukopisné památky, ale i samého našeho Jungmanna přivedl v podezření. Je to nadějný strážce universitní bibliotéky. Té osvědčené jeho pietě pro nejvzácnější naše rukopisné skvosty mohou se již s důvěrou svěřit naše knihovní poklady. —

Však vizme již, co nám mladí páni všechno za syntaktické a lexikálné shody vypisují:

V KR. neb RZ. stojí:	*S tím se prý shoduje, co v Jungmannu neb jinde stojí:*
„Čemu ty naši krev piješi?“	= „Čemu dvojí ony úkazy?“
„Sezvuče nemeškáše“	= „Neustály harfy znějíce.“
„Iskati pravdu“	= „Bychom získali zde aspoň svobodu.“
„Zařve jarým turem“	= „Usmála se červcem růží nebeských.“
„Otpravi se poznat mravóv cuziech“	= „Vyzkoumat světa nově stvořeného.“
„Proletě lesy jelením skokem“	= „Zvukem vichrovým a litým plamenem.“
„Piená táhlé hrdlo“	= „Tíná rány.“
„Bieše druhdy kněz Zálabský“	= „To svědectví živé jejich druhdy naděje.“
„Tobě jest v hlavu těžek mlat“	= „Těžek od tebe a hrubě narostlý život můj“ . . .
„Kto sežže dědiny“	= „Zhoubný zažže blesk.“
„Kto ny vrahóm vytrže“	= „Svou vyzdviže váhu“ atd.

Nechceme déle unavovati čtenáře těmito ukázkami, stran kterých těžko rozhodnouti, je-li bláznovství jich pramenem anebo účelem. Jen na tu hodnověrnosť našich útočných professorů a jich mladých pomahačů budiž zde poukázáno, kteří vůči těmto zde právě položeným tak zvaným parallelám odvažují se tvrditi, že *„řeč rukopisů s řečí Ztraceného Ráje takořka* **docela se shoduje,** a že copia verborum *sama o sobě* Ztraceného Ráje a RK. a RZ. **je tak shodna,** *že není velká možnosť, aby obě díla nebyla v naznačeném poměru příčinném!“* — — (Ath. str. 213.)

Tolik platí též o podezřelé prý okolnosti, že tak jako v Jungmannových překladech i v obou našich rukopisech nacházejí se básnické figury, anafory, epifory, epizeuxy a konečně alliterace a assonance. Může-liž býti větší naivnosti, než v této podezřívající námitce? Což jsou dotyčné básnické formy a obraty výhradním majetkem překladatele „Ztraceného Ráje“ aneb jiného kterého básníka? Neužívá-liž jich *každý téměř básník*, a proč by zrovna skladatelé básní v RK. a RZském měli býti z této básnické volnosti vyloučeni? Či chtějí tvrdit naši útočníci, že jsou v obou našich rukopisech básnické ty formy a obraty *doslova z Jungmanna opsány?*

Chtějí nám snad také namluviti, že je *„figura“*:

„Aj Vletavo, če mutíši vodu,
če mutíši vodu striebropěnu?“

doslova vzata ze „Ztrac. Ráje“, kde stojí:

„O bezpříkladná milosti,
milosti jen v bohu možná?“ — —

aneb že *anafora* v Libušině soudu:

„Oplakavši glavy gor zelených
vyplakavši zlatopiesku glinu“ —

je doslovný opis anafory Ztr. Ráje:

„rozkoše a lásky, vždycky trvalé,
rozkoše a lásky neosočené?“

že *epifora* v Čestmíru:

„Neklan káže vstáti k vojně,
Vstachu voje, vstachu k vojně“

je napodobení epifor v Ztr. Ráji:

„S něho nejedl a nežil na věky,
neb se nedomněl, že žije na věky?“ —

že *epizeuxis* v Záboji:

„Vlna za vlnú sě valé“ —

vzata jest ze Ztr. Ráje, kde se praví:

„Tak se davy vody valem za valem hrnuly?“ — —

Aneb konečně že *assonance* v Čestmíru:

„Čestmír Vlaslavobojce“

je tatáž co v Jungm. Hlasat.: „Titanůbojce?“

Při tomto slově dali naši písmenkáři na jevo, že neumějí nejen ani řádně citovati, nýbrž ani pořádně čísti. Nestojíť v Jungm. Hlasat. I. než II., 251, ř. 18 Titanů*bojce*, nýbrž Titanůbijce, čímž celé porovnání jejich s Vlaslavo*boj*cem v KR. dostává význam právě opačný. — Ostatně již Dalemil (2. 4) má slovo *mužobojstva, což důkazem, že RK. má je správně, a nemohlo tedy vzato býti z Jungmanna, který píše nesprávně: Titanůbijce.*

Podobná ignorance maří i domnělou od nich citovanou podobnosť mezi Čestmírovým: „Rozstúpichu sě po nižniem *chrastí*“ a Jungmannovým: „a nízký keř i chrast“. V Čestmíru stojí totiž ne „chrastí“, nýbrž „**chvrastí**“. *Jelikož slovu tomu patří* **v** *i dle Kosmy, svědčícího, že Vyšehradu dříve* **Chvrasten** *říkali* (Fontes rerum boh. II., 16), *jde z toho důkaz, že KR. má je správně, a že tedy nemohlo přejít do RK. z Jungmanna, který je píše bez* **v**, *jak i nyní ještě zní.*

Mladí páni slovíčkáři vůbec s velikou intelligencí a svědomitostí své parallely neseřadili. Nelze se tomu při nich diviti, když i universitní professor p. T. G. *Masaryk* klade „velikou váhu na *shodný básnický obraz*, jehož RK. a zároveň prý „Ztracený ráj“ užil“, **ač toho básnického obrazu v Miltonově „Ztraceném Ráji“ vůbec ani není!** — *Obraz*, jak by hory s horami válely, je prý tak prazvláštní a určitý, že *není snadno možným*, aby Milton podobně byl vytvořil obraz: hora o horu se stýká lítým srážením; obraz tento hodí se prý také jen do „Ztraceného Ráje“, ve kterém *celá příroda boje se súčastní*“. (Viz Ath. str. 213.) Nuž, podívejme se do Čestmíra; tam skutečně shledáváme ve verši 218 velkolepý *básnický obraz*, **„jak** *by hory s horami válely*“. Co však čteme v Miltonově „Ztraceném Ráji?“ Tam neúčastní se „*celá příroda boje*“, jak p. prof. Masaryk se mylně

domnívá, nýbrž tam válčí jen andělé s duchy zlými, „páčíce hory ze základů“. Tu chopili se odpůrci rychle braně podobné *„a blízké hory trhali z podvalin; a nyní hora o horu v povětří se stýká litým sražením!“* (Viz Jungm. „Ztracený Ráj.“ 1873 str. 204.) Je to **obraz** či je to pouhé básnické *vylíčení* **děje?** Kde je tu tedy ten *obraz* tak určitý prazvláštní, „tak *shodný* s básnickým obrazem v Čestmíru?“ Může se tu mluviti „o prazvláštní shodě básnických obrazů?“ Není-liž tu naopak zřejmo nade vši pochybnost, *že p. prof. Masaryk Miltonův „Ztracený Ráj“* **ani nečetl**, že se spolehl pouze na domnělou shodu, jak mu ji byli vypsali na str. 210 Ath. jeho mladí neopatrní pomocníci? —

Tu se nejjasněji vidí, kolik váží útoky dotyčného professora na pravosť starých našich kulturních památek a jakou váhu mají téhož universitního professora „vědecké“ výklady, které při pouhém otevření Jungmannova „Ztraceného Ráje“ ukazují se co lehkovážná ignorance! —

XV.

Důkaz, že domněle nová, z Jungmanna vzatá slova RKho nacházejí se vesměs v starých českých, nepochybných památkách.

Naši slovíčkáři, vypíchavše z Jungmannova „Ztraceného Ráje“ celou řadu slov starších, která zároveň jsou i v rukopise Královédvorském a Zelenohorském, museli znamenati, že je Jungmann vážil ze starobylých pramenův, zejména z Trojanských Letopisův, ze staré Bible, z Bible bratrské a z jiných dávnověkých spisův a listin, a že tato shoda se staršími prameny je vlastně znamením přesnosti a starobylosti obou našich rukopisův. Proto ohlíželi se po jiných, výmluvnějších dokladech, až dostali se na pravou stopu.

Když se dokáže, — tak rozumovali naši slovíčkáři, — že v RK. a RZském nacházejí se zřejmé *chyby* proti starému jazyku, aneb že jsou tam slova, kterých v době, kdy básně obou těchto rukopisův měly býti sepsány, *v starém českém jazyku nebylo*, a že podivnou shodou nacházejí se jen ve spisech Jungmanna, *který si je buď sám utvořil, anebo z jiných slovanských jazyků vybral*, tu nezvratný máme důkaz, že naše rukopisy jsou padělky sepsané buď Jungmannem, aneb některým jiným spisovatelem, který je sdělal na základě a pomocí materialu Jungmannem vymyšleného a snešeného.

A hle! p. prof. Masaryk a jeho pomocníci našli skutečně v RK. dvě takovéto patrné, nepochybné chyby, jichž by se žádný spisovatel v starší době nebyl prý mohl dopustit, a které jsou tedy nepochybným důkazem, že zmíněné dva rukopisy jsou v naší době sepsány a padělány! V RK. stojí totiž *„ta vrchol“*, ačkoliv podle domnění prof. Masaryka a jeho pomocníků ve staré češtině slovo vrchol bylo *jen pohlaví mužského.* (Ath. str. 213.)

Osudná lehkomyslnosť a pohodlnosť našich pochybovačů! Kdyby jen byli otevřeli Jungmannův slovník, byli by se dozvěděli, že i v sta-

rém jazyku užívalo se slova vrchol *jak v mužském tak v ženském pohlaví*. Jungmann pod *vrchol* dokládá se i Dobrovského, který je v staré češtině nepochybně větší autoritou, než *sám* prof. Masaryk a jeho soudruzi. Dále viz „Vídeňské listy" od prof. Hromádky XXIX. 116. Konečně můžeme poukázati k tomu, že na českém jihu až dosud užívá se ve mluvě lidu slova vrchol v *ženském* pohlaví. Tomu podobně i slova: běl, podběl, náběl, záběl, bol, čepel, kel, ocel, svízel a svisel jsou také dle J. S. Tomíčka vůbec nejen mužskými, než i ženskými. (Česká mluvnice. 2. vyd. r. 1851. str. 12.)

Druhou hrubou chybu vypátral prof. Masaryk a jeho společníci ve slovu „**úpěti**". Na str. 207 Ath. vypsali naši roztomilí linguisté ze Záboje větu: „I by *úpěti* vrahóm," — a stavějí proti ní „parallelní" (sic) větu z Jungmannovy básně na Vydru (v Hlas. III. 41): „Ale na ta pole (Golčova) Jeníkova větře *úpěj* želu klopotem." — Na str. 213 Ath. praví se, že slovo „*úpěti*", tolik co pospíchati, utíkati, je chybou; má prý býti *spěti* a nikoliv úpěti. Je to tedy prý chyba, které se dopustil Jungmann, a když tatáž chyba je v RKském, jde z toho, že RK. je Jungmannem nebo podle Jungmanna padělán.

Páni slovíčkáři nám ovšem ostali důkazem dlužni, že slovo úpěti neznamená nic jiného než utíkati, pospíchati. Za to my jim zde chceme podat doklady, že slovo úpěti znamenalo ode dávna to, co znamená až po tu chvíli, totiž *naříkati*, *lkáti*, *kvíliti*. Že tento význam mělo i v starším jazyku, na to tyto doklady:

„Ana *úpie* k živu bohu" (v satyře o ševcích Hradeckého rukopisu, vyd. Paterou 1881 str. 337 verš 112); dále: „Vždyť by *úpil* k živu bohu." (O sladovnících tamže str. 396 r. 62); dále: „budeš *úpiti* na své hoře" (v bajce o lišce a čbánu str. 389). Konečně i ve v. 46 Bohatce: „Každý na své hoře *vzúpí*" (str. 413).

Nuže bylo slova toho užíváno v staré češtině ve smyslu kvíleti, lkáti, naříkati aneb ne? Našim ušlechtilým odpůrcům se však přihodila s tímto slovem ještě větší nehoda. Oni se odvolávají na Jungmanna a citují vlastní jeho verš na doklad, že i Jungmann dopustil se jako RK chyby, píše úpěti místo spěti ve smyslu pospíchati a utíkati.

Nuž podívejme se do Jungmannova slovníku, čeho se tam dočítáme? Čteme tam, že Jungmann nejen dává slovu úpěti smysl, jaký má v RK., totiž *naříkati*, *nýbrž že sám dovolává se své vlastní básně a cituje z Hlasu III. 41. totéž místo z dotyčné své básně*: „*Úpěj želu klopotem*," *na které se p. prof. Masaryk a soudruzi* **v opačném smyslu odvolávají!**

Není-liž to svrchovanou blamáží pro „vědeckou (sic) kritiku našich podezřívajících slovíčkářů? Což nemají dříve, než se pustí do tak důrazného vyčítání slovné chyby v RK., vzíti sobě práci, aby aspoň přečetli to, co v hlavním slovníku českém o dotyčném slově stojí napsáno?

Ostatně ve vytčeném od slovíčkářů našich verši Čestmíra zamlčeno je sloveso hnutí tak, že prosaicky neznamená nic jiného než toto: hořekovali, utíkajíce odsud na stráň vzhůru. Koho je na př. tajno, jak často se zamlčuje sloveso hnutí podnes u *chtíti* i v obecné mluvě?

Pan prof. Masaryk našel však mimo ony domnělé chyby ještě celou řadu slov, která byla prý teprv v novější době do češtiny přijata a která jsou dle p. professora patrnými novotvary.

On nalezl:

I. slova, která vzal prý Jungmann z jiných slovanských jazykův: „děva, děvice, úpor, trudný, blána, kuropění a lýko“ (Ath. str. 212 a 214).

II. On vyhledal tato zcela nově prý vymyšlená slova: bratr rodný, čeleď, dědina, pravda, právo, prvenec, sněm, stolec, nález a věštby (Ath. str. 214).

III. Konečně nalezl tato nově prý utvořená slova: bodrý, hrot, chrabrosť, kyčle, lutý, mlat, oštěp, půtka, stan, střela, svět (consilium), štít a vojevoda (Ath. str. 214).

Není ponejprv, co na některá tato slova co na podezřelá bylo poukázáno. Büdinger, Feifalík a j. již dávno před Masarykem, Gebauerem a spol. vypichovali jednotlivé, namnoze tytéž slovíčkářské hnidy z našich obou rukopisů, jež prohlašovali pak za slova nová a dokazovali tím podvrženosť našich starých památek. Nejsou tedy slovíčkářské tyto námitky novým vynálezem nových podezřívačů; však byly mnohé z nich již i archivářem Brandlem v obou jeho Obranách Libušina Soudu a pak v Glossariu a i jinde důkladně vyvráceny.

Nejdokonaleji porazil důvody hluboce vědeckými prof. Hattala tento způsob pořádání linguistické látky a posuzování jazyka podle tak zvaných staro- a novotvarů (v č. 3 a 6 „Národních Listů“ r. 1886). Naši linguisté à la prof. J. Gebauer a spol. jsou podobni těm, kteří vidí, jak tráva roste; oni zrovna vědí, kdy kterou hodinu se v jazyku našem to neb ono slovo zrodilo a kdy vymizelo. Oni i slova, která *jen jednou* v rukopisech našich přicházejí (hapax legomena), když neznají pro ně výkladu, berou proti obecnému pravidlu filologické vědy za důkaz nepravosti rukopisu, čímž dávají nejlépe na jevo, jaký vědecký ráz mají slovíčkářské jich pochybnosti a výklady.

Však zanechme to filologům z povolání. Nám jde jen o to, abychom upokojili velké obecenstvo, které bylo pobouřeno útoky professorů J. Gebauera a T. G. Masaryka na drahocenné naše kulturní památky; jemu chceme podat nezvratné o tom důkazy, jak vědecky nepodstatné, jak plané a jak neomluvitelně lehkovážné jsou útoky jejich na náš Královédvorský a Zelenohorský rukopis.

Pan prof. Masaryk a jeho společníci tvrdí, že slova svrchu pod známkou I. vypsaná *vzal Jungmann z jiných slovanských jazyků do svého „Ztraceného Ráje“ a že slova tato do té doby v českém jazyku a v českém písemnictví byla neznámá.* Nuž zde podáváme zase my proti tomu *nezvratný důkaz*, že tvrzení zmíněných podezřívačův jsou *nepravdiva* a že slova p. Masarykem a spol. za nová a cizojazyčná uznaná *dávno před Jungmannem byla* v jazyku našem. Zde na to doklady:

„**Děva**“ a diminutivum „*děvice*“ jsou stará česká slova, neboť přicházejí již v těchto starých českých spisech:

Dle traktátu J. Husi o pravopise českém říkali Čechové ještě i za jeho časů *děva* m. panna (Miklosič, slav. Bibliothek. II. Wien 1858. Str. 178); *děvice* pak čteme v „Životu Ježíše Krista“: „anděl k nebeské **děvice** modlitebnému pokoji se přiblíživ“ (Výbor I. str. 353). Totéž slovo přichází i v „Psalterium,“ v starém „Passionálu“ a v „Právech pražských a manských“. (Jungm. slov.)

„**Úpor**“ — úporný nachází se v „Alberta Velikého knize mravní: Tohoto času *úpornú* mysl počítají za spravedlnosť“ (Výbor I. 343).

„**Trudný**“ přichází v Letop. Trojanských (Jungm. slovník).

„**Blána**“, blanka, přichází u Veleslavína (viz Jungm. slovník).

„**Kuropění**“ u Veleslavína a Blahoslava (viz Jungm. slovník).

„**Lýko**“ u Dalemila: „Ora muž veliký, obinuv své nohy *lýky*.“ (Výbor I. str. 90). Totéž slovo přichází i u Veleslavína, Komenského, u Hájka a Pulkavy. (Jungm. slovník.)

Zde tedy nepopíratelné doklady, že slova svrchu položená nebyla vzata Jungmannem ani z polského, ani z ruského, ani z jiného slovanského jazyka, že nejsou tedy dle Masaryka výsledkem „literárního panslavismu“ za Jungmanna prý oblíbeného, **nýbrž že jsou to vesměs česká slova, v staré češtině obvyklá a v starých listinách a spisech se nacházející a tedy svědčící vesměs pro pravosť RK. a RZ.**

II. Prof. Masaryk vyhledal z „Libušina soudu“ celou řadu slov, o nichž se vší určitostí tvrdí, že jsou to slova *novější*, za Jungmanna utvořená:

„**Bratr rodný.**“ Slova tato přicházejí však již u Dalemila a v Letop. Trojanských (Jungm. slov.).

Čeleď přichází již u Štítného: „Tyto knížky třetie jsú o hospodářovi a hospodyni a *o čeledi*“ (Výbor I. str. 675), pak v Letop. Troj., u Komenského, v Písni bratrské atd. (Jungm. slov.)

„**Dědina**“ u Dalemila: „svým rozdělí vaše *dědiny*“ (Výbor I. str. 90). V Psalterium, v Letop. Troj., u Hájka (Jungm. slov.).

„**Pravda**“ v Mastičkáři: „ať jáz u mej *pravdě* nehynu“ (Výbor I. str. 78); v Pulkavě (rukop.), Psalterium (musejní); „Práva měst. a konšelská. Dáti za *pravdu;* na pravdě boží“. — (Jungm. slov.)

Právo u Dalemila: „s Lubušú *právo* zamysli“, pak: „nebo tomu z práva chtěchu“. (Výbor I. str. 92 a 93.) Tolikéž u Veleslavína, Jelenského, Komenského. Všehrda, Haranta, v „rychtářském *právu*“, v „zřízení a právech zemských“ — (Jungm. slov.).

Prvenec v starých skládáních III. 11.

Sněm u Dalemila: „Když sě na *sněm* všickni snidú“ (Výbor I. str. 88); pak u Pulkavy, Veleslavína, Komenského, v Bratrské Bibli, Starých letopisech atd. (Jungm. slov.)

Stolec u Dalemila: „Přemysl na *stolec* vsadichu“ (Výbor I. str. 104) a v Legendách (Jungm. slov.).

Nález v Řádu práva zemského: „Podle šacovánie a *nálezu* úředníkov Pražských“ (Výbor I. str. 626). Dále přichází slovo toto u Veleslavína, Všehrda, Hájka, Jelenského, v právech městských, zřízení Ferd., v Právu zemském v Litomyšli 1538 a v Památkách Kutnohorských (Jungm. slovník).

Věštby u Dalemila: „Lubuše sě na své věščby vzpusti.“ (Výbor I. str. 90); dále v Legendách D. 36. a Leg. mus. 291, v Památkách Kutnohorských a v Štítném (rukopis) (Jungm. slovn.).

Tu máme tedy tu druhou řadu slov, o nichž tvrdí prof. Masaryk, že jsou nová, a že v staré češtině nepřicházejí. A hle, zde důkaz nezvratný, **že ani jediné z těchto slov není nové, všechna že jsou stará, tak stará a starší, než naše oba rukopisy. — Dokázali jsme při každém podrobným uvedením starých pramenů, že slova tato vesměs byla ve staré češtině.**

Však vizme dále; p. prof. Masaryk praví na str. 214 „Athenaea“, že ona svrchu uvedená slova vzal z „Libušina Soudu“, že jsou to slova taková, „*kterých pro starobylé zařízení rodinné a obecní vůbec potřeba by bylo*“, a vyslovuje tím podezření, že básník „Libušina Soudu“ pojednávaje o zařízení rodinném, obecním, soudním, o sněmování atd., *jehož podle jeho domnění v staré době u nás v Čechách ani nebylo, neměl pro ně slov, musel si jich* **sám vymysliti a utvořiti, aneb z jiných slovanských jazykův vyhledati!**

Jaké to odvážné podezřívání celého obsahu rukopisu Zelenohorského!

A hle, jak lichý, lživý, klamný a zcela bezpodstatný je tento nesvědomitý útok na skvostnou, drahocennou tuto naši starou písemnou památku! Nejen že jsme veškerá ona slova ve starých listinách a pramenech vyhledali, že nad slunce jasněji jsme dokázali, že slov těch nikdo *v naší době nevymyslil* a vymysliti nepotřeboval, když jich v jazyku našem bylo užíváno od pradávna a tedy i v době, v níž povstaly oba staré naše rukopisy, — nýbrž my provedli tím zároveň důkaz o samé pravosti rukopisu Zelenohorského. Když v starém českém jazyku skutečně užíváno bylo — jak jsme dokázali — slov: dědina, pravda, prvenec, sněm, nález, stolec, věštby atd., jde z toho přec každému na rozum, **že ty věci, k nimž tato pojmenování náležejí, tady v Čechách musely být, a že tedy celý děj v „Libušině Soudě“, spor o prvenství a o dědiny, vynešení „nálezu“ se stolce kněžny atd., vzat jest ze skutečných tehdejších poměrův, a že staří Čechové měli skutečně již svůj sněm, na němž se spory o dědiny rozhodovaly!**

Tak tedy nám sami pochybovači o pravosti našich starých rukopisů poskytli svým lživým podezřívánim příležitosť, abychom dokázali pravosť našich starých písemných památek. —

Jděme dále. Ještě nám zbývá

III. seznam slov, jež prof. Masaryk a jeho pomocníci vyhlašují za slova nová, podvržená, v staré češtině neznámá. Nuž, posviťme si i na tuto serii:

„Bodrý“. Toto slovo, jak jsme již výše pod č. III. dokázali, ani v RK. ani v RZ. vůbec nepřichází.

„Hrot“ už v Jungmannově slovníku je tolika doklady opatřeno, (Letopis Troj., Hájek, Práva pražská, Veleslavín, Pulkava, Rukopis Mandevilly, Bratrská Bible, Beneš z Weitmile, Turecká kronika), že

o starobylosti jeho nelze slušně pochybovati. Pročež ***hrot*** mělo své dobré staré občanské právo v našem jazyku dávno před „Ztrac. Rájem".

„Chrabrý", *chrabrosť* a pod. zaručuje *Hraber* = chraber v Nekrologu podlažickém, dokonaném r. 1227 (B. Dudík, Forschungen in Schweden. Brünn 1852 str. 425). Poláci říkali a psali již v 16. a 17. století *chobry* m. *chrobry*, ačkoli jeden z králů jejich slul Boleslav *chrobry*, o jehož vyhnání z Prahy zpívá píseň RKho: Jaromír a Oldřich.

„Kyčle" Komenský: „Pod kyčlema stehna jsou" a Jungmannův slovník.

„Lutý": „v *l'utý* boj vnidú" (Dalemil XX, 2), „*lutý* Boleslav" (tamž XXXI, 2 dle nejstaršího zbytku universitního, patřícího do počátku 14ho století). „V duchu *l'utém* = in spiritu vehementi v Žaltáři Klementinském, psaném z počátku XIV. století, na listě 35ª v ř. 15. „*Pře-l'uté* zvěři" v Alexandreidě budějovické z počátku 14. stol. verš 195, str. 76 Hattalova a Paterova vydání, „Voda *l'utě* studená" v Alx. svatovítské z polovice XIV. věku verš 2207, str. 53 téhož vydání. Srovnej „u vodách *l'utých*" = in aquis vehementibus. Žalt. Klem. 125ᵇ, 20. Ostatně *lítý* žije podnes i v češtině obecné.

„Mlat": „čtvrtého *mlatem*" unavi = zabil (Alex. svatov. v. 1600); „desěť pohan *mlatem* zbi" = zbil (tž. v. 1609), „vtieskni *mlatem*, nožem raně" (v. 1677), „leží zabit ot *mlata* (v. 1755).

„Oštěp" u Dalemila: „Vlasta na koni s *oščepem* a v turniech stojieše" (Výbor I. str. 96), Veleslavín, Komenský, Jelení, glagol. Bible. rýmovaná knížka (Jungm. slov.).

„Půtka" v Tkadlečku: „nic bez našie *pótky* nenie". (Výbor I. str. 628), Letopisy Troj., Veleslavín, Komenský, Vratislava cestopis, Psalterium musejní (Jung. slovník).

„Stan" v Pulkavově kronice: „s svým vojskem za čtyři míle své *stany* jsú rozbili" (Výbor I. str. 440), Žalmové — Komenský — Veleslavín — Harant z Polžic — Letopisy Troj. — Vratislava cestop. — Dalemil — Psalterium — Martiniani histor. římská (viz Jungm. slov.).

„Střela" u Dalemila: „obsuchu muže dievčie *střely*" (Výbor I. str. 97) — Hájek — Letopisy Troj. — Psalterium (musej.) — Veleslavín (Jungm. slovník) — a naše řeka „Střela".

„Svět" (consilium) u Dalemila: „tajně s Vlastú *svět* jměchu" (Výbor I. str. 99).

„Štít" u Dalemila: „by meče nemohl držeti ani za *ščítem* viděti" (Výbor I. str. 102 — Komenský — Ctibor z Cimburka — J. Mandevilly cesta — Tóma ze Štítného — Letopisy Troj.: „štítař" (Jungmannův slovník).

„Vojevoda" v písni sv. Václava: „Vojvodo české země", pak: Veleslavín, Letopisy Troj., Jungm. slovník a stará slova: Boři-*voj*, Vladi-*voj* atd.

Jsme s těmi podezřelými „novotvary" našich slovíčkářů u konce. Dokázali jsme **při všech, ani jediného nevyjímajíce, že jsou vesměs staré, a že jich bylo již v starší době v jazyku našem užíváno, jak svědčí staré listiny a spisy, k nimž jsme se při každém jednotlivém slově odvolali.**

Nyní bude veřejnosť česká o povaze našich útočníků a o způsobu jich útoků na naše staré kulturní skvosty konečně snad dostatečně poučena. *Naprostou nepravdou a nesvědomitou, lehkovážnou nevědomostí* jali se pp. professoři J. Gebauer a T. G. Masaryk hnáti útokem na naše rukopisy, prohlašujíce je za mizerné, bezcenné novověké padělky! Avšak vizme, jak i sama ta jejich, nyní tak jasně odhalená nepravda nové zrodila nepravdy; jak z jednoho podezření líhlo se jim pod rukama druhé rafinovanější a bezohlednější.

Pan prof. Masaryk připojuje totiž k třetímu seznamu podezřelých jemu slov i perfidní poznámku, že „*nápadným způsobem* jsou tak mnohá z oněch slov i v „Mater Verborum" falšována, která k popisu bitvy jsou potřebná", chce tím patrně v ušlechtilé své snaze po „vědecké pravdě" říci, že ten, kdo sfalšoval RK. a k tomuto sfalšování, zejména k popisu bitev v epických básních potřeboval a vymyslil sobě nových slov, neb vyhledal z jiných slovanských jazykův, — vepsal tato nově utvořená neb z jiných jazykův vybraná slova i do starého latinského slováře „Mater Verborum" z r. 1202 v musejní knihovně se nacházejícího, co glossy vepsané do něho všelijak. (Srv. Čas. mus. 1877 r. str. 120 a násl.) Tím jako by byl chtěl odvrátiti podezření od RKského a chtěl sjednati starý křestní list svým nově utvořeným slovům.

Pan professor viní zde z dvojího rafinovaného podvodu, jehož však ovšem nebylo potřebí, neboť svrchu uvedená a také v „Mater Verborum" glossovaná slova nejsou podvodnými novotvary a nepotřebují proto žádného falešného křestního listu na důkaz vysokého svého stáří, jež jsme svrchu tak četnými nepochybnými citáty byli doložili. —

Však ještě na jiné poloskryté podezřívání odvážila se slovíčkářská mala fides našich pochybovačů. Ani jméno a památka jednoho z nejslavnějších a nejctihodnějších literárních heroů našich neostaly ušetřeny. I na jméno našeho nesmrtelného Jungmanna odvážila se jejich podezřívavosť. Podezřívači ovšem netroufají sobě prstem ukázati na něho co na falšovatele našich rukopisů, ale co jiného chce říci p. prof. Masaryk, když praví, že mezi oběma rukopisy a Jungmannovým překladem Miltonova „Ztraceného Ráje" *je shoda?* A co znamená tvrzení, že „řeč Ztraceného Ráje (a mnohých jiných plodů Jungmannových) vykazují nám RK. a RZ. *ve shodě tak naočité a nápadné*, **že nemůže se nežli říci**, *že řeč* rukopisů se řečí Ztraceného Ráje se **takřka docela shoduje?**" — A nemluví se jen o shodě v jednotlivých slovech, nýbrž vypisují se na několika stranách z Jungmannových spisů *celé věty, celé myšlénky, básnické obrazy a obraty*, jež prý nacházejí prof. Masaryk a jeho pomahači téměř doslova i v RK. a RZském. Kdož pak by byl v stavu položiti tolik shod, které plynou přímo z básnické individuality spisovatele, z jednoho spisu do druhého, *než spisovatel sám?* Nemůže dle podezřelých známek p. Masarykových tedy vlastně býti ani řeči o nikom jiném, než o samém Jungmannovi. — Trousí se tu otrava podezření po malých kapkách, jako kapal Claudius jed do ucha spícího Hamleta, avšak celkový dojem není jiný, než

že se sahá s odvážnou frivolností na neúhonnou pověst nejšlechetnějšího vlastence.

Jaký to rafinovaný literární podvodník dle Masarykových dedukcí tento Jungmann! On vymýšlí sobě celou řadu nových slov, aby mohl složiti básně a vydávati je za plody starého českého písemnictví, a *potom cituje ve svém vlastním slovníku své vlastní výmysly a padělky co doklady starého jazyka, na zastření svého literárního podvodu!* On páše literární zločin padělanými básněmi, vydanými za staré, a pak vydá velký pětisvazkový slovník, do něhož s mravenčí pílí snáší po celý věk materiál a do něhož přispívá veškerá současná spisovatelská intelligence; — a i toto monumentální dílo, jež se stalo téměř základem nového českého písemnictví, není v další konsekvenci páně Masarykových podezření nic jiného než veliký *neslýchaný literární podvod!* Již si mimoděk saháme na hlavu, jsme-li, existujeme-li skutečně? nejsme-li i my podvrženi a není-li celá naše literatura pouhý humbug a je-li nějakého českého jazyka a žije-li skutečně český národ? — Kdo znali osobně Jungmanna, tohoto skromného, jemného, humanního a šlechetného spisovatele, tohoto výtečného vlastence jen a jen pro národ žijícího, dovedou změřiti stupeň mrzkého onoho útoku na neúhonnou jeho pověst. Zde může se věru říci, že nesvědomitá neb lehkovážná podezřívavost, aby oloupila národ o nejdražší jeho kulturní poklady a úhlavním našim nepřátelům dodala materiálu k většímu potupení toho „gemachtes Čechenthum", odvažuje se až do posvátného zátiší našeho Pantheonu, aby jako hyena ohlodala i zohavila kosti nejslavnějších a nejlepších našich vlastenců! — —

XVI.

Vyvrácení námitky, že vazba řeči v obou rukopisech je moderní.

Dokázali jsme zajisté v předešlém článku nezvratně a na hojných dokladech, že prof. T. G. Masaryk dopustil se se svými slovíčkářskými pomahači nepravdy a neomluvitelné neopatrnosti, tvrdě, že Jungmann položil do svých spisův celou řadu slov nových aneb z ostatní slovanštiny vzatých, a že s týmiž novými neb cizími slovy shledáváme se v RK. a Zském. Tento útok na naše rukopisy se pánům útočníkům tedy nezdařil.

Však oni nejsou o jiné podezřívací námitky v rozpacích; nejsou-li již podezřelá jednotlivá slova, je *podezřelý celý duch, celá vazba jazyka* obou rukopisů. Pan prof. Masaryk a společníci jeho to aspoň tvrdí. Nuž, posvítme si i na toto podezřívavé tvrzení našich odpůrcův.

„Zarází nejen *moderní duch* a způsob básní, *ale i řeč všecka není jako stará. — Řeč RK. a RZ. nedělá dojem pravé a ryzí češtiny staré, ale češtiny strojené. Vazba a syntaxe je rozhodně novověká.* Stará slova a staré formy jsou v syntaktickém vazivu *moderním*". — Tak doslova píše prof. Masaryk v Ath. čís. 6. na str. 214.

Neměli bychom vlastně námitky této bráti ani do opravdy, neboť prof. Masaryk *nikde a ničím* toto své, stejně smělé jak liché tvrzení

nedokázal. Však účel této práce, obhájiti naše rukopisy proti všem útokům a námitkám, třeba ničím nedoloženým, má nás k tomu, abychom ani této právě zmíněné pochybnosti neustoupili s cesty.

Prof. Masarykovi a linguistickým jeho soudruhům není tedy řeč našich rukopisů dosti *starou*, ona jim nečiní dojmu češtiny *ryzí a pravé!* Co je těmto pánům vzorem staré, pravé, ryzí češtiny? Na str 167 Athenaea č. 5 dává nám na otázku tuto prof. Masaryk odpověď zcela zřejmou a určitou: „zaráží mne faktum, že čeština rukopisů je tak nová, že abstrahujíc od neznámějších slov, celá vazba — (smím říci: duch?) — řeči je docela jiná, než kterou se jeví na př. *v řeči Štítného, Chelčického* a jiných starých památek. Považme jen (praví dále náš professor), jaký na př. v té příčině rozdíl je mezi Walterem v. d. Vogelweide a Goethem nebo Gottfriedem Štrassburským a Lessingem!“

Z těchto citátův bude asi každému zřejmo, že roztomilý náš professor a linguističtí jeho soudruzi pustili se do posuzování něčeho, *čemu naprosto nerozumějí*. Je patrno, že prof. Masaryk spíše by mohl psáti kritický rozbor o německých Niebelungách než o našich rukopisech. Naše jazykové a kulturní poměry podle všeho ani nejméně nezná. Není na něm nic českého leda jméno a titul professora *české* university. Což by neměl vědět, jak veliký je rozdíl co do procesu jazykového mezi češtinou a němčinou? Kdežto jazyk německého lidu opravoval se jazykem spisovným, u nás naopak jazyk spisovný doznával obnovy a opravy jazykem lidu, nejrozhodněji za mistra Jana Husi v národních bouřích husitských a v nové době Jungmannem.

U nás záhy jazyk lidu byl vyvinut, kdežto jazyk německého *lidu* v četná podřečí rozdroben nacházel se vždy a nachází až po tu chvíli na nepoměrně nižším stupni svého rozvoje. Ještě na počátku šestnáctého věku praví Viktorin Kornel ze Všehrd v předmluvě na Chrysostoma: „Němci, jichž jazyk tak drsný, tak drebtavý a tak nerozumný jest, že jeden s druhým mluvě, Němec s Němcem sobě častokráte nerozumívají, avšak jej našemu na potupu šíří a trú“. — A ještě dnes se jazyk lidu v jednotlivých německých krajích tak značně od sebe a od spisovného jazyka liší, že Němec Němci nerozumí. Jinak bylo vždy u nás. Nám nemůže se vytýkati, že by Čech Čechu nerozuměl, aneb že by jazyk lidu lišil se do nepoznání od jazyka spisovného.

Jazykový proces v lidu našem šel svou vlastní cestou, cestou svého vlastního organického rozvoje, jen málo dotknut proměnami spisovného jazyka; a tak dostal se jazyk nejstarších našich písní, — jazyk to lidu, — až na naši dobu, odchyluje se od nynější mluvy jen potud, pokud jazyk lidu tou dobou sám se byl proměnil, však nikoliv tak značně, abychom mu nerozuměli. Než i tyto sporé odchylky znamenáme jen při písních, které v některém věku literou byly zachyceny, jako při písních RK. Písně, které se zachovaly až na naši dobu v ústech lidu, přijímaly jazykové proměny, jak se od pokolení k pokolení byly udály; není proto při nich téměř žádných odchylek, jak níže ji ukážeme.

Je-li nám i dnes dosti srozumitelný jazyk z dávné šedé minulosti, jak se nám zachoval v těch sporých několika lyrických písních rukopisu Královédvorského, zní-li, jakoby teprv nedávno byl vyšel z úst lidu, není to důkazem podvržené novosti, je to právě naopak důkazem jeho přesnosti.

Písně německého pěvce z dvanáctého století mají ovšem jiný jazyk než moderní němečtí básníci Goethe a Lessing; však je také rozdíl mezi mluvou jak německého *lidu* tak německé literatury z doby Waltera z Vogelweide a nynějším německým jazykem jak obecným tak spisovným.

Má zajisté pravdu prof. Masaryk, že čeština našich rukopisů je jiná, než řeč Štítného až po Chelčického; však to právě je opětným důkazem pravosti a vysokého stáří básnického jich obsahu. Doba od Tomáše Štítného až po Chelčického a od tohoto až na počátek sedmnáctého století nerodila básní, jaké jsou v obou našich rukopisech.

V době této odchýlil se jazyk spisovný daleko od mluvy lidu. S jedné strany němčina podporovaná některými domácími panovníky, s druhé strany latina pěstovaná latinskou liturgií, měly značný vliv na rozvoj spisovného jazyka. Pěstování latinských klassikův od doby založení university nasytilo svými těžkými formami spisovný jazyk český tou měrou, že se daleko odchýlil od mluvy prostého lidu. A zrovna ta doba, kterou jmenujeme „zlatou“ naší literatury, byla sice velice plodnou na spoustu knihtiskařských výrobkův, však málo zlatého ovoce zrodila na kmenu národního našeho jazyka. Přešla ovšem bohudíky tato fáse ustoupivši zdravé reakci, hlavně zásluhou Jungmannovou, kterou spisovný jazyk vrátil se opět k starým, živým, až na naši dobu zachovavším se formám mluvy prostonárodní.

Kdyby básně obou našich rukopisů složeny byly za doby Štítného neb Chelčického aneb dokonce v „klassické“ (sic) době „zlatého věku“, mohl by prof. Masaryk o jazyku jejich říci, že je „strojený“, že je latinskými formami nasáklý a nepřirozeně přetvořený; však by pak básně našich rukopisů nebyly těmi podivuhodnými básnickými skvosty v mluvě tak prosté, plné zdravé poetické síly, s tak jednoduchou, přirozenou a přec tak mohutnou, dojemně krásnou plastikou. Byly by to asi zrovna takové prosaické, tvrdé, suchopárné a rozvláčné rymovačky, jako verše Šimona Lomnického z Budče, jehož básně padají do „zlatého (sic) věku“ naší literatury.

Tvrdí-li prof. Masaryk, opíraje se o svého linguistického přítele prof. J. Gebauera, že syntaxe RKého „není stará“, pravíme my, že jest *národní, že jest česká*, odpovídající duchu národa, duchu jazyka.

Prof. Masaryk táže se: „Jsou sledy starší řeči . . . . . ?“ Že jsou *sledy* starého jazyka v básních obou našich rukopisů, sám p. J. Gebauer nepopře, a že mnohé vymizely neb vymizeti mohly, které tam učený náš linguista nyní marně hledá, kdož by to chtěl popírat? Mnohé mohlo se změniti opisováním, více ještě ústním podáváním jich recitátorův. Jazyk jen tam ostává někdy nehybnějším, kde národní píseň nebo veršované říkadlo vztahuje se k něčemu *obřadnému, výročnímu, slavnostnímu*, ku hrám a počitadlům dětským atd. O některých těch

hrách lze dokázati historicky, že jsou přes tisíc let staré. Tak na př. hra na „krále" rozšířená po Čechách, Moravě a Slovensku byla dle Erbena (str. 33) již za dob Tacitových (Germ. 10.) v obyčeji; o některých písních *výročních* dosvědčuje to sám jich, k přírodnímu kultu se nesoucí obsah. V těchto písních jsou pak arci dnes ještě slova, jimž ani nerozumíme: „Hela", „Helana", „Didi-Jene", „šveděr", „žumber", „provoda" atd.

Všude, kde není obřadnosti té (zároveň často náboženské), *jazyk se ihned a napořád mění*, zůstávaje stále „*moderním*", ať jsou již písně výpravné nebo lyrické. Máme národní písně, *o jichž více než tisíciletém stáří nemůže být nejmenší pochybnosti, ač v nich přece není ani stopy po jazyku starém*, jako na př. píseň: „Hořela lípa, hořela" . . ., v níž jedná se o upalování mrtvoly; nebo svatební domažlická píseň: „Zastavte muziky" (Erben str. 325, č. 87), v níž zase jedná se o loučení s domácím bůžkem atd. V této písni tušíme stopu stáří poněkud jen v sloce poslední, dle špatného tam rýmu, vlastně jen názvuku:

„Zastavte muziky,
ve vsi před tím *dubem:*
až já se rozlúčím
s 'šeckým *) Strážským *lidem!*"

(bývalo nejspíš ludem).

Rým čili *názvuk* ještě nejspíš někde zachraňuje formu starší, jako na př. v říkadlech „Smrtné neděle" (Erben, 58):

. . . „buďte, páni, veseli,
že vám líto nesemy . . ."

nebo:

. . . „Smrt plyne po vodě,
nové líto přichodie" . . .

Kde však nebylo obřadností ani výročí, jako tedy při písních dějepravných a milostných, a kde nebylo také rýmu, jako zvláště při písních RKho, děla se grammatikální proměna rychle. Při dějepravných byla zajisté alespoň pieta k obsahu a nejspíše i k poetické jich formě; rovněž ale jistě *nebyla pieta k jich grammatice.* Jich grammatika byla vždy grammatikou jich pěvců-recitátorů a jich posluchačstva. Stopy staršího jazyka mohly se konečně v nich někdy zachovati, ale jen *náhodou.* Jazyk jejich ostával však vždy jazykem lidu, jakým jest jazyk básní našich rukopisů, a jazyk ten byl vždy srozumitelným, jako je nám srozumitelný a přístupný jazyk či — dle prof. Masaryka — „moderní duch" rukopisů našich.

Rozumí-li p. prof. Masaryk těm starým veršům lidu, jak jsme je svrchu byli podle Erbena položili, které jsou snad i značně starší než písně našich rukopisů, a nezaráží-li ho v nich „moderní duch" ani „syntaktické vazivo moderní", smí jej tím méně zarážeti řeč písní rukopisu Královédvorského, pocházejících z doby značně mladší. Nechť si jen přečte prof. Masaryk Prostonárodní písně a říkadla, vydané

*) roz. všeckým.

od K. J. Erbena r. 1864, a nechť seznámí se s písněmi lidu nepochybně nejstaršími, a nebude-li ho zarážet v nich „moderní duch“ a „řeč všecka jakoby nebyla stará“ — nebude se tím méně muset zarážet nad duchem a jazykem básní obou našich rukopisů. Ostatně odkazujeme ho v této příčině i ke Str. 110—119 a 222—226 Brusu prof. M. Hattaly.

Však co tu platí všeliké důkazy, že ani jednotlivá slova, ani jednotlivé obraty, ani básnické obrazy, ani vazba jazyka v našich rukopisech nesvědčí o jich podvrženosti? Co zmohou všechny důkazy, citáty a vývody vůči lidem, jichž námitky, pochybnosti a výroky tak hrozně odporují vší logice, vší zkušenosti, zdravému rozumu, skutečnosti a pravdě, jako následující památný výrok prof T. G. Masaryka:

„Ale tolik tvrdíme, že slovesný a umělecký obsah „Ztraceného Ráje“ dostatečnou byl průpravou pro sepsání epických básní RK. a RZho. A právě i tím Jungmann „Ráj“ připravoval, že sám ze staré a starší češtiny mnohá a mnohá slova obnovoval; básník RK. a RZho mohl slova ta ovšem i ze starší literatury sám čerpati, ale mohl mnohé z nich i v Ráji najíti, *a v Ráji slova ta měl spracována ve veliký poetický celek* a co obzvláště váží, *měl je spracována ve velké a dobré básni epické, ve které mezi jiným boje velikou část spisu zaujímají, které i epickým básním RK. hlavním jsou předmětem.* **Tím pak poněkud jímavý a nadaný básník k napodobení epických básní menších a malých obzvláště dobře mohl býti připraven.“**

Tak do slova píše prof. T. G. Masaryk v Athenaeu čísl. 6 na str. 213! Není-liž to hotové dahalamahala učeného našeho universitního professora?

Podle této znamenité theorie není k sepsání sebe výtečnější básně vlastně ničeho jiného potřebí, než aby se vzal *slovesný a umělecký obsah* některé již hotové výborné básně, hlavně básně, v níž „slova *spracována jsou ve veliký poetický celek*“ (sic). Chceme-li sepsati báseň epickou, jejímž předmětem mají býti jako v „Záboji“, „Jaroslavu“ atd. boje, vezměme jednoduše některou velkou a dobrou báseň epickou, ve které boje hlavní část obsahu tvoří — a jsme-li „jen poněkud vnímaví“ a „nadaní“ básnickou žilou a fantasií, jako náš p. prof. Masaryk, máme bez obtíže hotovu epickou píseň aspoň tak dobrou, jako je „Záboj“, nebo „Jaroslav“, nebo „Beneš Hermanov“, nebo kterákoliv z ostatních též epických básní RKho. — Není-liž to znamenitý recept našeho filosoficko-kulturně-aesthetického Paracelsa Tomáše Garrigue-Theofrasta Bombasta z Masaryků? Co potřebujeme čekat, až se nám zrodí nějaký nový Záboj nebo Lumír, nějaký Shakespeare, Goethe, Voltaire, Torquato Tasso nebo Milton?

Recipe dle receptu našeho Paracelsa Bombasta sloves. obsahu z Milt. grm. 50; Spirit. Voltair. gr. 200; Extr. Shakespear. grm. 300; uměl. obs. z Goeth. gr. 5; poetic. celku z Torq. Tassa grm. 60 a epiky s boj. z Milt. gr. 80, všechno pořádně zamíchej a máš z toho epickou báseň, která zastíní všechny epické básně všech věkův a vynikati bude nade všechny básnické plody všech básníkův, všech národů!

K takovýmto zrovna zázračným výsledkům vede theorie našeho učeného a důmyslného professora a jeho linguistických pomocníkův. Podle ní není více potřebí k napodobení básní, jaké jsou v našich obou rukopisech:

1. dokonalé znalosti starého jazyka co do vazby jeho;
2. znalosti kulturních a historických poměrův v národě našem za dob pohanství;
3. znalosti týchž poměrů za doby prvního křesťanství;
4. znalosti tehdejších právních poměrů v Čechách,
5. znalosti starého místopisu Prahy,
6. vědomostí archaeologických,
7. znalosti starého pravopisu,
8. znalosti starého písma,
9. znalosti přípravy starého inkoustu,
10. znalosti přípravy starého pergamenu; a konečně není k tomu potřebí ani
11. zvláštního básnického nadání; stačí jen drobet vnímavosti a básnické napodobivosti.

Nechtěl by náš prof. Paracelsus Bombastus se svými čtyřmi parallelními společníky a se svým linguistickým soudruhem J. Gebauerem pokusit se o zhotovení podle svého receptu aspoň jediné epické básně, která by hodnotou svou rovnala se básním rukopisu Královédvorského? Třeba jen „menší“ anebo docela jen „malé“, když dle jeho dosud nikde neslyšené theorie jsou ty „menší epické básně“ tak snadny?

Sneseme důvtipné této společnosti na stůl celou ošatku starých slov; položíme jim k tomu celý „slovesný materiál Jungmannův“ ve velkých pěti svazcích velkého kvartu, a celý obrovský, dosud vyšlý slovník Ersch-Gruberův, do něhož s tak vlasteneckou pietou přispívá p. prof. Gebauer; — sneseme jim ke všemu tomu „velké poetické celky“ a „epické básně, ve kterých boje velkou část zaujímají“, přidáme jim veškeré vynikající epické básně všech věkův a národův a přiložíme konečně i *oba naše již hotové rukopisy Královédvorský a Zelenohorský* — a dovedou-li nám jen jedinou „menší“ epickou báseň asi jako je „Záboj“ neb „Beneš Hermanov“ napsati, řekneme, že jsou nad všechny naše staré a nové básníky, že mají i v příčině padělaného RK. a RZského pravdu, a zahanbeni skloníme zbraň před zrovna zázračnými těmito professory a doktory, kteří, jako alchymistický jich veliký předchůdce, zázračný lékař a znatel nejtajnějších tajností přirozených a nepřirozených, slavný Paracelsus, Philippus, Aureolus, Theophrastus Bombastus z Hohenheimu dovedl z oblázků zlato dělat, dovedou ve své ještě zázračnější duševní alchymii z pouhé hromady slovesného materiálu dokonalé epické básně tvořit.

XVII.

O pravosti „Kytice" a „Růže".

Domácí podezřívači obou našich rukopisů utíkají se již o pomoc do Němec! Je to stará historická cesta všech, kdož konspirujíce proti citům neb interesům národa, narážejí doma na nezlomný vlastenecký odpor. Tou cestou šli všichni od oněch pověstných čtrnácti lechův, kteří zajeli sobě do Němec pro víru a přivezli nám z Řezna protislovanskou liturgii, až do oněch „vlastencův", kteří volali Němce na pomoc proti Přemyslu Otakarovi a na den sv. Rufa na poli Moravském zradili a pomáhali poraziti zájem svého národa. Co odpůrci Zelenohorského rukopisu naši pochybovači ovšem málo dbají obsaženého v něm starého, však dosud platného naučení, že „nechvalno nám v Němcích iskati pravdu" a proto — utekli se se svým podezříváním drahocenných rukopisných našich památek do německého časopisu „Allgemeine Zeitung", vycházejícího v Mnichově.

Zde v Čechách každý, „kdo čte a rozumí", ví, že útočníci na naše rukopisy utrpěli těžkou porážku se svými podezřívacími námitkami. Zde již sobě svými „vědeckými" argumenty, jejichž pramenem jest *nevědění*, mnoho cti nezískají. Za to jim v Němcích kyne uznání, pochvala a sláva.

Když jde o potupení věci české, najde se mezi Němci vždy ochotného souhlasu a není k tomu potřebí ani zvláštních důvodův neb přesných vědeckých důkazův. Stačí na to úplně již pouhé jalové a plané podezřívání našich rukopisů jak je provozují nynější jejich tupitelé. Čím mizernější bude věc jejich zde doma, tím slavnějšími stanou se ve vlasti velkého sousedního kulturního národa. — Před forum jeho počali tedy již čiperně pod chiffrou B. F. své počestné, vlastenecké zahraničné debut. Podle smělé arogance a plnohubé chvastavosti není těžko poznati, kdo za tou chiffrou vlastně zbaběle se skrývá. Nade vši pochybnost jeden z těch, o nichž v dotyčném dopisu, v „Allg. Ztg." ze dne 14. dubna č. 103 uveřejněném se chválí, že podali *„nejrozhodnější důkazy o podvrženosti našich rukopisů"*. — Pisatel samochvalného dopisu jest znatelným zvláště z věty: „Vědci jejich (t. j. pp. Masaryk a Gebauer) podali své vědecké (sic) důvody, a národ je za to obsypává pohanou a hanbou". Však nejvíce karakterisuje dopisovatele vysoce skromný výrok: „Česká věda (sic) jest vlastně teprv v *počátcích*, a právě *proto je nutno, aby se jí pojistili základy*" a dále jesuitsky zrádné úpění (ve smyslu kvileti i utíkati —): „Kann es in Böhmen zwischen Deutschen und Tschechen zum Frieden kommen, wenn diese von ihren eigenen Söhnen die Stimme der Wahrheit nicht hören wollen?"

Kdož tu nevidí zrovna fotografický obraz skromné nedomýšlivosti našeho mladého, domáhavého professora, který převzal u nás velediležité poslání, aby veškeré poměry veřejného našeho života opravil, srovnal a položil nové základy k pravé lidské vzdělanosti, při níž by přestalo *„vštěpování pořád ještě toho malicherného vlastenectví"* (Viz Ath. str. 215)?

A kdyby ještě někdo jasně neviděl, z jakého čistého pramene vyprýštil dopis do mnichovského listu — surové nadávky, jimiž obsypán jest v dopisu vážený učenec prof. M. Hattala, musí jej poučiti, že jest dílem týchž rukou, které v Athenaeu skládají své pochybnosti, ničí naše kulturní památky a z osobní řevnivosti hanou pokrývají jméno vysoce zasloužilého, skutečného učence, nemohouce jinak odporovati pravdám, hájeným od něho.

Vždyť nové útoky na pravosť našich rukopisů nemají vlastně jiného pramene, než nízkou osobní řevnivosť. Že prof. Hattala připravuje velké dílo na obhájení starých písemných našich památek, povstali závistiví jeho filologičtí epigoni, aby podvracejíce víru v pravosť obou rukopisů, z předu mařili výsledek mnoholeté vědecké práce svědomitého, bystrého a vlasteneckého učence.

Dopisovatel do mnichovských novin snaží se nakloniti sobě Němcův svrchu v originále položenou vlasteneckou (sic) emfasí: „může-liž dojíti v Čechách k smíru mezi Němci a Čechy, když tito nechtějí slyšeti hlasu *pravdy* (sic) ani od vlastních synů“? — Nuž, poslechněme, jaké jsou ty *pravdy* toho apoštola smíru s Němci.

1. Že prý Gebauer a Masaryk *dokázali* (!), že Hankovy grammatické chyby přešly do RK. a RZ. Zamlčuje tedy počestný dopisovatel, že veškeré grammatikální pochybnosti p. Gebauera a spol. úplně byly vyvráceny. —

2. Prof. Masaryk dokázal prý, že básně RK. a RZ. děkují svůj lexikální a umělecký původ Jungmannovu překladu Ztraceného Ráje. I zde tedy nepoctivě zamlčuje, že jsme naprosto vyvrátili domnělý onen původ a ukázali lichost a směšnost těch tak zvaných parallel mezi Jungmannovým překladem a našimi rukopisy.

3. Dokázal prý prof. Masaryk *úplně*, že obě písně rukopisu Královédvorského „Růže“ a „Kytice“ povstaly z ruských, srbských a českých národních písní. — I tento domnělý důkaz našich pochybovačů byl již od některých spisovatelův vyvrácen.

Však chceme i my, opírajíce se o výtečnou všeobecnou úvahu našeho J. Nerudy o původu a o zachování písní národních (viz přílohu „Nár. L.“ k č. 105 ze dne 15. dubna 1886), pokusiti se ještě i o vyvrácení plytkého podezřívání starých národních *písní*, jakož jsme vyvrátili všechny ostatní podezřivé útoky na naše rukopisy.

Pokusíme se o důkaz, že obě písně „Kytice“ a „Růže“ jsou tak ryze původními a našimi, jako je ryzí a nepochybný slovanský původ našeho národa.

Naši pochybovači zařídili si věc pohodlně. Útoky jejich na naše rukopisy nevyžadují mnoho lámání hlavy; páni *„vědci“* prostě podezřívají anebo snaží se zaslepiti hromadným materiálem k věci ani nepatřícím a namnoze až naivně směšným, i pouhými hračkami a ciferními lapaliemi, anižby skutečně vědeckého, platného a vážného důkazu podali. Oni vědí, že jim již pouhé podezřívání a hanobení naší literatury, jako by naskrze byla podvodnou a falšovanou — u Němců postačí! Zde doma ponechávají vyhledávání dokladův a důkazův jen *obhájcům* rukopisů.

Dle nich je také proto nade vši pochybnosť RK. padělán, že obě v něm nacházející se písně „Kytice“ a „Růže“ jsou „novověkými padělky“. — A jaký mají důkaz pro domnělou podvrženosť obou těchto písní? *Žádný jiný, než že jsou* **podobny** *některým jinoslovanským, zejména ruským a srbským, ano i českým prostonárodním písním!* –

Je téměř nepodobno k víře, že lidé vzdělaní s tak malým fondem vědění a s tak mělkými důvody mohou odvažovat se zavrhování vzácných zbytků staré národní poesie, nevzavše sobě dříve ani práce, aby sobě přečetli a prostudovali, co již dávno před nimi od mužů znalých prostonárodní poesie nejen české, ale slovanské vůbec s velikou důmyslností, pílí a svědomitostí bylo sepsáno!

Co všechno předpokládá odůvodněný úsudek o poetické ceně, kulturním významu a stáří našich národních písní a o jich konkordanci s písněmi jinoslovanskými? Ani bohaté vědomosti Čelakovského a Jaromíra Erbena na úsudek tento při skromných pomůckách tehdejší doby plně nestačily, ač oba vynikající básníci a badatelé na poli dějin jazyka a osvěty nejen českého národa, nýbrž i ostatních slovanských plemen hluboko zahloubali se do mnoholetého studia zvláště prostonárodního básnictví jak českého tak jinoslovanského; a oba nejen jemným básnickým citem, ale zejména důkladnou znalostí národních písní nad jiné byli vynikli.

Výsledky, k nimž došli oba zpomenutí výteční naši spisovatelé po dlouhých studiích, zvrací kurážný náš Tom. Gar. Masaryk bez další rozvahy, bez všelikého vědeckého fondu, pouze několika smělými črtami péra. Při něm neplatí pravidlo, že kdo chce posuzovat díla výtvarná, musí mít i *vyvinutý, odborně vzdělaný smysl* pro poesii tvaru a světla; kdo chce posuzovat hudbu, musí mít *vzdělaný* smysl pro poesii zvuku; kdo chce posuzovat básně, musí mít *vzdělaný*, vyvinutý smysl pro poesii myšlénky a slovního jejího roucha. Všude zde *musí* být vzdělanosť odborná. A právě dosud všichni skuteční, ba i největší znalci, i cizí jako Göthe, s tím znamenitým taktem! — vyjádřili se pro pravosť básní RKého. Čeští básníci — totiž *skuteční* básníci — vesměs jsou pro pravosť, pro nepravosť leda některý nedodělaný slovíčkář anebo filosoficko-esthetický pleskal. — Však co jsou Čelakovský a Erben, a co jest Göthe proti našemu nejnovějšímu národnímu výtečníku T. G. Masarykovi?

Shoda obou písní RK. s písněmi jinoslovanskými má původ svůj, jak to zejména Čelakovský již tušil, *ve předhistorických stycích našeho národa s Rusy aneb ve společném původu za dob pradávných*. Dle Masaryka jsou obě prostě padělány, proto že *Hanka byl falsátorem*! Ony jsou padělány i proto, že si p. Masaryk *nemůže myslit, aby národní písně splynuly tím způsobem, by ze dvou stala se jedna*; a ony jsou padělány podle J. Gebauera i proto, že je v „Růži“ *několik grammatikálních chyb.*

O „falsátorovi“ Hankovi jsme již v první serii svých článků promluvili. Žádný soudný kritik nebude bráti vážně toto stálé schovávání se mělké nevědomosti našeho „vědce“ za šosy domnělého Hankova

padělatelství. Pravý kritik posoudí pravosť a jakosť básně dle vnitřní ceny a dle obsahu.

Odpovíme zde především na otázku pánč Masarykovu, „stává-li se častěji, že národní písně splývají, a zdali kdy ze dvou stává se jedna?“ — Učený professor myslí si patrně, že důmyslnou otázkou touto vyhodil silný trumf. Nejen „častěji“, nýbrž **velice často** stává se splývání takové! Stává se do dnes velmi zhusta a stávalo se i dříve. Kdyby prof. Masaryk otevřel Erbena, našel by na to „stahování“ v jedno a na to „sestrojování“ *výslovných* dokladů aspoň padesát; velmi frapantní na př. na str. 281. *A nejen ze dvou písní stává se jedna, nýbrž i ze tří* (str. 210), ba nejspíše ještě z více.

Ještě nápadněji děje se ale „sestrojování“ to při národní balladě, legendě a p. Začátek české ballady někdy „slovně“ se kryje se začátky *desíti* třeba ballad nečeských, vypravovaný děj pak je „nápadně“ podobný některé balladě ruské, nebo lužické, německé, litevské, nebo i novořecké, a konec snad se zase „slovně“ kryje s balladou jinou. Ba někdy se „nápadně“ a „slovně“ kryje i to vypravování děje samo s balladou polskou, slovenskou nebo jinou. Nestačí nám zde místo, abychom uvedli příklady. Jen to svěříme p. prof. Masarykovi, že to všechno nalézá se již — v knihách. Tam by to prof. Masaryk — jak jej z dosavadní výpravy proti našim rukopisům známe — ovšem nehledal!

Jednu věc však sdělíme p. professorovi přece ještě. Že totiž nejen texty, nýbrž při národních našich písních i *nápěvy* vyvádějí si věci, o nichž dle všeho nemá ani zdání. — Mámeť na př. i národní píseň, starobylou českou píseň, jejíž nápěv „notově se kryje“ s mazurkou „Jeszcze Polska“ atd., a přece jsou *oba* nápěvy „svoje!“ A kdyby se p. Masaryk zeptal hudebníků, řekli by mu, že se *velmi často* spojují i dva nápěvy národní v jediný, že dále ještě častěji se stává, že pojednou *počátek* nápěvu překlouzne na nápěv jiný, nebo že si nápěv *zakončení* nové vypůjčí od jiné písně. Ba i to se stává, že najednou text podklouzne pod nápěv písně zcela jiné, a že tím povstává píseň, ne sice nová, ale třetí. Tu má tedy p. prof. Masaryk odpověď s *doklady* na svou otázku. Ty věci se ovšem musí studovat a znát; tu nestačí jen mělké pochybování, vycházející z naprosté ignorance! —

Přicházíme nyní k námitce p. Gebauerově. Při něm bereme věc seriosněji. Z péra T. G. Masaryka mluví v tomto sporu jen neopatrná mělkosť; z J. Gebauera *úmyslná* nepravda. Pan Gebauer dokazuje, že v národních písních RKho jsou chyby, že řeč jejich nesrovnává se ve všem s jeho *normální grammatikou*. Národní písně a normální grammatika! Nesměje se tomu v duchu p. Gebauer sám? Vsadili bychom se, kdyby vzal jen Erbenovy národní písně české (nepřibíráme k nim ani Sušilových *moravských*, tím méně Kollarových slovenských!), napočte v nich proti nynější normální grammatice chyb aspoň *několik tisíc*. Jakožto ukázku zvolil p. Gebauer do „Athenaea“ báseň „Jahody“, kde prý je „úhrnem odchylek o něco více než řádek“. Zcela tutéž rozkoš mohl by si způsobiti některými písněmi moderními. Na př.:

„Dá-li pánbůh, v outerej,
můj kuželíček hotovej.

Dá-li pánbůh, ve středu
můj kuželíček opředu," atd.

Nebo docela takhle nějakou „Domažlickou.":

„Hutíkej, Káče, hutíkej,
honí tě kocúr divokej" etc.

Bude také o těchto chybách v citovaných zde písních tvrditi učený linguista prof. Gebauer a jeho nefilologický společník, že se jich dopustil Hanka neb některý jiný novověký falsifikátor?

XVIII.

O původu lyrických písní rukopisu Královédvorského.

Hlavní známkou, že RK. je novověkým padělkem, je podle našich útočníkův podobnosť písní „Kytice" a „Růže" s jinými slovanskými písněmi. Hanka prý písně tyto podle ruských a srbských spracoval; „Růži" složil ze dvou ruských písní (Ath. str. 202) a „Kytici" sfabrikoval tím způsobem, že formu a částečný obsah vzal ze srbské písně, hlavní myšlénku a některá význačná slova z české národní písně. — Ze dvou tedy ruských písní povstala naše „Růže".

Srovnejme tyto ruské zpěvy písní s RK.

První ruská píseň zní:

Ach ty sade, ty můj sadečku,
Zelený sade, můj vinohrade!
Čemu ty sade raně rozkvétáš,
Rozkvétavši sade usycháš,
Zemi listím sade ustýláš?
— — — — — — —
Já večer, večer mladičká
Dlouho večera proseděla
Až do samého svítání,
Vše loučky jsem spálila,
Všechny družky unavila
Pořád tebe můj milý očekávala.

Druhá ruská píseň:

Jakoby mně mladinké
Na pravé ruce na malíčku
Rozesmeknul se můj zlatý prsten,
Vypadal z něho drahý kámen,
Rozpletal se můj rusý vrkoč;
Vypletala se růžová pentle,
Růžová pentle Jaroslavská,
Dar mého milého,
Přestatného dobrého junáka.

To tedy mají býti původní písně, z nichž Hanka prý složil naši roztomilou „Růži", jež zní:

„Ach ty róže, krásná róže,
čemu si mně *) rozkvetla?
rozkvetavši pomrzla?
pomrzavši usvědla?
usvědevši opadla?

Večer sědiech, dlúho sědiech,
do kuropěnie sědiech;
nic doždati nemožech,
vsě driezhy, lúčky sežžech.

Usnuch, snieše mi sě ve sně,
jakoby mně nebožce
na pravej ruce s prsta
svlekl sě zlatý prstének,
smekl sě drahý kamének;
kamének nenadjidech,
Zmilitka sě nedoždech.“

Není pochybnosti, že mezi naší písní a oběma ruskými mnoho je podobnosti. O příčinách této konkordance promluvíme později. Avšak není tu podobnosti takové, aby se *musilo* za pravdu míti, že je jedna píseň patrně padělkem druhé; a nejméně může se tvrditi, že naše píseň povstala z obou ruských; spíše by se *mohl tvrditi opak.* Píseň naše tvoří *jednotný*, s epigrammatickou stručností uzavřený, logický celek. V naší písni není písmenky, která by poukazovala k novému původu; vše na ní je staré až do posledního slova; kdežto ruské písně mají v sobě známky novější doby, jakož zejména slova „vinohradu“ a „pentle Jaroslavská“. — Doba vinohradů a jaroslavských pentlí na Rusi věru nesahá do dávné šedé minulosti. Žádnému rozumnému posuzovateli nemůže napadnouti, že by tak logický, uzavřený, jednotný děj: dívka sedí do noci čekajíc na milého, usne; ve snu se jí zdá, že prstének, — zástava milostného jejího poměru **) — smekne se jí s prstu, a vytratí se z prsténku kamének, na znamení, že se milý více nevrátí, — že by tento jednoduchý prostý děj *vzat byl ze dvou písní.*

Děj naší písně musí se spíše vzíti za původní, jenž postupem doby na *Rusi* v ústech lidu roztržen byl v písně dvě, z nichž pak jedné schází konec a druhé začátek.

Zrovna tyto tři písně: naše česká a obě ruské vedou nás nejbezpečněji ku pramenu, z něhož, a k době, v níž písně rukopisu Královédvorského povstaly. Zrovna porovnáním těchto písní přicházíme k přesvědčení, že naše „Růže“, naše „Kytice“, „Jahody“ a ty ostatní, majíce blízké příbuzné mezi písněmi jiných slovanských národův, nejspíše nepovstaly ani na půdě naší nynější vlasti. Jsou to vzácné zbytky nejstarší poesie slovanské z doby, kdy národové slovanští nebyli ještě rozmetáni po různých krajích, kdy měli ještě společnou vlasť a společný jazyk.

---

*) Pan Masaryk píše v Athenaeu str. 202 ještě chybně: „Čemus *raně* rozkvetla.“

**) Ztráta prsténku, neb vypadnutí kaménku znamená dosud *téměř ve všech slovanských písních* ztrátu milence.

Naše píseň zachycena jsouc v rukopise Královédvorském asi před 500 lety ovšem nemohla se v ústech lidu více měniti, jak měnívají se nepsané národní písně od pokolení k pokolení, od pěvce k pěvci. Ona zachovala se v dávné své přesnosti, kdežto v ústech ruského lidu tatáž píseň vzala více různých proměn a moderních dodatkův, rozštěpivši se až i na písně dvě. Když v jazyku ruském i původní slovo „drězgy" (tolik jako třísky) se bylo vytratilo, a lid mu více nerozuměl, předělal zapomenuté na Rusi *drězgy* ve zvláštním verši v *družky*, čímž porušen vlastní smysl původní písně, jak jej dosud zachovalý nacházíme v naší „Růži". Touto změnou valně nezískala ruská píseň. Verše:

„všechny družky unavila
pořád tebe, můj milý, očekávala."

špatně se hodí k veršům ostatním; neboť stěží lze sobě pomysliti, že děvče, které za dob předkřesťanského naturalismu po celou noc až do rána čeká na svého záletníka, pozve sobě k tomuto milostnému dostaveníčku své *družky*. Na každý způsob hodí se k tomu lépe smolné „dračky" jakožto — němí a nevidomí svědci. —

Ještě dnes nacházíme v písních *všech slovanských národův* hojně stop buď *společného původu*, aneb *příbuzného duševního a citového processu*. Náš Slovák si ku podivu dnes ještě snadno rozumí s Malorusem, jako by oba měli jen málo rozdílná *podřečí*. A mezi písněmi slovenskými a maloruskými je mnohdy podobnosť, že by se prof. Masaryk podivil, kdyby mu co „vědci" věc za to stála, aby k vůli ní sobě přečetl některou, o tom jednající knihu!

V každé sbírce různo-slovanských písní najde se nesčetných konkordancí. Již Erben a Čelakovský a j. k nim poukazovali. Náš Čelakovský, — na něhož se odvolává prof. Masaryk, — *nachází* právě v příbuznosti ruských písní s naší „Růží" *svědectví pro stáří a pravosť našich rukopisů*. „Když považíme, že onano („Růže") v Čechách, tato (ruská) u Moskvy se v ústech lidu ozývala, **jak stará musí býti!** Snad užší spojení obou těch kmenův slovanských v jedenáctém století ji tu a tam vyměnilo." (Čelakovského přednášky.)

Nejtrefněji o příbuznosti a stejnosti slovanských písní soudí *L. Štúr*, jenž o nich píše jak následuje: (O národních písních a pověstech plemen slovanských. V Praze 1853, str. 133 a 134.)

„Slovanské písně po všech našich plemenech a kmenech, jakož každý po jejich sestavení a přehlednutí úplně se přesvědčí, jsou výrůstek, ač přerozmanitý, nicméně stejného původu. Společný ten peň, na kterém všecky naše písně vyrostly, jsou jeden a týž hlavní světa názor, jedna mysl a jedny city, *a zevnitřní roucho, ve které ty názory a city jsou oděny, jest třebas v rozličných nářečích jedna a táž řeč. Podivuhodna jest srovnalosť písní slovanských ve všem, i v tom ještě, jak se vzájemně doplňují k celku básnictví národního. Co chybí jednomu, má druhý, to však podobně plodům jiných kmenů založeno jest na obecné a společné osnově básnictví našeho národního.* **Srovnalosť písní slovanských jde až do málo od sebe rozdílné podobnosti v některých a do úplné podobnosti**

v jiných písních, a to u plemen zeměpisně od sebe oddálených, na př. u Čechů a Rusů, Srbů a Rusínů, Slováků a Rusínů, Srbů a Rusů atd. **Toto vše nestvořilo se případností, ani není vzájemně vypůjčeno, než vdechnutím téhož ducha** *v písně naše tak se stalo.* **Vidět ze všeho toho nejjasněji, že národ náš ve všech plemenech svých dýchá jedním duchem, myslí jednou myslí a žije životem jedním.“** *)

Ano, ano, lyrika slovanská, prýštící se *ze základní, původní povahy slovanského lidu a z jeho srdce*, musila se udržovat v podobě své, ba často i v úplné stejnosti také potom, když kmenové slovanští byli se již rozešli, — vždyť srdce, povaha duševní a fysická zůstaly celkem pořád tytéž. **) **Podoba je tedy důkazem stáří, tím ale i důkazem pravosti našich rukopisů.**

Nápadnější poněkud by bylo, kdyby epické ***) básně byly si podrobněji podobny. Děje jednotlivých kmenů vyvíjely se ovšem různě, a musilo se různě vyvinout tedy i básnictví jich výpravné aspoň co do obsahu svého.

Však cit a povaha národů slovanských, i když tito se byli do různých vlastí rozešli, — ostaly sobě podle společného původu věrny, a proto tak podobny jsou až dosud písně lyrické, vycházející z citu, ze srdce a z povahy jejich.

Proto ta podobnosť, proto ta konkordance! Je k ní na sta dokladův. Kdyby prof. Masaryk tak, jak se na „vědce“ sluší, dříve než se pustil do kritických rozborův našich písní, byl národní písně a povahu jich *studoval*, nebyl by pronesl úsudek, že „nezdá se býti možným, že by původní stará národní píseň česká shodovala se i myšlénkovým postupem, formou a slovy téměř cele se dvěma původními národními písněmi ruskými.“ —

Co tomu řekne p. professor, když mu k těm dvěma podobným ruským položíme ještě podobnou třetí, která se zachovala na slovanském Jihu mezi národními písněmi *srbskými?*

„Ach vodo, vodo studená,
ach růže, růže červená!
Proč jsi se růže rozvila,
tak časně ráno rozkvetla,
když není ach tu nikoho,
pro koho bych tě trhala?“ —

Roku 1886 vydal Vuk Stef. Karadžič ve Vídni sbírku „Srpske narodne pesme iz Hercegovine“, jež vesměs sebral Vuk Vrčevič, bývalý rakouský vicekonsul v Trebini, v letech **1835—1860**. V předmluvě je podotknuto, že písně tyto všecky jsou nové, t. j. dosud nikým nesebrané a nikde netištěné, ani u Vuka.

---

*) Viz i Hattalův Brus §. 44.

**) U Erbena nalézáme každou chvíli poukazy na podobu v písních nejen moravských a slovenských, než i srbských, ruských, lužických a t. d.

***) Užíváme-li kde slova „básně *výpravné*“, čtenář rozumí, že míníme „dějepravné“, které přiléhají k dějům národa, ať již těsně či volně, tedy básně, jaké se nalézají v RK. *Jiné* národní básně *výpravné*, ballada, romance, legenda, bajka podléhají osudům lyriky národní.

A z této nové sbírky *teprv nedávno objevených* písní je vyňata zde právě položená, naší „Růži“ podobná píseň. Může o ní p. Masaryk tvrdit, že ji Hanka znal, anebo že ji kdosi kdesi v Hercegovině podle Královédvorského rukopisu padělal?

Jiná z této sbírky (str. 104) počíná:

Rum'na ružo, što si uvenula?
Ali te je voda potopila?
Ali te je *suša umorila?*

Jiná zase (str. 113):

„Uz put *rasla rumena ružica.*
Što rumenja, to su mladi momci,
što gondžija, mlade djevojčice,
štono capti, mlade nevjestice,
što opada, ono puštenice.“

Podobně na str. 7.:

„Uz put rasla *rumena ružica,*
uz put cvala, *na put opadala.*“

A co tomu řekne náš professor, divící se již pouhé konkordanci mezi naší „Růží“ a ruskou písní, když mu zde uvedeme i píseň *bulharskou*, která taktéž je podobna naší „Růži“?

„Oj le goro zelená!
Što si goro povechnala (povadla)
povechnala, posachnala (pouschnula)
Dali te je slana uznobila (omrzla)
Je-li te paržar oporžila?“ —

Nuž co tomu říká náš professor? Povstaly všechny tyto sobě podobné písně různých, územím daleko od sebe odloučených slovanských národův z jedné a jsou vesměs až na jednu jedinou *samými padělky?* A nejsou-li, *proč zrovna jen naše „Růže“ je falešnou kopií?* Jak to přijde, že písně pějící o růži, které *dosud* jsou v ústech jiných slovanských národů, jsou pravé, však naše, dávno zachycená na pergamenu, je dle nich padělána?

A jak nám vysvětlí p. professor, že zrovna ta naše „*Růže*“, ze všech nejpěknější, nejúplnější a starým jazykem nejvíce vynikající, jest padělkem, a chatrnější, kusé a neúplnější, formou a obsahem novější jsou vzorem a originálem toho našeho, v každém ohledu dokonalejšího, staršího domnělého „padělku“?

Skoro totéž co o „Růži“, platí i o „Kytici“. Původ její smyslil si prof. Masaryk ještě smělejší — a řekněme nesmyslnější kombinací. „Srbská píseň dala prý *formu a částečně* obsah a národní píseň česká (Čelakovského) hlavní myšlénku a některá význačná slova“, a z tohoto hotového zmateného ragout povstala dle čiperného professora naše pěkná „Kytice“, plná originální síly, kdežto ostatní podobné jsou jen jako slabým její ovarem!

I při „Kytici“ můžeme poukázat na celou řadu podobných písní. Podobnou píseň najde p. Masaryk mezi slovenskými národními písněmi (viz „Národnie Zpievanky“ od J. Kollára díl I. 1834, str. 84, č. 16.).

A v písni „Opuštěná“ (viz Čelakov. sp. básn. knihy šestery 1847 str. 68) najde i ta *„kovaná vědra“*, která pánům pochybovačům jsou tak podezřelá. Však nebudeme citáty unavovat čtenáře. Kdo si chce vzíti práci, najde na motivy, jež tvoří obsah obou našich písní, na sta a na sta konkordancí v písních skoro každého slovanského národa, aniž z toho jde, že by to vesměs byly padělky jediného originálu. Ba mohli bychom vyhledati písně různých slovanských národův, které jsou si téměř na vlas podobny a dosud jsou v ústech lidu v různých, daleko od sebe odlehlých krajích. Zde jen jeden příklad. Každý zná u nás národní píseň:

Jedna hora vysoká je,
a druhá je nízká;
jedna milá vzdálená je,
a druhá je blízká;

a na Rusi zpívá lid:

„Odna gora vysokaja,
a drugaja nizka;
odna mila dalëkaja,
a drugaja blizka.“

Hle tu písně úplně až na poslední písmenko zcela stejné a přec nemůže se říci, že jedna je padělkem druhé! Obě povstaly v lidu ve dvou různých slovanských národech, ve dvou různých, daleko od sebe vzdálených krajích. Stejný mají jen původ v stejné povaze *slovanské*. Je to s těmi písněmi lidu zrovna jako se zpěvem ptactva. Každý druh má svou píseň. Když tichou, teplou letní nocí rozléhá se táhlý mocný tlukot nejlepšího pěvce mezi ptactvem naším, skoro každý pozná hned v těch luzných tónech plných harmonie a síly zpěv slavičí. Malý ten intelligentní pěvec rozletí se po všech téměř vlastech; obývá Evropu až do středu Švédska, žije v Africe a Asii a zalétá až do sibiřských rovin; však všude stejný je tlukot písně jeho. Má i příbuzné své, kteří v mnohém liší se od našeho slavíka, jako silnější druh luscinia major; ač tento i v písni, zvláště v síle zvuku poněkud je rozdílný, přec zpěvem všichni jsou sobě podobni a blízci. Čím vysvětlí nám psycholog prof. Masaryk tuto stejnost a podobnost zpěvu? Je tu také jedna píseň padělkem druhé? Může míti jiné příčiny, než *společný rodný původ a podobnost fysického a duševního ústrojí?* Nejsou-liž tytéž přirozené příčiny a účinky i pramenem podobnosti zpěvu mezi příbuznými národy? Neví psycholog, aesthetik a sociolog, že různá plemena různí se i plody duševními a že každé má své *zvláštnosti*, které jen je charakterisují, že poesie lidu německého je jiná, než plemene románského, a od obou že podstatně se liší prostonárodní básnictví plemene slovanského?

Neví, že *příbuzní* národové jsou si *podobni co do myšlénkového a citového processu?* Je při nich úkazem nevysvětlitelným, když cítí a smýšlejí stejně, když v písni, která jde přímo ze srdce lidu, opakují se stejné myšlénky a city, když setkáváme se v písních příbuzných národů se stejnými básnickými obrazy, obraty a citovými projevy?

Má tento přirozený, u všech příbuzných národův se objevující úkaz jen u nás Slovanů vzbuzovati podezření?

Však nechtějme se obraceti k rozumu a citu lidí, kteří nám nerozumějí. O kulturní práci našich předků mluví sice k nám jazykem naším, ale citem a smýšlením zrovna tak cizím a nelaskavým, jako kterýkoliv z odvěkých našich národních nepřátel. Jen sobě přečtěte ty jejich „příspěvky k aesthetickému rozboru RKho a RZho" v čísle právě vyšlém „Athenaea" — k němuž se ovšem ještě vrátíme — s jakou frivolní surovostí urážejí náš národní cit, kterak namáhají svou duševní impotenci, aby zohyzdili, zlehčili a potupili kulturní práci našich předků, která byla více než půl století chloubou našeho národa! Když nemohou dokázati nepravosť našich starých rukopisů, chtějí aspoň zlehčit cenu jejich.

Přišli jako cizí minéři, aby podryli naši společnosť, odcizili ji svému původu, zohavili naše dějiny, zlehčili kulturní naši práci a otrávili, co zbylo z dávné lepší naší minulosti. Tak jako po Bílé Hoře cizí žoldnéři pod záminkou „pravé víry" nám všechno vzali, co zbylo z české naší domácnosti až na tu „hudbu, děvenku tu útlojemnou, která jediná nám ještě zbyla" — jak Moric Hartmann pěje — tak dnes naši vlastenečtí professoři, co první skutek své vědecké činnosti na nové české universitě podnikli jménem „české vědy" zápas proti písním našim, které jsou nejstarší známkou naší kultury a které v bouřích tisíciletých proměn jediné nám zbyly ze společného prvotního domova. — Jakoby bylo úmyslně pojatým úkolem našich domácích útočníkův, aby vyhladili poslední a jediné tyto zbytky někdejší dávné naši *pospolitosti slovanské*, otravují jedem podezření a svého německého kosmopolitismu písně našich rukopisů, které formou, obsahem a příbuzností k písním jiných slovanských národův připomínají nám dobu, kdy Slovanstvo nebylo ještě rozmeteno jako rozsápané údy jednoho těla, nesloužilo rozdrobené za materiál různým, cizím národům. Oni berou nám písně, které jediné zbyly nám z lepších dob, dávné, šedé minulosti jako rodinný talisman, upomínající nás na svazky příbuzenství, na svazky, které jsou nám útěchou v zlých a trudných poměrech přítomnosti a nadějí a zárukou lepší budoucnosti! —

XIX.

Literární Maffia.

Máme před sebou nové (7.) číslo Athenaea; je téměř celé věnováno novým útokům na naše rukopisy. K řadě dosavadních útočníkův přistoupili útočníci noví; zorganisovala se hotová literární *Maffia*, která nesahá sice do kapes jednotlivcův, ale vztahuje své smělé ruce po nejdražších skvostech národa. Je to koterie na mladé naší universitě, která opatřila sobě již i svého šaška, jako jej mívaly středověké „rytířské" výpravy, když šlo o to, zaskočit a obrat kupce, vracející se s vzácným zbožím z dalekého trhu.

Byli jsme na rozpacích, máme-li dále ještě obírati se lidmi, kteří s tak nevlasteneckou otrlostí veřejně a bez uzardění hyzdí naše památky. Váhali jsme, máme-li pokračovati v literárním sporu s koterií, která vládne tak skromným historicko-kulturním materiálem, tak obmezeným kriticko-literárním rozhledem a tak málo rozumí duchu národa, jímž prostoupeny jsou kulturní jeho práce — při tom všem však tak úplně prosta jest všeho citu českého, že i v samých našich rukopisech, v tom „Libušině soudě“, v tom starém „Záboji“, s těmi názory doby pohanské, v tom „Čestmíru“, v „Beneši Hermanovu“, v starém „Zbyhoni“ a „Jelenu“ a v ostatním obsahu našich starých památek spatřuje již dokonce jeň **„francouzsko-německý liberalism v slovích více méně staročeských s přísadou mírného panslavismu, co do obsahu i co do formy“!** (Viz Ath. č. 7, str. 274.) Může-liž nad tento literárně-kritický nesmysl býti fenomenálnějšího? Zde věru se může říci, že si „blázen na **bláznu** vyjel“, aby bláznovství jeho bylo dovršeno a každému z daleka zřejmo.

A hle, lidé s takými úsudky odvažují se na naše rukopisy a píšou o nich aesthetické rozbory! — Jak můžeme žádati od nich, aby ostávali v mezích vědecké rozpravy, *dokazovali* náhledy své a *vyvraceli* naše? Může se s lidmi podobnými mluvit o nějaké vědecké methodě? Důkazův a dokladův, jichž jsme my a jiní obhájci na obranu pravosti starých našich kulturních památek v tak hojné míře snesli, ani sobě nevšímají, jdouce mlčky kolem nich, jako kolem stráže plíží se noční temnotou podloudník se svým podezřelým zavazadlem.

Jak by lze bylo mluviti o *vědecké methodě* s lidmi, kteří nešetří ani nejobyčejnějšího pravidla, mezi spisovateli obvyklého? Oni tahají do svého polemického kalu osoby *pro cizí výroky* a zahrnují je hanou a potupou pro úsudky, *k nimž vlastní, zcela jiný spisovatel hlásí se plným jménem!* Je to také způsob mezi — nepravíme ani muži s vědou se zabývajícími — nýbrž vůbec lidmi slušnými a vzdělanými? Neprozrazuje toto neslýchané literární *banditství*, že surovým útočníkům ve smutné jich výpravě proti našim rukopisům nejde vlastně než o pohanění muže, k němuž pravý spiritus agens celé té počestné bandy z nezřízené literární řevnivosti naplněn jest nízkou osobní záští?

My věru nemáme ve zvyku stavěti na odiv své jméno pod každý řádek, který napíšeme, a i tuto svou obranu, která je pouhým vybočením z vlastního našeho oboru, podepsali jsme *jen k naléhání svých přátel.* Tím méně by nám mohlo napadnouti, krýti svým jménem práci cizí. Ovšem že jsme dosti zhusta použili vědeckého materiálu p. prof. M. Hattaly, který jest nám co jazykozpytec vysoce ctnnou autoritou, kterou jsme se dokládali i tam, kde nám šlo o vážený doklad k vlastnímu svému úsudku, jak četné citáty z jeho spisů dokazují. Povíme ještě více, že jsme ku své obraně rukopisů vzali materiál i z Palackého, Šafaříka, Čelakovského, otce a syna, Tomka, Vrťátka, bratří Jirečků, Vocela, Nebeského, Nerudy, Emlera, Patery a j., jakož i z celé řady ročníků Musejníka, vůbec téměř z celé nám přístupné dosavadní literatury o RKském a RZském. Můžeme pokládati jen za uznání své práce, když i sami odpůrci našim dilettantským exkursím do otázky

jazykové zjednávají uznání jménem tak nepochybné a přední naší filologické autority. — Podobného pochvalného svědectví sotva se dostane linguistickým a aesthetickým výkladům pp. pochybovačů v Athenaeu. Kdyby se slušně nemusel respektovati pod nimi podpis, mohlo by se o nich souditi, že nevyšly z rozvahy mužů intelligentních a nejméně mohlo by se o nich pokládati za možné, že jsou to práce professorů university, že jsou to práce lidí seriosních, vlasteneckých a ve vědě pracujících. Či jeví se v tom vědecká opravdovosť, když na vážné důvody a důkazy naše přichází se se směšnými mathematickými formulemi, které ničeho nedokazují, leda že pánům útočníkům na naše rukopisy nejde vlastně ani o vědeckou pravdu, ani o seriosní kritiku, nýbrž o pouhé kašparování obecenstva?

Nemusí-liž se souditi, že věc neberou do opravdy, že si nasadili jen rolničky, aby sobě tropili s našimi kulturními památkami a s city národa pouhý maškarní žert? Že se k takovéto frivolní směšnosti propůjčil jinak prý seriosní odborník, naplňuje nás podivením.*) Má ovšem každý právo učinit se směšným a blamovat se, jak se mu líbí, a je-li mathematikem, může sobě vynajít i formuli, dle níž může svou blamáži potencovat a vypočítat koefficient své směšnosti. —

O počtáři „pravděpodobnosti v přítomném sporu“ je zajisté velice případné latinské pořekadlo: „si tacuisses, philosophus mansisses.“ Kdybychom i byli mathematiky, nemařili bychom času kritickým rozborem jeho formulí, ač každý laik porozumí tomu, že každý počet tedy i počet o pravděpodobnosti, má-li míti praktické ceny, musí bráti za základ aspoň něco zcela *určitého a jistého*, co lze v cifrách vysloviti. Šprýmovný mathematik naší útočnické kompanie vypočítal na cifru:

1. Že „můžeme sázeti *přes 3000 millionů* proti jedné, že nejsou všechny zvláštnosti RKho pouhými náhodami“ —

2. že „můžeme sázeti alespoň *13 millionů* proti jedné, že není nahodilou shoda jistých zvláštností RKho s jistými zvláštnostmi u Hanky před objevením RKho se vyskytujícími“ —

3. že „můžeme sázeti alespoň *8 millionů* proti jedné, že není nahodilou shoda jediných dvou nápadných zvláštností (úpěti = spěti a ta vrchol), vyskytujících se v RKém a v básních Jungmannových před objevením RKho“ — a

4. že „možno sázeti alespoň *100 billionů* proti jedné, že není současně nahodilou shoda RKho s jistými před objevením RKho známými publikacemi XIX. století“ (Athen. str. 305).

Obětovali jsme zde jinak drahého nám místa na výsledky mathematického důmyslu našeho znamenitého mathematika, aby i širší obecenstvo se dovědělo, jak *seriosně* a úspěšně pracuje se **„ve vědě“** *na nové naší universitě*, a jaké to máme na ní vědecké kapacity, kterým nevyrovnají se leda důmyslní badatelé středověku, když ve své *prak-*

*) Týká se A. Seydlera, professora mathematiky a astronomie na universitě české, který do Athenaea (str. 299.) napsal článek: „Počet pravděpodobnosti v přítomném sporu.“

tické (sic) spekulativní filosofii na vlas vypočítali, kolik millionů čertů může tančit na špičce jediné jehly.

O praktických a rozumných výsledcích počtů středověkých počtářů ovšem možno pochybovati zrovna tak, jako o výpočtech našeho professora, který s takovou při mužích pracujících ve vědě řídkou obětavostí přinesl ve sporu o naše rukopisy svému soudruhu T. G. Masarykovi za oběť i svou vědeckou reputaci. Ochotný p. Masarykův mathematik vzal totiž za základ svých počtův **pouze víru** *ve výroky p. Gebauerovy, které však nejen* **nejsou dokázány, nýbrž vesměs úplně již vyvráceny**, nehledě ani k tomu, že základem jejich je vlastně pouhý *plagiát* z Vaška (viz str. 16. „Filologického důkazu" jeho).

O *„vědecké"* ceně takovýchto výpočtů pravděpodobnosti trefně vyslovil se slavný francouzský mathematik a hvězdář hrabě Petr Šimon *Laplace*, který ve svém spise „Théorie analytique des probabilités" (Paris 1820) takto se pronáší: **„Počet pravděpodobnosti má základ svůj v naší nevědomosti (nebo zakládá se na naší neznalosti věcí); neboť jakmile něco positivně se zjistí, jest stavba počtů pravděpodobnosti povalena"**. Tohoto výroku měl sobě náš počtář a astronom povšimnouti, aby se uchoval zbytečné blamáže, která při professoru na vysokém vědeckém ústavu je zvláště hodnou politování.

Svůj počet pravděpodobnosti mohl pan professor, když již se baví takovouto „vědeckou" prací, raději upotřebiti jako znamenitý mathematik dr. Orliçe v Berlíně (vlastně „Friedrich" Ptáček ze Slaného) k vynalezení mathematické formule, dle níž by mohly dámy na zeleném trhu sázet na terno a terno-secco do loterie. Z tohoto počtu pravděpodobnosti měl by aspoň finanční náš ministr praktický prospěch.

Když již jde se na naše rukopisy s takovýmito mathematickými formulemi, můžeme se toho nadíti, že v nejblíže příštím čísle Athenaea rozmnoží se společnost našich „vědců" ještě i nějakým spiritistou, který bude citovat proti našim rukopisům duchy, a na konec, aby „dorazili" naše staré rukopisné památky, vycitují „falsátora" Hanku z hrobu, aby pověděl, odkud vzal slovesný materiál, který se teprv po jeho smrti objevil, z kterého osla stáhl kůži na pergamen atd.

Však nechme již našim „vědcům" jejich mathematika. Posloužil vlastně obraně našich rukopisů více, než mnohý páduý důvod s naší strany; on ukázal planou malichernosť našich útočníkův v celé její nahotě a uvedl věc jejich u všeobecný posměch.

Aby klassický sbor pánů odpůrců našich rukopisů byl kompletním, aby mu vedle mathematických rolniček nescházela ani klassická píšťala Thersitova, přibral sobě i *„klassického filologa"!* Nový tento „klassický filolog" zdá se býti nejmladším členem společnosti; debut tohoto „vědce" svědčí aspoň o značné dosud „zelenosti". Jen v impertinenci zdá se „klassická" tato duše již úplně vyvinutou a vykvalifikovanou individualitou, neboť syčí jedovatou jízlivostí mezi řádky, jako lasička mezi kamením. —

Seriosní muž musí vědět, co chce, když něco počíná; tím více sobě musí býti vědom svého účelu, když předstupuje ve vážné věci před celou veřejnosť. Co však chce náš „klassický filolog"? Z konfusní

a neobsažné črty jeho se toho nedočítáme. Mohlo by se z první věty jeho „kritické methody“ zdáti, že chtěl poukázáním ku klassikům řeckým a římským poraziti theorii Hattalovu o rozdílu mezi mluvou básnickou a prosaickou, aby tím jazykovým odchylkám v obou našich rukopisech odňal jedině pravé vysvětlení. Také skutečně tvrdí hned v druhém odstavci, že *„materiálem jazykovým mluva básnická obyčejně neliší se od mluvy prosaické svého věku“*; avšak již o dva řádky níže ji sám sebe vyvrací *zcela opačným* tvrzením, *„že ale* jsou ovšem snad v každé literatuře básníci takoví, **kteří liší se vskutku mluvou svou od souvěkých prosaistů ve značné míře“.**

Když náš „soudný klassický filolog“ chopil se péra, aby se stanoviska „kritické methody klassické filologie“ rozhodl spor o rozdílu mezi *mluvou básnickou a prosaickou* v RKém a RZém, mohlo býti rozumným účelem jeho pojednání něco jiného, než aby per analogiam ze starých, klassických básníků dokázal, že onoho rozdílu vůbec nemá býti nemůže? Zatím přichází „klassický“ náš filolog s tvrzením, že „jsou sice i v literatuře řecké (a tak i v hojných literaturách jiných) básníci, kteří z příčin rozmanitých vedle sebe kladli archaismy a neologismy i tvary dialektické,“ — avšak „analogie zde pro otázku pravosti RKého a RZého nemá (prý) žádné ceny.“ — Proč tedy přichází a tlačí se do tohoto sporu *co* „klassický filolog“, když zde klassická jeho filologie je bezcennou? Nikdo by mu nemohl vykládati ve zlé, kdyby co *laik* vstoupil do veřejné diskusse o veřejný interes; k tomu má právo každý. Co však se má soudit o „klassickém“ našem filologu, když s velikou emfasí ohlašuje svůj rozhodčí úsudek podle „kritické methody klassické filologie“ a počíná tvrzením, že tato kritická methoda při našich rukopisech nemá místa? Co tedy „předkládá českému obecenstvu?“ Nic než projev svého bezdůvodného *předpojatého* mínění, že naše rukopisy jsou dílem některého novověkého falsátora!

Na tu moudrost, že co bylo *uděláno dnes* (neologismy vzniklé v době nové), *nemohlo být uděláno před 500 lety*, není právě potřebí „kritické methody klassické filologie“; na tu moudrost stačí nejprostší rozum z ulice, zrovna jako na obecně uznanou pravdu, že „nebude-li pršet, nezmoknem“.

Pojednání našeho „klassického“ filologa mělo by smyslu, kdyby se byl pokoušel aspoň o důkaz, že v našich rukopisech jsou neologismy, které povstaly teprv v novější aneb na každý způsob v době pozdější, než do které dle zevnější úpravy padá sepsání našich rukopisů. Však v té věci je pouhým potakačem dávno vyvrácených námitek.

Náš klassický filolog připouští, že staří básníci řečtí a římští tvořili sobě nových slov, které byly odchylkou od obecné mluvy jich doby; on připouští i to, že „vyskytují se ve spisech neklamně pravých tvary a orthografické zvláštnosti, *vešlé v užívání třeba několik set let po té době, v níž spis povstal.* Takovéto novotvary jsou v četných rukopisech zachovalých nám spisovatelů římských a řeckých“. — Vše toto náš klassik připouští — při řeckých a latinských spisech, co úkaz *obyčejný, nepodezřelý*; ale v našich rukopisech je mu každý neologismus již nepochybným důkazem padělku. V našich rukopisech jsou mu

nezvratným důkazem i ty J. Gebauerovy odchylky a novotvary, o nichž *nejen našimi pochybovači nikde nebyl proveden důkaz, že povstaly v naší době*, **nýbrž o nichž celou spoustou citátů ze starých českých spisův bylo dokázáno, že dávno objevují se vesměs ve všech téměř starých, dosud známých spisech českých.**

Mladistvá horlivosť našeho „klassického filologa" položiti také polínko na upálení našich rukopisů jeví se i v tom, že na novo pronáší námitky již dokonale vyvrácené. Protivníci rukopisů v dřívějších článcích „Athenaea" poukazovali na *četné chyby* v našich rukopisech, co na znamení podvrženosti. Ač jsme dokázali, že v starých listinách nachází se pravidlem poměrně ještě více chyb než v našich rukopisech, nicméně náš „klassik" důkazem naším se nespokojuje. On přece jen pochybuje o pravosti rukopisů proto, že „přečetné chyby v nich nevyskytují se porůznu, nýbrž velmi často v několika málo stech veršů". Ač tuto svou pochybnosť filolog náš nedoložil ničím z klassické filologie, pokusíme se nicméně o to, vyvrátiti podezření jeho tak důkladně a upokojiti filologické jeho svědomí tak úplně, aby nám nikdo z nedoslýchavých a nedozíravých pochybovačů s těmi „chybami" více nepřicházel.

Nechť si vezme náš klassický filolog práci a pročte „Žaltář klementinský" z první polovice 14. století, pak „Žaltář Poděbradský" čili „Olešnický" psaný okolo r. 1396 a spočítá všechny přepisováním do textů vloudivší se chyby a omyly rozličného způsobu; zdali jich tam není poměrně více než v našich obou rukopisech, a nejsou-li tam i chyby mnohem křiklavější, jako na př. v Olešnickém žaltáři *mlha* místo *měch* a to několikráte? (P. J. Šafařík, Rozbor staroč. literatury I. 113—115.) Ať se náš klassický filolog zeptá svého mistra J. Gebauera, kolik nalezl chyb v „Žaltáři Wittenberském" od něho v r. 1880 vydaném? (Viz str. XI.—XVI.) Nechť se konečné podívá do legendy o sv. Kateřině, vydané od J. Pečírky a K. J. Erbena 1860, o níž píše Erben na str. XVI.—XXII. mezi jiným i toto: „Bohužel nezachovala se nám tato legenda v prvotním způsobu svém, ani v žádném souvěkém rukopise, nýbrž jen v chatrném přepise asi z konce XIV. věku. V textu zredigovaném musila totiž netoliko slova jednotlivá v místech některých pro doplnění verše dodána, ale nad to pro nabytí smyslu na dvou místech i celé verše doloženy býti; slova některá verši aneb i smyslu závadná musila se pominouti a mnohá místa porušená ze slovného jich materiálu v nové verše přetvořiti. Nejvíce však oprav v textu původním třeba bylo takových, kdež slova *nemístná*, neb i dokonce *nesmyslná jinými příhodnými vyměněna býti musila*."

Pro případ, že „klassickému" našemu filologu všechny tyto doklady by nestačily, povíme mu ještě i tento doklad:

Báseň „Jaroslav" v RK. má 289 veršů a každý verš 10 slabik; je tedy v básni naší celkem 2890 slabik. Alexandreis budějovická má 342 veršů po 8 slabikách; tedy slabik úhrnem 2736, o 154 *slabiky méně, než báseň našeho rukopisu, a ač je tedy kratší a mnohem úhledněji psána,* **má přec,** — jak se náš klassik může přesvědčit — *mnohem více chyb a korektur, než náš „Jaroslav"*. Tyto doklady

snad konečně stačí, a doufáme, že páni pochybovači nebudou památky naše více podezřívat tím stálým nepodstatným ukazováním na četné chyby, jak se přirozeně nacházejí více méně téměř ve všech starých i nových spisech.

Nevíme vlastně, proč se obíráme naším „klassickým filologem“? On sám praví, že když otázka o pravosti rukopisů rozhodne se *„palaeografickou a chemickou zkouškou*, grammatika téže se podrobí a uzná, že všecky zdánlivé neologismy vyskytovaly se vskutku před r. 1350“. — Nuž, proč tedy se do sporu plete se svou „klassickou filologií“, když tato jeho filologie nic nerozhoduje, nýbrž podrobuje se chemii a palaeografii?

Vše, čím náš klassický filolog — který s podivuhodnou skromností vydává se za mluvčího „všech soudných klassických filologů“ (Ath. 265) — debutuje, není sice znamením nijakého „zázračného“ důmyslu, ale svědčí o mimořádné a přímo klassické mělkosti, při tom o domýšlivosti, která poráží až i staré pořekadlo, že „jen lumpové jsou skromnými“. I mezi hanobiteli našich rukopisů vyniká drzá posupnost tohoto samozvaného representanta „klassických filologů“ proti projevům vlasteneckým“. — „Klassický“ ten mladíček nazývá vlasteneckou vřelost, která se ujímá vzácných kulturních památek národa, jízlivě *„vlasteneckými tirádami“* a *„národní úkol“ naší university* pokládá za pouhou „chauvinistickou theorii“ (viz „Ath.“ str. 264).

O vlastenectví s ním ovšem nepovedeme sporův; má pro ně asi zrovna tolik citu a porozumění, jako pro pravost a kulturní i národní význam našich rukopisů.

Co však tkne se *úkolu naší university*, chceme — ne jemu — nýbrž celé té koterii, která se na tomto nejdůležitějším vzdělávacím ústavě počíná stavěti na stanovisko *kosmopoliticko-národně indifferentní a internacionální*, pověděti, že ovšem i my víme, že eminentně vědecký ústav má za úkol pěstování vědy. Rozumíme i tomu, že ani mathematika, ani zoologie nemohou se pěstovati s nějakého *zvláštního česko-vědeckého* stanoviska; avšak žádáme od naší university, aby tak jako university jiných národů, jako university německé, francouzské, italské, maďarské a j., byla i ona předním *naším* ústavem *pro vyšší kulturní rozvoj národa*. Celý český tisk a veškeří vynikající vlastenci čeští neusilovali věru přes půlstoletí o zřízení *české* university proto, aby se stala střediskem k šíření národního indifferentismu, aby hned v první chvíli svého působení byla táborem, z něhož se organisují soustavné výpravy na zohavení a zničení nejcennějších našich kulturních památek, aby se zneužívalo na ní vědy na potupu věci české, a aby — čeho nedovedla u nás ani dřívější německá universita — podnikala nyní naše vlastní: aby pomocí našich „vědců“ otravovala vlasteneckou vřelost v srdci českého studentstva, této chlouby a naděje našeho národa! —

XX.

„Vrchol", „úpěti", „bedrost".

S potěšením můžeme hlásati vítězný „na celé čáře" postup obrany našich rukopisů proti odvážným a nerozvážlivým útočníkům. Nejsme sami v této obraně; celá řada vlastenců v nejen v tomto, nýbrž i v jiných časopisech chopila se péra na obranu starých písemných našich památek. Linguistické námitky pana Gebauera a společníkův jeho vyvráceny jsou již vesměs tak, jak už dříve řečeno. Stará „filologická žíla" oživla mezi námi k plné síle; osvědčili jsme se zase jednou „národem filologickým".

Je zajímavo, stopovati úprkný útěk našich podezřívačův. Proti všem četným důkazům, jimiž jsme vyvrátili jejich podezřívavé námitky, troufají sobě nesměle v skryté na konci „Příloze" svého „Athenaea" (str. 307) hájiti již jen slova: „vrchol" a „úpěti". Avšak jak je hájí? Citovali jsme jim řadu pramenův, z nichž je nade vši pochybnost jasno, že slova *vrchol* užíváno bylo a dosud se užívá i v pohlaví ženském; proto nemají také již jiné odpovědi leda pouhé upírání, nemohouce se více vzmoci na materiál k *vyvracování*. Než by prostě připustili pravdu, jak by patřilo se na muže slušné, dávají raději na jevo novou slabost, přiznávajíce se, že nedovedou správně zacházeti ani s Jungmannovým slovníkem, v němž mohli dočísti se pravdy černé na bílém. Ba i takovou bezpříkladnou při „vědcích" ignoranci dávají na jevo, že slovo *vrchol pokládají za deminutivum*, jakým není. Dle Jungmannova slovníku (D. V. str. 186) jsou deminutiva pouze slova vrcholec, vrcholek, vrchůlek, vrcholík, vrcholeček a jiná tamže co dem. vytčená. *V žádné* z deminutivních přípon, vytčených už Dobrovským (Lehrgebäude der böhm. Sprache. Prag 1819 str. 44 a 48), *neobjevuje se souhláska* **l**, *nýbrž jen* **c**, **č** a **k**. V němčině je ovšem jinak; tu i souhláska **l** značí zdrobnělé jméno, jako na př. Büchel, Krügel, Schnupftüchel atd. Patrně zavedla němčina našeho, tímto samospasitelným jazykem skrz na skrz prostouplého professora, že i na starou naši „*vrchol*" navázal německý svůj „Schnupftüchel" a degradoval ji na pouhé deminutivum!

Ještě smutněji dopadla p. Masarykova obrana slova „*úpěti*" ve smyslu utíkati. Zde se utekl nebohý pochybovač k patrné chybě na str. 763. IV. Jungm. slovníku, kde „upěchu" verše 200 Čestmíra (dle 3. vydání Kořínkova) klade se na roveň s *utíkati*. Však tu náš útočník sběhl s vlastního bojiště; slova *úpěj* dokládá se Jungmann teprv na straně 764 pod *úpěti* co lkáti, hořekovati atd. Není tedy pravda, že by Jungmann byl užil svého *úpěj* místo utíkej, pospíchej atd. Jestli Kořínek aneb kdo jiný kdesi tamsi užil chybně slova upěti ve smyslu utíkati, má to být proti *nám* důkazem? Ostatně pouhým zdravým rozumem mohl p. professor filosofie postřehnouti, že autorita jeho chybila a věci nerozuměla; neboť jestli v Záboji verš 179.:

„I by úpěti vrahóm, i by ustúpati vrahóm"

překládal:

„I bylo *utíkati* nepřátelům,
i bylo *ustupovati* nepřátelům",

dopustil se tautologie a lépe i logičtěji měl přeložiti:

I bylo úpěti (naříkati) nepřátelům, i bylo ustupovati nepřátelům.

Podobné tautologie dopustil se překladem verše 74. Beneše: „I bylo Němcům *utíkati*, i bylo Němcům *prchnouti*".

Kdyby sobě páni útočníci byli vzali práci a podívali se důkladněji do Jungmannova slovníku, byli by tam ve sv. V. na str. 423 našli, že i *vzúpěti*, *vzoupěti* (*oupěti*, *úpěti*) znamená tolik jako „žalostivě vzkřičeti, aufschreien, jammern, wehklagen. Kassandra *vzúpie*. Let. Troj. 15, 1. *Vzupie* velikými a hlasy řkúci. (Ibidem.) Hrozným hlasem *vzupiechu*. Leg. A. 15. Až na svůj život *vzúpíte*. Ib. F. 32. Drak ten hrozným křikem vzúpje. Mand." atd.

Tyto doklady a výborné pojednání Fr. Zákrejsa v posledním čísle „Osvěty" snad konečně našeho „vědce" přesvědčí, že slovo úpěti neznamenalo skutečně v staré češtině nic jiného než to, co znamená dosud, totiž naříkati, kvíleti.

Jen abychom charakterisovali způsob boje našich pochybovačů proti rukopisům, připomínáme zde ještě, že vlastně všeliké dokazování proti nim je marné a bezúčelné; oni i ty nejpádnější důkazy prostě buď umlčují aneb popírají. I kdyby sám básník Záboje z hrobu vstal a se dokládal, že slovem úpěti ve svém verši 179. rozuměl naříkati, kvíleti, — naši vědečtí Tomášové toto svědectví prostě poprou a budou básníkovi dokazovati, že vlastně ani neví, co on sám sobě při své básni myslil.

My jsme citovali vlastní slova Jungmannova z jeho slovníku, kterými **on sám vykládá, že ve vlastní jeho básni na smrť Vydrovu slovo úpěj znamená naříkati, kvíleti**. Ale na to naši pochybovači pranic nedbali. Jim jedná se o pouhou drzou rabulistiku; „vědec" Masaryk hádá se konečně až se samým Jungmannem o tom, co si Jungmann ve své básni myslil, a dokazuje, že Jungmann vlastně ani nevěděl, co si myslil, že psal buď svou báseň na Vydru, aneb svůj slovník v stavu bezpříčetnosti.

Tak se v „Athenaeu" vědecká kritika provozuje! Tak jednají lidé, kterým nejde o pravdu, nýbrž o úmyslné zahalení a potlačení pravdy. Není to jen náš úsudek, i jiní podobně soudí. Tak napsal F. Zákrejs ve svrchu vzpomenutém pátém čísle „Osvěty" na str. 472.: „Opakoval jsem, že Jungmann sám ve svém slovníku své ‚*úpěj* želu klopotem' vykládá jako = *lkej* želu klopotem; avšak Athenaeum se přes to a vzdor důraznému upozornění, kterého se mu o tom v „Národních Listech" dostalo, neostýchá zase v dubnovém čísle tvrditi, že Jungmann slov ‚*úpěj* želu klopotem' ve své básni užívá ve smyslu ‚*spěchej* želu klopotem' a *že tedy také slovník zfalšoval.* **To jest úmyslné odpírání pravdě,** a *kdo jinak usvědčen* **pravdě úmyslně odpírá, není vědec a to, co píše, není věda,** *nechat to sám tisíckráte*

tak nazýval, **nýbrž úmyslné uvádění čtenářů v omyl**, — abych nezvolil význačnějšího slova. To, co Masaryk s vědomím svého společence tropí, není věda, není boj, ani to již není bitka. *V boji platí čestná pravidla.*"

Čestný boj se ovšem nehodí našim útočníkům ani k mravní povaze, ani k zjevnému účelu jich útoků na naše rukopisy; kdyby jim šlo o čestný vědecký zápas, nebyli by se odhodlali bez rozhodujících a nevývratných důkazů k podvrácení a zničení tak vzácných, na rozvoj moderní naší literatury a na vzpružení národního vědomí tak mocně působivších památek staré kultury naší.

A kdyby jim šlo o čestný boj, nehanobili by muže pro výroky, které nevyšly z jeho péra a za něž bere odpovědnosť spisovatel plným jménem podepsaný. Toto vší slušnosti a honetnosti prázdné útočení na prof. Hattalu svědčí, že útočníci nejsou lidmi ve svém oboru dospělými, že nejsou muži vážnými a seriosními, nýbrž ve všem pravým toho opakem. Professor Hattala chystá sám svou vlastní obranu rukopisů; budou míti tedy příležitosť, setkati se nepochybně s jeho vlastními náhledy co eminentního filologa.

Však nemluvme dále o slušnosti, mravní povaze, mravních cílech a vědeckých důvodech lidí, kteří s tak drzou troufalostí zapírají dnes, co včera veřejně a s velikým důrazem byli tvrdili.

Čtěme, co napsal prof. Masaryk v předešlém čísle (6.) „Athenaea" na str. 214.:

„*Dokázaná falsa v Mater Verborum patrně měla býti dokladem pro mnohá slova* **novější a jinoslovanská**, *vyskytující se v RK. a RZ. Jsou to* na př. *slova: blána* (pro blanku ve Skřivánku), *děvice*, *kuropění*, *lýko.*" A na téže stránce „Athenaea" řádek 34. napsal týž professor:

„Pro RZ. napočetl jsem slov asi 17 a mezi nimi právě taková, *kterých pro starobylá zařízení rodinná a obecní vůbec potřeba bylo*, *na příklad: bratr rodný*, *čeleď*, *dědina*, *pravda*, *právo*, *prvenec*, *sněm*, *stolec*, *nález*, *věščby* atd." — a konečně v řádce 38. dokládá se prof. Masaryk doslova takto: „*Konečně pro RK. nápadným způsobem jsou tak mnohá slova v M. V. falšovaná*, *která k popisu bitvy* **jsou potřebná**, *jako: bodrý*, *hrot*, *chrabrosť*, *kyčle*, *lutý*, *mlat*, *oštěp*, *půtka*, *stan*, *střela*, *svět* (= *consilium*), *štít*, *vojevoda* atd." — Cožpak tím chtěl a mohl náš útočník říci jiného, než že vyjmenovaná jím slova „*novější* a *jinoslovanská*", jichž domnělí falsátoři „k shotovení Libušina soudu a k popisu tam starobylého zařízení rodinného a obecního a k popisu bitev v básních RKho potřebovali" a jichž do té doby v jazyku českém nebylo, „padělatelé" rukopisu **sami vymyslili, aneb z jiných slovanských jazyků vzali?**

A což na str. 212. „Athenaea" prof. Masaryk netvrdí zcela nepokrytě, že „*Jungmann s rozvahou a jemným taktem zaváděl do spisovné češtiny a speciálně i do svého Ráje slova polská*, *ruská a slovanská vůbec*; na př. zavádí slova: **děva, úpor, trudný** atd."?

A nepraví o dva řádky dále, že „*tuto* takovou řeč Ztraceného Ráje (a mnoho jiných plodů Jungmannových) vykazují nám RK. a RZ.

ve shodě tak naočité a nápadné," že nelze jinak než odvozovati z toho, že oba rukopisy povstaly ze slovesného materiálu Jungmannova?

Co rozumným způsobem mohlo jiného znamenati to podrobné vypočítání oněch domnělých **„novějších a jinoslovanských slov, která zároveň objevují se v našich starých rukopisech?"**

Když jsme však v předešlých článcích dokázali četnými a nevyvratitelnými doklady, **že veškerá ta podezřelá „novější a jinoslovanská slova" do jednoho** jsou slovy starými, českými, že jich užíváno vesměs již v starých českých listinách, tu počestný professor Masaryk zakrývá svou retirádu a blamáži jednoduše nemužnou lží, že prý *„toto netvrdil!"* Aby tento chabý, nečestný ústup před našimi porážejícími doklady kryl, tvrdí dokonce i to, že naše doklady o stáří slov ničeho nedokazují, že „musí býti z doby, do které RK. a RZ. se hlásí; RZ. hlásí se do století IX. neb X., tedy slova v něm obsažená doložena býti musí prý v památkách z oné doby."

Nuž, vedou prof. Masaryk a spol. spor o to, že povstaly naše rukopisy o jedno neb dvě století později, než kam se kladou, aneb nehlásají-liž spíše, že rukopisy naše **nejsou vůbec staré**, nýbrž že byly krátce před rokem 1817 Hankou, neb některým jiným z tehdejších spisovatelů *na základě materiálu Jungmannem* **sebraného, tedy na každý způsob po roce 1810 padělány?** Tvrdí-li prof. Masaryk, že tehdáž, tedy po r. 1810, nebylo pro Libušin soud a pro válečné zpěvy RKho v češtině dosti slov, že musila celá řada jich nově býti utvořena, neb z jiných slovanských jazyků vzata; *tu přece na poražení tohoto tvrzení stačí prostě důkaz, že oněch podezřelých jemu slov* **před rokem 1810 v češtině užíváno bylo!** Však my nespokojili se jen tímto důkazem, nýbrž citovali jsme nepochybné staré české listiny a spisy z 11., 12., 13., 14., 15. a 16. století, na doklad, že dotyčná slova nejen v r. 1810, *nýbrž o celých několik století dříve již v češtině byla.* Doklady tyto že prof. Masarykovi nestačí? Co máme o něm soudit? Nejinak, než že je buď v největším stupni nedochápavým, aneb že úmyslně, ze zlé vůle utajuje pravdu. Jedno i druhé je osudné při muži vědy, při professoru university, který sem přišel, aby naše staré kulturní památky „dorazil".

Již tento způsob ústupu, toto neslušné zakřidovávání a zatajování pravdy musí každému soudnému čtenáři otevříti oči a zjeviti mu vlastní úmysl, za kterým podezřívači našich starých kulturních památek jali se po Feifalíkovi, Büdingrovi a jiných zlovolných kriticích podrývati pravost, kulturní a vlastenecký význam našich rukopisů!

Mohli bychom ústup našich podezřívačů konstatovati s velikým zadostučiněním za vítězství svých námitek a dokladův. Nám však jde jen o interes národa, jemuž chceme míti zachovány neocenitelné staré kulturní jeho památky a proto pouštíme všeliké další vývody z vítězství svých dokladův a konstatujeme prostě, že vůči nim podezřívatelé našich rukopisů *netroufají sobě na dále tvrditi, že v rukopisech Královédvorském a Zelenohorském jsou nová, teprv za Hanky a Jungmanna vynalezená, aneb z jiných slovanských jazyků vzatá slova.* Toto přiznání nám zde stačí.

Jsme vlastně s linguistickými námitkami našich odpůrců hotovi. Zbývá jen osudné slovo *„bedrost“*, o němž svou diatribu učený vědátor položil mezi pochybnosti palaeografické (Ath. str. 245 a 246). Odbudeme je v tomto článku.

Na nešťastné slovo *„bedrost“* ve 33. verši „Ludiše a Lubora“, jenž zní: *„Rozstúpi sě* **bedrost** *v myslech“*, jsou naši pochybovači jako posedlí, jako by bylo jedinou a poslední jich nadějí!

Již i našeho žertovného pojednání o tomto slově chytají se jako spásy své duše a vyvozují z něho výrok: **„Není pravda, že v RK. stojí „bedrosť“ ale stojí tam bodrosť!** *Je tedy i dle prof. M. Hattaly* **RK. najisto padělaný!“**

Že i sem tahají jméno prof. M. Hattaly, je zase jedna z oněch infamií, o nichž jsme již z předu promluvili. Platí tedy o ní, co jsme tamž o ostatních byli pověděli. Za to jsme sobě umínili, že jim tím slovem „bedrost“ dokonale a navždy pokazíme radost. Aby každý, ať filolog ať nefilolog, ať professor ať neprofessor, vědec i nevědec, zkrátka každý, kdo nemá příležitosti zkoumat ledví osudného slova v musejním originálu neb dle některé fotografie, mohl o něm utvořiti si svůj vlastní, zcela neodvislý úsudek, dali jsme slovo „bedrost“, dle fotografie zvětšit a podáváme je zde ve **zcela věrném**, phototypickém snímku na úsudek celé české veřejnosti.*) Psáno je v RK., jak je zde zvětšené otiskujeme:

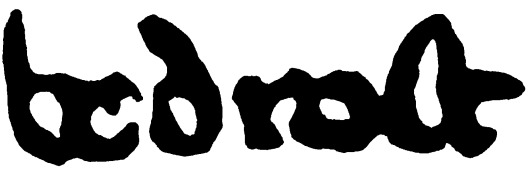

Nuž kdo měl pravdu? I necvičené oko nemůže tu čísti bodrost. Ba ani nelze tvrdit, že by spojovací čárka mezi hořejškem a dolejškem byla se mohla vytratit, a tím způsobem že z **o** povstalo **e**; neboť by v případě tomto prostor mezi oběma vybíhajícími čárkami nebyl tak čistým; aspoň inkoust spojovací čárky, — kdyby skutečně byla jen odpryskla, — vniklý do pergamenu, byl by asi ve fotografii zvětšené neb negativní tak viditelným, jako rasury, které liší se obyčejně jen bledostí svou poněkud od písma ostatního. Můžeme tu zároveň odkázati k pozorování s drobnohledem, pod nímž jasně čte se bedrost.

Tak tedy nade vši pochybnosť **„bedrost“**.

Co z toho jde? Chceme-li k tomuto nepopíratelnému objevení obrátit úsudek p. Masarykův, můžeme s větším o něco právem tvrdit, že *když je nepochybnou pravdou, že v RK. stojí bedrost, je podle pana T. G. Masaryka samého* **rukopis náš najisto pravý a nepochybný.**

---

*) Aby odpůrci rukopisů nemohli opakovati výčitku učiněnou první naší publikaci z „Nár. Listů“, opatřili jsme tuto phototypický snímek osudného slova „bedrost“ *věrně dle fotografie.*

Ostatně nechť stojí v RK. „bedrost“ či „bodrost“, na pravosti jeho tím ničeho se nezmění. Mohlť bychom citovati zde celou řadu slov, jak českých tak jinoslovanských s kořenem bodr, na důkaz, že ani slovo „bodrý“ nemůže se pokládati za novotvar.

Však je ze všeho zjevno, že odpůrci chybně a nesprávně četli a vykládali rukopis, že jsou v patrné nepravdě, a že místo aby srovnali úsudek svůj podle pravdy, na základě bedlivého pozorování a studování, bez ostychu dále podrývají a zlehčují naše staré písemné památky s neslýchanou buď lehkomyslností aneb zlovolností, z nichž ani ta ani ona neslouží ke cti ani národu, ani vlastní jich „vědecké“ reputaci!

XXI.

Vyvrácení palaeografických a pravopisných pochybností.

Přicházíme k *palaeografickým* pochybnostem našich odpůrcův. „Laskavostí některých *dobrých* palaeografů“ — dostaly se prý profes. Masarykovi zevrubné popisy RKho do ruky. (Ath. čís. 7., str. 243.) Bereme s dychtivostí článek p. Masarykův do ruky, abychom se dočetli o „zevrubných popisech dobrých těch palaeografů“; však mimo známé posudky několika velmi pochybných palaeografických veličin a mimo výroky sem ani nenáležející několika skutečných autorit, nenacházíme v celém článku než *jedinou* pochybnost, a ta týče se vlastně starého *pravopisu*, na znamení, že páni pochybovači *nevědí vlastně ani, co je palaeografie;* vždyť porovnávají dokonce písmo RK. s písmem starých listin, které náležejí do doby zcela jiné.

Pomocí „dobrých palaeografů“ a nějakého anonyma K. J. Černého vypátral prý prof. T. G. Masaryk, že v RKském píše se **rs** tam, kde v jiných starých českých rukopisech ze 14. věku psávalo se **rz**. (V rukopisech, v kterých se **ř** označuje písmenami **rs** [a ne rz], píše se prý ž = s a ne z, a s = zz a ne ſ neb s jako je v RK.) Je patrno, že ti „dobří palaeografové“ jsou ještě silnými začátečníky, ne pouze v palaeografii, ale v samém pravopise.

Pan Masaryk předně sám doznává (na str. 244), že **ř**, tak jak je psáno v RKském, pro svou podobnosť *může se čísti* **rš** i **rz**; však co o ostatních písmenech tvrdí, *je prostá nepravda.* „Dobří jeho palaeografové“ ho patrně špatně poučili. V „Časopise Českého Musea“ z r. 1884 na str. 244 popsal p. *Patera* staročeské zbytky o Adamovi a Evě z první čtvrti 14. stol., jež sám teprve v kapitolní knihovně roku 1879 byl objevil. Tu dokládá p. Patera, že tam **s** vyznačuje se písmenou **ſ** a na konci slov **s**; **ž** se označuje vždy samým **z** a měkké **ř** nejčastěji **rz**, ale též **rſ**. Co je z toho nade vši pochybnosť patrno? *Že v té věci nebylo dlouho vůbec žádného pevného a jednotného pravidla,* **nýbrž že každý písař psal svým způsobem.** Vždyť ani v latinském a německém jazyku v té době nešetřeno stejných pravidel.

Aby nám ostatně nepřišli naposledy také ještě s nějakou *staročeskou normální orthografií* v této příčině a podle ní dle své ušlechtilé neostýchavosti neupřeli také prostě pravdu a netvrdili v některém

příštím čísle „Athenaea“ zase se vším „důrazem“ své vědecké pravdymilovnosti, že „*z vážných námitek jejich ještě ani jedna není vyvrácena*“ — a aby znovu nechtěli svému ubohému, osmdesátihlavému obecenstvu namlouvati, že v staré době psávalo se všude rz, kde v RKském píše se rs, podáváme jim zde k poučení a k potěšení *celý dlouhý rejstřík* starých, *nepochybných* rukopisů s různým psaním hlásky ř a nejvíce s takým, jaké se vyskytuje v RK.:

1. Píseň „Slovo do světa stvořenie“ (z druhé polovice XIII. století) nemá ani jednou ř, ale píše ř jen pouhým r. (Časopis Musea 1878 str. 293—4.)

2. Staročeské glossy v homiliáři Opatovickém (z druhé polovice XIII. stol.) mají za ř obyčejně pouhé r, a jen jednou rſ a jednou rz. (Časopis Musea 1880 str. 119.)

3. Staročeské glossy v latinském žaltáři musejním (asi z konce XIII. století) mají za ř ještě často pouhé r vedle rſ a rz. (Časopis Musea 1879 str. 403.)

4. „Píseň o božím těle“ (asi z konce XIII. století) má za ř obyčejně pouhé r, dvakráte rſ, jednou rz a dvakráte přesmyčkou zr, poněvadž písaři nebylo ještě dosti známo, zní-li z před nebo po r. (Časopis Musea 1882 str. 112.)

5. „Toulec sv. Bonaventury“ (asi z konce XIII. století) má rz za ř jen jednou, přestávaje jinde na samém r. (Časopis Musea 1879 str. 575.)

Ano i ve XIV. století vyskytuje se v rukopisech za ř pouhé r, ku př.:

6. „Zbytky rozmluvy p. Marie a sv. Anselma“ mají vedle rſ a rz jednou r. (Časopis Musea 1880 str. 346.)

7. „Zbytky Svatovítské legendy o sv. Jiří“ mají za ř vedle rz a rſ jedenkráte pouhé r. (Časopis Musea 1881 str. 274.)

Vedle rz a rſ označuje ř též literami rs víc anebo méně nedůsledně:

A) nejstarší ze zbytků rýmovaných Alexandreid, t. j. budějovickomusejní, z konce XIII. věku, maje za ř

1. nejčastěji rſ: uzrſiew = uzřev ve v. 29. atd.

2. jednou rs: uwiers = uvěř ve v. 102.

3. rz: rzka = řka ve v. 293., který je však v originále 4a 44 připsán nejspíše pozdější rukou a znamenán literou a.

B) Jindřicho-hradecký téhož asi věku.

1. nejčastěji rz: przigidu = přijidú ve v. 6. atd.

2. jednou rs: *maters* = mateř ve v. 136.

3. pouze r: *patruyucze* = patřujúce v. 67. *a na prozriedku* = na prostředku v. 75.

4. *k nepraztelom* m. neprzatelom = nepřátelóm v. 15.

C) Budějovický ze samého počátku XIV. věku před 1306.

1. nejčastěji rſ: neprſately prſielztýtý = nepřátely přelstiti verš 30 atd.

2. rz ve *krzta* = křta v. 235.

3. rs dvakrát: *twars* = tvář v. 165. a *nevíers* = nevěř v. 318.

D) Ostatní nejmladší: musejní, Šafaříkův a Svatovítský píší stále **rz** m. **ř** mimo některé chyby, jako na př. *ſtrziczc* m. *strýce* ve v. 779. Svatovítského, *przicz* a *przycz* m. *pryč* ve v. 909., 1052. a j. téhož; svým *rzityerzom* m. *rytieřom* ve v. 1025. téhož.

Co říkají „dobří ti palaeografové“ p. Masarykovi k těmto tak četným vážným dokladům, jichž se nám dostalo laskavostí pp. prof. M. Hattaly a Ad. Patery, kteří jistě více rukopisů staročeských prozkoumali, než jich p. Masaryk s pomocníky svými palaeografickými kdy viděl? Budou ještě dále podvádět českou veřejnosť tvrzením, že pravopis RKského je prací novověkého padělkáře, a že to rs našeho rukopisu místo jejich „normálního“ rz v žádných jiných starých listinách českých nepřichází? Položili jsme zde úmyslně *celou dlouhou řadu* dokladův proti lehkovážným námitkám jejich, abychom rozbili *váhou a silou* svých citátův plytké a zlovolné podezřívání, aby se neosmělovalo více na novo podezřívati a zlehčovati našich rukopisů bezcennými papěrkami svých „dobrých palaeografů“, kteří vlastně ani náš RK. ani jiné staré rukopisy správně čísti nedovedou.

O skutečných palaeografických námitkách a pochybnostech nedočetli jsme se v článku „Athenaea“ (str. 243 — 249) vlastně ničeho. Páni pochybovači nenalezli žádných; utíkají se proto k výrokům cizích palaeografů, zejména německých. Výroky osmi palaeografických autorit vedou do boje proti rukopisům; však vizme, jaké jsou některé z těchto autorit a jaké ceny jich výroky?

1. *Jiří Pertz* z Mnichova mluvě o rukopise *Zelenohorském* praví, „že domnělý tento nejstarší pozůstatek českého jazyka na rozškrábaném pergameně, s čarami inkoustovými a písmem, které upomíná na 14. století, bezpochyby stvůrou jest novější“. — Úsudek tento neklade ovšem pergamen, písmo a celou zevní úpravu RZ. do nejstarší doby, nýbrž do doby mladší, dle písma do století 14.; v tom smyslu je mu stvůrou novější. Z úsudku jeho však nerozumí se, že by dotyčný rukopis sepsán býti *musel v době naší.* — Rukopis Královédvorský prohlásil Pertz za **nepochybně pravý.**

2. Druhý palaeograf Dr. *Theodor Sickl* ve Vídni přednáší prý o RZském, že „písmo nesrovnává se s nižádným písmem IX. neb X. století; že pod řádky taženy jsou inkoustem linie barevné, kterýchž *až do 13. století* nebývalo, a že Libušin soud *psán jest inkoustem štávozeleným, jenž jest zřejmou známkou falsifikace, poněvadž v starých památkách užívalo se toliko inkoustu černého a červeného,* a zelená barva, kde se shledává, jest jenom účinkem oxydace na *některých místech* rukopisu, vzduchu vydaných, jako na př. na přípisu v Rajhradském Martyrologium Romanum z IX. stol. a v Roudnickém Nekrologu z 15. stol.“ —

Uvažme blíže cenu tohoto palaeografického úsudku. Že se písmo Libušina Soudu nesrovnává s nižádným (totiž dosud známým —) písmem IX. a X. století, je pravda, již ochotně připouštíme; je to však známkou podvrženosti? Nemůže dnes zejtra najíti se starý rukopis s podobným písmem? A je naprosto nemožno, že písař Libušina soudu měl tak zvláštní ode všech písem svého věku zcela rozdílnou ruku,

jako i dnes někteří písaři a spisovatelé mají své zcela prazvláštní písmo?

Dokazujou „barevné linie, pod řádky tažené“, že je RZ. padělkem naší doby? Ani Sickl nic podobného netvrdí; on jen má za pravdu, že dotyčný rukopis nepovstal *před třináctým stoletím*. Nuž ať byl tedy psán neb opsán v 13. století; je proto bezcenným *novověkým* padělkem? Dr. Sickl vidí v zeleném inkoustu, jehož se prý „v starých památkách neužívalo“, známku *falsifikace*. Však právě tímto výrokem ztrácí úsudek tohoto palaeografa *všelikou cenu*. Zelená barva v starých rukopisech není „jen účinkem oxydace na některých místech rukopisů, vzduchu vydaných“; nýbrž inkoustu zelené barvy **bylo v starší době skutečně užíváno, jakž toho nepochybný podává důkaz** rukopis pergamenový z druhé polovice čtrnáctého století: *„Libri beati Ambrosii* nacházející se v našem Museu pod signaturou 1. B. 14. Kodex tento, — silná kniha, čítající plných 168 listů a výborně zachovaná, je **celá psána inkoustem zeleným**, který nepovstal a nemohl povstati oxydací na vzduchu, neboť je barva v celé knize stejně zelená, jen někde bledší, někde silněji vystupující; nikde nejsou při ní známky ani částečné ani porůzné oxydace, které ostatně nelze sobě ani mysliti při knize tak objemné, tak výborně zachované, která téměř stále je zavřena a není přístupna vzduchu jako nějaký několikalístkový pergamen.

Každý se může v musejní knihovně o tvrzení našem na vlastní oči přesvědčiti. Ostatně i archivář pan Dvořák v Roudnici objevil nedávno v tamním knížecím archivu starou pergamenovou listinu psanou taktéž *inkoustem zeleným*. **Tím padá jediný důvod**, *z kterého Dr. Sickl pokládal a prohlásil RZ. za falsifikát.*

3. Co třetí palaeografickou svou autoritu proti našim rukopisům uvádí dr. Masaryk berlínského professora dra. *W. Wattenbacha.* Tuto palaeografickou veličinu necháme si na konec této kapitoly.

4. Čtvrtou autoritou je našim pochybovačům dr. *Gustav Winter.* Je to úřadník při c. k. dvorním archivu ve Vídni, který prý, když mu „předložen byl *snímek* „Libušina Soudu“, pohleděv na I. list a na několik písmen, tázal prý se, „to že je staré?“, a když se mu řeklo, že se klade „do IX. století“, „usmál se, složil knihu (totiž spis „Die ältesten Denkmäler der böhm. Sprache“ od Šafaříka a Palackého, v níž se nachází *v hrozné nepodobnosti* snímek „Libušina Soudu“) a usmívavě ji vrátil.“

Co vychází z celé této historie? Je to nějaký vědecký úsudek odborníka na základě *přesného zkoumání? Je vážným, vědeckým výrokem v důležitém literárním sporu, kde jde o důktlivé kulturní interesy*, **pouhý úsměv, prostý všech důvodů?** A může míti váhu úsudek palaeografa, který rukopisu ani neviděl, a který soudí jen z pohledu na snímek, a k tomu na snímek velice nevěrný, veskrze nepodařený? Sám kanovník Petruševič, na něhož se professor Masaryk odvolává, praví ve svém spise na stránkach 40—42. o dotyčném snímku: „Tím způsobem celá vnešní povaha písma *nepodobá se originálu*, ani malovaná znamení, vyskytující se v něm; *pročež tento sní-*

mek naskrze se nehodí ku palaeograficko-kritickému prozkoumání originálu.“

5. Tento právě jmenovaný lvovský kanovník *Antonín Petruševič* je našim pochybovačům znamenitou palaeografickou autoritou proto, že nazval RZ. „starým cárem“ (na str. 52. a nikoli na 45. jak „Athenaeum“ chybně udává). Je to prý „palimpsest; spodní písmo z 13. věku proráží prý posud skrze vlákna pergamenu, svrchní pak písmo má prý na sobě zřejmé známky padělanosti, a pod řádky spatřují se tažené linie též ze 13. století.“ — Škoda, že počestný ten kanovník a veliký před bohem pleskal nevypátral i kalamář, do něhož falsátor namáčel, a péro, kterým psal. Rozumí se, že na celém tom bájení tohoto „palaeografa“ není ani slůvka pravdy, jak se každý na vlastní oči v museu může přesvědčiti a jak znalci, zejména chemiky, již dávno naprosto zjištěno. Ctihodný kanovník nemá patrně o palaeografii ani zdání; rozumí jí asi tak, jako my jeho kanovnickým exercicíím; on je v každém ohledu pouhým dilettantem, který na staré pergameny asi tak dívati se dovede, jako my na jeho breviář, a který ani jednoduché citáty z češtiny správně opsati neumí. A tento mnohomluvný ctihodný kanovník, který na str. 51. a 52. sám praví, že *„pozorování jeho RZho netrvalo déle než pět minut“* — je *autoritou* našim pochybovačům, kteří jsou ve své skepsi jinak tak rigorosními, že je jim každý chloupek nápadným, když se jedná — o zlehčení našich rukopisů! —

Naši pochybovači appellují také na úsudek starého *Dobrovského*, který ovšem pochyboval o pravosti „Libušina Soudu“, horuje jinak velmi rozhodně pro rukopis Královédvorský. Nejtrefněji charakterisuje zlovolnou snahu našich podezřívačův, kteří zdaleka větří stopu každého slůvka, kterým by zjednali důraz svému podezřívání — že se dovolávají i svědectví zvěčnělého Palackého a archiváře dra. Emlera, kteří oba přec tak rozhodně hájili a hájí pravosť *obou* rukopisů! Že prof. Emler pozoroval na „Libušině Soudu“ *„palaeografické zvláštnosti“* a Palackého že r. 1829 *„znepokojoval celkový dojem“* — je jim tak vítaným důkazem o podvrženosti, že nad ním zapomínají, že zrovna Palacký r. 1840 s neobyčejným důmyslem dokázal nezvratně pravosť našich rukopisů.

Palaeografické autority p. Masarykovy vyslovily nanejvýše pochybnosť *o pravosti rukopisu Zelenohorského; však žádný z nich, vyjma Wattenbacha, nepochybuje o pravosti i rukopisu Královédvorského;* ba naopak každý z nich *byl o pravosti* této staré písemné památky *přesvědčen.* Když zmínění palaeografové jsou našim podezřívačům autoritami pro posouzení RZho, musí jim býti autoritami i při posuzování RKho a musí tedy dle jich úsudku páni pochybovači aspoň RK. *uznati za pravý.*

Shodujeme se v jednom úsudku s prof. Masarykem. Dle něho jsou takové jazykové shody mezi oběma rukopisy, že jedním padá i stojí druhý. (Ath. str. 247.) Když tedy žádný z palaeografův p. Masarykových nepochybuje o pravosti RKho, *nemůže dle nich a dle vlastního úsudku prof. Masaryka pochybováno býti ani o pravosti rukopisu Zelenohorského.*

Však jednu palaeografickou autoritu má prof. Masaryk přece pro podvrženost *obou* rukopisů.

Je to berlínský professor dr. *W. Wattenbach*, který je největším prorokem našich pochybovačů, a pro kterého se pochybovačské panstvo rozzuřilo na nás do té míry, že na hlavu prof. Hattaly, — který k tomu přichází jako Pilát do Creda — sypou celou spoustu nejroztomilejších epithet. —

Prof. Masaryk a spol. vyčítají nám vědeckou ignoranci, nedbalost a klamání obecenstva proto, že jsme prý o berlínské jejich autoritě tvrdili, že nesoudí z autopsie, z vlastního poznání rukopisů, nýbrž že odsuzuje naše staré písemné památky jen prostě ve *víře v úsudek jiných* pochybovačů.

Nuž a neměli jsme snad pravdu?

Studoval někdy prof. Wattenbach co *palaeograf* naše rukopisy dle originálů? Na tuto otázku mají naši pochybovači na str. 246. Ath. již hotovou odpověď. Dle nich mohl Wattenbach pozorovati naše rukopisy a utvořiti si o nich soud *dle fotografických snímků*; neboť „tomu (prý) přece každý laik rozumí, **že fotografický otisk** *palaeografovi, pokud se písma podtýká, dostačuje.*“

Není sice jedno, posuzuje-li se stará listina dle originálu nebo dle fotografického snímku, ač ovšem i dle tohoto by si byl mohl berlínský palaeograf utvořiti o našich rukopisech nějaký úsudek; však p. prof. *Wattenbach* **nikdy ani fotografických snímků našich rukopisův v ruce neměl**, jak sám zřejmě přiznává na str. 174. a 175. Histor. Zeitschrift von Sybel, München 1863, kde doslovně praví:

„Die vollständige Literatur der Streitschriften, welche durch Feifaliks zuerst geäusserte Zweifel hervorgerufen ist, findet man bei Jireček S. V.—VII. verzeichnet; es gehört dazu auch die *photographische Ausgabe der Handschrift*, **welche mir leider nicht zugänglich ist.**“

Nuž, měli jsme tedy pravdu či neměli? Máme pro své tvrzení, že prof. Wattenbach naše rukopisy *nezná*, ostaně ještě jiných dokladův.

V listu nám z Berlína dne 14. dubna 1886 zaslaném praví prof. W. Wattenbach doslova, že nemá chuti pustiti se do kontroversy o našich rukopisech, neboť *„nemá absolutně žádného času, aby se* **zahloubal do studií o nich**“.

V jiném konečně listu ze dne 29. března 1886 do Prahy zaslaném praví, *že „o tak těžké a sporné otázce mohl by se* **vysloviti jen po nejbedlivějším zkoumání**, *k němuž však nemá ani času, ani chuti.* *)“

Nuže, co z toho jde? *Že prof. Wattenbach sám se přiznává, že naše rukopisy nezná, neodvažuje se proto ani vysloviti o nich svůj vlastní úsudek, k němuž se mu nedostává potřebných studií a znalosti věci.*

---

*) Do originálů obou Wattenbachových listů mohou páni pochybovači každou chvíli nahlednouti; jsou jim u nás k disposici.

Ba ještě více; on *ani neviděl, tím méně četl spisy, dle jichž úsudku řadí naše rukopisy bez vlastního vědeckého přesvědčení prostě mezi falšované.* (Viz Ath. str. 246.*)

Tak tedy vypadá ta *jediná* palaeografická autorita pro palaeografické odsouzení *našich rukopisů!* Byly či nebyly naše námitky proti úsudku tohoto palaeografa oprávněné?

A mají pochybovači naši jediné skutečné, vážné autority pro své tvrzení, že naše rukopisy jsou padělány? Nemají ani jediné!

Za to vyslovila se celá řada výtečných palaeografův a vynikajících spisovatelův po dlouhém a bedlivém studování obou rukopisů pro jich *nepochybnou pravost.*

Klademe zde výroky jejich, pokud jsou nám přístupny:

Dobrovský, geniální znalec slovanských jazyků, píše o RK. (Geschichte der böhmischen Sprache und älteren Literatur, Prag 1818, str. 385): „Soudě dle písma, *spadá sbírka tato mezi léta 1290—1310. Některé z básní jsou vzhledem* **na původ svůj ovšem starší.**“ Broje proti RZ. ve Vídeňských letopisech r. 1824, přidal ještě 10 let pro RK. anebo položil jej do r. 1290 až 1320.

J. J. Srezněvský klade RK. **do konce XIII. a počátku XIV. století.** Журналъ Министерства Народнаго Просв., том. LV. отд. VI. стр. 157.)

Kunik, *akademik* a bibliotekář akademie v Petrohradě, vyslovil se o **pravosti** RK. ve svém článku o RKém (viz Записки Ум. Академіи Наук. Томъ Пой.)

Ad. Patera, kustos Českého Musea, který nad jiné vyniká palaeografickou znalostí a veliké množství starých listin prozkoumal, a o němž sám odpůrce našich rukopisů prof. *Jagić* se pronesl, že „má velikou palaeografickou zkušenosť“ — *vystupuje rozhodně pro pravosť RKho.*

Dr. J. Emler: vyslovil se o našich rukopisech:**) „Se stránky palaeografické **nikdy jsem neměl pochybnosti o stáří rukopisu Královédvorského.** *Pergament jest starý, středověký; zevní úprava jeho před psaním nejeví žádných odchylek od obyčejův v příčině té ve věku XIII. a XIV. obvyklých, písmo má ráz věku XIV. a* **jeví takovou jistotu a jednolitosť, že není dobře na napodobení mysliti.**

Rukopis Zelenohorský jest co do stránky palaeografické zvláštností; pro tvar některých písmen, zvláště písmena **a** v něm přicházejícího, nebyl psán před druhou polovicí věku XIII.“

Jos. a Herm. Jireček ve spise: „Die Echtheit der Königinhofer Handschrift kritisch nachgewiesen“ bohatým a cenným materiálem dokázali pravosť RKského, vyvrátivše veškeré námitky do r. 1862 proti pravosti RKho uveřejněné.

Šafařik a Palacký (Die ältesten Denkmäler der böhm. Sprache. Str. 31.) o „Libušině soudu“: „Máme před sebou **nejstarší památku**

*) Citujeme úmyslně Ath., aby se nám nevytýkalo opět, že citujeme nesprávně.

**) Již v kapitole VI. citováno.

Českého písma, kteréž ve svém způsobu liší se v mnohém od písma v západní Evropě užívaného. Podotýkáme, že některé z těchto odchylek opakují se v největším počtu pozdějších ukázek (dokladů) českého písma, takže nevyplynuly z rozmarů neb nápadů jednotlivých písařů, nýbrž z užívání od staletí trvajícího. Musíme proto přijati za pravdu, že utvořila se v dobách nejdávnějších zvláštní škola *českých písařů*, kteráž existovala po staletí vedle školy *latinské*, rovněž v zemi platné.“ O pravosti rukopisu Královédvorského jak Šafařík tak Palacký co nejrozhodněji byli přesvědčeni.

Jiří Pertz vyslovuje se (v „Archiv der Gesellschaft für ält. d. Geschichtskunde. IX. sv. 1847) o RKském.: „Knihovna Českého Musea chová mimo jiné i zlomky rukopisu Královédvorského, **které pocházejí z počátku 14. století.**“

L. Krumml píše (Heidelberger Jahrbücher 1868 na str. 585.): „Rukopis (RK.), praví protivníci, nevyhovuje již v *palaeografickém* ohledu požadavkům, kteréž na něj jako v dřívějších stoletích původ mající klásti se musí. To byla by důležitá námitka, avšak obhájci odvolávají se v ohledu tom na autoritu Pertze, který prohlásil, že pochází ze začátku 14. století, a připouštějí, že se v podobě (Schreibweise) jednotlivých písmen a slabik vyskytují mnohé zvláštnosti, jakož si i pan Hanka dovolil různé opravy (Nachbesserungen), aby písmo učinil čitelnějším, že však *tyto zvláštnosti* vedle snadno viditelných a zcela neumělých oprav Hankových **jsou právě svědectvím pro jeho pravost. Nelze proto z této stránky míti žádné odůvodněné pochybnosti; pohled na rukopis (a dali jsme si jej ukázati velmi důkladně), neučinil ani na nepředpojatého nikterak dojem, že by byl uměle dělán a že jedná se zde o padělání.**“

V. Göthe. I k výroku tohoto největšího spisovatele německého můžeme se na prospěch obou rukopisů odvolati. Velký tento básník a geniální myslitel, znaje básně obou rukopisů z německých překladův, tak bystře pronikl jich obsah, že trefný úsudek jeho má neobyčejné váhy. Byl tak přesvědčen o pravosti a o velikém stáří našich rukopisů, a tak unešen poetickou cenou jich obsahu, že, jak známo, sám píseň „Kytici“ přeložil.

Klassický tento svědek praví v 33. sv. svých spisů (Cotta 1840) na str. 321.: „Objevení rukopisu Královédvorského, který nás seznámil s **neocenitelnými zbytky nejstarší doby**, naplňuje nás nadějí, že se podobných památek najde více, o jichž sdělení tím usilovněji žádáme, *čím méně zachovalo se v národní písni* **podobných předkřesťanských aneb z doby prvního křesťanství pocházejících projevů** *tenkráte ještě polonevzdělaného*, **však přes to nejjemnějším citům přístupného národa.** A na str. 406. sv. 32. jmenuje Göthe naše rukopisy „**drahocennými pozůstatky staré české literatury, které nebyvše nikdy úplně zapomenuty, v době naší neočekávané bohatým objevením jsou rozmnoženy.**“

Jak. Grimm, nejslavnější německý jazykozpytec vyslovil se o „Libušině soudu“ v listu P. Šafaříkovi 10. října 1840: „Jakmile jsem spatřil snímek „Libušina soudu“, **zmizely všechny pochybnosti; něco takového musí být pravým, nemůže být sfalšovaným.**“

Nejsou-liž to vesměs vážnější palaeografické a vědecké autority, než páně Masarykův Wattenbach, který dle vlastního doznání naše rukopisy tak málo zná, že si o nich nemůže učinit ani pravého úsudku?

Veškeří zde jmenovaní palaeografové a v liter. kritice proslulí spisovatelé, mezi nimiž mužové tak vynikající jako **Dobrovský, Šafařík, Palacký** a nejslavnější německý filolog, **Jakub Grimm**, a sám mistr **Göthe**, jakož i nejpřednější naši spisovatelé a osvědčení znalci jazyka, staré literatury a našich dějin prof. V. *Tomek*, Eraz. *Vocel*, professor M. *Hattala*, prof. *Hanuš*, Jar. *Erben*, Fr. Lad. *Čelakovský*, bibliotékář *Vrťátko*, J. P. *Koubek*, prof. *Tieftrunk* a j. vyslovili se pro pravost ne-li obou písemných památek, aspoň rukopisu Královédvorského, jehož nepochybná pravost je zároveň důkazem pro pravost rukopisu Zelenohorského.

Můžeme říci, že veškeré palaeografické autority, které naše rukopisy viděly a studovaly, vyslovily své přesvědčení o pravosti rukopisu Královédvorského.

Je tedy pravost našich rukopisů nejen dle jich obsahu, ale i dle vnější úpravy nepochybná, a všeliké námitky a pochybnosti odpůrců jen *bezdůvodným, buď lehkovážným aneb zlovolným podezříváním.*

XXII.

Aesthetická cena našich rukopisů.

Ve svém sporu s koterií, která sobě usmyslila zohaviti staré naše písemné památky, přicházíme dnes k části nejohyzdnější: *k „aesthetickému rozboru“* páně Masarykovu. — Několikrát odložili jsme poslední sešit Athenaea, než jsme překonali nevoli, nudu a ošklivost a přečtli celý ten dlouhý „rozbor“, který je tak málo aesthetický, jako je „stříbropěnnou“ naše Vltava kolem staroměstských výtoků, když je nejvíce zakalena.

Ani nevíme, co více vyniká z „aesthetického“ toho (sic) „rozboru“: zdali mělká, planá nevědomost, anebo drzá ona domýšlivost, která s tak nepatrným materiálem a s takou, u nás málo obyčejnou frivolností staví se nad úsudky celé řady mužů proslulých, aby pouhou svou domýšlivou lichou impertinencí zlehčila cenu nejdražších zbytků staré naší kultury! Od počátku boje zanechával prof. Masaryk rozbor aesthetický výslovně sobě, co nejpovolanějšímu; teď tu povolanost konečně známe! Duševní prázdnota, vypínavost a nesmírná bezohlednost vůči důležitosti předmětu přímo zarážející, a hospodský vtip — toť páně Masarykova „aesthetika“! Po přečtení dlouhého toho bezcenného rozkladu můžeme říci, když ani nejjízlivější zloba a umíněnost nedovede ničeho vážnějšího pověděti proti našim rukopisům, že jsou najisto beze vší pochybnosti *pravé.*

Co máme vlastně říci o tom Masarykově „aesthetickém rozboru“? Máme brátí do opravdy aesthetický výklad „vědce“, který nemá ani jasného pojmu o tom, co je aesthetika a co jejím je úkolem? V celém, dlouhopustém pojednání plete si aesthetiku jednou s logikou, podruhé se sociologií. Jednou je mu úlohou *aesthetiky* zkoumati, zdali shody a podoby v básni jsou s místa na místa přenešeny, aneb vznikly-li podobnosti nápadnější na různých místech samostatně; jakoby *původ* básně a místo, s něhož byla přenešena, byly měřítkem aesthetické její ceny! Jinde zase ubírá básni ceny proto, že nejmenuje osoby plným jmenem, tu zase kazí mu krásu *„nemožnost děje“* v básni; jakoby nemohla být krásnou báseň, která si obrala za látku děj nemožný, jaký na př. obral sobě Dante ve své „Božské komedii“ anebo Milton ve svém „Ztraceném ráji“. Jakoby „nemožný děj“ pěkné soše sv. Jiří na hradě pražském, anebo Laokoonu, tomuto arcidílu výtvarného umění, ubíral umělecké ceny! — Na jiném místě plete si grammatiku s krasovědou; tu vyčítá dokonce germanismy starým našim básním! a dokazuje z *„aesthetického* stanoviska“ na základě *Kottova slovníku* (!), jak ubírají básni aesthetické ceny složitá slova: „dlúhopustý, strébropěný, zlatopiesky, bělestvúcí“ atd.! I jazykové „nemožnosti“ (sic) jsou proti jeho aesthetice a největším důvodem pro odsouzení našich básní se stanoviska aesthetického je mínění jeho o nich, že jsou *„moderní“*; jakoby moderní básně nemohly naprosto být krásnými! — Tak vypadá ta aesthetika páně Masarykova! Za úvod k svému rozboru podává všeobecné pojednání, které je vzato patrně z nějaké zastaralé čítanky. Chce nás tou bezcennou veteší poučovat, jakoby nikdo u nás neměl pojmu o tom, co je krasověda, a jakoby nikdo zde neznal rozdílu mezi básní umělou a prostonárodní! Však o tom promluvíme později. Dnes chceme jen poukázati *k surovému a bezohlednému odsuzování* našich starých památek se strany muže, který nemá ani vědecké ani osobní způsobilosti, aby o jich aesthetické a kulturní ceně pronášel svůj soud. Z celého dlouhého jeho „aesthetického rozboru“ je jen nade vše jasná snaha hanobit a podezřívat. Jaký jiný účel mohou míti v otázce *o pravosti* rukopisů dlouhé ty výklady aesthetické, o nichž spisovatel sám praví, že *„nikdo soudný nepovažuje jich za* **objektivně rozhodčí“?** (Ath. str. 165.)

Proč je tedy tahá do tohoto sporu? Či chce zničit cenu našich rukopisů i pro případ, že i sám bude muset přiznat jich pravost a starobylý původ? K posouzení básnického významu starých našich básní nedostává se mu všeho, čeho k úsudku potřebí. Jak může posoudit hodnotu básní našich rukopisů, jich původ a kulturní význam, i rozdíl mezi umělými a prostonárodními, když nezná starší poetická díla slovanských národů vůbec, ba ani zbytky starého českého písemnictví?

Či lze posuzovat staré slovanské epos a lyrické písně, jich krásy a význam dle pravidel nějaké zastaralé německé aesthetické pranostiky? Pojem krásy je *subjektivní*, je jiný v různých dobách a jiný různých národech. U starých Slovanů byl zajisté jiný, než u moderního německého professora, dle jehož pojmu o krásе měří prof. Masaryk

staré naše básnické památky. Číňané mají zajisté jiný pojem o kráse, než Pařížané; v Africe má dosud černá barva týž význam jako u nás bílá a tak jak my malujeme čerta černě, kmenové aethiopští natírají jej barvou bílou.

Na postihnutí ceny krásy nelze vzít tedy měřítka všeobecného, absolutního, ani lokte, ani váhy, ani počtu pravděpodobnosti, ani dat o historické přesnosti, ani pravidel sociologických. „Krásu lze postihnouti *jen citem*," jak Kant praví: tu neplatí žádných absolutních doktrinářských pravidel.

„Pergamen že jest zázračnou tou studnou,
z níž doušek na vždy žízeň stiší?
Ne, není občerstvení pro palčivost trudnou,
jestli ti *z vlastní duše nevyprýští!*"

Tak praví Goethe ve Faustu. Ano, *cit vlastní, vrozený cit* zde rozhoduje! Posuzovatel musí mít především *cit pro věc*, o níž soudí; a jde-li o posouzení starých našich památek, musí míti pietu k nim, nikoli však předpojatost, která z předu vyhledává malicherné důvody k bezohlednému zohavení a zostuzení. — Tu platí slovo Kollarovo:

„Opovrhují-li tito synové Slávy vlastními poklady a národními plody, my jich jenom srdečně litujeme: *ale ať si neosobují úsudek o tom, k čemuž jim přední živly a podmínky chybují, totiž: cit k národu, láska k řeči a znalosť básnictva.*"

Kdo chce pojmouti krásu našich básní, *musí pro tuto krásu míti smysl, musí pro ni míti srdce, musí jí rozuměti.* Více než všechen chladný realismus našeho aesthetika v Athenaeu a jeho pravidla pro aesthetické a neaesthetické jeho „složeniny" a jeho linguistickou krasovědu platí tu pravda *Schoppenhauerova:*

„Jako slunce potřebuje oka, aby svítilo, hudba sluchu, aby zněla, jest i cena všech mistrovských děl z oboru umění a vědy podmíněna *spřízněným s nimi duchem, k němuž mluví. Jen on zná to čarovné slovo, na něž pohnou se duchové v díla ta zaklatí a ukáží se. Obyčejná hlava stojí před nimi jako před zavřeným zázračným kruhem nebo jako před nástrojem hudebním, na nějž neumí hráti, z něhož tedy jenom nepravidelné tóny vyluzuje, ačkoli nejčastěji dovednosť v tomto ohledu si přisuzuje.* A jako týž olejový obraz, viděný jednou v tmavém místě, podruhé při plném slunečním jasu, vždy jinak se jeví — tak i různý jest dojem téhož uměleckého díla, *vždy dle míry té hlavy, která je pojímá. Vzhledem k tomu potřebuje krásné dílo citícího ducha*, smyšlené dílo myslícího ducha, *aby zde skutečně bylo a žilo.*"

A toho *cítícího* ducha nenalezly ovšem staré naše básnické skvosty v muži, který zimničně sbírá materiál na jich zhanobení a věnuje dlouhé sloupce svého rozboru k tomu, aby dokázal, že staré naše

rukopisy jsou **plny vad, že jsou bezcenné, že jsou neslovanské, nepěkné a nehezké, že „nemluví mohutně do duše“** atd.

Jemu ovšem nemluví a nikdy nebudou mluviti do duše! Jeho duše lépe rozumí německému Bruncvíkovi a Stilfrídovi; českému a slovanskému duchu a původním krásám našich starých epických a lyrických básní nikdy neporozumí!

Nebudeme se s ním také o básnické ceně a kráse našich rukopisů hádat. Bylo by to zrovna tak marné, jako je marné dokazovat zde Němcům, kteří „dělají u nás z české historie německou“, že nežili od prapradávna zde. Ukažte jim na stará slovanská jména našich řek a hor, otevřete jim staré české knihy archivů v německých krajích, doveďte je k starým hrobům s českými nápisy v krajích „uzavřeného německého území“, a oni přes to budou státi na svém, že odvěká tato naše vlasť jest od jedněch hor k druhým naskrze celá zemí pragermánskou!

Jen aby každý čtenář mohl změřiti stupeň drzé odvahy našich útočníků, kteří i aesthetickou cenu našich starých památek šlapou do bláta svého podezřívání, podáváme zde úsudky vážených spisovatelův nejen domácích, nýbrž i cizích o kráse, kulturním a aesthetickém významu a o básnické ceně našich rukopisů:

Dobrovský spatřuje v RK. „sbírku lyricko-epických *prostonárodních písní*, které *předčí vše, co ze starých básní dosud bylo nalezeno*“. O epických zvláště vyznává D. i to, že v nich, ať už je nazýváme poetickými zkazkami, romancemi, balladami nebo jakkoli chceme, *nelze nepoznati tónu prostonárodních písní*“. Lyrické pak jsou dle něho *„plny něhy a líbeznosti“*. Konečně všecky úhrnem chválí, tázaje se takto: Koho by neroztoužily tyto malé ukázky po znamenitém celku, který se *lehkostí přednesu, čistotou a přesností řeči, silou a líbeznosti vyznamenává?* (Geschichte der böhm. Sprache und älteren Literatur. Prag 1818. Str. 385—390.)

Frant. Palacký: „Před Hankovým šťastným nálezem *mohli jsme sice právem souditi, že česká poesie ve středověku existovala, avšak vysoce poetický obsah, zvláštní duch a sloh, ušlechtilá a všude mohutná řeč, něžnosť a vřelosť citů, ušlechtilosť mysli, kteráž veškeré zpěvy RKho činí tak znamenitými, předčila i nejsmělejší očekávání literátův českých,* kteří v skrovných památkách českého veršovnictví z třináctého století viděli dosud jen napodobení západu, a změnila záhy i nejpevnější názory o duševním životě českém v dobách dávných. *Čech smí nyní* RK. *bez rozmýšlení klásti k nejlepším rukopisům středověku*“. (Jahrbücher der Literatur. 48 sv. R. 1829. Str. 139.)

Na str. 163. zmíněného spisu praví týž spisovatel: „Po všem, co bylo praveno, není třeba snad dokládati, jak *šlechetný duch a tón všemi básněmi rukopisu provívá, v celé sbírce není nic sprostého a nízkého,* není v něm honění se po okrasách cizích a není v něm výrazu surového.“

Str. 152.: „Vzhledem na poetický obsah svůj jest RK. v literatuře české dosud jediným a zvláštní vlastnosti jeho zajišťují mu *čestné místo mezi básnickými poklady všech národů*".

Konečně na str. 158. praví Palacký: „Čech by se mýlil, kdyby od RK. *stejný účinek v Evropě očekával* (jako od zpěvů Ossianových a srbských písní); nikoliv snad proto, že by básně tyto *byly méně výborny (neboť vynikají v jednotlivostech jak nad Ossiana* tak nad srbské písně), nýbrž pouze proto, že jich bylo tak málo zachráněno, že stojí *osaměle* v literatuře české a že pohybují se v kruhu příliš jednotvárném, než aby jevil se v nich celý svět lidský, jenž by zvláštním rázem svým, bohatostí i pestrostí ovšem poutati musil. Kdyby z básní těchto nebylo se uchovalo pouze 12, *nýbrž aspoň 120 lístků stejné ceny poetické*, byly by zajisté již do *celého světa* vzdělaného s *nejskvělejším* úspěchem uvedeny."

P. J. Šafařík a Palacký: „Co se týče *básnické ceny* této básně (Libušina soudu), nechceme se zde pouštět do rozboru jejích krás, nýbrž raději ponecháme aesthetické soudnosti každého čtenáře, aby si o tom utvořil úsudek, jenž se mu dle *subjektivního názoru, o který zde přece vlastně nejvíce jde*, zdá nejsprávnějším. Dle našeho zdání vane v této básni *duch poesie ryzí a silný a činí ji hodnou, aby stavila se po bok básním obsaženým v rukopise Královédvorském.*" (Die ältesten Denkmäler st. 85.)

Fr. Lad. Čelakovský: „To tedy vše, co se nám zachovalo z toho rukopisu. Kdyby se byla celá sbírka dochovala, co by se tu vše bylo vysvětlilo! Ale přece nám naděje svítá, že leckterý poklad se ještě nalezne. Zatím *si toho, co máme, vážme*, neboť takto se *nejčelnějším národům po bok postaviti můžeme* a takto též v čele slovanských národů stojíme, vyjmeme-li Rusy, kteří mají svého Igora, a Srby, kteří mají své junácké písně." (Květy r. 1836 st. 603.)

J. E. Vocel: „Kdokoli se zpytováním nejstarších památek jazyka českého, zvláště pak básní rukopisu Král. obírá, zajisté jest přesvědčen, že v *lahodné rozmanitosti, ráznosti a určitosti oněch starobylých forem jazykových obsažen jest vzácný poklad*, poskytující hojnou, *důstojnou látku badateli krásy* v těchto památkách se tající."

„Čtoucímu zpěvy tyto otvírá se překvapující pohled do duševního života minulých věků českého národa; *původnosť, skvělé obrazy a ladný ústroj jich mocně dojímají cit a mysl jeho.* Znamená zajisté každý vyšší význam a ladné působení idey *krásy* ve skladbách těchto panující; než zákon a základ, na němž lad tento osnován jest, *jen po bedlivějším jich zpytování duchu našemu se odhaluje.* Jest to tedy důležitá i vděčná úloha zkoumati, kterak idea krásy v původní prostonárodní podobě drahocenné tyto památky proniká." (*Aesthetický význam básní* K. R. Čas. česk. Mus. str. 442, str. 440. r. 1854.)

Však nejen vynikající čeští, nýbrž i *jinoslovanští* spisovatelé uznali velikou aesthetickou a kulturní cenu našich rukopisů:

A. Mickiewicz, nejslavnější polský básník: „Nalézáme zde (v RKském) verše, jež mohou býti ***vzorem libozvuku a prostoty.***" A dále praví: ***„Sloh, názornosť a původní básnická síla tohoto zlomku*** (Záboj) ***jsou pozoruhodny.***" (Vorlesungen über die slavische Literatur. I. Str. 97.)

„Pamiętnik warszawski" (Díl XVII., 1820): „List do redakcyi „P. W." z przyłączeniem pieśni pod tytulem „Zabóy, Slawóy i Ludiek" od M., str. 93.

„Celek (RKho) jeví *vkus dobrý, pěkné barvy, řeč ryzí a obrazy mysli volné* . . .

Tyto i jiné památky starého jazyka ukazují, že od thráckého Thamíra, o němž zmiňuje se Homér, až do vyšehradského Lumíra a Záboje veliký kmen slovanský měl celé zástupy bardův čili tak zvaných v sanskritu učňů Bharady, bohyně dějův, jichž díla čas vše požírající zničil."

J. Rakowiecki: „Jako v písni výpravné Igorově, tak i v nalezených zbytcích dávných zpěvů českých vidíme *ducha krásného, živosť obrazů, lehkosť slohu a neobyčejnou mohutnosť ve výrazu, což vše přesvědčuje nás o stupni osvěty i vyspělosti jazyka starých Slovanů,* jakož i o známém jim od nepamětných dob umění písma." („Pravda ruská", 1820, Tom. I., str. 242.)

N. Berg, slavný ruský spisovatel: „RK. ukázal nám, na jakém stupni vzdělanosti stáli předkové nynějších Čechů; on zachoval nám *živé, pravdivé vypravování* o minulých dnech *v líčení plném citu a velkolepé krásy* a sice tak zachoval, že sama historie před ním často umlká. Celý český národ . . . počal z paměti opakovati *sladké* a ***na div krásné verše.***" (Polyglotta.)

Slavko Zlatojević, spisovatel srbský: „Tento maličký rukopis je *drahý kámen,* který před světem osvětlil slávu českou . . . *O vnitřní ceně napsány jsou a mohou se napsati celé knihy.* Z RKho se vidí, že *Češi byli lepší svých nepřátel* . . . Nejen Češi, nýbrž i ostatní Slované přijali RK. jako svůj vlastní . . . Že se nezachovala celá kniha, je škoda nejen pro Čechy, *nýbrž pro všechny Slovany.*" (Polyglotta.)

Lucyan Siemienski, polský spisovatel: „Hanka šťastnou náhodou objevil ***nejvýbornější útvory předků*** . . . Vzácný tento úkaz, tato jasná hvězda české minulosti uvítána byla unesením tím spravedlivějším, že bez ohledu na místo a čas, z něhož písně ty pocházejí, ***básnická jejich hodnota je veliká*** . . . Čech nemusí stydlivé klopiti oči před Němcem, Španělem, Polákem a Rusem, před Řekem a Srbem, neboť může míti pyšné a radostné vědomí, že ***RK. rovná se nej-***

lepším básnickým plodům všech časů. — Kéž by se podařilo nalézti mnohem více těch *květů pravdivé poesie!* Jaký by to byl zisk nejen pro Čechy, *nýbrž pro všechny Slovany!*... RK. probouzí slovanskou myšlénku, pročež je tím citlivější ztrátou, že se více nezachovalo. Jak ohromné bohatství vzalo za své! Kdyby vše bylo zůstalo, jaký zisk byl by to pro historii a umění! Hodnota zachovaných zbytků vůbec byla přiznána s nadšením všemi národy, jejichž synové pospíchali, aby je přeložili do svých jazyků." (Polyglotta.)

Však i vynikající spisovatelé neslovanských národův uznali cenu a krásu našich starých plodů básnických:

A. H. Wratislaw, anglický spisovatel: „*Nejpamátnější* zbytek stařin v jazyku českém sepsaných jest sbírka starých básní pod názvem rukopis Královédvorský.

Dobrovský v dějinách slovesnosti české mluví o nich jako *o vzorech snadnosti slohu, přesnosti a správnosti jazyka*, něžnosti i ráznosti výmluvy. ***Uveřejnění jejich učinilo veliký dojem u všech národů slovanských, i lze je pokládati za nejvážnější přídavek, který se kdy od koho stal k archivům básnictví slovanského.***" (*Manuscript of the Queens Court.* Prague 1852.)

John Bowring, taktéž anglický spisovatel: „Mimo cenu jich filologickou ***nelze popříti též cenu jich poetickou.*** *Nález jich jest zajisté nejdůležitější událostí v moderní historii staré poesie slovanské.*" ...

„... Jest to sbírka básní *zajisté různých autorů a jak pravdě podobně lze souditi, též různých dob.*"

„... Jsou to básně epické a lyrické, ***vynikající neméně jednoduchostí i silou svojí*** (energií), jakož i pravidelností svých veršů." (*Cheskian Anthology*, being a history of the poetical litterature of Bohemia, London 1832.)

Pí. **Robinsonová (Talvj),** duchaplná spisovatelka anglická, píše: „***Velice cenným*** zbytkem jest *proslulý* rukopis Královédvorský. Sbírka tato obsahuje též některé básně, jež původně složeny byly, jak jest zjevno, v století osmém neb devátém. Blízká příbuznosť slovanských národů nejeví se vedle jiných známek nikdy tak zjevně jako v prostonárodní jich poesii, zvláště v drobných písních lyrických, *kteréž jsou bezprostředním výronem jich citů, přání a útrap*, kdežto *epická poesie*, jež látku svou bere ze světa vnějšího, *musí býti ovšem u každého národa modifikována různými osudy a různou situací jeho.*" („Historical view of the language and literature of the Slavic nations, 1850".)

Edgare Quinet, výtečný francouzský spisovatel:

„*Tak jako snad žádná jiná poesie, mají básně tyto ráz doby a podnebí, v nichž vyrostly.* Není to verš homerický, široký a klidný jako mramor, verš, jenž kolébá se jako moře v zátoce pyloské, a jenž

odráží se jako zlatý paprsek na akropoli korintské; není to Shanamet, jenž šíří se bez konce jako pohádka pod stany v nocích asijských, není to verš, jenž leskne se jako tasený meč v ruce jezdce, není to Ramajana, jež rozvírá se v kalichu lotosu a bloudí v lesech palmových... Nejsou to Nibelungy, kteréž plynou zvolna jako vlny Rýnu ve Wormsu a jež kupí se jako mraky na vrcholech Černého lesa a kteréž znějí temně jako půda pod kopyty koně, nejsou to básně Artušovy, jichž vzdech letí všem větrům vstříc, jež v kruhy se splétají jako hadi na druidských kamenech Jarnaku neb Irska. *Básně české nepodobají se žádné z těchto básní.*

Zpěvy válečné *musely býti inspirovány z blízka událostmi, ano skorem na bojišti*, poněvadž sledují bitvu s bedlivostí, jež musela by na vzdálenosť zmizeti. Báje přimíseno jest toliko málo k událostem a *veškerá krása básní těch vytryskla tudíž ze skutečnosti současné a vášnivé*, ve třesku zbraní, v řičení koní, na úbočích hor a stezkách klikatých. Básně ty, popadajíce sotva ještě dechu, jsou ještě částmi událostí, buď že nebylo času, aby vloženo mohlo býti do nich drama ještě jiné než drama dějinné, buď že genius slovanský zabývá se nejraději toliko nejreelnější stránkou světa a historie, ideál jí podřizuje. Ve svém divém, potulném kvapu jsou básně tyto pojítkem epických tradic evropských s poesií tatarskou a mongolskou právě tak jako v Německu a ve Francii epopeje o Artuši a básně karolinžské pojí západní poesii s arabskou a perskou.“

(Ke studii této přidány jsou prosaické překlady Kytice, Jelena a Záboje.) (*„De l'épopée des Bohêmes.“* Revue de deux mondes 1831. III. volume. IV. livraison.)

„M. Eichhoff, docteur lettres, exbibliothécaire des S. M. la Reine etc.“ v poznámkách k překladu básní v „Polyglottě RK.“ *(o Záboji)* str. 634.: *Do očí bijícím dokladem o stáří této básně jest, že není v ní ani jediného názvu místního“.*

Str. 635.: *„Jaká pravda a jaké umění zároveň jest ve způsobu, jakým Slavoj zde slova svá hlásá (k Záboji), a v posledním vyzvání Zábojově, v němž líčí vzpouru již jako vítězství!“* (V přirovnání o dvou bratřích.)

Str. 636.: „Text této části (líčení vojska Luděkova) *vyniká bohatostí básnickou, jež nezadá v ničem Homerovi“*. (Iliada II. 455, IV. 422.)

Str. 637.: *„Záboj stává se zde stejně velikým, jako Achill pronásledující samojediný vojsko trojské“*. (Iliada XX. 490.)

Felice Francesconi, spisovatel italský (v úvodu *k italskému* překladu v *„Polyglottě RK.“*)

„Italové naleznou zde překlad květů básnických, *jež závodí s půvaby řecké musy a písní bardův kaledonských“*. (Str. 542.)

„Nalezneme (zde), nemluvě o jiných krásách, tu živé líčení, vzaté ze zkušenosti, tu opět přirozený pathos, což

vše líbí se tím více, čím více zdá se povrhovati každou okrasou". (Str. 543.)

„*Myslím, že každý Čech při pohledu na tento drahocenný rukopis, je-li mu vlasť drahá, musí cítiti část oné rozkoše, jakou cítí Angličan při pohledu na Velkou Chartu v museu britském!*" (Str. 546.)

„Jsem jist, že Italové nebudou skoupiti zaslouženou chválou těmto básním, jež ve středověku pod cizím kvetly nebem a jichž památka jest Čechům tak drahou a nevyhladitelnou, jako synům Ausonie jména Dante a Petrarka. (Str. 551.)

Než i němečtí spisovatelé uznali vysokou básnickou cenu našich starých památek:

Goethe: „Obě větve básnictví, česká i německá, pravý základ a podklad svůj vždy přece jen hledati musí ve *staročeském* (životě i literatuře), *kde život, řeč i poesie národní mají dosud nejvíce samostatný a vlastní svůj ráz.* Čechy jsou bohaty na památky této doby rozkvětu. Nejstarší zbytky staré jich literatury, kteréž nikdy zapomenuty nebyly, rozmnoženy byly neočekávaně v naší době nálezy *nejbohatšími.*" (1840, sv. 32., str. 407.)

A na str. 321. sv. 33. jmenuje Goethe naše rukopisy „*neocenitelnými památkami*".

J. H. Dambeck, professor aesthetiky:

„U básní, kteréž *vynikají tak velice vnitřním obsahem*, jako básně tyto, jest malý počet jich to jediné, čeho litovati musíme."

„*V aesthetickém ohledu vynikají básně tyto veskrze přirozeností a zvláštním rázem, objemnější zvláště silou a mohutností, menší aneb písně zvláště půvabem a nejvíce vřelostí citu. Skromná prostota, oblíbené roucho pravé velikosti, jakož i pravé naivnosti jest též rouchem, v němž se básně tyto objevují.*

„Slovem, jsou veskrze a ve všem památkou kmene k přírodě lnoucího, silného, vřelého a šlechetně cítícího; *nález jejich lze tudíž nazvati v každém ohledu velice šťastným, ano pro Čechy neocenitelným.*" (V článku „Entdeckte altböhmische Gedichte" *Hesperus*, r. 1818, str. 564.)

J. G. Meinert pokládá epické básně RK. za „*jediný ve svém způsobu úkaz.* poněvadž *mají mimo veškeré jakoby vrozené přednosti skvělého historického líčení a ryzího plamene vlasteneckého nadšení i tu, že opírají se o velice důležité domácí události a hrdinské činy*, jež sledovati lze s dosti zevrubnou určitostí, i pokud dějiště se týče, až do IX. století nazpět a v doby nikoli nenásilného obracování Čechů. *V této příčině jsou pravým pokladem starých názorů, mravů a zvyků* a do jisté míry podávají i svědectví o povaze Čechů, jsouce jakoby klíčem celé jejich historie."

O lyrických písních RKho vyslovil se Meinert takto: *„Jsou veskrze hluboce cítěny, samostatně myšleny, živě, líbezně, mocně a přece vždy jasně a prostě vyjádřeny jako duch a srdce anděla ve tváři krásného dítěte. Hned pohrávají anakreontickou něhou (Žežulice), hned dýchají vřelou touhou (Kytice, Růže), truchlivým steskem (Opuštěná, Skřivánek), hned kypí bujarou rozkoší mládí (Jahody).* — Ostatní, jichžto prostonárodní charakter taktéž nelze popírati, povznášejí se skoro až k epu, oslavujíce smělého osvoboditele uloupené milenky (Zbyhoň), rytířského zápasníka za knížecí nevěstu (Ludiše) nebo oplakávajíce rukou nepřátelskou padlého jinocha očima všech dívek (Jelen).“ — („Ueber die Königinhofer Handschrift“. Eine Sammlung durch J. G. Meinert. [Archiv für Geschichte, Geografie etc., I. sešit r. 1819.])

Podali jsme úsudky jen vynikajících spisovatelů, pokud nám byly přístupny. Je z nich patrno, jak hluboký dojem způsobilo objevení našich starých rukopisů mezi veškerými literárními kruhy evropskými na počátku našeho století, jak obecně uznány byly hluboký kulturní význam a neobyčejná poetická cena jich obsahu, a jak mocné vzrušení způsobily na poli domácí naší literatury. A tu hle po sedmdesáti letech vyskytl se vlastenec, který vůči ustáleným úsudkům celého téměř vzdělaného světa útočí na naše rukopisy, uváděje nejen v pochybnost jich pravost, nýbrž i nepopíratelnou básnickou jich cenu!

Aby frivolnost a pustá zlovolnost tohoto útočníka na naše staré kulturní památky každému zřejma byla, stavíme zde drzé posudky professora T. G. Masaryka proti svrchu položeným výrokům vynikajících domácích i zahraničních spisovatelův. Z dlouhého článku prof. Masaryka: „Příspěvky k aesthetickému rozboru RKho a RZho“ (na str. 275. až 298. „Ath.“) vyjímáme stručně jen některé věty.

Lyrické písně RKho nazývá prof. Masaryk *„dosti chatrnými“*, *„bez aesthetické ceny“*; k tomu přistupuje (prý) i ta smutná okolnost, že básník *neznaje staré češtiny, nepěkně užívá forem a nesprávně líčí postup“.*

„Z lyrických písní je vlastně jen ‚Kytice‘ krásná (a to přiznává prof. Masaryk bezpochyby jen proto, že ji německý básník Goethe přeložil); ostatní jsou *nepatrnější, některé dokonce chatrné.*“ („Ath.“ str. 282.)

„Žádná báseň nemá větší epické komposice“ (str. 284.).

„Nápadná jsou nepěkná epitheta ornantia“ (str. 284.).

„Nepěkné a bezvýznačné jsou složeniny.“

„Je v nich nedostatek plastičnosti.“

„Básně RKho a RZho nevynikají ani velikostí komposice celkové, ani básnickou dovedností v jednotlivostech.“

„Ani v lyrických, ani v epických básních není básnické jasnosti a určitosti, konkretnosti a pravdy. Vidíme zajisté, že i drobné lyrické básně *až k neuvěření jsou nejasny a mlhavy;*

nekonkretnosť básníkova obzvláště *duchu slovanskému až nepřijemna jest.*“

„Odpory tak značné a mnohé logika a aesthetika naprosto musí zavrhovati“ (str. 291.).

„Kdo chce ještě tvrditi, že básně RKho a RZho jsou krásné?“

„Popisy bojův a výprav válečných vůbec jsou úžasně nejasny a nepravdivy.“

„Mnohá složená slova jsou *nepodařena*, zejména taková, která chtějí docíliti obzvláštního effektu.“

„K obrazu ‚vysokorostlá drva‘ není třeba velikého básnického talentu; ovšem jiná je otázka, zda slovo to utvořeno je *v duchu slovanském, není-li spíše ohlas něm. ‚hochgewachsen.‘“*

„Mnohé složeniny zjevují se nepěknými, zbytečnými, nabubřenými frásemi a hluchými slovy“ (str. 294.).

„Epické básně RKho a RZho nikterak nevynikají tou jasností a tou plastičností, kterou u dobrých epických básní pohledáváme.“

„Komposice není skvělá, ani invence bohata.“

„Ve všem chudoba invence, chudoba myšlénková. Obrazy a přirovnání z pravidla jsou nepodařeny a nevhodny, a nikde nevidíme onoho mistrovství slovesného, kterému se podivujeme v dobrých básních všech národů.“

„V básních je moderní romantismus a sentimentalismus, jaký panoval po době Wertherově hlavně v Němcích a působením Německa na nás, kdy se nám líbily idylly Gessnerovy a plody podobné. Sem hledí Záboj stenající pláčem holubiným, popisy přírody, jako u Oldřicha, pastucha, Zbyhoň!“ (Ath. str. 298.) atd. atd.!

Co těmto posudkům říkají naši básníci? Zdaliž se jim nevzpění krev, když sobě přečtou toto surové a frivolní snižování a hyzdění nejstarších básnických památek národa, jejichž neobyčejná poetická cena více než půl století všeobecně ode všech vynikajících spisovatelů byla uznána, a které staly se hlavním pramenem rozkvětu novější naší literatury?

Toto bezměrné hanobení našich rukopisů není jen výsledkem naprostého nedostatku pravého úsudku a prázdnoty všeho smyslu pro poetickou krásu; ono jest výsledkem i úmyslné, zlovolné snahy!

Zde věru sluší obrátiti slova Masarykova (Ath. 297.) zpět na hanobitele našich rukopisů: „Hanbu vlastní světu hlásají, kdo bez rozvahy a mravního přesvědčení národu zničiti usilují základ moderního jeho literárního vzrušení. *Z frivolního počínání jejich nevyroste nic zdravého; neboť lež, držé podezřívání a zlehčování toho, co národu jest drahým a cenným, podrývá lásku vlasteneckou, ničí cit pro zájmy národa a otravuje veřejnou mravnosť!*“ —

XXIII.

Písně RKho, jich původnosť a aesthetická cena.

Četnými výroky spisovatelů, z nichž někteří jsou tušíme i věhlasnější než aesthetik „Athenaea“, jako na př. Šafařík, Palacký, Mickiewicz, Goethe a j., hleděli jsme v předešlé kapitole přesvědčiti české obecenstvo, že staré naše básnické skvosty neplatí v očích proslavených znalců za tak mizerné padělky, za jaké je prof. Masaryk doma a za hranicemi vyhlásil. O poetické ceně našich básní nebudeme se ovšem hádati s „vědcem“, který *nezná ani rozdílu mezi básněmi umělými a prostonárodními*. Vypsal sice o tom odněkud celé dlouhé theoretické pojednání, jemuž však sám tak málo porozuměl, že to, co i podle této jeho vypůjčené nauky je známkou prostonárodního básnictví a pravosti našich rukopisů, jako „opakování slov, rčení, i celých odstavcův“ a j., pokládá za hlavní známku jich uměleckosti a podvrženosti!

Co ostatně platí prof. Masarykovi veškerá uznaná pravidla při posuzování našich básní, a proč vůbec maří čas a svou vědeckou reputaci dokazováním, že básně našich rukopisů nevyšly z lidu, nýbrž že jsou umělými novověkými padělky, když je *dle něho věcí již tak naprosto odbytou a známou*, že všechny ty básně v obou našich rukopisech Hanka padělal? Aspoň to ve svém aesthetickém rozboru a ve svých dopisech do mnichovského časopisu náš professor tvrdí s takou rozhodností, že nám při tom mimovolně na mysl připadá průpověď o „smělém čele, které je lepší, než poplužní dvůr“.

„**Nyní také vědouce, jak báseň** („Kytice“) **povstala**“ . . . (že ji totiž Hanka padělal) Ath. str. 278.

„**Ovšem víme,** že báseň naše („Růže“) *jest udělána ze dvou básní ruských*“ — (Ath. str. 278.).

„Složeniny RKho a Zho vznikly z ducha **moderního**“ (str. 295.).

„**Falsátor náš** (Hanka) **odpočívá v chladném hrobě**“ . . . atd.

Podobné určité a důrazné prohlašování našich rukopisů za padělky, Hanky za nepochybného falsátora a drzé takovéto zlehčování vysoce cenné kulturní práce národa zasluhuje vlastně jiné odpovědi, než můžeme dáti v pouhém článku.

Znalci děl básnických nemohou býti v nejmenší pochybnosti o tom, že zrovna básně obou našich rukopisů *povstaly buď přímo z lidu*, jako zejména lyrické, aneb *z jeho tradic*, jako epické, k nimž básníci, ne-li úplně, aspoň částečně vzali látku z pověstí lidu; proto i epické básně našich rukopisů mají na sobě nepochybné známky prostonárodní poesie: jednoduchosť, prostotu, stručnosť, nejmenování osob, řek a míst, nedostatek topografie, konkretnosť, spletení mythu se skutečností, možností s nemožností a nejasnosť děje i předmětů, které přešly do písně z dávných zapomenutých dob atd. Porovnejme tento proces s vývinem jiných slovanských, zejména ruských prostonárodních epických básní.

„Když se zeptáme ruských národních pěvcův na některý zvláštní význam nebo nějaké temné místo v prostonárodní epické básni, slyšíme

stereotypní odpověď: ‚To se tak zpívá, aneb, staří tak zpívali, my nevíme, co to znamená'. Žádný sebe podivnější detail nezdá se jim nemožným. Tradice tak věrně zachovává národ, že venkovan stále pěje o ‚silných dubích, o stepní vysoké trávě, o úrodných rolích', třeba ta příroda, již má před očima, neodpovídá přírodě v písni líčené, třeba zpěvák dubu nikdy ani neviděl. On mluví ‚o přilbici, o toulu, o železném kyji, o túru s hnědou srstí, o lvu řvoucím': tedy o zvířatech, která mohla v staré Skythii existovati, ale jemu jsou tak neznámá, jako třeba ptakopysk. Jest něco líbezného v té úctě k tradici. To však nevadí, aby nevloudily se do starých zpěvů věci ryze moderní, na př. starý hrdina píše na papíře kolkovaném; nebo jak chtěje útokem hnáti na draka nebo obra, měří si jej dalekohledem." (Viz Alfred Rambaud: „La Russie épique" v „Revue des Deux Mondes" 1874 str. 44.)

Všechno, co dle toho vylíčení ruské národní epické poesie je známkou prostonárodnosti, je dokladem i při našich básních, že vyšly z dávné tradice lidu. Co značí jejich původnosť a stáří, ta nesrovnalosť a nemožnosť děje, ty mnohé temné záhady, které jsou prof. Masarykovi známkou novosti, podvrženosti a neprostonárodnosti, jsou pro znalce starých slovanských básní právě hlavní nepochybnou známkou jich stáří a pravosti; on v nich vidí trosky, vystupující ze šera dávné minulosti, jako vystupují jednotlivé obrysy kraje z husté mlhy podzimního jitra.

Prof. Masaryk praví ovšem, že básně RKho „jsou naprosto odchylny ode všech epických básní cizích i slovanských. Dojista (prý) řecké nebo německé epické básně ruským a srbským jsou podobnější nežli naše české srbským a ruským". (Ath. 284.) Však hned na to vypisuje na dvou stranách (Ath. 265. a 266.) *shody staré ruské básně „o pluku Igorově" s básněmi našich rukopisů* a dokazuje tím sobě samému v pravý opak, jak značná jest podobnosť právě mezi starou ruskou epikou a našimi starými epickými básněmi.

Vynikající spisovatelé domácí i cizí, kteří rozuměli poesii lidu, poznamenali vesměs básně našich rukopisů za *prostonárodní neb z úst lidu přenešené. Meinert* o nich praví, že „jsou to zbytky *národního básnictví*, plného života a vřelosti". Slavný J. *Grimm* prohlašuje *všechny* písně RKho za plody *prostonárodní* poesie; *Erazim Vocel* obdivuje se jim, kterak „idea krásy *v původní prostonárodní* podobě drahocenné tyto památky proniká"; *Goethe* spatřuje „jich základ ve *starém českém životě*"; J. G. *Meinert* tvrdí opět, že „*prostonárodní* povahu jich nelze popírati"; — *Dobrovský* spatřuje i „v epických písních tón národního, t. j. prostonárodního zpěvu"; prof. M. *Hattala* vidí „v epických básních přechod od *prostonárodního čili přirozeného básnění k umělému*"; a *Edgar Quinet* soudí o našich epických básních, „že musily být inspirovány z *blízka událostmi* skorem na bojišti" (Záboj); jen náš roztomilý aesthetik v „Athenaeu" nepokládá již *ani lyrických* písní RKho za prostonárodní!

„Kytici" přiznává prof. Masaryk ještě něco krásy a to bezpochyby jen proto — jak již dříve podotknuto — že ji Göthe opravil,

to jest, přece jen i v této básni chybičku nalezl. S tou „opravou“ souhlasí prof. Masaryk zcela, jak již ve svém essayi kdysi řekl. My zase korrekturu Göthovu přijímáme, ale jen co věc zajímavou, nikoliv nutnou. Nám líbí se forma, *jak* je, a je nám právě důkazem pravosti. Podobného „hysteron proteron“, podobné „nemožnosti“ sobě básník prostonárodní málo všímá! Osoba do básně jím uvedená trpí třeba ohněm i vodou a přece ještě mluví. Již Čelakovský (Květy 1886 r. str. 611.) praví, že naše báseň má „i v tomto pořádku dobrý smysl“. V národní naší balladě „Upálená“ (Erben str. 476.), jejíž věk je přímo nedozírný, *sedí* panenka *mrtvá* pod hořící lipou; jiskřičky na ni padají, mládenci pro ni již pláčou, a ona přece ještě je těší:

„Což pak vy pro mne pláčete?
vždyť nejsem sama na světě,
vždyť nejsem sama jediná:
děvčat je plná dědina!“

Možno, že řekne p. Masaryk: „Ta druhá sloka je přídavek asi pozdější!“ Dejme pro jeho radosť i tomu; nechť si však vezme v úvahu ještě aspoň balladu „Utonulá“ (Erben str. 492.), kde se dočte:

Dcera to slyšela,
k Dunaji běžela;
jak k Dunaji přišla,
do něho skočila.

„Bože na výsosti,
vem mě do radosti!
už mé bílé ruce
břehu se chytají.

Už mé bílé nohy
písku dosahají;
už mé černé vlásky
po vodě plývají.

Už mé černé oči
po horách se točí,
po horách, po lesích,
po mém nejmilejším.“

Vidí z toho učený náš „vědec“, co všechno sobě ti básníci z lidu mohou dovoliti? —

O „**Růži**“, této staré a původní naší písni, o které jsme dokázali, že myšlénka její během mnoha věků rozštěpila se u Rusů v písně dvě — srovnávaje ji s těmito písněmi ruskými, praví p. Masaryk — a rozumí se to u něho samo sebou — že tyto se mu líbí mnohem více. O osobním gustu ovšem nám nenapadá se hádat; nejméně s panem Masarykem, který dal tak znamenitě na jevo, že o poesii nezná nic pořádného a zastírá to spoustou sofistických frází, přetížených germanismy tak, že jim málo který Čech porozumí náležitě.

O poetické ceně a kráse naší písně vyslovil se J. *Dambek* (Hesperus 1818) tak, že mu *„je dokladem rozmilé a zároveň dojemné krásy. Něžný význam, jaký skrývá se v přirovnání zvoleného obrazu růže sotva rozkvetlé, umrzlé, svadlé a opadlé, jakož i ve snu o prstenè*

ztraceném — k dívce opuštěné a smutnému stavu jejímu, objevuje se citlivé mysli sám, a není třeba mu širšího rozvedení".

Tento úsudek proslulého aesthetika něco více platí než aesthetický... p. Masarykův! Vždyť neví náš vědec ani toho, jak třeba rozuměti posledním veršům:

„Kamének nenadjidech,
Zmilitka sě nedoždech":

„Přece kamének *ve sně* ztratila — jak tedy spojuje se snem skutečné faktum, že nedočkala zmilitka?"

Pan Masaryk tedy nerozumí ani nejprostšímu poetickému symbolu: že ztracený drahý kamének zvěstuje děvě ve snu ztrátu něčeho drahého, a sen ten že naplňuje se skutečně tím, že milý její více ani nepřichází. „Větší testimonium paupertatis imaginationis při písni obsahem tak jednoduché není možno!" volá p. Masaryk v „Ath." na str. 281. — On ale také v dalším svém výkladu nerozumí poesii, jaká leží v tom, že čekající děvče konečně upadá do okamžitého zimničného snu a tu že jí v přeletu zdá se o její ztrátě!! atd. O nesmyslné malichernosti pak, že v „ruské písni dívce *slovansky konkretně* se zdálo, že jí s malíčka pravé ruky prsten spadl, české pak že zdálo se *méně slovansky* o prstě „vůbec" — o takovéto titěrné nejapnosti našeho „vědce" věru škoda každého slova.

Ve **Zbyhoni** zase neví náš „vědec", kam vřadit látku, ač je báseň tato zcela jasnou *romancí*. On také nerozumí tomu, že v jinochu, dívajícím se na bezbranného holuba, budí se myšlénka: kdyby holub ten měl udatné srdce a dravé ostré drápy, on že by milou svou najisto ubránil před krahujcem, a tím že také budí se myšlénka v něm, aby užil tedy mužné síly své a vyrval svou dívku z objetí Zbyhoňova! Pan Masaryk posmívá se dále „*anonymnému* junoši a jeho neméně *anonymné* krásné děvě", on verši: „chodí (děva) semo tamo, vezdě kamo zechtě", jenž opisuje nově dosaženou *volnosť* dívčinu, podkládá „bezmyšlénkovitost"! Pochybnosti a výtky jeho jsou jen právě znamením vlastní bezmyšlénkovitosti a úplné neznalosti prostonárodní poesie a nedostatku smyslu pro její krásy. Některé pak p. Masarykovi podezřelé momenty, jako ta „anonymita" atd., *jsou právě známkami stáří* této básně.

Při **„Jahodách"** náš „vědec" zvláště vyniknul. On totiž první, nejprvnější našel, že ‚Jahody' vyznamenávají se *„zvláštním změtením situace!"* Dosud věděl každý čtenář té básně, i žáček, gymnasista malý, že tu nechává básník *milence* mluvit napořád od prvního verše do nejposlednějšího. — Teprv u p. Masaryka nastalo — „změtení" — mozku. Počkáme, až se mu napraví, a citujeme opět jen slova Masarykova, v „Athenaeu" (str. 281.) právě ku písni této připojená! „Větší testimonium paupertatis imaginationis poeticae při písni obsahem tak jednoduché není možno!"

Pan Masaryk vypátral v písni naší dokonce i germanismus! Toto objevení našeho professora mnoho neznačí; on právě ani neví, co je germanismus: nebo kdyby to věděl, *vystříhal by se germanismů*,

kterými se hemží články jeho, jako na př. „Povím vám bez obalu mé m. *své* o rukopisech pochybnosti“ (Ath. str. 165.) a j.

Také písni této vyčítá p. Masaryk, že „končí *anonymně*!“ Ostatně výtky jeho staré naší básni sotva ublíží. O ní i nadále platiti bude úsudek výtečného anglického spisovatele J. Bowringa, že báseň naše *„mluví výmluvně a dojemně sama za sebe, že těžko by bylo podati případnější vylíčení něžnosti a vášně.“*

V písni „**Žežhulice**“ nerozumí prof. Masaryk zase závěru a gradaci. Zrovna v této s humorem psané písni hodí se předcházející přirovnání dobře k závěrku, jehož smysl je: Jak by rodili se, rostli a dospívali lidé, kdyby „děva vezdy sama byla?“ —

Píseň „**Opuštěná**“ nemá dle našeho professora ceny proto, že tam stojí „dobří ludie“; „Čech (prý) říká lidičky!“ — Pan professor se vůbec diví, že slova „dobří ludie“ v básních RKho různě se užívá.

Nuž nechť si jen povšimne, že slov těch i dnes ještě se užívá různě. Když mluvíme o někom bez ironie, že je *dobrý*, jsou slova „dobrý člověk“ zcela jiného smyslu, než když zmiňujeme se na př. o p. Masarykovi v této naší obraně, že „dobrý ten člověk“ mluví o věcech, jimž naprosto nerozumí. —

Také o této písni bude vzdor výtkám p. Masarykovým i na dále platit úsudek Angličana Johna Bowringa: *„Mohou-liž v několika prostých slovech osamělost a zármutek býti vylíčeny dojemněji nežli v této písni?“* —

Píseň „**Skřivánek**“ se našemu professoru také nelíbí. Anglický spisovatel „nenachází v angličině slova, *kterým by možno bylo vyznačiti ten jemnocit a něžnou přítulnost*, jaké vyjádřeny zde deminutivem „malitký skřivánče“, — ale Čech Masaryk vidí v písni jen obyčejnou prosu. —

Také to vadí našemu vlasteneckému professoru, že se v písni mluví o psaní; „prostá děva z lidu, mluví-li ke skřivánkovi, prostě by (prý) milému, *jak děvy slovanské dělají*, poslala vzkázání.“

Odkud pak to p. professor ví, že to ty „děvy slovanské tak dělají?“ — Kdyby znal epické a lyrické písně jihoslovanské, věděl by, že i dívky z lidu, ač sotva která zná psát a číst, posílají psaníčka svým milým a čtou jejich listy. —

„Jelen“. F. L. *Čelakovský*, největší znatel národní poesie slovanské, jemuž ze studia jich vytryskly překrásné „Ohlasy“ písní ruských i českých, mistr básnické formy, jenž ve své „Růži stolisté“ dovedl spojit tak výtečně časomíru s přízvukem, o „Jelenu“ praví:

„Tato báseň jest *nejpěknější nám známá staročeská romance. Tón její jest elegický. Nemalého půvabu dodává básni té krásný parallelismus, jemuž podobný i ve Zbyhoni se nachází*“. („Květy“ r. 1886 str. 611.)

A na str. 604. praví: „V „Jelenu“ nejsvobodnější sice jest rozměr, ale *jaká melodie jeví se ve čtení básně této!*“

Palacký vyslovuje se o téže básni: „Píseň tato má opravdu zvláštní, *velkolepý ráz;* symbolika přírodní, v poměru k subjektivním momentům lidského života, která předem vlastní jest národním písním

slovanským, vystupuje zde nejsilněji a dodává písni tajemného, mystického tónu". (Jahrbücher der Literatur. 1829.)

A vůči těmto zde položeným posudkům začíná pan T. G. *Masaryk* o témž „Jelenu" svůj aesthetický rozbor následovně: „Obsah básně je příliš bezvýznamný a neurčitý: jinoch X jest úskočně zavražděn „zde" (verš 14!!!) a dívky X, Y, Z mají po žalném srdečce:" — A ve frivolním tónu tom pokračuje: „Jaký jinoch je to vlastně, jenž chodívá po horách a dolinách do bojův a jací jsou to vlastně vrahové??" A dále: „Verš 29. velmi zbytečně opakuje, že jelen ožírající listí na dubci vyrostlém na hrobě jinochově „skáče na nožiciech rúčiech", je to *týž jelen*? nevím ovšem, žijí-li jeleni tak dlouho, kolik dub potřebuje času, aby vyrostl" atd.

Bojíme se, že tímto způsobem se toho o jelenu p. Masaryk vůbec nedozví. Kdyby se ptal všech básníků na světě, řeknou mu zajisté, že obraz v básni je básnický, vhodný a účinný, ale životopisných dat o tom jelenu mu nedá žádný. Bude se muset zeptat p. professor nějakého hajného. Najde ho nejspíš někde u piva; snad ve své hospůdce v Pasířské ulici, kdež se snad uleví pak také jeho steskům stran té *„anonymity"* a ochotně mu řeknou, že tím X jinochem byl Vašek Netrefa z Dlouhé Lhoty a těmi X, Y, Z -dívkami že byly Pepička Šálková z Nových Dvorů, Barča Kobzová ze Semic a Kačenka Hrubcovic z Kuklen.

Nevyhovují-li „anonymné" básně RKého krasocitu našeho professora, uvedeme mu píseň, která je nepochybně „básní lidovou" a vyhovuje všem jeho aesthetickým požadavkům:

„Počkej, *Johanes*,
Však ty dostaneš,
Že jsi nám polámal *Babrličku!*

Zde není tedy žádné anonymity; i děj je dost jasný, jen místo není naznačeno. Je to píseň ne pouze prosto- nýbrž už *sprostě*-národní: není to žádný padělek, nýbrž je to píseň, která vyšla přímo z lidu v některé krčmě a může tedy dle všech p. professorem vytčených známek platiti za dokonalou „báseň lidovou" dle normální jeho aesthetiky. — —

XXIV.

Původnosť a aesthetická cena „Libušina Soudu" a „Záboje".

Přistupujeme k básním *epickým*. Bereme vzácné tyto zbytky staré české poesie vždy s velikou pietou do ruky. Kdykoliv pohroužíme se v jich obsah, jako bychom slyšeli šum starých, slovanských hvozdů, z jichž stínů vystupují mohutné postavy reků z dávné, dávné naší minulosti, která v přirovnání k přítomnosti, vedle trpkých a bolestných pocitův, budí i mocné touhy vlastenecké. Co tu proměn v našem národě, a co jich v celém západním Slovanstvu od dob, do nichž spadají děje starých našich epických básní! Z celého lidnatého kmene polabských Slovanů zbyly až na malý lužický ostrůvek jen hroby a zpotvořená, zněmčená stará jména slovanská řek, hor a měst.

Celá dávná slovanská kultura v té části Evropy pohřbena navždy v záplavě Němectva. Však i dosud žijící zde národové slovanští vesměs ztratili svou státní samostatnost, sloužíce v podruží tu Němcům, tu Maďarům za pouhý materiál, z něhož vítězové se obrozují, berou branné, hmotné a duševní síly na pozvolné, rok k roku dále na jih a východ postupující vyhlazování zbylého slovanského plemene. Je mezi minulými ději starých těch našich básní a přítomností rozdíl jako mezi jarou, mladou volností a trudnou, oslabující, úmornou porobou.

„Libušin Soud" podává nám nejstarší obraz kulturních poměrů našeho národa, na tehdejší dobu značně vyvinutých a nezkalených cizím vlivem. V „Záboji" a v „Beneši Heřmanovu" obráží se mohutná síla s vlasteneckým zápalem ve vítězném boji na obranu domácí samostatnosti. Epické básně našich rukopisů mocně vzrušují vlastenecký zápal v duších vnímavých a vznětných. Za jich hlubokého působení odchovány celé řady vlastenců. Proto záhy probudila se mezi odpůrci našeho národa zášť k našim drahocenným starým památkám, a organisovány celé válečné výpravy na zlehčení jich pravosti a podvrácení významu i vlivu jejich. Mobilisován proti nim svého času i filolog a slovanský odrodilec, professor Miklosič ve Vídni, aby pomocí vědecké své autority zastavil vlasteneckou jejich propagandu. Sám povážlivý a opatrný Pavel *J. Šafařík*, tento největší myslitel v novější naší literatuře, byl touto tendenční štvanicí proti oběma rukopisům vyrušen z klidné vědecké práce a napsal o jednání Miklosičově tento trpký a významný úsudek: *„Ten nejnovější útok na RK. prostředkem úda akademie věd* (Miklosiče) **může i slepci oči otevříti, jestli jen viděti chce, co se děje. To není věda, a tak se věda nevzdělává.**" (List Šafaříkův Jirečkovi ze dne 22. ledna 1860, viz „Osvěta" 1886 č. 4. str. 362. a č. 3. a 6. „Národních Listů" z r. 1886.)

V letech šedesátých ovšem hleděla jistá strana podlomiti význam našich rukopisů, prohlašujíc je za podvržené; avšak básnické jich ceny nezlehčovala tak neslýchaně, jak se toho neostýchalo „nejlepší prý vlastenectví" p. Masarykovo (Ath. str. 165). Jeho více smělý, než duchaplný „aesthetický rozbor" upírá i epickým našim básním, ani „Jaroslava" nevyjímaje, poetické a umělecké ceny; nic v nich není hezkého, leda několik, dle jeho pomluvy, výpisků z cizí básnické literatury.

„Libušin Soud", tento nádherný skvost, pro básnickou hloubku, dramatickou živost a vysokou kulturní cenu nám ze všech básní obou rukopisů nejmilejší, jest aesthetiku v „Athenaeu" „pouhou theatrální draperií jako formulář advokátský pro všechny scény soudní"! („Ath." str. 289.) Co může vážit tento úsudek posuzovatele, který nemá patrně nejmenšího citu pro dojemné krásy básnické? Jak pěkná jest antithese s Vltavou, která „mútí vody" a s „družnou vlaštovicí, která na rozloženém okénci běduje a nařícaje mutno"! Slavný Mickiewicz vysvětluje, že „příchod vlaštovky od Otavy na Vyšehrad, jež sestře své vypravuje o sporu bratří, není poetickou figurou poselství, neboť prý ve starých pověstech slovanských oslovují ptáci a jiní živočichové lidi jako své bratry." (Vorlesungen über die slav. Literat. I. str. 180.) Výklad ten není sice dle č. 116. „Národních Listů" anebo dle Časopisu musejního

(r. 1860 str. 77.—81.) zcela správný; ale dává jím přece nejpřednější básník polský svědectví, že „Libušin Soud“ podle celé povahy své poesie náleží mezi *staré kulturní památky slovanské; dává jí tedy svědectví pravosti.*

Prof. Masaryk básni naší vytýká, že se v ní nepopisuje „Libušin hrad“, ani „síň“. — Dále nám sděluje důležitou zvěst, že výraz „desky pravdodatné“ *jemu* se nelíbí, pak že prý slovu „svatocudný“ ani s komentářem nelze porozuměti, proto že je utvořeno *nesmyslně! spojujíc pojmy* **disparátní** (!!!). Přiznáváme se zcela upřímně, že jsme nečetli ještě nic nejapnějšího, než jsou ty p Masarykovy aesthetické vývody! Epitheton „střébronosné“ pokládá p. Masaryk za mineralogický nesmysl; je mu podle toho každý poetický obraz nesmyslem; jako na př. když básník praví: „kanuly jí perly z očí“. Jak mohou dle učeného professora někomu místo slz perly z očí padat? Ostatně není slovo „střébronosná“ v žádném ohledu nepřiměřeným anebo chybným epithetem; mát své oprávnění i se stanoviska mineralogie. V jižních Čechách, kde Vltava vymílá stříbrolesklé slídové lístky ze skal žulových, nachází se skutečně písek na dně jejím, jako by prostříbřený. — O aesthetické a kulturní ceně „Libušina Soudu“ praví výtečný náš básník *Fr. L. Čelakovský*: „Kromě vysoké básnické ceny, spoléhající na výtečné souměrnosti celého výtvoru, v ušlechtilé prostotě básnické formy a při tom při všem i v síle a ráznosti plynné mluvy, jsou nám tyto zlomky ještě důležitější v historickém ohledu. Z těchto několika lístků více světla se vylinulo do příliš nejasných před tím známostí našich o stavu pospolitého bytování našich pohanských předků, o spořádanosti zemské správy, o právech a zákonech jejich, nežli ze všech středověkých sebe hrubších letopiscův latinských.“ („Čtení o počátcích dějin vzděl. a lit. národův slovanských“, str. 122. a 123.) A ve svých přednáškách praví týž básník, že je „Lib. Soud“ *„báseň nejstarší a převýborné ceny“*. („Květy“ 1886 str. 612.) Tyto úsudky tak vynikajícího znalce veškeré slovanské poesie bezpochyby více váží, než „aesthetický rozbor“ p. Masarykův. Klademe velikou cenu do kulturní historie této básně; budeť zajisté příštím kulturním historikům a kritikům bohatým zdrojem k poznání sociologických poměrův staré české společnosti, až hlouběji, než bohužel stalo se dosud, pohrouží se do starých našich dějin. Nebojíme se ani nejméně, že chemie, palaeografie neb grammatika provede někdy důkaz, že „Libušin Soud“ je novověkým padělkem. Báseň tato, přes všechno malicherné linguistické a palaeografické pochybnůstkářství, již *prostě obsahem svým, nepochybně starým*, ostane nejcennější památkou starého básnictví a povždy platiti bude vůči všem planým, duchaprázdným pochybovačům výrok svrchu zmíněného básníka: „Jaká by to musela býti hlava, která by byla tak mistrný kousek v našem věku zhotoviti mohla!“

„Záboj“ jest jedním z nejcennějších skvostů RKho. Náš básník o něm trefně praví: *„Kochejme se v kráse, kterou naše báseň zajisté oplývá, a ve vysokém stáří, o kterém svědčí každý řádek.* Že skládána nebyla za dob, kdy křesťanství již převahu mělo a pohanství klesalo, jisto jest; neboť v celé skvělosti staví se nám na oči doba

pohanská i bohatýrský ještě život našeho národa. Neobyčejná síla Zábojova, jako na začátku básně, ono obrazné vylíčení poroby a způsob, jakým lze bylo z ní se vybaviti, jakož i vše ostatní, uvádí nás v mladistvý věk předků našich."

„Co do metriky jest rozměr ovšem volný, ale viděti jest, jak se verš dle povahy jednání mění. Zdá se, že jen asi 15 prvních veršů z původní básně nám zachováno, *jelikož v nich ještě metrum slovanského verše hrdinského se zračí*, dále jen snad chod básně z původního znění se udržel." (Čelakovského přednáška. Květy, 1886 str. 610.)

A co praví o staré této, vysoce cenné básni náš roztomilý aesthetik prof. Masaryk?

„I komposice celková, i podrobnosti téměř všechny jsou pochybeny, vůbec celá báseň je neurčitá a mlhovitá."

K tomu následuje výklad, o němž nevíme povědíti, je-li při něm impertinence větší aneb sociologická domýšlivosť p. aesthetikova. Domnělou onu „nejasnosť a neurčitosť" v básni vykládá totiž p. Masaryk tím, že okolo roku 1817 (když dle něho RK. byl padělán) u nás nikdo nebyl sociologicky tak „vzdělán", jako pan sociolog v Athenaeu, aby si byl mohl utvořiti obraz určitý věku IX.! Nuž, jsme dychtivi na sociologický obraz devátého století, jejž slibuje náš „vědec" podati v příštím čísle Athenaea!

Našemu aesthetikovi je báseň „Záboj" podezřelá proto, že v ní „ani země, ani řeka, ani město nejsou jmenovány". Francouzský spisovatel M. Eichhoff vidí právě *„do očí bijící doklad o stáří básně v tom, že není v ní ani jediného názvu místního"*.

Čelakovský viděl zase v metrum, jak svrchu povědíno, *známku stáří* básně. Zdá se, že je počátek její (asi 15 veršů) skutečně z jiné doby, a ostatek také z jiné. Jen že je podobnější pravdě, že začátek je novější a ostatek básně že je *starší*. Neboť ostatní část „Záboje" má ještě starší metrum, *pouze totiž rhythmické*.

Popis pronásledování nepřátel je našemu aesthetiku velmi podivný a nesrozumitelný. Povíme mu, co o tom soudil povolanější aesthetik *Erazim Vocel*: „Popis pronásledování prchajících vrahů patří *k nejživějším a k nejpravdivějším obrazům* v památkách starověkého básnictví všech věků se vyskytujícím. Souběžnosť dvou výjevů zde překrásně je naznačena: ‚Hučí divá řeka, vlna za vlnú se valí', a podobně i ‚hučí celý voj skok na skok přes bouřící řeku'."

Je podivno, že co tak eminentním znalcům a aesthetikům, jako je náš Vocel, a co samým básníkům je krásné a srozumitelné, je našemu Tomáši Masarykovi nepěkné a naprosto *„nesrozumitelné"*; on vidí v překrásném tom vylíčení jen *napodobení* — „Bürgerovy Eleonory"!!!

Pan Masaryk diví se, odkud v té krajině náhle vzali se koně: „koni řehce celý les". — Naposledy bude chtít ve svém „sociologickém" rozboru dokazovat, že koní v té době v Čechách vůbec ani nebylo. Nechť sobě pan professor přečte, co praví v druhé polovici desátého věku Svjatoslav k své matce a svým bojarům: „Nelíbí se mi v Kyjevě, chci žíti v Perejaslavi (v severním Bulharsku), kteráž je středem v zemi

mé a scházejí se tam všecky poklady: z Řecka zlato, víno, ovoce rozličné, *z Čech a Uher stříbro a koně*" ... (Polnoje Sobranije rus. lětopisej. V Petrohradě. III.)

Našemu aesthetikovi Athenaea je v písni vše nevojenské; jeho zaráží, že za doby našeho Záboje a Beneše Heřmanova nikde není ani stopy nynější vojenské taktiky a discipliny! Našich kaprálů a feldveblů, ba ani pruských „jardelieutenantů" v té době ovšem nebylo.

Také ten dlouhý zápas v Záboji a to dlouhé pronásledování nepřítele vzbuzuje podivení u našeho professora. Však bylo to již tak u starých Slovanů; když se dali do řeže, stála za to. V Iliju Muromci se toho dočte; neboť i tam „zápasilo se do večera, přes tmavou noc do bílého rána. A druhý den zápasilo se opět do večera přes tmavou noc do bílého rána; ba i třetí den zápasili až do večera".

Učený professor nemůže vysvětliti sobě, „že řeka cizince uchvacuje a Čechy na druhý břeh přenáší". — Vysvětlení najde u Vocela (Musejník 1854): „V tom se obráží názor, s nímžto se v prostonárodních slovanských básních často potkáváme, že totiž příroda podílu bere na strastech a slastech lidu a jemu se mile ku pomoci propůjčuje." — Ostatně se může verš 200 pokládat i za poetické vylíčení skutku, že Češi znajíce brod, bez úhony dostali se na druhý břeh, kdežto cizí nepřátelé neznajíce brodu, utonuli. —

Podle p. Masaryka „zpěv Zábojův neodpovídá kulturnímu životu pohanských předků. Náš pohanský praděd nebyl by (prý) nikdy počal mluviti o polygamii, a zákazu jejího na *prvním místě* by nelitoval."

My ovšem nevíme, odkud učený professor má tuto podrobnou znalost o milostných zálibách našich předků; neboť ji *ničím nedoložil.* My však držíme úplně se Zábojem. Nám zdá se, že zasahání cizinců do tak důtklivých poměrů rodinných, jako byl poměr k ženám, muselo nejvíce rozčiliti naše dobré praotce. Nepobouřilo by u nás všechny ženy a muže, kdyby se měly náhle změniti veškeré dosavadní poměry muže k ženě? Nebyly by všechny ženy vzhůru, kdyby pojednou se nám přikazovalo mnohoženství? a nevstoupila by i celá řada šťastných manželů do prudkého odporu, kdyby místo jedné drahé polovice měli míti najednou tři, čtyři? — Ostatně dává sociolog Masaryk na jevo, že sociologické poměry starých Slovanů a Čechů tak málo zná, jako my čínské. Praví-li (na str. 287. v poznámce), že národ v celku žil v *jednoženství*, odporuje náhledem svým všem historickým pramenům. Drevljané na př. neznali ani sňatkův; oni odváděli dívky násilím. Radimiči, Vjatiči a Severci mívali po dvou i třech ženách. U baltických Slovanů jen jedna žena považovala se za zákonitou, ostatní byly souložnice (Sefrid). U Čechů mohly být 2—3 ženy, ale jen jedna byla zákonitá (Cosmas). U Rusů *až 40 souložnic* (!!), ale jen jedna byla pravou ženou (Ibn Fodlan). (Viz Makušev: Skazanija inostrancevъ o bytě i nravachъ Slavianъ. V Petrohradě 1861 str. 138. a násl.)

„Málo pěkné a nebohatýrské" je našemu aesthetikovi „nadávání, kterým se oba rekové Luděk i Záboj vzájemně častují." — Ať si jen p. professor přečte Homera, najde tam, kterak velikým rekům Iliady

nadávání ještě důrazněji jde od úst, a žádný rozumný aesthetik neubere proto aesthetické ceny znamenitému onomu básnickému dílu.

Pan prof. Masaryk nezdá se vynikati velikou znalostí historie; jemu je *Samo* dosud nade vši pochybnosť *„cizincem Frankem“*. Odporučujeme mu spisy Thumanna, Gebhardiho, Karamzína, Mannerta a Muchara, kteří vesměs přičítají Sama nám *Čechům*. Ostatně měl by znát aspoň dějiny Palackého. Odporučujeme mu zvláště P. J. Šafaříkovy „Slovanské starožitnosti“, kde může dočísti se jak následuje: „Považíme-li, že jméno *Samo* **je slovanské**, nikoliv však francké aneb románské, a že celý jeho (Sama) života způsob i mravy, nade všecko pak *neukojná nenávisť k Frankům* projevuje *rodilého Slovana*, nebudeme váhati, přijmouti domněnku *Palackého* za pravou, *odvozující Sama ze země slovanských Veletů v Batavii čili v nynějším Nizozemí*...“ (Sebrané spisy II. 435.)

Podle Masaryka nemohl prý verš 37.: „Kací bozi v cuzej vlasti“ vzniknouti ve století IX., ovšem ale prý v XIX.! — Slovo *vlasť* v Záboji nemá ovšem historicko-politického významu nynějšího, stejně znějícího slova. V Záboji znamená *vlasť* tolik co *kraj* čili *oblasť*. Že básník nemínil tím slovem celou nynější zem českou — „korunní zemi cislajtánskou“ — mohl p. professor snadno dovtípiti se z básně samé. Jak by byl mohl Záboj obejít a sezvat za *tři dni* veškeré bojovníky celých *Čech* (verš 9. až 15.) a jak by bylo možno, aby do tří dnů do všech krajů Čech se byli rozešli a zase sešli? (v. 69.—75.) A nepraví-liž básník sám: *„vše* vlasti“ (verš 47.), „přes *vše* vlasti“ (v. 185.) a „přes *vlasti*“ (v. 229. a 230.) t. j. přes všechny kraje? —

Prof. Masaryk nevěří, že Záboj mohl být tak silný, že „jediným úderem mlatu“ rozbil Luděkovi štít a prsa. Naivní náš professor ani netuší, jací ti naši slovanští předkové byli za starých dob siláci, — v epických básních totiž. — Ilja Muromský na př. vzal kyj 1600 liber těžký a zabil jím jednou ranou 40.000 loupežníkův! — Uvěří p. professor teď našemu Záboji?

Všecko je panu Masarykovi v Záboji nesprávné a nemožné. Jak prý může tak silný rek jako Záboj stenat pláčem holubiným! U Homera ovšem pláče nejeden rek, ale z příčin prý zcela jiných! — Na každý způsob byl v tom rozdíl; každý rek plakal svým způsobem: Záboj nad zkázou svého **rodného kraje** a nad krutým nátiskem cizinců, kdežto v Homeru pláče Achilles při pouhé vzpomínce na otce a na přítele Patrokla, a hrdina Priamos mu sekunduje a pláče s ním společně! (Ilias, zpěv XXV.) — Panu professorovi jest ve všem všudy vzorem západní epos; uvedeme mu tedy příklady i s té strany: V pojednání Gautiera: „Les épopées françaises“ vidíme plačící i *Ogiera*, *Oliviera*, *Rolanda* a samého *Karla Velikého se všemi jeho barony* (II. p. 237, 357, 360, 429, 445, 450, 517, 569). Gautier praví zcela trefně: „Un héros qui pleure, est un héros qui vit.“ — (Hrdina, který pláče, jest hrdinou, který žije, čili hrdinou skutečným.) — Z toho vidí pan professor, že i podle názorův západního epického básnictví nebyl náš Záboj špatným rekem.

Ostatně veškeré aesthetické námitky a pochybnosti p. Masarykovy naší písni ceny neuberou. Jest a ostane formou a obsahem obdivuhodnou epickou básní, které a zároveň „Jaroslavu“ ve světové literatuře není rovných. J. B. Rakoviecki v „Pravdě ruské“ (1820 díl I. str. 234.) chválí o Záboji, že „jeví krásného ducha, živé obrazy a mohutnosť jazyka s lehkostí přednesu spojenou“.

Francouzský spisovatel *F. G. Eichhoff* zmiňuje se o básních RKho, jejichž *„uchvacující nadšenosť se rovná jich kráse a prostotě přirozené“*, praví o „Záboji“, *že svou důležitostí, koloritem přírodním a svým stářím nejlépe se hodí, aby nám jediným rysem vylíčil povahu Čechů ještě pohanských.“* (Hist. de la langue et de la literature des Slaves. Paris 1839.)

Nejnadšenější úsudek o Záboji pronesl aesthetik a básník náš *Er. Vocel*: „Zpěv o Záboji vyniká nad ostatní skládání RKho tím, že v něm netoliko síla národního básnictví v původnosti a ráznosti své se proudí, nýbrž i poměry a názory pohanské doby Čechův tam naznačeny jsou způsobem významu plným. *Jest to paprslek slunce dávno zapadlého, kouzlem básnictví pojatý a dochovaný věkům budoucím*“. „V básni této významu plné, *předním zákonům krasovědy úplně a skvěle jest vyhověno!*“ (Musejník r. 1854 str. 443. a 448.)

Nevyhovuje-li náš Záboj aesthetickým požadavkům prof. Masaryka, vyhovuje jim v očích znalců a skutečných aesthetiků v plné míře!

XXV.

„Čestmír“, „Ludiše a Lubor“, „Jaroslav“.

Aesthetickou a sociologickou důmyslnosť p. Masarykovu trefně označuje výtka, že básník RKho neměl — *vojenského vzdělání!* — *„Popisy bojů a výprav válečných vůbec jsou (prý) úžasně nejasny a nepravdivy. V Čestmíru* na př. přímo je podán *nemožný* obraz obléhání hradu“; je tam prý „výkon, *hodící se více clownům cirkusovým*“ atd.

Ne pro p. Masaryka, — jemu bychom věru práci tuto nevěnovali — nýbrž k vůli čtenářům našim poukazujeme na slovanské zápasy a hry rekovné, jak je líčí dle zřídel Rakoviecki, dále na velkonoční hry „Hahułky“ u Rusínů, jež nám popisuje Hanuš: „Bájeslovný kalendář slovanský“ na str. 128:

„U Rusínů v Haliči světí se v pondělí velikonoční zvláštní svátky Hahułky, Hajłky zvané. Scházejí se malí i velcí na hřbitovech a zpívajíce zvláštní písně, podle jména slavnosti samé nazvané, konají obřady na mnoze podivné. Baví se t. dílem zápasy různého druhu, dílem ale stavějí tak zvané věže či pyramidy. Viděl jsem sám, jak mužové silní v řadu byli stoupili, načež druhá řada na ramena jich se postaviviší opět třetí řadu menší na sebe brala a to tak dlouho, až na výšce jeden toliko muž stál. Pyramida tak uspořádaná pohybuje se potom vážným krokem okolo kostela. Komu by tu na mysli netanuly

zápasy a rekovské obřady, jak je líčí dle zřídel Rakoviecki při tryznách či svátcích pohřebních pohanských Slovanů!"

Čtenář z toho vidí, že *podnes* jsou Slované takovými „clowny" (!) dle Masaryka, to jest takovými obratnými, srdnatými, hrdinnými junáky, jakými nám je už básník „Čestmíra" líčí:

Vskočí řad třetiech na vteré,
čtvrtých na třetie,
i pátých až k vrchu ku hradovu . . ."

Či myslí p. Masaryk, že čeho Slované dovedli při hrách, nedovedli v opravdovém boji? A nepamatuje se z gymnasia, že i jiní staří národové užívali téže dobývací methody „slovanské", jaká vylíčena v „Čestmíru"?

O neslýchané vědecké ignoranci svědčí námitky p. Masarykovy při básni „Oldřich a Boleslav". Celý děj je mu nejasný, že vojínové Oldřichovi nepřitáhli „hned do *měst pražských*". On si nemůže vysvětlit, kde byli Češi a kde Poláci, zdali na „*Malé Straně*" a zdali Češi z „Malé Strany" mostem udeřili na Poláky, ležící v Praze na „Starém městě"? Zkrátka on přišel se svým výkladem do žalostné konfuse, a to hlavně proto, že ani neví, že v době, do níž spadá vyhnání Polanův za Oldřicha, **ještě vůbec mimo hrad a podhradí měst pražských ani nebylo!**

A tento vědec k nám chce míti praelekce o historii, topografii a o „*sociologických*" *poměrech starých Čechův!* —

Báseň **„Ludiše a Lubor"** nevyniká p. Masarykovi nad německou báseň Bruncvíka a nad kroniku o Štilfrídovi. Aesthetik „Athenaea" v tom Bruncvíkovi a Štilfrídovi nachází vůbec, jak se zdá, své krasovědecké ideály; aspoň je nejraději staví za vzor při posuzování našich starých epických básní. Jde tu patrně po stopě svého šlechetného předchůdce J. Feifalika, jen že byl Feifalik o něco obratnější.

Prof. Masaryk jen z nešikovné napodobivosti zmíněného svého předchůdce srovnává verše v Ludiši a Luboru s veršem v Štilfrídu, dávaje mezi řádky na srozuměnou, že verše v Ludiši jsou špatným plagiátem ze Štilfrída! Zdá se, že páni podezřívači k své výpravě proti našim rukopisům nečetli a nestudovali nic jiného, než pamflety, které do té doby proti našim památkám byly vydány, zvláště útoky Feifalikovy. Na přečtení spisův, jimiž útoky byly vyvráceny, nevzali sobě ani práce; a tím stalo se, že nám opět a opět opakují, ohřívají a za své vydávají dávno již vyvrácené pochybnosti a námitky dřívějších útočníkův a pochybovačův. Kdyby prof. Masaryk si byl vzal práci a byl dříve přečetl obranný spis bratří Jirečkův, byl by se na str. 123. et seq. dočetl, že kronika o Štilfrídovi *teprv po vydání* RKho byla v knihovně universitní objevena a že tedy Feifalikova lež o padělání této kroniky v básni „Ludiši a Luboru" dávno dokonale je vyvrácena.

Přicházíme k nejmladší, umělou svou stavbou nejvíce vynikající epické básni našich rukopisů, ku

„Jaroslavu". Jako při lyrických, tak i při epických básních počíná sobě p. Masaryk způsobem, který přivádí k naší radosti veškeré

důkazy proti rukopisům ad absurdum. Neskonale naivně počal boj hned proti „Jaroslavu“, této překrásné básni epické, již on nazývá pro významnou, starobylou *stručnosť* její posměšně *„epickým feuilletonem“!* Aby měl proto aspoň *nějaký* důvod, praví napřed, „že národní epik bývá často rozvláčný“ — nesmysl to, jejž může ovšem jen někdo pronésti, kdo národní epice naprosto nerozumí. Praví také, že v době, do které se rukopisy kladou, líbily se národu našemu obšírné popisy boje, a uvádí co příklad té záliby „Alexandreis“, „Štilfrída“ a j. — Důkazem, že se *národu* jmenované popisy tak tuze líbily, zůstává ovšem dlužen, či považuje ty naše tehdejší i nynější šilhouny za hranice a za vším cizím *za národ?* Národ měl jistě zálibu v líčení bojů ode dávna, nejen v 13. nebo 14. věku, a proto také vidíme právě v našich rukopisech, že pro hrdinné zpěvy měl svůj zvláštní stručný sloh, — stručný, *jako všude lid má epiku svou národní*, a stručný už proto, že český národ neměl nedostatku válečných dějů, že vypravování hravě mohlo přecházet z boje na boj. — Vůbec je pravidlem, že epika lidu není rozvláčná, epik z lidu líčí krátce, ať už líčí boje mravní, vnitřní, nebo fysické.

Kdyby nebylo té urážlivé frivolnosti, mohli bychom se srdečně zasmát důvodům páně Masarykovým. Pan professor se ptá: „Proč básník neříká (rozuměj hned po 8. verši), že kolem Hostýna budou ty kruté boje?“ — Pan Masaryk se diví, že na této cestě Kublajevna jest oblečena ve zlatohlav, jest ověšena kamením a perlami, majíc hrdlo, ňadra rozhalená. Nač to? táže se „aesthetik“ (rozuměj aesthetik p. Masaryk). Dále tvrdí, že „do Jaroslava moment *ten* (rozhalené vnady) nepatří!“ — Ještě dále praví, že „kněžna přichází nepřirozeným způsobem na západ“. A pak se zase táže: *„Proč alespoň Moravané nezabili kněžnu*, aby Tataři měli rozumnou (!) příčinu dojíti k Hostýnu?“ A konečně ještě je mu divno, když křesťané *měli žízeň* a deštěm se jim *pak pramen zživil*, proč v básni není ani slovíčka řečeno, že křesťané skutečně také pili!!!

Zda-li v těchto námitkách a otázkách našeho vědce nejeví se ne-li již skutečná mozková choroba, tedy aspoň při dospělém vzdělaném muži sotva kde podobná myšlénková naivnosť? Ať se tedy svých krajanů Moravanů *zeptá*, proč jich otcové nezabili Kublajevnu; snad mu to přispěje k jeho aesthetice! Ať se také zeptá sám básníka, proč neříká, že „křesťané pili“, anebo proč neoznámil, že bude v ten a v ten den bitva zrovna u Hostýna? Stran odhalených vnad Kublajevny mu pak můžeme poněkud sami posloužit dobrou radou: nechť si zajede p. Masaryk do orientu, a pozná, že tamní dámy, zvláště hned Rumunky, dosud milují „ten moment“. Ovšem dnes, když jdou na cesty, na západ, píšou napřed modistkám do Vídně nebo do Paříže pro „západní“ kroj; za Jaroslava neměly nepochybně ještě adres. Zajisté asi vzala, bylo-li jí zima, Kublajevna přece něco teplého přes sebe; ale básníka patrně zajímalo jen, co *o národním kroji* byl slyšel nebo četl.

K „nepřirozenému způsobu“, jakým přišla princezna na západ, odpověděl již Čelakovský trefně: „Uváděje básník příčinu vpádu tatarského, dává se nyní do popisování krásy Kublajevny: ‚Lepá Kublajevna jako

luna' atd. Ta krása mongolská jest arci vůči tomu, co nyní o mongolském plemeni víme, trochu směšná; nyní by takový popis byl ironií. S podobnou naivností řečeno, že chtěla poznati cizí svět; u mongolské slečny zajisté nemohla touha vzniknouti po cestování, jakožto nevzdělanému, surovému kmenu náležející; to však nám důminku vnucuje, že byl básník vyššího rodu, anyť v rytířských dobách i ženské cestovaly pro vyražení; *toť tedy na chuť tehdejšího věku ukazuje.* Nastane otázka, je-li celá tato událost s tatarskou princeznou jen přelud básníka úmyslný, aby odůvodněno bylo válečné hnutí těchto světoborných Asiatův, anebo zakládá-li se na historické nějaké příhodě."

Co ostatně záleží zde na momentu historickém? Může býti historická nesprávnost děje v staré epické básni známkou její krásy aneb dokonce podvrženosti? Co na tom, srovnává-li se báseň zcela *s tehdejší skutečností* nebo ne! V básních je vůbec historických, topografických, zeměpisných, přírodopisných, psychických a fysických nemožností, nesmyslů a odporů mnohdy veliká síla, a žádný rozumný kritik se tomu ani nepodiví; vždyť jsou podobné chyby i v starých kronikách, dějepisech, cestopisech atd. Není úlohou básně, aby byla věrnou kronikou, nebo přírodopisem, topografií nebo zeměpisem.

V básni rozhoduje moment krásy. Proto nic na tom nezáleží, jmenuje-li se v básni tatarský chán Kublajem anebo jinak, byla-li zavražděna kněžna princeznou mongolskou anebo ruskou; udá-li se vražda tam anebo o několik mil dále; mohl-li toulec při pádu Tatara s koně zarachotit či nemohl.*)

Veliký básník *Mickiewicz* pokládá příčinu vpádu Tatarů v „Jaroslavu" vůbec jen za poetickou smyšlénku, a přes to je přesvědčen o pravosti a původnosti básně a přiznává vysokou její poetickou cenu. Není pochybnosti, že umělá tato epická báseň pochází z té doby od vysoce vzdělaného a dovedného básníka, který vzal motivy dílem z přístupných mu historických pramenů, dílem z úst lidu, nepřihlížeje při tom ani ku chronologické ani k topografické ani k historické přesnosti. Básnil svou báseň asi zrovna tak, jako všichni jiní básníci. Chceme dáti *konkretní* příklad, jak se asi podobný myšlénkový proces v básni děje; vezměme jej z naší doby. Před 23 lety cestoval spisovatel této obrany se svým soudruhem Vítězslavem Hálkem do Tater. Na cestě z Nového Targu do hor dohonili slovenský povoz, na němž vracel se mladý čiperný Slováček se svou roztomilou, asi 17letou sestrou z trhu. Bavili jsme se s děvčátkem a učinili mu žertovný návrh, aby jelo s námi. Děvče ve své prosté naivnosti přistoupilo skutečně k návrhu a požádalo za svolení bratra, který jí však činil výčitky, jak může jej opouštěti (neměla nikoho než bratra). Při rozchodu cest, blíže rodné její chaloupky, rozloučili jsme se a neslyšeli nikdy ničeho více o děvčeti. Několik dní potom, když jsme sobě prohledli rozkošné krajiny horské

*) Tolik by ostatně professor sociologie měl vědět, že se toulec nenosil na zádech, nýbrž *po straně* (Viz Prokopa, kde porovnává nejstarší pěchotu římskou a byzantickou.) a že tedy, i když mrtvý Tatar spadl na znak, *mohl* toulec zarachotit nad ním.

a vysoce zajímavá jezera na temeni Tater, kdež nás zastihla prudká bouře, podnikli jsme s četnou společností výlet na primitivních slovenských loďkách po Dunajci. Mezi plavbou rozvodnil se následkem lijáku, který nás den před tím v horách byl stihl, Dunajec tak mohutně, že roztrhl loďky, k sobě svázané a překotil. Dva plavci utonuli a celá společnosť dlouho zápasila s rozčeřenými vlnami o život. Nuže z těchto několika momentů povstala rozkošná Hálková báseň „Děvče z Tater". Kdo by poznal v díle, jak vyšlo z péra básníkova, původní látku? Prosťounkou Katušku, nevynikající nad prostřední hezkosť, přeměnil na lepou krásu, z holé otrhané chaloupky vytvořil dvorec zakrytý břečtanem, a nasázel všude jasmínu, jehož v celých Tatrách nikde nebylo. Z bratra Tomše učinil žárlivého milence a nás dva cestující slil dokonce v jednoho cizince a učinil z něho Katuščina nápadníka, jenž vzbudil Tomšovu žárlivosť. Do proudu rozvlněného Dunajce zanesl místo celé četné společnosti jedinou Katušku s Tomšem. Takhle zacházejí básníci se skutečnou látkou! A jsou proto básně jejich méně cennými? Přestává proto Hálkův plastický popis rozkošných tatranských hor a vysoce poetické vylíčení bouře v horách a zápasu tonoucích v rozlícených vlnách býti poeticky krásným a vzácným?

Není-liž až k víře nepodobno, že v době naší může „vědec" a plnoletý universitní professor, který sobě osobuje úkol aesthetického kritika, žádati, aby básník byl ve své básni přesným historikem, topografem, geografem a v líčení krásy neodchyloval se ani na píď od možnosti a domnělé skutečnosti!

Těžko tomu uvěřiti, že může někdo odvážiti se podezřívati pravosť a aesthetickou cenu tak vysoce vynikající básně, jakou je Jaroslav, pouhými malichernými titěrnostmi své zlovolné a škorpivé skepse a vzhledem k volné poesii tak směšnými námitkami jako, že se Kublajevna líčí „s hrdlem a ňadry rozhalenými", že „vražda nemotivuje náležitě postupu dějového" atd.

Je možno, že za nynějšího stavu kritiky a umění může se cena a pravosť básně posuzovati podle mrňavých námitek aesthetických ignorantův, cholericko-misanthropicko-chudokrevných historikův a poťouchlých slovíčkářů, kteří bez vědeckého důvodu mění své vědecké (sic) náhledy jako marnivá žena svůj šat a své minuciosní grammatikální škebule vydávají při posouzení básně za seriosní důvody, jako by se jednalo o nějakou nepochybnou grammatiku?

Však naše pochybovačské družstvo bojuje ještě jinou zbraní. Ono na písmenku dokázalo, z jakých padělkův povstal náš Jaroslav. Podle nich není pochybnosti, že je vypsán z Miltonova „Ztraceného Ráje", z „Milliona" a z Torquata Tassa.

Oni vypisují (na str. 266.—273. Ath.) zase celou řadu domnělých shod, ač aesthetik jejich o několik stran dál (Ath. 279.) sám velice obšírně bojuje proti nesmyslnému využitkování těch shod, dokazuje, že „všude vývoj lidský stejnými zákony se řídí", že proto *je možno, že „na mnohých místech stejné a podobné idey se vyvíjejí"*; — že *„nelze tu o nápodobě a osvojení mluviti"* ... že *„shoda taková je přirozená"* atd. —

Vzdor těmto neočekávaně zdravým náhledům svého aesthetika mlátí páni v „Athenaeu“ svou prázdnou slámu dále a přicházejí na novo s novými a novými „parallelami“.

Však vizme, s jak chorobnou fantasií dotyční kritikové pracují. V Tassu stojí:

„Světlem v kmitání, v rachotu hromem, blesky v sekání jsou meče.“ —

A jelikož v Jaroslavu čteme:

„Oščepóv lom jako rachot hroma“

a v Beneši:

„Jak blesk hroma po nebi,
tako blesk mečev“ — — —

není dle našich parallelních kritikův žádné pochybnosti, že básně našich rukopisů jsou padělány podle Tassovy básně: „Gerusaleme liberata!“

Co je v „Jaroslavu“ hezkého, je dle výroku p. Masarykova vzato z Tassova Jerusalema. Zejména prý scény na Hostýně; však i ta podrobná scenerie, ač prý vyňata jest z Tassa, jest dle Masaryka v „Jaroslavu“ plná vad. Co na to říci? Máme se hádati s krasocitem jmenovaného aesthetika (sic)? Stůj zde raději proti úsudku „Athenaea“ úsudek osvědčeného našeho aesthetika E. Vocela:

„Toto oddělení zpěvu našeho (křesťané na Hostýně deštěm zachránění) *plastickou živostí, básnickou silou, prostosrdečnou vroucností vyniká nad ostatní částky velkolepého celku a tvoří nejskvělejší perlu v pokladě básnictví českého.* Ano přesvědčení chovám, že tento oddíl ‚Jaroslava‘ po bok se postaviti může nejskvělejším tohoto způsobu tvarům, jež básnictví všech věků a národů zplodilo. *V nesmrtelné básni ‚Osvobození Jerusalema‘ nalézá se nejpověstnější a nejvíce obdivované popsání hrozného vedra a kruté žízně, kterouž křesťanské vojsko Jerusalem obléhající bylo trápeno.* Ovšem že v popisu tomto velké množství podobenství, obratů a obrazů podivuhodnou, překypující silou fantasie tvořených nás překvapuje, kdežto naše báseň (‚Jaroslav‘) vše jen prostým, avšak pravdivým, srdce živě a hluboce dojímajícím způsobem klade. *Kdežto se skvělosti a bodré pestrosti veršů Tassových obdivujeme, dojímá nás zajisté* **mocněji** *nelíčený výraz pravdy a zbožného hlubokého citu v našem ‚Jaroslavu‘ . . .*

Tato přímo z hlubiny duše se proudící vroucnosť a živoucí *jednoduchá krása nahražuje zajisté přeskvělé, avšak umělé obrazy velké básně italské*, k jichžto vylíčení Styx a Acheron, Ganges a Nil i řecká mythologie barev, lesku a stínu propůjčují.“ (Čas. Česk. Mus. r. 1854 str. 462. a 463.)

Je tedy vzdor mnohé podobnosti přece jen veliký rozdíl v poetickém líčení obou básní, a rozdíl ten není na ujmu našemu „Jaroslavu“! —

Nejvíce sobě naši podezřívači zakládají na shodě mezi „Jaroslavem“ a českým překladem M. Polova „Millionu“. Nuž vizme, jak „porážející“ tato shoda vypadá.

V *„Jaroslavu“* stojí:

„Kublaj káže všem svým čarodějem,
hadačem, hvězdářem, kúzelníkóm,
aby zvěstovali uhodnúce,
kteraký by konec boj jměl vzieti.
Sebrachu sě nalit čaroději,
hadači, hvězdáři, kúzelníci,
na dvě straně kolo rozstúpichu,
i na dli tresť črnú položichu,
i ju na dvě polě rozščepichu:
prvej pólě Kublaj imě vzděchu,
vterej pólě králi imě vzděchu,
vetchými slovesy nad sím vzpěchu.
Počechu trsti spolu vojevati,
i tresť Kublajeva svícezíše.“

V Millionu pak se dočítáme:

„I poslal (Chinchiš) . . . k královi (Unchamovi), aby se bránil. Tehdy ten král (Uncham) s velmi velikým vojskem přitáhne a položí se na jednom poli blíže vojska taterského za 20 mil. Tehdy Chinchiš, taterskej král, přikáže čaroděníkóm a hvězdářóm svým, *aby pověděli uhodnúce, kterakej by konec jejich boj měl vzieti.* Tehdy ti odpověděli a *na dvé rozdělili trsť na dli i položili* na zemi, *a jednej straně převzděli Chinchiš a druhej Uncham*, i řekli královi: *Když my budem čísti v svých knihách*, tehdy *ty dvě polovice trsti budú spolu bojovati a ten král svítězí* v boji, čiež polovice tej trsti na druhej usědne. Tehdy když sě veliké množstvie lida sběhne k přihlédání, a tak když ti čaroděníci a hvězdáři sú čtli v svých knihách, oně dvě polovice trsti hnuchu sebú a zdáše sě, by jedna polovice proti druhé povstávala. Tehdy ta polovice Chinchišova položí sě svrchu na polovici Unchamovu.“

Je to nepochybně shoda dosti značná, ač *možnosť nahodilé* shody, kdyby totiž jeden spisovatel dílo druhého *nikdy nebyl* znal, nelze popříti; v literatuře světové nalézá se zajisté ještě značnějších *nahodilých* shod. Zde platí výrok Herderův: „Jestli tedy Sappho a dívka litevská o lásce *stejným způsobem pějí, musí vskutku pravidla jejich zpěvu být pravdiva*, jsou přirozenou povahou lásky *a sahají až na konec světa.* Jestli Tyrtaeus a Islanďan *stejnou zpívá píseň bojovnou, je tón její pravdivý a sahá až na konec světa.*“

(‚Podobnosť středního anglického a německého básnictví.‘)

Ostatně zde to má s tou podobností mezi Jaroslavem a Millionem *jiný* háček. Páni podezřívači líčí věc tak, jako by **v době starší**, *v době, v níž pravděpodobně povstal náš Jaroslav, vzájemnosť mezi ním a Millionem byla* **naprostou nemožností.**

Náš Jaroslav povstal dle všeho teprv po roce 1325, kdežto originál Marka Polova Millionu vyšel již v r. 1293 a latinský překlad Fra Pipina v r. 1320; kdežto překlad český, u nás známý, pochází z XV. století.. Není vyloučena možnosť, ba je pravdě podobno, že známý nám český překlad není první, nýbrž *že před ním* dávno již existovaly jiné, nám dnes již neznámé české překlady. Co z toho jde? Není tu mož-

nosť, že básník Jaroslava, který byl nepopíratelně spisovatelem velice vzdělaným, mohl znáti nejen originál, nýbrž i latinský překlad Fra Pipinův, a kdo ví, ne-li i nejstarší některý český překlad Milliona? Jestiť český překlad, z něhož dle pomluvy našich utrhačů Hanka čerpal, *pouhý opis staršího textu. — Je tedy možno, že básník Jaroslava v druhé polovici XIV. věku* **sám vzal svou parallelu z Milliona,** *buď z originálu aneb z některého překladu*; *však jest i to* **možno, že pozdější český překladatel Millionu,** *znaje již naši báseň Jaroslava,* **pod dojmem jejím užil parallelních vět.**

Padá tu tedy úplně důkaz našich podezřívačův o podvrženosti RKho na základě svrchu vyložené možnosti.

Než i kdyby jeden spisovatel o druhém nebyl věděl, byla ona shoda *možnou a přirozenou.* O poměrech Tatarův, jich pověstech, čarodějích atd. bylo dávno před XIV. věkem mnoho známo v Čechách. Již okolo roku 1253 bylo v Praze tatarské poselství! Dalemil vypravuje ve své kronice o tatarských špehounech, a o tatarských čarodějích bylo mnoho pověstí v lidu. Vždyť sám Marko Polo pojal do svého spisu jen pověsti, jak tehdáž kolovaly. O čarodějích tatarských nenacházíme zmínky jen v Millionu a Jaroslavu, nýbrž i ve spisech ruských. Již kn. Kurbský vyličuje *obležení Kazaně* r. 1552 napsal: „Krátce připomenouti sluší, *jak Tataři na vojsko křesťanské čáry dělali, a veliký liják přičarovali*; jak záhy po oblehání města při východu slunce vyšli proti městu — viděli jsme to všichni — *staří jejich mužští a ženské, začali šeptati satanská slova* („vopijati sataninskija slovesa") *), máchali svými šaty proti našemu vojsku a vrtěli se neslušně. I povstal tu vítr, sehnaly se mraky a přes to, že začínal den krásně, spustil se liják a suchá místa obrátila se v bláto a mokřiny naplnily se; ale tak bylo jen nad vojskem a po stranách nikoliv" ... (Skaz. Kurb. díl I., str. 133.). Tu tedy také parallela a dosti značná. Odkud vzal tento spisovatel svůj popis a dle čeho jej padělal? Vzal jej z téhož pramene, z něhož vážili ostatní: *z úst lidu*, z nichž přešly dotyčné „parallely" vesměs tu do líčení Kurbského, tam do Millionu a zde do našeho Jaroslava.

Jsou veškeré tyto shody nikoliv známkou padělku, nýbrž důkazem, *jak přesně a věrně staré tradice lidu zachovávají se po staletí*, přecházejíce od národa k národu, od pokolení k pokolení a šíříce se od kraje ku kraji, jako se z jara rozletuje tažné ptactvo po dalekých širých končinách.

XXVI.

Vyvrácení linguistických námitek prof. V. Jagiče.

A opět uchýlili se podezřívači našich rukopisů do ciziny!

Tenkráte vyžádali sobě pomoci prof. *V. Jagiče*, který od r. 1876 stal se veřejným *protektorem* všech odpůrcův starých našich literárních památek. Jemu naši mučedníci „vědecké pravdy" vypsali tíseň svého

*) V Jaroslavu stojí: „vetchými slovesy nad sím vzpěchu".

srdce; jemu žalovali, jak ta čistá „vědecká“ jejich snaha stává se zde v Čechách jen obětí „špatně porozuměného vlastenectví“, proti níž v politických novinách uveřejňují se paličské články atd. atd.

Vypsali vše do nejmenších podrobností, nezapomenuvše ani na žertovnou píseň „o hrozném sfalšování starých památek, objeveném skrze dvě hvězdy českých vysokých škol pražských.“ Ovšem beze zvláštního rapportu odtud sotva by se při stálých nynějších severovýchodních větrech byla až do Petrohradu zanesla zpráva o tom, kterak pp. *J. Gebauer* a *T. G. Masaryk* stali se se svými pomocníky směšnými až i „pražskému proletariátu“.

Petrohradský professor V. Jagič má dosti zvučné jméno mezi filology a je vydavatelem časopisu „Archiv für slavische Philologie“. To jméno a ten list mohou ovšem býti vydatnou přípřeží našim doma neuznaným „vědcům“ a zapadlému jich orgánu, o jehož chudokrevné, smutné existenci dozvěděla se česká veřejnosť teprve po čas ještě smutnější výpravy jeho proti našim rukopisům. Časopis v Berlíně v německém jazyku vycházející je sám sebou již zárukou, že po celém, na nivách slovanských zmohutnělém Německu najde dosti přeochotných a škodolibých čtenářův žalostná kverulace našich zbědovaných slovíčkářů a každá leť, která nás Čechy staví na veřejnou potupu, jakobychom byli barbary proti vědecky-kulturním snahám a jakobychom, počínajíce od doby Feifalíka, hájili své rukopisy jen ze „špatně pochopeného vlastenectví“ a z nekalé „národní nenávisti k Němcům“. Také o vědecké ochotě páně Jagičově nemohli naši útočníci býti ani na chvíli v pochybnosti. Učený ten professor, který nám ve svém „Archivu“ dává lekci o „špatně pochopeném vlastenectví“, je v této věci skutečně nad jiné kompetentním. Kdežto veliký náš slavista Pavel J. Šafařík podle listů, psaných Pogodinovi, než by byl za skvělými materielními výhodami opustil svou vlasť, snášel raději se svou rodinou nejtrpčí bídu zde v Praze, v lůně svého národa, pomáhaje křísiti jej z duševní strnulosti: — ctěný prof. Vatroslav Ignatij Vikentijevič *Jagič* záhy opustil rodný svůj kraj, ubíraje se za svou „vědeckou“ karriérou do Oděsy, později do Petrohradu, odkudž je již zase na cestě do Vídně, aby zaujal stolici po Miklosičovi. V r. 1874 přijal dokonce professuru v samém Berlíně, založiv tam německý, dosud vycházející časopis. Nechceme tím zlehčovati zásluh, kterých sobě posud dobyl o vědu vůbec a literaturu jihoslovanskou zvláště, nemáme však proč uznávati ho za rozhodčího ve vzniklém sporu o naše rukopisy, tím méně nad vlasteneckými city našimi.

Více bychom respektovali hlasu jeho co vědecké autority, kdyby nebyl dal svésti se k odporu k našim rukopisům z důvodův ne vědeckých, nýbrž pouze *citových*, snad právě „ze špatně pochopeného patriotismu“ a z dětinské závisti, že vedle přebohatých epických básní jeho národa i nám Čechům ze záhlady věkův zbylo také několik toho druhu vzácných skvostů.

Nemůžeme sobě jinak vysvětliti, proč učenec, jakožto professor filologie slovanské právě k tomu povolaný, aby *se širšího filologického obzoru* přihlížel k starým našim kulturním památkám, *snižuje se za*

pouhého štítonoše obmezených škorpiřích sloříčkářů, kteří z různých málo kalých důvodů zasadili své třtinné páky pod základy našich rukopisů, aby tisíciletou tuto stavbu staré kulturní práce našich předků z kořene vyvrátili.

Několikráte i v článku „Philologie und Patriotismus" (Archiv für slavische Philologie str. 335.—344.), kterým i říše přispěl právě na pomoc zdejším protirukopisným linguistům, rozpomíná se v něm stanovisko skutečného filologa, zejména tam, kde dává svým přátelům v „Athenaeu" trefné naučení, že při posuzování našich rukopisů *jen k jich obsahu* náleží přihlížeti, a nikoliv stále jen k osobě Hankově. Také má svou váhu další jeho připamatování, na něž i my dříve již položili důraz, *že v básních epických neslušíť hledati historické přesnosti; nesrovnalosť s dějepisem že není při nich svědectvím nepravosti.*

Srovnáváme se úplně s prof. Jagičem, že *jazyk našich rukopisů není jazykem pouze onoho století, do něhož dle zevnějších známek klade se jich sepsání.* I v tom mu dáváme za pravdu, že „*četné staré jazykové formy z různých věkův, tu správně tu nesprávně užité, a nesrovnalé to proplétání rozmanitých jazykových tvarů nemá jazykozpytci jeviti se pouhou dialektickou zvláštností.* Pravý filolog nesmí spokojiti se s tak laciným výkladem." (Archiv str. 339.)

Také my jsme přesvědčeni, že jazykové různosti a neshody v starých našich rukopisech jsou pro jazykozpytce významu hlubšího a musí platiti za něco více, než za pouhé dialektické odchylky neb zvláštnosti. Ony ani nedají vesměs vměstnati se do *jediného* století, jsouce *výsledkem mnohověkého jazykového procesu*; jsou jako různé, tu věrně, tu chybně na pergamen zachycené trosky dávno vyhynulých forem vedle zbylých, živých tvarů. *Ta pestrosť, různosť a nesrovnalosť znamená tu zrovna vysoké stáří.* Starý pergamen s jazykovými těmi různostmi a nesrovnalostmi je jako stará budova, v níž objevují se v hrozné nesrovnalosti a rozházenosti stopy celé řady různých stavebních slohův: tu románská klenba, do níž zapuštěn byzantinský sloup; tam zbytek korintské hlavice, zde gothické okno vedle portálu z italské renaissance atd.

Z nesrovnalého tohoto skupení různých slohův, jakž je nezřídka nacházíme při starých, zvláště chrámových, často přestavovaných budovách s mnohými přístavky a doplňky, ovšem nelze souditi, že mámo před sebou zvláštní stavbu ve *zvláštním slohu.* Jen člověk věci neznalý může tvrditi, že stavba tato pochází od jediného stavitele, který nevyznaje se v různých způsobech stavby, *svou zvláštní manýrou* a napodobením vzorův z různých století *utvořil sobě zvláštní stavební sloh a uměle zbudoval takto pestrou onu stavební směsici.* Vzdělaný architekt pozná na první pohled, že nesrovnalosť a různosť nejsou tu slohem, *nejsou prací a padělkem novější doby, nejsou soustavným dílem jednoho člověka, ani jednoho pouze věku.*

Podobně sluší souditi o jazykových památkách, v nichž po různu a nesrovnale objevují se stopy tvarů různých, od sebe daleko vzdálených staletí. Důmyslný filolog nesmí se zarážeti pouze nad „disharmo-

nickou směsicí" různých forem (Archiv str. 339.); on musí se širšího a vyššího hlediště filologického hlouběji zapustiti svou sondu, než činí mělcí naši linguisté, kteří pro každý, jim nevysvětlitelný archaism co nepochybnou známku hrozného prý padělku — táhnou hned v plné zbroji proti celému rukopisu, jako oněch známých sedm Švábů, kteří vyšli s píkou proti strašnému, jim dotud neznámému dravci, který na konec ukázal se pouhým zajícem.

Kolik neologismů, archaismů, jazykových zvláštností, domnělých chyb a odchylek od „normální grammatiky" p. J. Gebauerovy popletlo fantasie slovíčkářským pochybovačům prodlením pětiměsíčné jich výpravy proti našim rukopisům: a kolik těch domnělých chyb a podezřelých tvarů tím časem ukázalo se býti zcela pravidelným, nepochybným a nepodezřelým zjevem!

S úzkého hlediště našich obmezených linguistických Abderitů nemá žádný pravý filolog posuzovati pravosti a ceny starých, důležitých jazykových památek. Tu nestačí na vážnou kritiku pouhé vypichování podezřelých slov a nevysvětlených archaismů, které po různu nacházejí se ve všech starých rukopisech, jako nalézají se na nivách našich rozházené erratické balvany, o nichž dnes ne mnoho víme *odkud* a nikdy nezvíme, *kdy* k nám byly zanešeny.

Trefně o přirozených těchto úkazech v jazykovém procesu pojednal v č. 6. „Národn. Listů" prof. dr. Hattala. Dle něho ani nejryzejší jazyky nejsou jednolitým celkem. Každý je více méně aggregátem útvarů prastarých vedle zcela nových.

Místo aby filolog *V. Jagič* našim slovíčkářským pochybovačům byl hlavu napravil, aby jim byl dal naučení, že podivuhodný, tajuplný a ve svém *slovném detailu* na mnoze navždy nevysvětlitelný jazykový proces nelze postihnouti *jen kusou linguistikou*, zvláště když — jak sám s politováním praví — „ve vědeckém poznání staré češtiny dosud tak nepatrně pokročila", — (str. 337.) *sestupuje učený professor filologie sám dolů k našim slovíčkářům*, na jichž úlohu vlastně již dokonce nestačí, *nejsa v tom oboru specialistou a nemaje ani tolik co oni, zvláštní znalosti staročeského slovesného materiálu!*

Místo mělkého přizvukování malým našim linguistům a pomáhání jim v osobních nájezdech měl tu pamětliv býti slov, jež sám druhdy napsal na str. 715. ve 4. roč. (1880) svého Archivu: *„Raisonnování nic nespomůže; čím více pohroužíme se v jednotlivé staré památky, tím důkladněji jim porozumíme a vyčteme z nich věci, kterých nenajdeme v každé gramatice."* Pravda tato, zde tak případná, ostala bez praktické applikace při samém autorovi. Pan prof. Jagič, neprohloubiv se dle výborné své rady studiemi do žádné ze starých našich památek, spokojil se s chudičkým, a jak ukážeme, nedostatečným a zhola nepotřebným linguistickým materiálem svých přátel v „Athenaeu".

Však také dle toho dopadl nejnovější linguistický jeho sport proti našim rukopisům! Míra jeho prázdnoty je přestižena jen stupněm — řekněme pouze odvahy, — s kterou dává recept na úplné doražení našich rukopisů.

Prof. V. Jagić je toho mínění, že se „musí *rozhodně* proti našim rukopisům postupovat, že je potřebí roztříditi corpus delicti v různé skupeniny, a chyby v rukopisech že mají býti seřaděny podle různých oborů“. — A podle toho pouští své zničující střely do našich rukopisů.

Přidržíme se i my v ohledu formálním jeho rady; roztřídíme „neoprávněné“ útoky jeho v jednotlivé kategorie a odpovíme k nim v tom pořádku, ve kterém (v „Archivu“ na str. 339. a 340.) byly uvedeny:

I. V rukopisech našich je prý *„užíváno stále takových starých forem jazykových, které ve 14., ba již i ve 13. století zcela vyšly z oběhu“*.

Je sice pravidlem již v obyčejném životě, tím více při vědeckých pojednáních, že každá námitka *dotvrditi se má dokladem*; v obyčejném životě je pravidlo toto požadavkem slušnosti, při námitkách, které mají míti vědecké ceny, jsou doklady nezbytnou nutností; neboť věda nebere svůj stavební materiál z pouhé fantasie.

Mohli bychom tedy nedoložené a nedokázané tvrzení p. Jagičovo prostě pominouti mlčením; nevímeť ani, jakýchto jazykových forem učený professor vlastně míní.

Však na str. 340. mluví již o něco určitěji, zmiňuje se zejména o těchto archaismech:

1. *o starém akkusativu*, rovném *nominativu*;
2. *o nominálném skloňování přídavných jmen, a*
3. *o zájmeně če.*

Tvary tyto *prý vyšly* zcela *z oběhu již ve století třináctém.*

Proč nepodíval se p. professor dříve, než toto své zcela nesprávné mínění vyslovil, aspoň do Šafaříkových „Počátků staročeské mluvnice“, vyšlých úvodem do I. dílu Výboru z literatury české r. 1845? Co by tu byl našel dokladův, *proti* tomuto svému, tak lehkovážně beze vší podstaty a pravdy vyslovenému náhledu!

ad 1. Že ve zmíněném věku *užívalo se akkusativu rovného nominativu,* proto jsou doklady na str. 31. a 33. Počátků výše řečených následující:

a) z Passionálu: „*Jedovatý had* odtud vyhnal“.
„Před *boh* seleš“.
„Pilně na *ten jelen* hledáše“.
„Jakž brzo *takýto pták výr* nad sobú sedjéc uzříš“.
b) ze „Života Kr. P.“: „Cedjéce *komár a velblúd* sehltajíce“.
„Privedúc *telec* tučný zabijte“.
c) ze čtení z evangelií: „Pohan jsi ty a *běs* máš“.
d) ze životů sv. otců: „Nežli *mnich* mje slíbíš učiniti“.
e) z knihy pána z Rožmberka: „Sem-li ten pes ukradl“.
f) z Dalemila: „Chcem *muž* za hospodu jměti“.
„Za *kněž* může jměti“. „Cesar *na král* jide“. „Když je *před král* přivedú“. „Cesar kněžatóm *svój zeť* pověděˇ“.
g) konečně *z Alexandreidy:* „Pozdě *zajéc* honíš“.

ad 2. *Nominální formy adjektiva:*

Že formy tyto přicházejí i v jiných rukopisech z téže, anebo z pozdější doby, toho jsou dokladem dle str. 51. a 52. Počátků Šafaříkových:

a) „Passionál“: „Pakliť jest ten příklad *mal*“. „Do domu *nova* jídu“; „oheň *dobr* jest“.

b) „Život Kr. P.“: „By sje *slěp* narodil“; „*truchel* jsa“. „Nemóžeš jednoho własa *běla* učiniti ani *černa*“. „Hlavu *swata* Jana Křtitele“. „Ježíše *umrla* nalezú“. „Kdy jsme sje widěli *hladowita, zjéziwa, naha, nemocna*“ atd.

Upozorňujeme konečně zde p. prof. Jagiče na druhou a třetí ukázku obrany RKho prof. M. Hattaly, v níž trefně se praví, že oba staré naše rukopisy, *jsouce přechodem od prostonárodního básnění k umělému*, mají přirozeně poskytovati více příkladů nominálního skloňování přídavných jmen, než rýmované básně staročeské, asi tak, jak podnes lze pozorovati v obecné ruštině a srbštině proti písemné.

ad 3. Forma na *če:*

a) V *Žaltáři Klem.:* „*čež*-koli ruka má chce“.

b) V *Dalemilu:* „*Če* tomu sděti“. (Výbor I. str. 95.)

„Archaismy“ zde právě zpomenuté k *ostatním jazykovým zvláštnostem* našich rukopisů *zcela naprosto prý se nehodí* (str. 340.). Které pak jsou to ty „*ostatní* jazykové zvláštnosti“ (Spracherscheinungen)? Nebylo ještě ani o jediné jazykové formě našich rukopisů dokázáno, že by byla na začátku XIV. *století nemožnou!* A kdyby skutečně byly v rukopisech našich samé jenom archaismy, — jako že jich tam je poměrně málo, — jsou nějakou *tak neobyčejnou v té době jazykovou zvláštností*, že se s ní nepotkáváme téměř v žádném z ostatních spisů XIV. a ještě pozdějšího věku?

Nenalézáme je opět a opět *v každém nově objeveném spise nepochybné provenience ze XIV. i pozdějšího století?*

V těchto dnech přičinlivý náš A. *Patera* vydal tiskem „*Svatovítský rukopis*“, pocházející nepochybně z druhé polovice XIV. věku, tedy z doby, do níž klade p. Gebauer beze všech důvodů sepsání našich památek. Všechno, co vytýká on a jiní našim rukopisům: množství chyb písařských, vynechaná slova, ano i verše, jazykové a pravopisné zvláštnosti, sepsání veršů in continuo bez rozdělení atd., nacházíme i v tomto nepochybně pravém, starém sborníku. (Viz Předml. str. X.) A co je v něm archaismů! (Viz XXI.—XXIII.) Objevuje se tu ještě i zajímavý lokál množný „*Polás*“ (str. 149.); a přece je tento kodex ještě o několik desítiletí mladší než RKský.

Proč by ostatně neměly býti v našich rukopisech archaismy vedle novějších tvarů, s nimi nesouhlasících a jazyku doby, v níž básně naše byly sepsány, třeba i odporující, *když i v živém našem dnešním jazyku* nachází se hojně podobných starých slov a forem?

Jen jděte mezi lid do různých krajů Čech, Moravy a Slovenska a nasbíráte jich překvapující hojnosť, z nichž mnohé mohou býti velice cenným a zajímavým materiálem našim jazykozpytcům. Tak mluví na př. dnes ještě v krajině okolo Divišova a Třemošnice lid „bratrch“, „kmotrch“: jaký to linguisticky zajímavý archaismus! Nejsou-liž po-

dobné „jazykové zvláštnosti“ v našich rukopisech podle našeho, v předu podaného vylíčení zrovna důkazem jich stáří a pravosti? A není-liž objevení týchž ve svrchu citovaném, právě vydaném „Svatovítském rukopise“ zase novým cenným dokladem, že rukopisy Královédvorský a Zelenohorský jsou pravé?

Jen kdyby sobě p. prof. V. Jagič, když chce býti v domácí naší při rozhodčím o našich rukopisech, povšimnul lépe vědeckého o nich materiálu, kdyby pamětliv vlastního napomenutí, místo pouhého raisonování zahloubal se do studií o živém našem jazyku a starých jeho památkách; dospěl by tím nepochybně k jasnějšímu a správnějšímu úsudku než z kusé, pouze z dvou, ne valně cenných ukázek pozůstávající „normální grammatiky“ p. Gebauerovy, o jejíž pravé podstatě promluvíme příště.

* * *

Pan prof. V. Jagič upravil si svou polemiku zrovna tak pohodlně, jako jeho soudruzi v „Athenaeu“; věci, které dle jeho vlastní theorie musily by uznány býti za grammaticky správné, *prostě umlčuje.* Je z toho patrno, že i jemu jde tu méně o vědeckou pravdu, než o pouhý polemický harc, na podporu svých pražských linguistických přátel.

Jak může ještě dnes tahati do tohoto sporu jazykové tvary co pochybné a podezřelé, o nichž žádný filolog nemůže více býti ani v nejmenší pochybnosti: dovedeme sobě sotva vysvětliti při učeném jazykozpytci. Nechceme však nechati bez odpovědi *ani jediného* podezření, třeba žádné z nich není ničím doloženo a většina jich dávno již byla vyvrácena.

Pan prof. V. Jagič tvrdí, že k chybně užitým formám druží se

II. *tvary z pola prý chybné a fonetickým zákonům starého českého jazyka se příčící, ač tu a tam doložitelné, jako na př. „taže“ místo „tieže“.*

Tedy tvary, *které lze z jiných, pravých a nepochybných starých českých spisů doložit, mají v podezření uváděti pravosť našich rukopisů?* Totě věru nový doklad, — ne sice proti pravosti rukopisů, nýbrž pro nepravosť, nepodstatnosť, lichosť a úmyslnou úskočnosť našich pochybovačů. Ostatně to panem professorem želané „tieže“ nalézá se vedle proskribovaného „taže“ — *i v samém rukopise Královédvorském!* Verš 39. „Jaroslava“ totiž zní *„tieže* s voji, kamo slunce spěje“. Proč si toho p. professor nepovšiml? Zákonům hláskoslovným staré češtiny se prý forma *„taže příčí“*! Ovšem, ale kterým a jak, to měl p. Jagič nejdříve vyložiti a potom dokázati, že sobě nepodezřelé památky staré češtiny nedovolují nikdy takových odchylek. O to by se však marně zasazoval i kdokoli jiný, jelikož už ani předchozí nauka p. Gebauerova o konjugaci slovesa *táhnouti* sama (Listy filol. a paed. r. 1884, str. 270.—272.), ač je ještě velmi kusá, nedá přece žádnému nepředpojatému linguistovi pochybovati aspoň o tom, že již i stará čeština velmi nedůsledně zachází s **a** m. starobulharské nosovky ę, přehlasujíc je často v **e** i tam, kde by neměla, a naopak. Tak na př. ve verši 47. Alexandreidy Jindřichohradecké z konce 13. sto-

letí čteme *táhniechu* (Ve vydání M. Hattaly a A. Patery r. 1881 na str. 61.) m. *tiehniechu*, ve v. 1385. Svatovítské *přitáhli* m. *přitiehli* a naopak ve v. 944. *přitiehl* m. *přitáhl* a ve v. 62. Budějovickomusejní *dotiehla* m. *dotáhla*; *netaže* a *přitaže* Hradeckého rukopisu, vydaného od A. Patery, proti *potieže* a *vytieže* ve v. 710. a 1647. Alexandreidy Svatovítské a j.

III. V rukopisech našich užívá se prý velmi často *zvráceně imperfekta* a historického času přítomného *místo aoristů*. Zase jen tak všeobecně mluveno nejen beze všech dokladův, než i proti nejhodnověrnějším výsledkům dosavadního badání v té příčině!

Zejména pak imperfekta dotčeného ujali se již pp. Kolousek, Ošťádal a Prusík velmi obratně, než abychom nesměli přestati na samém jádře výkladů jejich.

Odpůrcové našich rukopisů domnívají se, že moderní „opětovací formou“ úplně mohou vystihnouti smysl a význam starého minulého času, nazvaného *nedocela správně*, jak prof. Ošťádal připomíná, *imperfektem*, a poněvadž se jim to tu i tam nedaří, vyčítají v těch místech rukopisu nesprávnosť a domnělému falsátoru neznalosť i kardinálních paragrafů staročeské mluvnice. Měli by býti toho pamětliví, že nynější Čech odvyknuv během času zejména jednoduchým časům minulým, aoristům a imperfektům, nedovede již označiti *veškeré jemné nuance děje tak případně, jak to bylo snadno možná předkům našim*. Rukopisy Královédvorský a Zelenohorský zvláště vynikají znamenitým vystihováním každého detailu dějového dotčenými formami slovesnými, tak že již i v té virtuositě vidí se důkaz pravosti týchže rukopisů. Moderní Čech by se do jemných těch slovesných rozdílů nikdy tak nevpravil, aby skládaje básně, dovedl jich náležitě užívati. Obmezení linguističtí odpůrci RKho mohou ovšem neintelligentně těm našim aesthetickým imperfektům vytýkati, že jsou „syntakticky nesprávná“, ale filolog širšího obzoru měl by brát věc důkladněji a nezapomínati *ani na velice důležitý a při posuzování řeči v poetické práci tak značně vážící moment, že na vazbu poetickou nesluší bráti jen loket normální grammatiky*; neboť poetická volnosť vymýká se těsným pravidlům mluvnice zrovna tak, jako Pegasus ohlávce.

Že prof. Jagič ani k těmto momentům nepřihlížel, není zajisté na prospěch vědecké jeho reputace. O důležitosti rozdílu mezi poetickou a prosaickou mluvou mohl se přesvědčiti z pojednání v čís. 357. lonského ročníku „Nar. Listů“.

Na výtku jeho, že v rukopisech našich je tu a tam *praesens historicum*, kde dle domnění jeho by měl státi *aorist*, odpověděl již prof. M. Hattala v obraně Libušina soudu proti Fr. Miklosiči (Čas. mus. r. 1859 str. 341. a 342.) a po něm o dvacet let později i professor *J. Gebauer*, bráně RK. proti A. Vaškovi v „Listech filologických“ co do podstaty (r. 1879 str. 240.) takto: „V sousedství slovesa „střetnú“, vyskytujícího se ve verši 98. Jaroslava: „nalit oruženi s nimi střetnú“, jsou aoristy a měl by býti aorist také ve verši tomto; avšak skladatel odchýlil se a volil „střetnú“, praesens historicum. *Odchylky téhož způsobu vyskytují se také jinde*. Jest to známo a

dokladů na dotvrzenou netřeba; uvedeme však příklad ze „Života sv. Kateřiny", v jehož verši 189. se totéž *střetnú* vyskytuje, které se RKému vytýká."

Prof. Jagič tedy buď neznal buď úmyslně nešetřil ani „dlouholetých grammatických výzkumů" svého „ctihodného učence", na jehož „normální grammatiku", známou podnes jen po dvou ukázkách, založil bona fide svůj *vědecký úsudek* o staročeském jazyku.

IV. Nyní přicházíme k p. Jagičovým námitkám proti *„hrubým chybám nejtěžšího zrna!" jako proti klassickému prý „plzno a naiplznei (L. S. plzňa!)", pak k „rozkošnému"* (prý) *„bohovom" a k neméně prý zvláštnímu „pohovte".* —

Nuž podívejme se i na tyto nejhroznější hříchy našich rukopisů: zdali skutečně jsou takými, za jaké je p. Jagič beze všech důvodův vyhlašuje, řídě se tu pouze zásadou všech velkých i malých ukrutníků: „Sic volo, sic jubeo, stet pro racione voluntas!"

1. *„Plzno, naiplznei (L. S. plzňa)":* Kdyby skutečně měl prof. Jagič pravdu, že jsou to chyby „nejtěžšího kalibru", musely by proto již rukopisy naše být falsifikátem? Ovšem by mohlo se tak soudit, kdyby prof. Jagič dokázal, že dotčená slova jsou v češtině *nevývratně moderního původu*, čehož se však p. professor již vzhledem k naší staré ctihodné *Plzni* a k méně známému haličskému *Pilznu* odvážiti nemůže.

Ostatně nacházíme v živém našem jazyku k tomu „klassickému plzno a naiplznei" ještě jiných dokladův. Dosud mluví lid v severovýchodních Čechách ba i zde v Praze na trhu o *„plzném"* a „plsném" sádlu. U Slováků znamená slovo plzeň *úrodu*, tolik co plný, lidnatý, bohatý, náplň atd. „Plzně-dle" ve zlomku o právu rodovém znamená tedy, že vladyka „plzně-dle" to jest podle buď *lidnatosti* nebo *bohatosti* své dědiny „v sněmy slavny chodí". — Kde tu tedy příčina k té hrůze, která dle Jagiče jde z oněch, svrchu položených slov? Není-liž právě význam „plzně-dle" velice do očí bijící známkou stáří našich rukopisů? —

2. *„Bohovom"*. I strany toho domáhá se p. Jagič jen slepé víry, neznaje se ve skloňování staročeském ani tak, jak by se mu byl mohl naučiti již o 30 roků dříve od mistra svého Fr. Miklosiče, který vedle „bohovóm" vyčetl z RK. dobře i „Tatarovóm" a z jakéhosi rukopisu XIV. věku „dědovóm." (Vergl. Gramm. III. Wien 1856. S. 378.)

3. *„Pohovte"* lze bezpečně počítati k důvodům, svědčícím o pravosti RKho, jelikož i stará bulharština zná se ke *goviti* vedle *gověti* (Viz Miklosičovo Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum 1862—1865. S. v.) a samo sebou se rozumí, že čím dále do minulosti můžeme stopovati nářečí slovanská, tím se nám objevují býti podobnějšími a naopak.

V. Konečně jsou p. professoru známkou podezřelosti i „neomalená epitheta ornantia jako *dluhopustý a sehodluhý!*"

Právě složená tato slova jsou znamením *stáří našich rukopisů*. V populární mluvě jazyků slovanských, zvláště často v ruštině v národních skazkách skládají se přívlastky, místo aby se spojovaly spojkami

(Viz Sacharov „Russkoje černokníže a Skazanija“) na př. bělojará pšenice“ místo bílá, jará pšenice; „rohonohý měsíc“ atd.

Tím vysvětlují se také staročeské složky „dluhopustý“ = dlouhý, pustý (les); „svatocudná“ = svatá, cudná (čistá) voda. A což neříká se ještě dnes „tmavomodrý, černožlutý“ atd. atd.? — —

XXVII.

Fiasko p. Gebauerovy „normální grammatiky“.

Jsme s linguistickými námitkami p. prof. V. Jagiče hotovi. Čtený tento filolog přečta svrchu položené nezvratné doklady naše, přizná tušíme v zájmu vědecké pravdy sám, že svými námitkami — nevyjímaje ani těch střel z „nejtěžšího kalibru“ — nejen neporazil našich rukopisův, nýbrž poranil spíše dosti citelně svou filologickou reputaci. **Ani jediná z jeho námitek neosvědčila se býti podstatnou; vyvrátili jsme z kořene všechny!**

Pan prof. V. Jagič neprostudovav dosavadní literatury o RKském a RZském a neznaje staré češtiny, tím méně „subtilních grammatických jemností její“, spolehl se příliš a výhradně na „kritické operace“ svého protežovaného pražského soudruha J. Gebauera.

Tím stalo se, že veškeré jeho námitky proti pravosti našich rukopisů tak žalostně planými a nepodstatnými se objevily. Většina jich byla *pouhým opakováním* pochybností vyslovených dávno už od jiných podezřívačův.

Kdyby sobě p. prof. Jagič byl přečetl jen to, co v dřívější a co v poslední době proti námitkám různých pochybovačů, zejména proti pochybnostem a výtkám p. Gebauerovým bylo uveřejněno, nebyl by jich opakoval a vyhlašoval za své *vlastní a nové*, jelikož většina jejich byla již dávno společníky našimi úplně vyvrácena. Nebyl by se zároveň těžce kompromitoval tak rozhodným a bezohledným tvrzením, že „*Hanka* **byl na každý způsob** *duševním původcem obou našich rukopisů*“ (Archiv 344.), kterýžto krutý výrok okázal se nyní *vědecky zcela neodůvodněným a nezakládajícím se na vlastním svědomitém badání p. prof. Jagiče.*

Kdyby sobě týž pán byl povšimnul aspoň důležitějších publikac z novější doby v oboru starého písemnictví, zejména Hradeckého rukopisu vyšlého péčí Ad. Patery r. 1881 a nejnověji týmž spisovatelem vydaného „Svatovítského rukopisu“, byl by se přesvědčil, jak touto nepochybnou starou písemnou památkou těžce jsou kompromitováni páni pochybovači, zejména J. Feifalík, nejvíce pak jejich nynější choragos prof. J. Gebauer.

V rukopise Svatovítském nalézáme celou řadu slov, pro která rukopis Královédvorský byl podezříván (viz seznam na str. 385.—395.); ba tytéž domnělé pravopisné chyby, které prof. Gebauer RKskému vytýká co známky nepravosti — objevují se i *v nepochybném* rukopise Svatovítském, na př. hned na první straně: měkké ě „gyest, gyeho, gyedno“ atd. Dále „ſyeho, wſſyeho, wſſyemu“, kdežto „normální gram-

matika“ p Gebauerova na podezření našich rukopisů určitě tvrdila, že ve spisech XIV. věku nemohlo býti psáno jinak než: „ſeho, wſſeho, wſſemu.“

Tak každá nově objevená aneb publikovaná památka ze starší doby je novým důkazem pravosti našich rukopisů a novým dokladem lichosti našich pochybovačů, jejichž mělké důvody rozplývají se co den více pod dechem vědecké kritiky, jako dubnový sníh pod paprsky jarního slunce. Však v těchto dnech zastihla naše pochybovače nejtěžší rána, která bohdá postačí, *aby jednak napravila úsudek všem, kteří dali klamati se slovíčkářskými pochybnostmi p. J. Gebauera a jeho společníkův, jednak aby navždy učinila přítrž všelikým těm občasným nesvědomitým linguistickým výpravám proti nejvzácnějším zbytkům někdejší poesie a osvěty naší.*

Jak známo, žádali páni pochybovači hned na počátku svých útoků, aby správa Českého Musea svolala úřadně vědeckou komisi, která by hlavně se stanoviska palaeografického a chemického rukopisy naše zkoušela a jich pravosť či nepravosť dle výsledkův svého zkoumání úřadně zjistila. I my přimlouvali se za splnění této žádosti, jíž konečně i správa musejní ochotně vyhověla. Dotčená vědecká enketa odbývala již několik schůzí. S největší nestranností dala se do práce, javši se k vůli *získání porovnávacího materiálu* zkoušeti nejprve pravosť jiných, starých, v Museu Českém chovaných rukopisných památek. Mezi nejstarší náleží zlomek *Evangelia sv. Jana.* Budeme jej krátce znamenati jen písmeny **EJ**. Tento zlomek má na pergamenu latinský text, nad nímž nachází se mezi řádky překlad, *jejž prof. J. Gebauer dle jazyka kladl do konce XIII. anebo do první polovice XIV. století.* (Str. 18. Novočeské bibliotheky čís. XXIII.) Ačkoliv někteří bystří filologové, jakož zejména *Dobrovský*, Kopitar, ruský učenec Lamanský a j., prohlašovali *český překlad za práci novější*, za pouhý padělek starého písma, stál nicméně p. prof. J. Gebauer na tom, *že i český text je starý*, pokládaje jej za vzácný materiál pro poznání a grammatikální ustálení staré češtiny. Nepostarav se dříve ani o chemickou zkoušku, což mu již prof. *M. Hattala* ve svém spise (Přídavek ku prvému dílu zbytků rým. Alexandr. staročeských na str. 78.) vytýkal, upozorňuje při tom, že i palaeografové již dle pouhé fotografie v EJ. shledali podezřelou známku pravosti, jevící se v patrném *rozdílu barvy* latinského textu a českého písma. Ani dřívější upozornění prof. M. Hattaly, že „text není čistě česky psán“, že se *„původce jeho úzkostlivě držel nějaké předlohy starobulharské, a tím že se dopustil některých palaeobulgarismův“* atd., nepřivedlo učeného professora J. Gebauera na pravou cestu. Byl tak přesvědčen o pravosti a starobylosti českého textu v EJ., *že o něm napsal celou obšírnou knihu o 136 stránkách* s nápisem: **„Staročeský zlomek Evangelia Svato-Janského a filologická svědectví o jeho původu“**. Obsáhlý tento spis vydán byl nákladem Matice České roku 1881 pod ominosním titulem: *„Novočeská bibliothéka“*. Na str. 18. tohoto spisu, počínaje probírati slovesný materiál EJ. praví o něm p. *Gebauer*, že „slova záhlavní *mají formu platnou na sklonku*

XIII. a v první polovici XIV. století". I rozjímá o tomto slovesném materiálu na dvaceti stránkách, věnuje ostatní devadesát dvě stránky **„svědectví se stanoviska filologického, hlavně jazykového** (str. 44.), **že dotyčný český, od některých filologů v pochybnost braný text v EJ. je pravý, starý, nepochybně přesný**".

Všechny námitky a pochybnosti se stanoviska linguistického statečně poráží; omlouvá latinismy a zamítá palaeobulgarismy; hájí i prapodivná slova, jež padělatel jakoby ze žertu a na posměch pánům linguistům do svého textu byl vložil jako: „zebe-zi, reieh, rekosta, dade, dav mnog" a j. (str. 130.). Všechny tyto tvary **jsou podle prof. Gebauera v „staročeském jazyku možné"**, *jejichž „skutečné bývalosti ovšem nelze prý z památek známých dokázati, ale nelze jí také popírati"* (str. 130.).

Omlouvá i to, že je v dotčeném EJ. „mnoho rozmanitých chyb", neboť se prý „vyskytují také hojně ve staročeských překladech jiných, nepopíratelně starých a přesných památkách a **nemohou tedy býti svědectvím padělanosti**". I veškeré námitky, jichž týž professor v „Athenaeu" uvedl proti pravosti našich rukopisů, tak zejména námitky proti „nejasnosti a hrubým chybám", atd. při EJ. omlouvá „neumělostí a nepozorností písařův" (str. 131.). Odmítnuv veškeré výtky pochybovačův, přichází k tomuto konečnému výsledku: **„Já pokládám české EJ. podle svědectví jazykových za památku starou a pravou.** *Nemožného nenalézám v něm nic, a jeho shoda s nálezy pozdějšími* **jest mi svědectvím pro jeho původ starý**" (str. 134.). Na str. 135. svého spisu pak dokládá, že **„nemůže sobě mysliti** české Evangelium sv. Jana **jako dílo padělatele novověkého**", a že je mu toto přesvědčení „také svědectvím **proti původství Hankovu**". Tak stojí vytištěno na str. 134. a 135. p. J. Gebauerova spisu!

A hle! úřadní komise, panem J. Gebauerem a jeho společníky proti RKskému a RZskému tak důrazně vyžádaná, **dopátrala se více nezvratných známek o nepravosti českého textu Evangelia sv. Jana!! Chemickým ohledáním zjištěno, že český tento text p. J. Gebauerem za nepochybně starý vyhlášený jest psán moderní barvou, že jest v novější době padělán a že co zvláště nepochybná známka padělku vyskytují se pod barvou tužkové známky, dle nichž padělatel napodobil v českém svém textu staré latinské písmo!**

Je tedy český překlad Evangelia sv. Jana, o jehož pravosti sepsal p. J. Gebauer celou knihu a z něhož bral materiál ku své normální staročeské grammatice a k útokům proti oběma našim nejvzácnějším starým rukopisům, Královédvorskému a Zelenohorskému — tento hlavní zdroj a poklad staročeské linguistiky p. J. Gebauerovy je nepravý, nepochybně falešný, je úřadně zjištěným novověkým padělkem!

Co z toho jde? Jde z toho:

1. Že pan professor J. Gebauer nedovede rozeznat pravou listinu od sfalšované; že novověký padělek vykládá, hájí a vydává za nepochybně starou češtinu, že normální jeho staročeská grammatika, kterou z neznalosti starého jazyka složil i dle českého textu

v novější době padělaného, nespočívá na pevném, opravdu vědeckém základě a že tedy i **posuzování rukopisův Královédvorského i Zelenohorského podle kusé a nespolehlivé této jeho „normální staročeské grammatiky" nemůže míti vědecké váhy ani ceny.** Veškeré útoky p. Gebauerovy a jeho linguistických přívrženců na naše rukopisy ukázaly se býti *pouhou štvanicí* proti nejvzácnějším kulturním památkám národa, povstalou buď z nevědomosti a z neznalosti staré češtiny anebo ze zlé vůle, anebo z obou zároveň.

2. Není pravda, že ve sporu o naše rukopisy *„rozhoduje hlavně grammatika"*.

Když professoři jako p. J. Gebauer, kteří platí za znalce starého českého jazyka, o tomto jazyku skládají celé knihy a přednášejí o něm po celá léta na universitě, **nedovedou rozeznat dle slovesného materiálu ani pravé památky od padělané**, když publikují celé obsáhlé knihy s linguistickým výkladem o domnělé staré české památce, majíce ji za nepochybně pravou, ze XIV. neb dřívějšího některého věku pocházející, která však při první chemické zkoušce objevuje se býti sfalšovanou, nedávno v naší době sepsanou: není-liž z toho nade vši pochybnosť jasno, že *pouhá grammatika, prostá linguistika*, s tou nedostatečnou, chudičkou dosavadní znalostí staré češtiny, *na rozhodování sporův o pravosť starých českých rukopisův* **sama o sobě naprosto nestačí**, *nýbrž že hlavní váha a rozhodčí hlas musí tu vyhražen býti chemii a palaeografii*, vedle těch pak filologii *v širším smyslu* čili té, která více dbá o ducha a kulturní momenty písemných památek než o pouhou grammatiku jejich?

Pokládáme těžkou porážku, kterou linguistický p. Gebauerův tábor při zkoumání EJ. právě utrpěl, za **vítězné ukončení linguistické výpravy proti našim rukopisům.** Všeliké další slovíčkářské námitky s té strany nemohou se brátí více do opravdy.

Objevením EJ. co novověkého padělku je *poražena celá linguistická škola p. J. Gebauerova*, který na své jazykové klinice odchovával rok co rok značný počet mladých filologův, kteří přísahajíce na jeho znalosť staré češtiny a na tak zvanou normální jeho grammatiku, stali se zásadnými odpůrci nepochybných starých literárních památek, rukopisů Královédvorského a Zelenohorského, šíříce po venkovských gymnasiích nihilistickou svou nauku mezi nejširšími kruhy českého studenstva. Celý vědecký základ těchto apoštolův p. Gebauerových je tak jako jeho výklad Svatojanského Evangelia dnes již jen *velkým* vědeckým *omylem*, jest pouhým, tolik pohoršení zbytečně způsobivším, otravným dýmem!

Co tomu říká patron a protektor hlasatelův pravosti Svatojanského Evangelia, pan prof. V. Jagić? Bude i nyní po tomto nejnovějším objevení na poli staročeské linguistiky tak nesmírně vychvalovati p. Gebauerovu obranu EJ., jak se to v „Archivě" jeho r. 1882 (VI., 273.) stalo, a tvrditi, že ta přílišná „skromnosť (sic) se strany filologův (J. Gebauera a spol.) vzhledem k chemii a palaeografii není na svém místě?" (Archiv letošní str. 338.) Bude dále trvat na svém

mínění, že mají dotyční páni jen *dále zkoumat* (recte podezřívat) jazyk našich rukopisů bez ohledu na chemii a palaeografii?

A co znamenají dnes p. Jagičova panegyrika o „velikých zásluhách prof. J. Gebauera, na jehož bedrech jedině spočívá všestranné (sic!) prozkoumání staré češtiny“ (str. 336.); o jeho „tak důkladném (sic!) a svědomitém prozkoumání starého jazyka (str. 337.)?“ — Bude nám pan prof. Jagič ještě dnes dávat dobromyslnou radu, abychom zde v Čechách p. Gebauerovy výzkumy v oboru staré češtiny — tedy i jeho obranu Evangelia sv. Jana — **„bez podmínky** *vzali za základ při všelikém* posuzování jazykových zvláštností a známek?“ (str. 337.).

A bude nám konečně ještě dále p. prof. V. Jagič vykládati ve zlé, že my — pouzí laikové — měli hned z počátku a máme dnes tím rozhodněji „normální staročeskou grammatiku“ p. Gebauerovu *za pouhé kejklířství?*

Dnes je *na nás*, abychom dávali mravní naučení mužům, kteří dle prof. V. Jagiče „jsou dle *své vědecké* přípravy povoláni“, aby posuzovali, či vlastně odsuzovali naše staré rukopisy! A morálka, která plyne z nejnovějšího objevení v příčině „Evangelia sv. Jana“, týká se nejen prof. J. Gebauera a jeho přátel a přívrženců zde, nýbrž také samého prof. V. Jagiče, Fr. Miklosiče a konečně i hlavní palaeografické autority našich pochybovačů, p. prof. Wattenbacha v Berlíně. Všichni tito pánové, tito přední sloupové odporu proti našim rukopisům pokládali český překlad zmíněného evangelia za přesný, nepochybně starý text, jejž p. Wattenbach dle fotografického, jemu p. Gebauerem zaslaného a p. Jagičem doručeného snímku prohlásil dokonce za starý rukopis ze století X.! (Viz J. Gebauera Staroč. zl. EJ. str. 136.)

Takhle dopadl dosavadní výsledek výzkumů musejní, samými odpůrci vyžádané úřadní komise, který místo aby porazil obrance rukopisů Královédvorského a Zelenohorského, jak si toho přáli p. J. Gebauer a jeho společníci v „Athenaeu“ a „Archivu“, pochoval vědeckou autoritu *pánů pochybovačů!*

Pan prof. V. Jagič nazval nás, obrance obou starých kulturních památek, „dobrými sice vlastenci, ale špatnými filology“; my toto kvalifikování za docela případné přijímáme, oplácejíce tuto poloviční poklonu odpůrcům našich rukopisů i s úrokovým dodatkem, že *oni zase* v celém dosavadním rukopisném sporu *osvědčili se nejen* **špatnými vlastenci,** *než po žalostném fiasku své normální grammatiky* i **špatnými filology!**

XXVIII.

Závěrečná úvaha.

Končíme obranu našich rukopisů. Rozhledněme se ještě jednou po dosavadním výsledku a cílech tříměsíčné podkopnické práce našich podezřívačů!

V prvním čísle „Athenaea“ dne 15. února t. r. podnikli pp. profesoři *J. Gebauer a T. G. Masaryk* s opatrným zapřením vlastních cílův první svůj útok. Vyslovili o pravosti obou starých rukopisův nesměle pouze své *„vědecké pochybnosti“*, jimž *jen* v zájmu „pravdy“ a z popudu „čistě vlasteneckého“ prý propůjčiti chtějí slov. Skromní ti „vědci“ nechtěli nic jiného, než ukázat „na potřebu dalších zkoušek“. Hlavní strůjce nové štvanice proti rukopisům *J. Gebauer* vyznačil sice celou řadu jazykových odchylek od staré češtiny *„dosud známé“*; avšak připojuje hned k tomu, že to *„mohou býti pouze zvláštnosti dialektické“* (str. 154.), kterých nyní neznáme a které neprávem nazýváme chybami (str. 163.). Lehkověrný jeho soudruh propůjčuje svému podezření již s neopatrnější upřímností slov; on sice s velkým „žalem“ i s vlasteneckým bolem (sic) vyslovuje se *o „sklamání“*, které nás v příčině našich rukopisů dle jeho domnění na jisto „očekává“, spoléhá však jistě na chemii a palaeografii; „výklady aesthetické a historické (kulturní)“ tu prý „nejméně rozhodují“ (str. 165.).

Na Hanku co „domnělého padělatele“ vrhají sice oba „vědci“ již stíny svého podezření, připouštějí však, že „není z padělání formálně usvědčen“ (str. 152.).

Měsíc potom vystupují se svým podezříváním již určitěji, nespoléhajíce více na zkoušku chemickou a palaeografickou, ač mezi tím zcela dle jich přání sborem Českého Musea byla nařízena. — Tu již organisují se páni podezřívači co celá strana, shromažďujíce kolem sebe celou řadu nejvíce mladých, málo rozvážlivých lidí Celé toto četné družstvo dává se zimničně do práce, aby hojnými parallelami mezi starými našimi básněmi a různými, jak moderními, tak staršími spisy pokusilo se již o skutečný *důkaz*, že Hanka nebo někdo jiný ze slovesného materiálu hlavně spisův Jungmannových *oba rukopisy padělal.*

A když opět uplynul měsíc, jali se v sešitu dubnovém již zcela *nezakrytě a s plnou jistotou tvrditi, že oba rukopisy jsou najisto padělány a Hanka že je jich padělatelem!*

Čím stal se smělý tento postup od skromného pochybování až k urputnému proskribování kulturních našich památek, jako by byly nezvratně dokázaným, podvodným, bezcenným padělkem nesvědomitého podvodníka? Podali nám prodlením tříměsíčních svých útokův *jediný, skutečně vědecký a nepochybný důkaz* o podvrženosti obou rukopisů? Nebyly veškeré důvody jejich vyvráceny?

Namítali, že nalézají v našich rukopisech **odchylky** od starého českého jazyka, které v jiných starých spisech prý se nenacházejí.

My a filologové z povolání dokázali, že veškeré ty domnělé podezřelé odchylky nalézají se zhusta *též v jiných, starých, nepochybně pravých spisech*; i podána k tomu dokladův celá řada.

Však pochybovači, dokládajíce stále, že jim jde jen *o pravdu* a vědecký zájem, *nepokusili se ani o vyvrácení našich důkazův, ba ani nepovšimnuli si jich, nýbrž přišli s novými linguistickými pochybnostmi!* I ty byly vyvráceny.

Na to jali se podezřívati samého Jungmanna, jakoby byl sfalšoval buď svůj slovník, nebo oba rukopisy, nebo dokonce tyto i onen; podali celou řadu **výpisků** z děl Jungmannových tvrdíce o nich, že přešly do obou rukopisův a byly materiálem k jich padělání.

I toto podezřívání bylo vyvráceno a do očí bijící směšnosť jeho jasně vytčena. Vzdor tomu přišli s novými parallelami, dokazujíce *podobnosť* slov a celých vět v našich rukopisech se slovy a větami spisů jiných, ač v slabé chvíli jeden z nich — professor Masaryk — v „aesthetickém (sic) svém rozboru" sám směšnosť a nepřístojnosť podobných důkazů a dokladův přiznal.

Pochybovači jali se vésti útok na pravosť našich rukopisů také vypočítáním četných *chyb a rasur* v jednotlivých básních; my jim podali nepochybný důkaz, že nejen v jiných básnických spisech staré doby, nýbrž i *v samých úřadních listinách nachází se jich pravidlem mnohem více!*

Oni napočítali celou řadu slov „novějších" a slov za Jungmanna prý z jiných slovanských jazyků vzatých, které objevujíce se i v našich rukopisech, svědčí prý, že RK. a RZ. jsou původu novějšího; my dokázali, že domnělé ony novotvary **vesměs** *přicházejí již v starých listinách!* —

Oni uvedli celou řadu právnických, historických, palaeografických a topografických pochybností: my je vyvrátili vesměs! — Ba my i to dokázali, že jsou v rukopisech našich jazykové formy a historická data, *jichž za Hanky nikdo ani znáti nemohl, k nimž nalezly se doklady v archivech teprv mnohem později po vydání obou rukopisů!* Dokázali jsme tedy, že podezřivé ony jazykové a historické pochybnosti jsou právě naopak *nepochybným důkazem pravosti* obou rukopisů! —

A jaký dojem měly veškeré naše důkazy na neunavné podezřívače? Pravda neměla na ně žádných účinkův; pod tíhou její jen rostla jejich rabiátnosť a podvratná odvaha, jako zdvihá se prach tím hustěji, čím silněji se zamétá; místo *vědecké pravdy*, kterou na počátku svých útokův stále v péře měli, postaven konečně *úmyslný justament* za čestný cíl a úkol! —

S tak malou vědeckou rozvahou veden s jejich strany boj proti našim rukopisům, že se páni pochybovači zapletli — jakž jinak ani býti nemohlo — sami mezi sebou do nejkřiklavějších odporů.

Když byly dle jich výroků naše rukopisy v novější době padělány, musel tu přece přirozeně někdo být, *kdo je padělal!* Čtenáři naši se pamatují, jak v únorovém čísle „Athenaea" naši pochybovači jmenovali

podezřivě tři jména spisovatelův z doby, kdy rukopisy byly objeveny; mohl být dle jich míněuí padělatelem Hanka, Linda nebo Svoboda aneb všichni dohromady. Když se jim dokázalo, že žádný z těchto tří na úlohu tuto nestačil, že *nejméně* Linda a Svoboda byli by dovedli básně našich rukopisů v staré plynné češtině sepsati, a když se dokázala *naprostá absurdnosť* mínění, že jmenovaní tři spisovatelé *společně* by byli sfalšovali oba rukopisy, počali se držeti jediného Hanky, ač ještě dosti nesměle.

Nemohouce však upříti nedostatků Hankových k té práci, počali do otázky osobní tahati i nesmrtelného našeho Jungmanna. Než scházela jim odvaha, prohlásiti Jungmanna přímo za padělatele, podrželi tedy v podezření jen slovesný jeho materiál. Pouhý však materiál nemohl se sám v celé uměle složené básně srovnati; bylo tu přece jen potřebí i určité osoby. Byla to jedna anebo bylo jich více? Dlouho zmítali se páni pochybovači v samých rozpačitých odporech: jednou mohl být RK. „dílem *jednoho* básníka", a podruhé zase museli na tu práci být *dva* a konečně na ni bylo potřebí celé *jednotné redakce!* („Athen." str. 298.) Tak se naši pochybovači kolísali na jediné stránce svého listu sem a tam jako mezi dvěma otýpkami známý linguista, jehož linguistické vědění přestává na pouhých dvou samohláskách. — Na konec vzmužil se prof. Masaryk k určitému rozhodnému úsudku, že básně našich rukopisů *„jsou dílem jednoho básníka, totiž Hanky, který co ‚osvědčený falsátor' již v hrobě hnije!"*

To tedy jest konečný resultát tříměsíčního slídění po ošemetném onom padělateli, který nám mizerný svůj padělek celých téměř 70 let vydával za drahocenné poetické skvosty starého českého písemnictví! *Hanka je tedy tím usvědčeným padělatelem!*

Nuž, přehledněme ještě jednou souborně celý materiál, dle kterého naši podezřívači prohlásili Hanku za jediného nepochybného falsátora! *Bude z toho přehledu podle obyčejného lidského domyslu nade vši pochybnosť patrna celá ta suma nemožností a nesmyslností, v nichž konečně dovršila se podezřívací rabiátnosť našich pochybovačů.*

Hanka si básně našich rukopisů sám nevymyslil. „Hlavní práce jeho záležela (prý) v tom, sestaviti disjecta membra poëtarum" — to jest **sebrat z různých spisů básnických slovesný a myšlénkový materiál** *a utvořit z něho básně, jež se nám nabízejí co básně rukopisu Královédvorského a Zelenohorského.* — Páni pochybovači nám pod nápisem „parallely" určitě vyznačují, z kterých děl vzal Hanka svůj materiál; on prý vybrakoval následující díla:

Jungmannův „Ztracený Ráj",
Jungmannovu „Attalu",
Jungmannova „Heřmana a Dorotheu" a ostatní prosaické a poetické jeho spisy,
Glossář: „Mater Verborum",
Český překlad „Millionu",
Ruskou báseň „o polku Igorově",
Tassův „Osvobozený Jerusalem",

Spisy Herderovy,
„Bruncvíka“,
Kroniku o „Štilfrídovi“,
„Letopisy Trojánské“,
Žalmy,
Puchmajerovy básně,
Básně Ant. Marka,
Svobodovy básně,
Šafaříkovy spisy,
Homera,
Dalimilovu Kroniku,
Hájkovu Kroniku,
Kosmovu Kroniku,
Dobnerovu Historii,
Srbské národní básně,
Ruské národní písně

a celou řadu starých českých spisův, z nichž se musel přiučiti starému jazyku tak, aby v něm plynně dovedl veršovati!

Nejen přečísti, nýbrž *studovati* musel Hanka vyjmenované spisy; on se musel v ně tak vžíti, že si vštípil v paměť celý slovesný jejich materiál, celé fráse, básnické obrazy a celé věty.

Celou tu ohromnou spoustu literární musel mít v prstech, musel s ní umět hrát zrovna jako po klávesách; musel umět z cizího toho různého materiálu s největší virtuositou sestavovat celé výtečné, logicky srovnalé, celistvé, obdiv vzbuzující básně, jako z různých odstřižkův shotovují se pestré koberce. —

Ke všemu tomu musel mít starý český jazyk v plné moci, musel znát starou topografii, dějepis, starou kulturní historii, musel dovedně umět psát starým písmem, připravovat starý pergamen, inkoust atd. —

Může se rozumně myslet, že by z tolikerých výpiskův z celé řady cizích a domácích liter. děl dovedl někdo složiti logicky a umělecky spořádané, obdiv znalcův vzbuzující básně? Je možno, aby někdo osvojil sobě tak dokonale materiál tak velké řady objemných spisův?

A je dle lidského domysla a dle zdravého rozumu možno, aby si veškerou tu literární spoustu osvojil až k spracování tak dovednému mladík sedmadvacetiletý, který, jak v dřívějších článcích pověděno, do 16. roku na pastvištích se prohánĕl a do 23. roku školními studiemi byl zabaven?

K takovým nesmyslům a absurdnostem došli mužové, kteří pustivše se do zápasu proti našim rukopisům bez rozvahy, bez odůvodněného přesvědčení a bez potřebného vědeckého materiálu a padajíce přirozeně z jedné nedůslednosti do druhé, octnuli se konečně při tvrzení, *které jest v nejrozhodnějším odporu se zdravým rozumem!*

Sedmadvacetiletý mladík měl stačiti na úkol, na nějž nevystačila ani fenomenální geniálnosť největšího francouzského básníka tohoto věku, Viktora Huga, který v 75. roce svého stáří pokoušel se napodobiti myšlénky a formy největších spisovatelův všech věkův; však přes

všechno úsilí báseň jeho „La légende des siècles“ není ničím jiným, než ohlasem *vlastního* jeho básnického genia.

S rozmyslem pravíme, že jen *nedostatek dobré vůle* dohnal naše podezřívače až za meze rozumného úsudku; neboť v celém počínání našich nových Feifalíkův nejeví se ani vědecká snaha po pravdě, ani horlivost vlastenecká.

Páni z Athenaea šli krok za krokem v patách Feifalíkových a Büdingrových jako láje po stopě, nevyhledávajíce, než čím by mohli zlehčiti naše rukopisy. Jim nebylo dosti toho, že uvedli staré naše básně v podezření, vyhlašujíce je za padělané, oni odvážili se *i na zlehčení umělecké jich ceny*. Se surovým cynismem jali se proti všem duchaplným úsudkům evropských celebrit vyhlašovat nejstarší a nejvzácnější kulturní práci národa za plané, bezvýznamné cáry, bez poetické ceny a literární váhy. A tuto svou pustou a mělkou rudní proskripci, které dali nápis „aesthetického rozboru“, jali se *i ve zvláštních výtiscích* rozhazovati mezi lid, *aby bylo zcela zřejmo, že jim nejde o vědeckou pravdu, nýbrž o zlovolnou agitaci na snížení kulturní práce národa.*

Nemáme slov pro toto počínání!

Nemůžeme hledati pramen jeho než v nedostatku vlastenectví, neb v osobní zášti a řevnivosti, která v nezřízené náruživosti své zapomíná se až i nad vlasteneckou svou povinností. Pro tuto poslednější jsou zřejmé známky ve všech článcích Athenaea. Surový způsob, jakým napaden byl zejména na str. 163. a 164. beze všeho důvodu prof. M. Hattala za poctivou, neunavnou a vědeckou práci, vzbuzuje podezření, že celý ten ošklivý spor o pravost rukopisů povstal z osobní nechuti prof. *J. Gebauera* k bývalému učiteli a vědeckému odpůrci, a že pod jménem vědeckého zkoumání skrývá se tu jen ohyzdná, nízká, závistivá osobní nevraživost. Jak by jinak lze bylo vysvětliti sobě, že professor filologie, když *po léta vystupoval všemi možnými vědeckými důvody pro pravost našich rukopisů*, pojednou bez vlastní patrné příčiny stává se nejlítějším jich podezřivatelem, užívaje namnoze *proti* nim týchž důvodů, *jichž dříve uváděl na prospěch jich pravosti*?

Je pravou ironií, že tento tak urputný odpůrce našich rukopisů jest zároveň ve vědecké komisi soudcem o jich pravosti! Je vůbec povážlivo, že muž s podobnými tendencemi, který vědeckou svou reputaci engažoval v tak frivolním zápase proti vysoce cenné kulturní práci národa, jest učitelem mládeže na mladé naší universitě a že používá svého úřadu k tomu, aby mezi žáky soustavně šířil cynickou nevážnost k nejdůležitějším zbytkům starého našeho písemnictví! —

Žel, že kolem obou pochybovačů — obou universitních professorů — počíná kupiti se již celá společnost fanatických útočníkův na naše rukopisy! Jsou to namnoze lidé ne-li s nedostatkem vlastenectví, aspoň bez *piety* ku skromným pozůstatkům, které po více než půl století byly naší chloubou. K nim přidružují se všelicí ignoranti, kteří nic nevědí, nic nečtou a nic nestudují; chlebaři se známou u nás

policajtskou žilou, kteří hledají jen protekci; darmošlapové, kteří jen po hospodách a na chodnících snášejí městské klepy; skeptikové z povahy a pod. . . . .

Zdá se, jakoby v celém mladším pokolení od nějaké doby ubývalo vřelosti vlastenecké a místo dřívějšího zápalu pro zájmy národa, jenž druhdy mocně vzpružoval síly, touhy a snahy mladé intelligence, zabíraly lhostejnosť ve věcech národních, blaseovanosť, chlebařský realismus, naprostý nedostatek idealismu a onen bezcitný kosmopolitismus a bezbarevný internacionalismus, kterému vlastenectví vynucuje již jen ironický, útrpný a opovržlivý úsměv!

Dnes sotva můžeme v nadějeplném uspokojení zvolati s Heinem, že *„vzrůstá již nové pokolení bez ličidla a hříchův“ a že pučí mládež vznětná pro vznešené básníkovy ideály!*

Z článkův „Athenaea“ zřejmě zeje duch jen národního indifferentismu a kosmopolitické fortelnosti. Universitní professor staví tu již zřejmě kritickou svou nauku nad to *„malicherné vlastenectví, které se nám pořád ještě vštěpuje“* — a jiný učitel mládeže dělá potupné šprýmy na *„vlastenecké tirády“ a „národní úkol naší university“!* — Co může být z dorostu naší intelligence při takovémto duchu, který se zmocňuje již i samých katheder? Jak může se odchovávat vlastenecké studentstvo, když universitní professor bez všelikých dostatečných důvodů veřejně nazývá staré, vysoce cenné kulturní památky národa *„vymřelinou a humbugem“, přirovnávaje je frivolně ku podvodně slepenému, nepřirozenému hmyzu!* —

Když se proti této neslýchaně frivolní surovosti zvedne oprávněná obrana, jmenuje ji dotyčný professor *„surovým bojem“* a stěžuje si na *„malý obzor duchový*, jevící se prý ve způsobě, kterým spor se vede, a na *nízké niveau veřejné u nás mravnosti!* —“

Je snad znamením *duševní a mravní ušlechtilosti a širokého duchového obzoru*, když lidé bez potřeby, bez platného důvodu, bez vědeckého materiálu a s bezohledností u nás dosud nebývalou odvažují se důležitý a vysoce cenný kulturní materiál národa rozhlašovati doma a v cizině za „humbug, vymřelinu a bezcennou padělanou veteš?“

Který národ by strpěl podobné útoky na kulturní svou práci? Co by se stalo na př. v Němcích nebo ve Francii, kdyby některý universitní professor neb kterýkoliv vědec bez nepochybných a nezvratných důkazů, s pouhou podezřívavou frivolitou tak potupně a tak podvratně sahal na staré vzácné, v celém kulturním rozvoji národa vysoce významné literární památky? Byl by i jen den ještě možným na své učitelské stolici?

A velký národ více snese, nežli malý, stále a na všech stranách o svou existenci zápasící! Nikdy nebyl stav našeho národa povážlivější než nyní; nikdy, ani za dob málo k nám laskavého německého absolutismu nebyl nátlak německého živlu doma a za hranicemi na naši národnosť tak organisovaným, tak všestranným, tak usilovným, dotěrným a nebezpečným, jako v této době. Za absolutismu nemohl ovšem také národní náš život z pod tíhy na něm spočívající vydati čerstvý jarý

květ; však pod ledovými krami mrazivého politického útisku proudil český život sotva sice zpozorován tiše a klidně, avšak neotráven a nezakalen cizotou, jako křišťálový potůček pod zimním ledovým povrchem. Dnes cizota tato dere se k nám již všemi otvory! Už i do řad studující mládeže tlačí se otrava národního indifferentismu a šíří se pod nátlakem rostoucího významu německého živlu poddajnosť a pohodlná kosmopolitická bezbarevnosť v podobě vyšší nějaké kultury.

Nuž, vezměte nám v těchto poměrech, co vzpružovalo dosud naši činnosť a dodávalo odvahy k dalšímu životu, vytrhejte kořeny naší literatury, utlumte vědomí slovanské pospolitosti, zničte v prsou národa historické jeho upomínky, vyhlaďte z mysli hrdé jeho vědomí někdejší státní samostatnosti, politické jeho moci a slávy co předního v Evropě bojovníka za volnosť a duševní pokrok, roztrhejte listy jeho historie, sfalšujte jeho dějiny a zničte i ty sporé zbytky dávné jeho kulturní práce: a bude tu stát bezbranný, neschopný života, jako otesaný pahýl, z něhož nemůže vypučeti více bujná, zdravá zeleň!

My Čechové co národ nečetný odkázáni jsme na skromné své síly a skromné své prostředky, z nichž naše rukopisy nenáležejí mezi nejnedůležitější. Ovšem upírá jim prof. Masaryk všelikou cenu, tropě sobě cynický posměch z toho „horování o vlivu RKho a RZho". Jemu se zdá, že ani na „vývoj našeho umění neměly vlivu patrného". (Ath. str. 297.) Jeví se i v tomto úsudku opět naprostá nevědomosť muže, který odvážně posuzuje poměry, jichž nezná a jimž naprosto nerozumí. Celá intelligence česká soudí tu zajisté jinak. *F. L. Čelakovský* praví v tomto vzhledě: „*Každý snadno nahledne*, **kterak český duch těmito památkami k uvědomění svému přišel**, *památkami, jimiž by se vychloubati mohl i ten národ, jenž největší literaturou se honosí*". (Květy 1886 str. 601.)

Básník *Siegfried Kapper* praví, že RK. „**české literatuře podnět dal k novému mohutnému rozkvětu**". („Die Handschriften von Grünberg und Königinhof" str. VI.)

Ba i ten německý spisovatel *Julius Feifalík*, který první s největší bezohledností jal se útočiti na naše rukopisy, přiznává, že „**celý vznět nové české literatury má v přední řadě původ svůj v objevení a uveřejnění rukopisu Královédvorského**"! — („Gymn.-Zeitschrift", Wien 1858, str. 421. Srovn. také: Über die Königinhofer Handschrift. Wien 1860. Str. 122. a 123.)

Tak soudil i národní odpůrce a soudil správně. Naše rukopisy jsou a ostanou na vždy vysoce cenným kulturním naším materiálem, jehož pravosť nikdo nepodvrátí. Bude o nich platit stále velice případný výrok slavného našeho *Pavla J. Šafaříka*.

Zmiňuje se slovutný učenec, kterak i v jiných literaturách nejcennější a nejpřesnější staré památky, byvše za podvržené prohlašovány, konečně *přes všeliké útoky za nezvratně pravé byly uznány*, praví, že nechce „*úzkostlivě proti vrtochům pyrrhonské kritiky hájiti památek*, **kteréž dle živého přesvědčení jeho ráz původu svého pro každého soudného a nepředpojatého na čele nesou, a kteréž**

tedy úzkostlivé obrany naší nepotřebují. *Ponechávámeť tudíž bez obav RK. soudu jeho:* **nechť sám hájí věc svoji před vrstevníky a potomky;** *nechť dokáže, je-li dílem pravdy, za kteréž jej my máme, anebo plodem lži, za který jej někteří vydávají.*“ *)

Jsme i my přesvědčeni, že ani nynější útočníci pravdy rukopisům našim neuberou, nýbrž dodají spíše ceny a váhy, vzrušivše svými útoky jen živější pro ně interes v celém národě. Platí i o nich, co pověděl Goethe: „Chtějíce zlo, stvořili dobro.“

Pohrouživše a vcítivše se v obsah starých našich poetických skvostů, nabyli jsme nezvratného přesvědčení o nepochybné jich pravosti, již podvrátiti žádná kritika nedovede. Pravosť jejich je jako pevný, nezdolný, kovový štít: čím více bude se o něj otírat zlovolná podezřívavosť, tím skvěleji bude zářit ve světle pravdy!

---

*) (Gedichte aus Böhmens Vorzeit, verdeutscht von Jos. Math. Grafen von Thun. Prag 1845. Str. 39. a 40.)

Obsah.

		Str.
Předmluva		I.
I.	Noví odpůrci rukopisů Královédvorského a Zelenohorského	3
II.	Naši odpůrci podezřívají V. Hanku, že oba rukopisy padělal	8
III.	O pravděpodobnosti, že oba rukopisy před r. 1817 byly známy	12
IV.	Básně rukopisů Královédvorského a Zelenohorského nemohl sepsati ani Hanka, ani Linda, ani Svoboda	15
V.	Básně našich rukopisů nemohou pocházeti z péra jediného básníka	18
VI.	Také se stanoviska filologie a palaeografie nelze připustiti, že by Hanka rukopisy Královédvorský a Zelenohorský byl padělal	22
VII.	Odpůrci rukopisů zakládají svá tvrzení na naprostých nemožnostech	25
VIII.	Odpůrci rukopisů pochybují o jich pravosti z nedostatku českého citu	29
IX.	Odpůrci našich rukopisů pokračují soustavně v útocích	31
X.	Přes úřadně nařízené palaeografické a chemické zkoumání našich rukopisů postupují odpůrci dále ve svých útocích	33
XI.	Rukopis Královédvorský obsahuje historické momenty, do roku 1817 neznámé	35
XII.	V roce 1817 nikdo nemohl znáti některých jazykových forem RKho., ba ani správně čísti jej nikdo nedovedl	39
XIII.	Odpory pochybovačův a zřejmé nepravdy	41
XIV.	Domnělé shody našich rukopisů se spisy Jungmannovými	46
XV.	Důkaz, že domněle nová, z Jungmanna vzatá slova RKho. nacházejí se vesměs v starých českých nepochybných památkách	51
XVI.	Vyvrácení námitky, že vazba řeči v obou rukopisech je moderní	58
XVII.	O pravosti „Kytice“ a „Růže“	64
XVIII.	O původu lyrických písní rukopisu Královédvorského	68

Str.
XIX. Literární Maffia 74
XX. „Vrchol“, „úpěti“, „bedrost“ 81
XXI. Vyvrácení palaeografických a pravopisných pochybností . . . 86
XXII. Aesthetická cena našich rukopisů 94
XXIII. Písně RKho., jich původnosť a aesthetická cena 105
XXIV. Původnosť a aesthetická cena „Libušina Soudu“ a „Záboje“ . . 110
XXV. „Cestmír“, „Ludiše a Lubor“, „Jaroslav“ 116
XXVI. Vyvrácení linguistických námitek prof. V. Jágiče 123
XXVII. Fiasco p. Gebauerovy „normální grammatiky“ 132
XXVIII. Závěreční úvaha 137

v Slovanský [illegible]

Ročník XVI

obsahem poučným a zábavným, několika titulními obrazy a četnými vyobrazeními v textu.

Cena 50 kr.

Menší Slovanský kalendář.

Ročník XVI.

S bohatým textem, obrazy titulními a četnými vyobrazeními v textu.

Cena 30 kr.

Kapesní kalendář české mládeže na rok 1886—87.

Vydání pro žáky. — Ročník II. — Vydání pro žákyně.

Cena výtisku brož. 30 kr., kartonovaného 40 kr., vtuha skvostně váz. 50 kr.

Kapesní kalendář všeobecný.

Ročník XII.

Obsahuje mimo část kalendářní praktické tabulky a různé důležité články o pojednání pro každého. Cena vkusně váz. 1 zl. 20 kr.

Kapesní kalendář českých obchodníků.

Ročník XII.

Redaktor: **Ant. Měšťan**, vrchní účetní Živnostenské banky v Praze.

Cena vkusně váz. 1 zl. 20 kr.

Nástěnný kalendář.

Několika barvami v knihtisku provedený ve větším formátě. Cena 50 kr.

Kalendářík do tobolky.

Velmi praktický lístek k složení do tobolky, obsahující mimo kalendarium seznam slosování a porovnávací tabulku mincí. Cena 15 kr.

Kalendářík do tobolky.

Elegantní malá knížečka. Cena brož. 20 kr., váz. v zlacených deskách 36 kr.

Veškeré tuto uvedené kalendáře dostati lze v každém knihkupectví, zejména však u nakladatele

v knihtiskarně J. OTTY v Praze,

na Karlově nám. č. 34. n.

[illegible]

[illegible] spisovatelův [illegible]

vedou [illegible] Ad. Šubert a F. A. Borovský

Část obrazovou pořádá Karel Lie[illegible]

Skvostné a nadlehlé dílo toto, jež jest skutečnou ozdobou literatury české, vyšlo se společnou prací všech čelnějších spisovatelů našich, jichž jmena tu pro obmezenost místa uvésti nelze. Vedení velkolepého díla toho [illegible] vzali [illegible] naši [illegible] *Ad. Šubert* a *F. A. Borovský*.

Č[illegible] obrazovou, na [illegible] již dokonalost se vynakládá nemenší péče než na [illegible] popisnou, pracují [illegible] jící umělci čeští, zejména: *M. Aleš, Vojt. Brechler, P. Havránek, Ed. Herold, K. Kirník, J. Knor, J. Kautský, Boh. Kroupa, Balt. Kutina, Ant. Lewý, Ad. Liebscher, Jul. Mařák, J. Mauder, Bohumil Koubalík, Bedř. Wachsman* a *Fr. Ženíšek*.

„Čechy" jsou dílem [illegible] numentálním, podnikem velikým, který spojen jest [illegible] kladem ohromným a [illegible] ba tudíž, aby došlo též rozšíření co možno největší. Zveme tudíž k [illegible] nu odebírání „Čech" a prosíme všech osvícených [illegible] českých, aby [illegible] při rozšiřování vzácného díla tohoto láskavě přispěli, aby je [illegible] doporučili, a nás v nesnadném úkolu našem dobrotivě podporovati [illegible].

Dosud vyšly [illegible] samostatné díly „Čech":

Díl I. Šumava.

Se 173 původními obrazy a 11 obraz. přílohami. Cena brož. 12 zl., ve skvostné vazbě 16 zl.

Díl II. Vltava.

Se 180 původními obrazy a 12 obrazovými přílohami. Cena brož. 10 zl., ve skvostné vazbě 14 zl.

Nyní vychází [illegible] méně poutavý díl s názvem:

PRAHA.

V tomto díle [illegible] popis památných královských **Hradčan** z péra prof. Em. Tonnera, [illegible] sešitech pak nalézá se líčení **Malé strany** od prof. Jarosl. Vlach[illegible] a F. A. Borovského a popisu **Starého města Pražského a Josefova**, z péra Ed. Herolda a [illegible] A. Steina. Celkem vyšlo dílu tohoto (jenž vyjde ve [illegible] oddílech) [illegible] sešitů.

Na [illegible] dílové díly „Čech" dostati lze též vkusné, bohatě zlacené desky. Cena [illegible] zl. 80 kr.

„Čechy" vycházejí v sešitech po 90 kr., s pošt. zás. po 1 zl. Kromě toho přijímá se předplacení a sice vždy nejméně na 5 sešitů i s pošt. zásylkou [illegible] 50 kr., na 10 sešitů [illegible] zl., na 20 sešitů 17 zl. 50 kr. Předplatitelé obdrží zásylky *frankované*.

Objednávky a předplatné přijímá **J. OTTO, nakladatelství a [illegible] v Praze.**
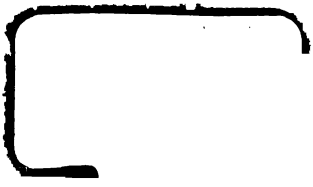
YC123360